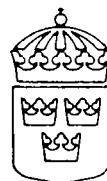

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:23

om miljöpolitiken inför 1990-talet (prop. 1987/88:85)

JoU
1987/88:23

Ärendets beredning

Detta betänkande innefattar en samlad genomgång av miljö- och naturvårdspolitiken på grundval av propositionen samt fristående motioner och följdmotioner med närmare 600 motionsyrkanden. Propositionen bordlades den 14 mars 1988. På grund av mellankommande helg och uppehåll i riksdagsarbetet utgick motionstiden den 5 april 1988. Av hänsyn till det angelägna i att ärendet behandlas under innevarande riksmöte har utskottets egentliga beredningsarbete måst koncentreras till perioden 12 – 26 april 1988. Under denna period har också anordnats offentlig utfrågning, en särskild föredragning, uppvaktningar m.m.

Utskottet framhåller i betänkandet att den korta tid som utskottet haft för att bereda propositionen understryker ytterligare de synpunkter om försening som utskottet tidigare har redovisat i betänkandet JoU 1987/88:11.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken inför 1990-talet. Propositionens innehåll sammanfattas i det följande under rubriken Propositionens huvudsakliga innehåll.

Utskottet föreslår följande ändringar av och tillägg till regeringens överväganden och förslag.

- Som ett led i kampen mot försurningen föreslår utskottet att riksdagen redan nu lägger fast som *långsiktigt mål* att svavelutsläppen i Sverige vid sekelskiftet skall ha nedbringats med 80 % jämfört med 1980 års nivå. Därigenom tillgodoses motioner (m, fp, c).
Med bifall till en c-motion och med anledning av motioner (m, fp) föreslår utskottet tillkännagivande om att regeringen bör klarlägga energianvändningens effekter på *koldioxidhalten i atmosfären* och utarbeta ett program för att minska utsläppen till vad naturen tål. Som ett nationellt delmål bör anges att koldioxidutsläppen icke bör ökas utöver den nivå de har i dag.
- Med anledning av motioner (fp,c) föreslås att regeringen bör fortsatta verka för uppbyggnad av en *internationell luftvårdsfond* för investeringar i reningsteknik, övergång till miljövänligare energislag och energieffektivisering.
- För att förbättra *avgasreningen på äldre bilar* föreslår utskottet med anledning av motioner (m, fp, c, vpk) att ett stöd med 1000 kr. per bil bör kunna utgå till bilägare som låter installera reningsutrustning som medför en minst 40-procentig minskning av utsläppen.

- Med anledning av motioner (m, fp, c) föreslår utskottet att ökade insatser bör göras för *utvecklande av miljövänliga motorer och drivmedel*. Ett brett forskningsprogram för olika lösningar av avgasproblemet bör sättas i gång.
 - Enligt *bilavgaslagen* skall biltillverkaren ge *garanti* för att det nya avgasreningssystemet (katalytisk avgasrening) fungerar under en tid av fem ar eller 8000 mil. Utskottet föreslår med anledning av motioner (m, fp, c, vpk) att bilavgaslagen ändras så att en monopolsituation icke uppstår på verkstads- och reservdelsmarknaden. En bilägare skall således kunna reparera sin bil och även få garantireparationer av avgasreningssystemet utförda på en bilmärkesobunden verkstad.
 - För nya *koeldade* förbränningsanläggningar föreslår utskottet, med anledning av motioner (m, fp), att gränsvärdet för *kväveoxider* sätts till 0,05 g kväveoxider per megajoule. De nya reglerna bör träda i kraft redan den 1 juli 1988.
 - *Gränsvärdet för svavel vid koeldade* förbränningsanläggningar – oavsett storleken – bör enligt utskottets mening sättas till 0,05 g svavel per megajoule bränsle. De nya reglerna bör avse alla nya anläggningar och gälla fr. o. m. den 1 juli 1988 – med anledning av motioner (m, fp).
 - Med anledning av motioner (fp,c) bör regeringen enligt utskottets mening utarbeta en *återvinningsplan* och satsa resurser på omhändertagande av *freoner*.
 - Arbetet med att utveckla *källsortering av avfall* måste enligt utskottets mening intensifieras och påskyndas. Källsortering utgör en av de grundläggande förutsättningarna för den framtida avfallshanteringen och är en absolut nödvändighet för en fungerande återvinning. Innehållet i motioner (m, c, vpk) bör tjäna som ledning för fortsatt arbete.
 - Utskottet efterlyser snara och konkreta åtgärder för att ge människor incitament att återlämna *miljöfarliga batterier*, med anledning av motioner (fp, c).
 - För att effektivisera det internationella samarbetet till skydd av Nordsjön finns det enligt utskottets mening anledning förorda bildandet av en särskild *Nordsjökommission*. Från svensk sida bör man ta upp denna fråga till övervägande vid förhandlingar med övriga konventionsstater i Nordsjösamarbetet. framhåller utskottet med anledning av motioner (fp, c).
- Miljösituationen i södra Östersjön är enligt utskottets mening så allvarlig att ytterligare ansträngningar bör göras för att *stärka forskningsresurserna*. Vidare bör en *undersökning* göras av baslaboratoriernas geografiska bevakningsområden m.m., anser utskottet, och avstyrker samtidigt motioner (s, m, fp, c) om lokalisering av ett särskilt Östersjölaboratorium.
- Med anledning av en motion (c) framhåller utskottet att det från de styrande organens sida på utbildningens område – regeringen och UHÄ – finns anledning att inskräpa vikten av att *miljöinriktad utbildning* verkligen prioriteras vid de tekniska och ekonomiska högskolorna liksom inom lärarutbildningen.
 - Utskottet framhåller med anledning av motioner (m, fp, c) att det finns anledning att systematiskt införa obligatoriska *miljökonsekvensanalyser*

i den svenska planeringsprocessen. Regeringen bör återkomma med förslag till hur sådana analyser bör infogas i planeringsprocessen.

- Det finns ett stort behov att en noggrann *miljöprövning* föregår beslut om *större vägar och trafikleder* samt om deras sträckning. Det nuvarande systemet med miljökonsekvensbeskrivningar av arbetsplaner m.m. enligt väglagen bör utvärderas senast 1989. I det sammanhanget bör även allmänhetens möjlighet till insyn i och påverkan på miljökonsekvensbeskrivningar utvärderas, framhåller utskottet med anledning av en motion (vpk).
- Utskottet föreslår slutligen med anledning av motioner (m, fp, c, vpk) att riksdagen anvisar 3 milj. kr. (jämfört med 2 milj. kr. som regeringen föreslagit) under anslaget B 9 *Vård av hotade arter*.

I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag och förordar att riksdagen lämnar utan erinran de överväganden som görs i propositionen.

Sammanlagt 159 reservationer (s, m, fp, c, vpk) och 5 särskilda yttranden har fogats till betänkandet.

Propositionen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen presenteras förslag till inriktning av miljöpolitiken inför 1990-talet samt en rad förslag till såväl akuta som mera långsiktiga eller strukturella åtgärder. Till de akuta problemfrågorna hör bl. a. försurningen, föroreningen av haven och nedbrytningen av ozonskiktet. Till de strukturella frågorna hör bl. a. den omställning som regeringen verkar för inom energi-, jordbruks- och trafikområdena. För vissa regioner föreslås samlade insatser.

Naturvård handlar i sin vidaste bemärkelse om att bevara grunden för allt levande. Genom en varaktig och omsorgsfull hushållning med våra naturresurser bevarar vi också de grundläggande förutsättningarna för vårt välbefinnande. Naturvård och miljöskydd har starka kopplingar till varandra.

Representativa naturområden bör skyddas och säkerställas. Skyddet av urskogar, våtmarker och vissa naturtyper i odlingslandskapet bör prioriteras. En utvidgning av vissa nationalparker föreslås, liksom en allmän översyn av naturvårdslagen. Förslag om en effektivisering av naturvårdsförvaltningen läggs också fram.

I propositionen anges strategin för *handlingsprogrammet mot luftföroreningar och försurning*. De svenska svavelutsläppen bedöms minska med 65% till år 1995 från 1980 års nivå. Ytterligare åtgärder behöver vidtas för att kväveoxidutsläppen under samma period skall minska med 30%. Konsekvenserna av att skärpa målen för utsläppsminskningarna till sekelskiftet skall belysas.

Vissa områden där det är särskilt angeläget att snabbt förbättra miljön skall med hjälp av en ändring i miljöskyddslagen (1969:387) kunna förklaras som *miljöskyddsområde*.

Skärpta utsläppskrav för kväveoxider från *förbränningsanläggningar* föreslås tillämpas som riktlinjer vid prövning enligt miljöskyddslagen. Svaveloxidutsläppen vid förbränning av olika bränslen bör begränsas ytterligare genom skärpningar av utsläppskaven med början under år 1993 i de mest försurade områdena. Lagen (1976: 1054) om svavelhaltigt bränsle föreslås ändrad så att den omfattar samtliga svavelhaltiga bränslen.

Kväveoxidutsläppen avses minskas genom *skärpta avgaskrav* från 1992 års modeller för lätta lastbilar och bussar och från 1994 års modeller för tunga fordon. Under två år före ikraftträdandet av de obligatoriska kraven bör bidrag betalas ut vid köp av fordon som uppfyller kraven.

Havsmiljön är hotad. Föroreningssituationen i Östersjön, Kattegatt och Skagerrak är så allvarlig att utsläppen snarast måste begränsas. Det gäller i första hand stabila organiska ämnen och närsalter. Arbetet måste bedrivas såväl nationellt som internationellt.

Utsläppen av organiskt bundet klor från sulfatfabriker bör minskas till 1,5 kg per ton klorblekt massa. Åtgärder bör ha påbörjats vid samtliga fabriker före år 1992. Målet är att på sikt i stort sett eliminera utsläppen av klorerat organiskt material. Utsläppen från den kemiska industrin bör kartläggas särskilt.

Utsläppen av närsalter bör minskas till hälften före sekelskiftet i områden som är särskilt påverkade. Strängare regler om djurhållning och hantering av stallgödsel föreslås. Vid kommunala reningsverk i särskilt påverkade kustområden bör en 50-procentig kvävereduktion införas före år 1992.

Utsläppen av metaller bör minska till hälften under perioden 1985–1995.

En fortsatt snabb nedbrytning av *ozonskiktet* i atmosfären skulle innebära ett allvarligt hot mot de grundläggande levnadsbetingelserna på jorden. Utsläpp av fullständigt halogenerade klorfluorkarboner (CFC) och haloner måste snabbt minska. Sverige bör ratificera Montrealprotokollet, som bl. a. innebär en 20-procentig minskning av förbrukningen till den 1 juli 1994.

En nationell avvecklingsplan med betydligt högre ambitionsnivå presenteras i propositionen. Den svenska användningen av CFC minskas enligt planen med 50% till utgången av år 1990 och avvecklas i princip helt till utgången av år 1994.

De som bedriver tillstånds- eller anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet skall bekosta en *miljöskadeförsäkring* för att ersätta skadelidande som inte kan få skadestånd enligt miljöskadelagen (1986: 225).

Statliga medel ställs till förfogande för vissa återställnings- och saneringsåtgärder. Bl. a. genomförs ett särskilt program Rena Dalälven. Bestämmelserna i miljöskyddslagen (1969: 387) förtydligas i fråga om ansvaret för återställningsåtgärder.

Miljöpolicen har en viktig *regional dimension*. För vissa områden behövs särskilda samlade åtgärder. Redan nu pågår arbete med en sådan inriktning för Ringsjön, Laholmsbukten, Hisingen och Dalälven. Luftföroreningshalterna i stora tätorter eller industriområden kan tidvis bli så höga att det uppstår risker för människors hälsa och för miljön.

Länsstyrelserna föreslås få i uppdrag att ställa samman befintliga uppgifter om de viktigaste miljöproblemen och att ange deras orsaker. Arbetet

bör ske i nära samverkan med naturvårdsverket och kommunerna.

Trafiken i de större orterna för med sig omfattande miljöproblem. Målet är att radikalt förbättra luftkvaliteten och begränsa bullerstörningarna i tätbebyggda områden.

Det *internationella miljöarbetet* bör drivas med konsekvens och uthållighet. Sverige spelar en aktiv och pådrivande roll i detta arbete. Det internationella och det nationella arbetet bör samordnas.

Sveriges agerande i internationella organisationer bör vila på de rekommendationer som den s. k. Brundtlandkommissionen har föreslagit. Sverige bör också verka för att olika internationella sektorsorgan tar ett direkt ansvar för miljöhänsynen i sina beslut.

Ett *internationellt miljötekniskt institut* inrättas i Stockholm med syfte att främja forskning, utveckling och spridning av miljöteknik.

Ändringar i *miljöskyddslagen* föreslås. Lagens princip om individuell prövning bibehålls. Företagens egenkontroll skärps. Företagen skall redan i ansökan om tillstånd ange hur kontrollen är avsedd att utformas. En miljörapport skall årligen lämnas till tillsynsmyndigheten.

I propositionen redovisas förslag om att decentralisera uppgifter inom *organisationen för miljöskydd*. En kraftfull resursförstärkning aviseras.

Naturvårdsverkets roll som central tillsynsmyndighet bör förstärkas. En översyn av verket kommer att göras under år 1988. Länsstyrelserna bör svara för tillsynen av all tillståndspliktig verksamhet. Kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder bör vara tillsynsmyndighet för verksamheter som inte kräver tillstånd. Möjligheten för en kommun att ta över tillsynen även för tillståndspliktiga verksamheter bibehålls.

Instansordningen ändras. Länsstyrelsernas och naturvårdsverkets beslut i tillstånds- och tillsynsärenden får överklagas hos koncessionsnämnden för miljöskydd i stället för hos regeringen. Reglerna om straff för miljöbrott skärps.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1989.

Utbildningsinsatser görs bl. a. för polis och åklagare. Fortbildning av lärare utreds. Utbildning på gymnasier, högskolor och universitet kompletteras.

En ökad *miljömedvetenhet* kan genom val av bl. a. livsföring och konsumtion få en stor betydelse för en positiv utveckling på miljöområdet. Ett system med s. k. positiv miljömärkning kommer att utredas.

I propositionen föreslås att *ekonomiska styrmedel* i ökad utsträckning bör användas som komplement till administrativa styrmedel. En parlamentarisk utredning tillsätts för att utforma förslag till sådana styrmedel, bl. a. i fråga om utsläppsrelaterade avgifter. Ett etappvis genomförande bör om möjligt kunna inledas år 1989. Utredningen bör med förtur ta sig an frågan om utsläppsavgifter på organiskt klor samt avgifter på svavel i tung eldningsolja.

Kostnaderna för de miljöskyddsåtgärder som behandlas faller till allra största delen på industrier, anläggningar för energiproduktion, jordbruk och vissa kommunala verksamheter.

Anslagen över miljö- och energidepartementets huvudtitel föreslås öka med ca 230 milj. kr. mellan budgetåren 1987/88 och 1988/89, vilket innebär

en ökning med ca 40 %. Till detta kommer ökningen av anslagen som berör miljön på andra departements huvudtitlar.

Regeringens förslag

I proposition 1987/88:85 föreslår regeringen (miljö- och energidepartementet) riksdagen

dels att anta förslagen till

1. lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387).
2. lag om ändring i brottsbalken.
3. lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080).
4. lag om ändring i lagen (1976:1054) om svavelhaltigt bränsle.

dels att bemyndiga regeringen att

5. medge att nationalparkerna Ängsö, Blå Jungfrun och Gotska Sandön utvidgas till att omfatta även de till resp. nationalparksfastigheter hörande, omgivande vattenområdena (avsnitt 3.4.1).

6. medge att Sanfjällets nationalpark utvidgas med omgivande mark som är upptagen på naturvårdsfonden (avsnitt 3.4.2).

7. medge det intrång i Stora Sjöfallets nationalpark som föranleds av en turistanläggning i Vietas (avsnitt 3.4.3).

dels att

8. godkänna riktlinjerna för det fortsatta arbetet med att introducera alternativa drivmedel m.m. (avsnitt 4.6).

9. godkänna Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet (avsnitt 6.3.2).

10. godkänna att ett internationellt institut för att främja forskning och utveckling av teknik för en miljöanpassad och varaktigt hållbar utveckling inrättas (avsnitt 9.6).

Vidare bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om

11. en översyn av naturvårdsförvaltningen (avsnitt 3.5).

12. en uppföljning m.m. av programmet mot luftföroreningar och förorening (avsnitt 4.3 och 4.5–4.11).

13. en aktionsplan mot havsföroreningar – med begränsning av utsläpp av stabila organiska ämnen, närsalter, metaller och olja till den marina miljön, samt om forskning, mätverksamhet och uppföljning i anslutning härtill (avsnitt 5).

14. en utvecklingsplan för användningen av klorfluorkarboner (CFC) och haloner som bryter ned ozonskiktet (avsnitt 6.4.3 och 6.5).

15. behovet av återställning av skadad miljö i vissa fall (avsnitt 7.4.3).

16. åtgärder mot radon i bostäder (avsnitt 8.3).

17. betydelsen av det internationella miljöarbetet (avsnitt 9.1–9.5).

18. miljöskyddets regelsystem, organisation och behovet av resurser för att förstärka miljöskyddet (avsnitt 10.1, 10.3 och 10.7–10.12).

19. en ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken (avsnitt 11).

20. miljöpolitikens inriktning och innehåll i övrigt.

I propositionen föreslår regeringen slutligen riksdagen

21. att till Åtgärder mot luftföroreningar och försurning för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 163 000 000 kr.,

22. att till Vård av naturvård för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

23. att till Vård av naturreservat m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 49 192 000 kr.,

24. att till Vård av hotade arter m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

25. att till Åtgärder mot havsföroreningar för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,

26. att till Utredningsverksamhet om CFC-föreningar, m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 2 900 000 kr.,

27. att till Åtgärder mot miljökador för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,

28. att till Åtgärder för att rena Dalälven för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

29. att till Internationellt institut för främjande av miljöteknik m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Lagförslagen

Lagförslagen är fogade som bilaga till betänkandet. Lagrådet har yttrat sig över förslagen.

Motionerna

Motion från allmänna motionstiden 1987

1986/87:Jo750 av Siw Persson och Kjell-Arne Welin (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av skogsskadeutvecklingen, särskilt i Skåne.

Behandlas i utskottet
yttrande s. hemställ.

99 87

Motioner från allmänna motionstiden 1988

1987/88:Jo244 av Siw Persson m. fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att snarast fördela pengar till länsstyrelserna i Skåne för kalkning av skogsmarker.

176 236

1987/88:Jo286 av Margareta Fogelberg och Christer Eirefelt (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att länsstyrelsen i Halland ur anslaget B 8. Vård av naturreservat m.m., Miljö- och energidepartementet bil. 16, tilldelas medel för underhåll av den halländska sandkusten.

179 246

1987/88:Jo412 av Karl-Anders Petersson m. fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen

113f 117

anförts om nödvändigheten av att Östersjölaboratoriet lokaliseras till Karlskrona, och att fiskeristyrelsen måtte ges i uppdrag att skyndsamt utarbeta förslag till Östersjölaboratorium i Karlskrona.		
1987/88:Jo413 av Kaj Larsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att lokalisera ett Östersjöns havsfiskelaboratorium till Simrishamn.	113f	117
1987/88:Jo415 av Lars Ernestam m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av internationellt samarbete för att rädda miljön i Östersjön och Nordsjön.	102	94
1987/88:Jo416 av Elving Andersson och Eva Rydén (c) vari yrkas		
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att verksamheter inom vattenbruket (fisk-, mussel-, skaldjurs- och algodlingar) generellt skall undantas från avgifter för provning och tillsyn enligt miljöskyddslagen.	169	216
1987/88:Jo418 av Wiggo Komstedt m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokaliseringen av ett Östersjölaboratorium.	113f	117
1987/88:Jo430 av Bertil Danielsson m. fl. (m, fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ett Östersjölaboratorium i första hand i fiskeriverkets regi, alternativt i annan form, skall inrättas och lokaliseras till Kalmar.	113f	117
1987/88:Jo431 av Ralf Lindström m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett miljöinstitut för Östersjön inrättas och förläggs till Karlskrona.	113f	117
1987/88:Jo517 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av resurser för forskning och utvecklingsarbete inom VA-området.	112	113
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om införandet av en särskild kommunal utsläppsavgift på företaget.	173	228
1987/88:Jo703 av Kenth Skårvik och Leif Olsson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om isotopmärkning av oljelaster.	103	98
1987/88:Jo704 av Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om startande av pilotprojekt med miljörådgivare i de mest utsatta regionerna i Sverige.	167	212

	Behandlas i utskottet:	
	yttrande s.	hemställa
1987/88:Jo705 av Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sättande av gränsvärden för högsta acceptabla halt av bekämpningsmedel i sjöar, vattendrag och grundvattentäkter.	109	107
1987/88:Jo708 av Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om genomförande av statskontorets förslag om höjning av skrotningspremien och skrotningsavgiften.	137	154
1987/88:Jo709 av Erik Holmkvist (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om värdet och nödvändigheten av att Persöfjärden i Luleå kommun restaureras och skyddas i enlighet med våtmarkskonventionen.	68	25
1987/88:Jo710 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om datorers användning som hjälpmedel i miljöpolitiken.	157	191
1987/88:Jo711 av Siw Persson och Kjell-Arne Welin (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om komplettering av 18 c § naturvårdslagen på i motionen angivet sätt så att groddjuren ges ett varaktigt skydd.	72f	33
1987/88:Jo712 av Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillägg till den svenska CW-listan.	68	24
1987/88:Jo715 av Siw Persson och Kjell-Arne Welin (fp) vari yrkas	143f	165
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om intensifieringar av det internationella miljövarsarbetet för att påskynda överenskommelser om minskade utsläpp av luftföroreningar,		
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om riktlinjer för att kraftigt minska utsläppen av luftföroreningar i landet,	81	50
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppföljning av skogsskadeutvecklingen, särskilt i Skåne.	99	87
1987/88:Jo716 av Lars Ernestam och Bengt A Klang (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett program för skydd för hotade fiskarter.	72f	34
1987/88:Jo717 av Kenth Skårvik och Leif Olsson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en utredning bör göras i syfte att klarlägga var i Sverige som ett internationellt miljötekniskt centrum skall inrättas.	152	180

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställen p.	
1987/88:Jo718 av Lars Hedfors m. fl. (s) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsbidrag till verksamhet med återvinning av plast,	136	153
2. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder som syftar till att införa ett retursystem för plastflaskor.	134f	149
1987/88:Jo719 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en ökad aktivitet inom ramen för ECE:s konvention om gränsöverskridande långväga luftföroreningar,	84	53
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en internationell luftvårdsfond,	85	56
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om initiativ till en särskild Nordsjö-konvention.	103	97
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kraftfullare svenska insatser vad gäller internationellt samarbete om våra kusthav.	102	94
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationellt samarbete bland Östersjöstaterna i syfte att minska utsläppen av klorerade substanser och giftiga tungmetaller,	102	94
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att talan bör väckas mot Storbritannien och Polen vid Internationella domstolen i Haag för dessa länders föroreningar av andra länders territorier.	150	175
7. att riksdagen hos regeringen begär förslag till handlingsprogram för minskning av koldioxidutsläppen,	83	52
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tekniskt och ekonomiskt samarbete med Polen på miljöskyddsområdet.	150	174
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om svenska initiativ för att få Antarktisk förklarad som internationell nationalpark.	144f	169
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en 85-procentig minskning av användningen av fullständigt halogenerade klorfluorkarboner (freoner) på fem år och ett totalstopp på 10 år,	117f	121
11. att riksdagen beslutar förbjuda freon inom nya verksamhetsområden,	118	122
12. att riksdagen hos regeringen begär förslag till införande av en miljöavgift på freonanvändning,	119	123
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett naturresurs- och miljödepartement,	51	4
14. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverkets instruktion ändras i enlighet med vad som anförs i motionen,	166	207

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställa	
15. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i miljöskyddslagen att kommunerna ges rätt att överta hela tillsynsansvaret om de så önskar.	156	188
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om länsstyrelsernas roll gentemot de kommuner som har övertagit tillsynsansvaret.	156	188
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en bättre samordning mellan de myndigheter som ingår i den centrala miljöorganisationen.	166	207
19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till miljöavgift på utsläpp av svaveldioxid.	173	224
20. att riksdagen hos regeringen begär förslag till miljöavgift på utsläpp i luft av kväveoxider från förbränningsanläggningar och industriprocesser och organiska lösningsmedel.	173	226
21. att riksdagen hos regeringen begär förslag till miljöavgift på kväveföreningar och klorerade ligninrester i vatten.	173	225
22. att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppgift att utforma ett system med obligatoriska miljökonsekvensanalyser.	164f	205
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en ny konstruktion av provnings- och tillsynsavgiften.	169	216
24. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avskaffande av vinningsrekvisitet i miljöskyddslagens 52 § och ändrade grunder för beräkning av miljöskyddsavgift i enlighet med vad som anförts i motionen.	161	201
25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljörevisorer.	154f	185
26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rätt för ideella organisationer att överklaga beslut enligt miljöskyddslagen.	158	194
27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skärpta mål för svaveldioxid- och kväveoxidutsläppen.	82	50
28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skärpta krav för utsläpp vid kolförbränning.	97f	78
29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en halvering av industrins svaveldioxidutsläpp inom 10 år.	98	83
30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sänkt svavelhalt i tjock eldningsolja till 0,5 %.	98	83
31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sänkt svavelhalt i tunn eldningsolja till 0,1 %.	98	83
32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om gränsvärden för utsläpp vid förbränning av bibränsle i större anläggningar.	98	83
33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ekonomiska stimulanser för att stödja en övergång till bättre avgasrening i den befintliga bilparken.	90f	71

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställan p.	
34. att riksdagen hos regeringen begär en plan för övergång till de s. k. Kalifornienkraven för avgasutsläpp från dieselfordon.	88	64
35. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att tillsammans med länsmyndigheterna i södra Sverige utarbeta ett handlingsprogram mot luftföroreningarna i regionen i enlighet med vad som anförts i motionen.	81	50
36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbete med Danmark för att minska luftföroreningarna i södra Sverige.	84	54
37. att riksdagen hos regeringen begär att berörda myndigheter får i uppdrag att påbörja arbetet med en marin atlas.	112	115
38. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag om totalförbud mot PCB.	108	104
39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utsläppen av dioxin.	108f	105
40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Kattegatt som föroreningskänsligt område med särskilda restriktioner för alla skadliga utsläpp.	85f	59
41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om övergång till kalk som fällningskemikalie i kommunala avloppsreningsverk.	99	86
42. att riksdagen hos regeringen begär förslag om handlingsprogram bl. a. för minskat kväveläckage för hela västkusten.	110	108
43. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utsläppen från massaindustrierna.	107	102
45. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ytterligare marina reservat i enlighet med vad som anförts i motionen.	66	22
46. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kraftfulla åtgärder för sälstammarna i Östersjön.	73	35
47. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bevarande av de genetiska resurserna.	180	248
48. att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppgift att utarbeta förslag till ny naturvårdslag i enlighet med vad som anförts i motionen.	78	40
49. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en bättre samordning av lagstiftningen på miljövärdsområdet.	78	40
50. att riksdagen hos regeringen begär en plan för skydd av fjällvärlden.	65	16
51. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Sjaunjaområdet.	65	17
52. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Taavavuomaområdet.	66	18
53. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Rogenområdet.	66	18

54. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av en nationalpark i Kebnekaiseområdet i enlighet med vad som anförts i motionen.	66	18
55. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Stora Sjöfallets nationalpark.	74	38
57. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skydd av våtmarkerna.	67	24
59. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grundliga miljökonsekvensanalyser vid införande av nya starkt omvandlande brukningsmetoder och främmande trädslag.	58f	10
60. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att 1 % av den produktiva skogsmarken nedanför de fjällnära barrskogarna skall undantas från vanligt skogsbruk.	59	11
61. att riksdagen hos regeringen begär att ett program för bevarande av återstående urskogar och urskogsliknande områden snarast utarbetas och genomförs samt att i avvaktan härpå avverkning av sådana skogar inte tillåts.	66f	23
62. att riksdagen beslutar återinföra de ersättningsregler i naturvårdslagen som gällde före 1 juli 1987.	79	42
64. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om luckan mellan skogsvårdslagens hänsynsregler och naturvårdslagen.	79	43
65. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om insatser för flora- och faunavård.	71f	30,31
66. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om principer för finansiering av mark för naturvård.	64f	13
67. att riksdagen beslutar att mark motsvarande ett värde av 15 milj. kr. årligen skall överföras från Domänfonden till Naturvårdsfonden i syfte att underlätta bildandet av naturreservat på privat mark.	178	242
68. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om återvinning i enlighet med vad som anförts i motionen.	136	153
69. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en s. k. avfallsbör.	132	141
70. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljömärkning av produkter.	132	141
71. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om påskyndande av arbetet på att få fram fungerande återvinningsteknik för miljöfarligt avfall.	136	153
72. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bättre retursystem.	134f	149
73. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om glasåtervinningen.	136	153
74. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sopförbränningen.	132	147
75. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om pant för bilbatterier.	135	150

	Behandlas i utskottets	
	yttrande s.	hemställan p.
76. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skärpta krav vid hanteringen av miljöfarligt avfall,	132f	142
77. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om målet för att alla högfrekventa ämnen och produkter skall vara tillfredsställande undersökta inom 10 år,	130	140
78. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder med förhållanden vid äldre deponier,	133	145
79. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett säkerställandeprogram för det miljöfarliga avfallet vid SAKAB:s deponier,	133	143
80. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket och kemikalieinspektionen får i uppdrag att upprätta materialbalanser för de farligaste och mest använda ämnena.	130	140
85. att riksdagen till Mark för naturvård för budgetåret 1988/89 anslår 40 milj. kr. mer än regeringen föreslagit eller således 80 000 000 kr.,	177	240
86. att riksdagen till Vård av naturreservat m.m. för budgetåret 1988/89 anslår 12,7 milj. kr. mer än regeringen föreslagit eller således 60 000 000 kr.,	179	245
87. att riksdagen till Vård av hotade arter m.m. för budgetåret 1988/89 anslår 1 milj. kr. mer än regeringen föreslagit eller således 3 000 000 kr.,	180	247
1987/88:Jo720 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av naturvårdslagen,	78	40
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om initiativ för att få Antarktis förklarad som internationell nationalpark,	144f	169
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljökonsekvensbeskrivningar för vissa skogsbruksmetoder,	58f	10
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om principerna för skötsel av naturreservat.	65	14, 15
1987/88:Jo721 av Elving Andersson och Eva Rydén (c) vari yrkas		
1. att riksdagen beslutar att avskaffa avgiften för tillsyn enligt miljöskyddslagen från budgetåret 1987/88,	169	216
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om principerna för avgiftsuttag för prövning enligt miljöskyddslagen.	169	216
1987/88:Jo722 av Arne Andersson i Gamleby (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av miljöskyddsbestämmelser gällande fritidsbåtar och fritidsbåtsanläggningar.		
	111	111

1987/88:Jo723 av Sten Svensson (m) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär översyn av bestämmelserna för dispensförfarande och handläggning av överklagningsärenden i frågor som angivits i motionen.	79	46
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts att berörda markägare skall tillerkännas skäligen ersättning för det intrång som bildandet av tillfälliga naturreservat medför.	64	12
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts att ersättningsmark bör garanteras berörda markägare vid bildandet av naturreservat eller vid motsvarande former av intrång på enskilt ägd mark.	64	12
1987/88:Jo724 av Bengt Kronblad (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder syftande att ge underlag för beslut om riktlinjer avseende omhändertagande av miljöfarligt avfall.	133	143
1987/88:Jo725 av Sture Thun m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av skärpt lagstiftning för att skydda miljöer.	87	61
1987/88:Jo726 av Bertil Måbrink m. fl. (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att minskningen av CFC-användningen skall uppgå till 75 % under en femårsperiod eller fram till 1994.	117f	121
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att redan nu ersätta CFC i värmepumpar, kyl- och frysskåp med vätgas.	121	127
3. att riksdagen beslutar om ett omedelbart förbud mot användning av CFC inom förpackningsindustrin.	118	122
4. att riksdagen hos regeringen begär att SJ och vägverket får i uppdrag att avveckla sin användning av CFC-blåst estruderad polystyren tidigare än år 1992.	121	127
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att nu existerande verksamheter där CFC-användning förekommer skall vara tillståndspliktiga.	118	122
6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett omedelbart förbud mot nyetablering av CFC-användande verksamheter.	118	122
1987/88:Jo727 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att ett program om reduktion av kväveutsläpp från jordbruk, skogsbruk, reningsverk, industrier m.m. till vattendrag görs upp före 1990.	110	109
1987/88:Jo728 av Torsten Karlsson och Sture Thun (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot förorening av Vättern.	86	58

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställan p.	
1987/88:Jo729 av Owe Andréasson och Helge Hagberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ytterligare restriktioner vad gäller användningen av krom- och arsenikhaltiga medel för impregneringsändamål.	128	137
1987/88:Jo731 av Bo Finnkvist och Sylvia Lindgren (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om anordning för att ta till vara bensinångor.	98	85
1987/88:Jo733 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i lagstiftningen att bensinbolag vid nyanläggning eller besiktning av befintlig station åläggs att installera återförings-system för bensinångor.	98	85
1987/88:Jo734 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att de strandskyddsregler som gällde fram till år 1974 återinförs. Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Bo211.	77	44
1987/88:Jo735 av Alf Svensson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta ett handlingsprogram mot försurningen i enlighet med motionen så att svavelutsläppen reduceras med 80-90 % fram till år 1990 samt att utsläppen av kväveoxider reduceras fram till år 1995 med hälften av 1985 års nivå.	81	50
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gränsvärdet för svavelinnehållet i tjock eldningsolja, som nu är 1 % bör reduceras till 0,3 %.	98	83
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om påtryckningar mot Storbritannien för att ytterligare minska svavelutsläppen.	150	176
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om avgasrening för dieseldrivna lastbilar och bussar.	88	64
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till restriktivare lag om förbränning av spillolja.	132	147
6. att riksdagen hos regeringen begär om ett åtgärdsprogram för källsortering av hushållsavfall, för återvinning av glas, metaller, plast och textilavfall.	133f	148
7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förlängning av preskriptionstiden för brott mot miljöskyddslagen från nuvarande fem år till tjugo år samt förändring av bevisföringsreglerna vid miljömål i enlighet med vad som anförts i motionen.	161	199
8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till skärpning av miljöskyddslagen och brottsbalkens 13 kap. 8 a § i enlighet med vad som anförts i motionen.	161	198
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kemikalieinspektionens produktregisteruppgifter angående miljö- och hälsofarliga varor.	129	138
		16

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om punktskatt på miljöfarlig verksamhet, i syfte att styra över verksamheten mot mindre miljöfarlig teknik.

11. att riksdagen beslutar förklara Kalixälven med dess källvatten och biflöden som nationalälv, med ett skydd motsvarande nationalparker.

12. att riksdagen till åtgärder mot försurningen för budgetåret 1988/89 anslår 47 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit.

1987/88:Jo736 av Per Stenmarck och Rune Rydén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder mot miljöföroreningarna i Öresund.

1987/88:Jo737 av Lennart Holmsten m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöpolitiska insatser i Gävleborgs län.

1987/88:Jo739 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att vid tillståndsgivning för sopeldning uppställs villkoret, att soporna före förbränning befrias från PVC.

1987/88:Jo740 av Ingbritt Irhammar och Marianne Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om returförpackningar för cider och läskedrycker.

1987/88:Jo741 av Rune Johansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en höjning av bilskrotningspremierna.

1987/88:Jo742 av Sven Munke (m) vari yrkas att riksdagen begär en komplettering av 8 § förordningen om kemiska produkter (SFS 1985:835) så att den även omfattar miljöfarliga produkter.

1987/88:Jo744 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om effektiv användning av resurser.

2. att riksdagen hos regeringen begär en lag om återvinning.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om källsortering.

4. att riksdagen beslutar att ett pantsystem för tungmetallhaltiga batterier införs.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapsplaner för och ökad forskning om föroreningar från avfallsdeponier.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om återinsamling av freon.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställan p.	
motionen anförts om krav på källsortering och effektiv rökgasrening för tillstånd för sopförbränning.		
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av forskning kring bioförgasning.	133	145
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rening av miljöfarligt avlopp vid industrin.	109	106
1987/88:Jo745 av Pär Granstedt och Gunnar Björk (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om obligatorisk skyddsutrustning för oljetankrar som trafikerar svenska vatten samt initiativ till internationella överenskommelser i motsvarande syfte.	103	99
1987/88:Jo746 av Pär Granstedt (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att effektivisera kemikaliekontrollen på det sätt som anförts i motionen.	129	138
1987/88:Jo747 av Maud Björnemalm m. fl. (s, m, fp, c, vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att inrätta Kindlaområdet i Bergslagen såsom naturreservat.	68	26
1987/88:Jo749 av Ingvar Karlsson i Bengtsfors och Elving Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att skrotningspremien bör höjas till 800 kr.	137	154
1987/88:Jo750 av Bengt Kindbom m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utökad användning av datatekniken i miljöarbetet. Motiveringen återfinns i motion 1987/88:K412.	157	191
1987/88:Jo751 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett fördjupat samarbete med EG,	148	171
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ekonomiska styrmedel,	172f	223
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöskyddslagens sanktionssystem.	161	200
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljökonsekvensbedömningar,	164f	205
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nationalparker,	65	14
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Stora Sjöfallet och Abisko.	66,74	21, 38
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den planerade Kirunaparken.	66	20
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sjaunjaområdet bör bli nationalpark,	65f	17

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställan
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bevarandet av Stora Alvaret,	68	27
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om naturreservat,	65	14
11. att riksdagen hos regeringen begär utvärdering om huruvida syftet med nuvarande naturreservat är uppfyllt,	65	14
12. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar av naturskyddslagen i syfte att skydda utrotningshotade arter,	78	40
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning till markägare för försvarande av pågående markanvändning och för vård av värdefulla naturmarker,	64f	12, 13
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skyddet av genetiska resurser hos vilda växter och djur.	71f	30
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fauna- och floravårdskommittéerna vid S.I.U.	72	31
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bevarandet av den svenska urskogen eller urskogsliknande skogar.	66f	23
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bevarandet av kvarvarande sydsvenska våtmarker.	67	24
19. att riksdagen hos regeringen begär utredning om en modernisering av naturvårdslagen.	78	40
20. att riksdagen hos regeringen begär förslag om bättre samordning mellan lagarna inom miljöområdet.	78	40
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att användandet av båtottenfärger med tenn skall begränsas.	111	111
22. att riksdagen begär att regeringen verkar för införandet av märknings-system vid oljetransporter till sjöss i enlighet med vad som i motionen anförts.	103	98
23. att riksdagen beslutar att gränsvärdet för svavel vid oljeförbränning sätts till 0,1 gram svavel/MJ.	98	83
24. att riksdagen beslutar att gränsvärdet vid kolförbränning sätts till 0,05 gram svavel/MJ.	97f	79
25. att riksdagen beslutar att gränsvärdet för kväveoxid vid kolförbränning sätts till 0,1 gram kväveoxid/MJ.	98	83
26. att riksdagen beslutar att vid avveckling av kärnkraften gränsvärdet för kväveoxid vid kolförbränning sätts till 0,05 gram kväveoxid/MJ.	97f	78
27. att riksdagen beslutar att gränsvärdet för kväveoxid vid förbränning av torv och biobränslen sätts till 0,1 gram kväveoxid/MJ vid större förbränningsanläggningar.	98	83
28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skärpning av normerna för utsläpp från dieselfordon.	88	64 19

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställan p.
29. att riksdagen hos regeringen begär förslag till gränsvärde för freonutsläpp vid plasttillverkning.	119	124
30. att riksdagen beslutar att gränsvärdet för dioxinutsläpp vid äldre anläggningar efter en övergångstid på tio år sätts till 0,1 nanogram/M3 luft.	108f	105
1987/88:Jo752 av Ingbritt Irhammar och Marianne Andersson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag rörande effektivare beivranden av miljöbrott med särskilt beaktande av vad som anförts i motionen om särskilda straffskalor för "normalbrott" och ringa resp. grova brott.	161	198
2. att riksdagen av regeringen begär förslag om införande av en reglering om miljöansvarig på företagen i enlighet med vad som anförts i motionen.	155	187
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av särskilda miljörevisorer för företagen.	154f	186
4. att riksdagen av regeringen begär förslag om införande av gränsvärden i stället för riktvärden när det gäller tillståndsgivning av miljöfarliga utsläpp.	159	193
5. att riksdagen av regeringen begär förslag om en förbättrad kontroll av miljöutsläpp så som förordats i motionen.	159	194
1987/88:Jo755 av Göran Magnusson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om högsta gränsvärde för kadmium i handelsgödsel.	128	137
1987/88:Jo756 av Ulla Pettersson och Gunhild Bolander (s.c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till strandningslag i enlighet med vad som i motionen anförts.	79	47
1987/88:Jo757 av Gunnar Thollander och Ingrid Andersson (s) vari yrkas	79	45
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förtydligande av naturvårdslagen.		
1987/88:Jo758 av Rune Backlund m. fl. (c) vari yrkas		
1. att riksdagen uttalar sig för att Vätterns vatten skall vara riksobjekt med speciellt skydd.	112f	116
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om mätningar och analyser av vattnet samt åtgärdsprogram som minimerar de förorenade utsläppen.	112f	116
1987/88:Jo759 av Rosa Östh och Ivar Franzén (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att reglerna för återvinningsverksamheten skall ändras så att det blir ekonomiskt fördelaktigt för Svenska Returpack AB att uppnå högsta möjliga återvinning och att uppdraga åt regeringen att utforma och verkställa denna regeländring.	134f	152
1987/88:Jo760 av Ewa Hedkvist Petersen och Sten-Ove Sundström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av restaurering av riksobjektet Persöfjärden.	68	25

	Behandlas i utskottet:	
	ytrande s.	hemställa
1987/88:Jo761 av Karl-Göran Biörsmark och Börje Stensson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Östergötlands skärgård.	68f	28
1987/88:Jo762 av Per Olof Håkansson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet m.m. av en synförrättning av den skånska miljön.	139	158
1987/88:Jo763 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att förlägga ett internationellt miljötekniskt institut till Göteborg.	152	180
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om stöd till skapande av ett miljötekniskt centrum i Göteborg inom ramen för medel till förfogande för miljötekniska insatser.	152	180
1987/88:Jo766 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen beslutar att inga nya sopförbränningsanläggningar skall få tas i bruk samt att de befintliga sopförbränningsanläggningarna bör avvecklas inom en femårsperiod, varvid de äldsta anläggningarna bör avvecklas först.	132	147
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag så att förpackningsproducenterna skall åläggas att lösa avfallsfrågan på ett miljövänligt acceptabelt sätt redan innan förpackningarna introduceras.	134f	149
3. att riksdagen hos regeringen begär att staten tar ansvaret för en organisation för återvinning och avsättning av material från kommunernas sortering.	133f	148
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att statsbidrag skall utgå till information i initialstadiet av kommunernas källsorteringsprojekt.	133f	148
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att statsbidrag skall utgå till kommuner som satsar på källsorteringsanpassade sopbilar.	133f	148
6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att nödvändiga forskningsresurser satsas på att ta fram mer miljövänliga framtidsalternativ när det gäller omhändertagandet av avfall.	137	156
1987/88:Jo767 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas		
1. att riksdagen beslutar att en miljöombudsman skall tillsättas.	167	212
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av det internationella miljöarbetet.	143f	165
3. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av Sveriges internationella miljöbevakning.	143f	165
4. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av vilka åtgärder som behöver vidtas för att intentionerna från Brundtlandrapporten om uthållig utveckling skall kunna förverkligas.	146	170
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att minska föroreningarna till havet.	104	100

	Behandlas i utskottets	
	yttrande s.	hemställan p.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att avveckla försurningen.	137	156
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att freonanvändningen skall upphöra.	117f	121
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att förbättra kemikaliekontrollen.	129	138
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prioriteringen i miljöskyddsarbetet.	157	190
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om budget över kemikaliehanteringen.	130	140
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att avveckla klorutsläppen från massa- och pappersindustrin.	107	102
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärdsplaner för gruvindustrin.	111	110
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om övergång av miljövänliga alternativ till organiska lösningsmedel.	98	84
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förstärkning av miljömyndigheterna.	167	208
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om naturresursräkenskaper.	78f	41
20. att riksdagen hos regeringen begär ett system med miljökonsekvensanalyser.	164f	205
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om offentliga förhör i miljöfrågor.	165	206
22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om framtidsstudier.	165	206
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om MILJÖ-EUREKA.	148	172
24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöövervakning, PMK.	112f	116

1987/88:Jo768 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar vad som i motionen anförts om behovet av miljöavgifter som ett instrument i miljöpolitiken.	172f	223
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag att belasta svaveldioxidutsläpp med en avgift om 3 000 kr./ton.	173	224
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om miljöavgifter på miljöfarliga utsläpp i enlighet med motionen.	173	225
4. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits för att förverkliga beslut om en internationell luftvårdsfond.	85	56

1987/88:Jo770 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att införa skärpta utsläppskrav på bensindrivna	90	70
---	----	----

Behandlas i utskottets
yttrande s. hemställa

personbilar i enlighet med vad som anförts i motionen,		
2. att riksdagen beslutar att begränsa utsläppen från den befintliga bilpar- ken i enlighet med vad som anförts i motionen,	90f	71
3. att riksdagen beslutar att i enlighet med naturvårdsverkets Aktionsplan mot luftföroreningar införa krav för lastbilar och bussar enligt USA-kraven,	88	64
4. att riksdagen beslutar att dessa krav enligt yrkande 3 skall träda i kraft fr. o. m. 1990 års modeller.	88	64
5. att riksdagen beslutar tidigarelägga och skärpa kraven i naturvårdsver- kets Aktionsplan mot luftföroreningar för nya förbränningsanläggningar i enlighet med vad som i motionen anförts.	97f	78
1987/88:Jo771 av Ingela Mårtensson och Margitta Edgren (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om oblekt papper.	107	103
1987/88:Jo773 av Jörn Svensson och Viola Claesson (vpk) vari yrkas att riksdagen till hjälp för igelkottarnas överlevnad för budgetåret 1988/89 anslår 200 000 kr. utöver regeringens förslag i proposition 100, bil. 16, under rubriken B 9.	180	247
1987/88:Jo775 av Elving Andersson och Eva Rydén (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om svenskt initiativ för bildandet av en Nordsjökommis- sion,	103	97
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett svenskt initiativ till ett gemensamt nordiskt pro- gram för miljöförbättringar i Skagerrak-Kattegatt och att för detta ändamål utnyttjar den speciella läncordningen i Nordiska Investeringsbanken.	102	94
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om naturvårdsverkets aktionsplan mot havsföroreningar.	104	100
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prioriteringen av svensk havsmiljöforskning.	112	114
1987/88:Jo777 av Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om totalförbud mot betat utsäde.	128	137
1987/88:Jo779 av Karl-Erik Persson (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär att SAKAB:s verksamhet utvärde- ras.	132	141
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att forskning inom området miljöfarlig avfallsdestruering skall initieras.	137	156
1987/88:Jo780 av Jan Jennehag och John Andersson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stimulanser till avgasreningsåtgärder i befintlig bilpark.	90f	71

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställen p.	
1987/88:Jo781 av Jan Jennehag och John Andersson (vpk) vari yrkas att riksdagen beslutar om ändring i bilavgaslagen så att en monopolsituation ej uppstår på service- och reservdelsmarknaden.	94f	76
1987/88:Jo782 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär att industrier anslutna till de kommunala reningsverken i de 30 största kommunerna får ett år på sig att lägga fram planer på hur de snarast kan eliminera de delar av utsläppen som reningsverken ej kan oskadliggöra,	109	106
2. att riksdagen hos regeringen begär att det uppdras åt kemikalieinspektionen att snabbutreda vilka kemikalieprodukter som används inom industri och hushåll och därefter lägga fram ett förslag som visar hur i första hand de 100 mest miljöfarliga produkterna kan ersättas av mindre miljöfarliga,	130	140
3. att riksdagen hos regeringen begär att ett program utarbetas för att radikalt minska framställningen och importen av giftiga ämnen.	130	140
1987/88:Jo783 av Erling Bager m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning som har till uppgift att föreslå en strängare lagstiftning för industrins utsläpp av giftiga och svårnedbrytbara ämnen till de kommunala reningsverken.	109	106
1987/88:Jo784 av Sven Eric Lorentzon m. fl. (m) vari yrkas		
1. att riksdagen till anslaget B 5 Åtgärder mot försurning för budgetåret 1988/89 anslår 135 000 000 kr.,	175	231
2. att riksdagen till anslaget B 7 Mark för naturvård för budgetåret 1988/89 anslår 15 000 000 kr.,	177	240
3. att riksdagen till anslaget B 8 Vård av naturreservat m.m. för budgetåret 1988/89 anslår 50 000 000 kr.	179	245
1987/88:Jo785 av Leif Olsson och Kenth Skärvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skärpta bestämmelser för försäljning av högsvavliga produkter vid raffinaderier särskilt vad avser bunkerolja.	97f	81
1987/88:Jo786 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas		
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en nationell naturvårdstrategi,	55	8
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skydd för återstående urskogar,	66f	23
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fauna- och floraregister,	72	31
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skogens våtmarker.	67	24
1987/88:Jo787 av Eva Rydén och Elving Andersson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om lokalisering av det planerade miljötekniska institutet till Göteborg.	152	180
		24

Behandlas i utskottets
yttrande s. hemställar

1987/88:Jo789 av Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ett ytterligare förtydligande av bilavgaslagen på sätt som har redovisats.	94f	76
1987/88:Jo790 av Erling Bager och Lars Sundin (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående förslag till återvinningssystem för bilbatterier och fritidsbatterier.	136	153
1987/88:Jo791 av Kjell-Arne Welin och Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående inrättandet av ett miljöombudsmannaämbete.	167	212
1987/88:Jo792 av Hugo Bergdahl (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om dels en plan för fungerande återvinning av freon, dels i samband med antagandet av en sådan återvinningsplan, att kommuner, kylfirmor och entreprenörer skall äläggas obligatorisk sugning av freoner vid kassering av kylanläggningar.	120	126
1987/88:Jo794 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen beslutar att en övergång till indirekta kylsystem skall ske fr. o. m. den 1 juli 1988,	121	127
2. att riksdagen begär att regeringen utformar ett registersystem för köldmedieinköp.	118	122
1987/88:Jo795 av Sven Munke och Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att pröva frågan om en skärpning och nya rutiner avseende kontrollen av koncessionsprövade verksamheter.	159	194
1987/88:Jo798 av Rolf Kenneryd och Ivar Franzén (c) vari yrkas		
1. att riksdagen begär att regeringen avsätter erforderliga medel för försökskalkning av skogsmark,	176	237
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sådan försökskalkning bör förläggas till Hallands län.	176	237
1987/88:Jo800 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förstärkning av miljöskyddslagen.	159, 169	194, 211
1987/88:Jo802 av Maj-Lis Lööw m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder på miljöns område.	51	5
1987/88:Jo803 av Ivar Virgin och Sten Svensson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet att utarbeta en handlingsplan mot föroreningar i våra insjöar.	86f	60

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställer p.	
1987/88:Jo804 av Rune Thorén (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokalisering av det planerade internationella miljötekniska institutet.	152	180
1987/88:Jo805 av Ingbritt Irhammar (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av ett internationellt institut för strategiska miljöstudier.	152	182
1987/88:Jo806 av Hugo Hegeland och Siri Häggmark (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att det internationella miljöteknikinstitutet lokaliseras till Göteborg.	152	180
1987/88:Jo807 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokaliseringen av ett miljötekniskt institut till Stenungsund, alternativt Göteborg.	152	180
1987/88:Jo809 av Sven Munke (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en haverikommission i miljömål.	167f	213
1987/88:Jo810 av Sven Munke (m) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i miljöskyddslagen att särskilda regler införs för särskilt hårt förorenade områden.	87	62
2. att riksdagen hos regeringen begär att Malmöhus län förklaras som särskilt föroreningskänsligt område.	85f	57
1987/88:Jo811 av Sven Munke (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av miljöpolis som förstärkning av den nuvarande tillsynsorganisationen.	168	214
1987/88:Jo812 av Sven Munke (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av ansvarsbestämmelserna i miljöskyddslagen 45 § och ändring av bestämmelserna i 18 och 40 §§.	159, 161	193, 198
1987/88:Jo815 av Margareta Hemmingsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rätten att överklaga vissa beslut enligt miljöskyddslagen.	158	192
1987/88:Jo818 av Viola Claesson (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur samhället på ett rationellt sätt skall få en total överblick över riskfaktorerna i kemisamhället.	130	140
2. att riksdagen hos regeringen begär att, i avvaktan på de åtgärder som föranleds av yrkande 1, ett fullständigt produktregister byggs ut, vad avser faktorer som avses i denna motion, samt att registret skall vara helt öppet för insyn.	129	139
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om former för demokratisk styrning av produktionen, som skall syfta till sparsamhet, hushållning och återanvändning i utnyttjandet av våra naturresurser och i inriktningen av vår varuproduktion.	127	135

4. att riksdagen begär att regeringen, i avvaktan på de åtgärder som föranleds av yrkande 3, ger de statliga verken och myndigheterna direktiv att vid tillståndsgivning till varuproduktion sätta hänsyn till människors hälsa, miljön och samhällsekonomiska överväganden i första hand.	127	135
5. att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk kommission tillsätts med uppgift att analysera vad i motionen anförts om en annan hushållning och ekologiskt inriktad produktion, övergång till miljövänligare material, ett förändrat konsumtionsmönster samt förenlighet med en solidarisk och rättvis fördelningspolitik, nationellt och internationellt.	127	135
1987/88:Jo819 av Eva Rydén m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i miljöskyddslagen att miljö- och hälso- skyddsnämnderna får möjlighet att begränsa biltrafiken vid inversion.	87	63
1987/88:Jo820 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c) vari yrkas att riksdagen beslutar om ändring av första stycket 20 § i lagen om kemiska produkter i enlighet med nedan angivna lagförslag. Nuvarande lydelse: 20 § Den som 1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 §. Föreslagen lydelse: 20 § Den som 1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 5-6 §§.	129	138
1987/88:Jo821 av Siw Persson m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ett handlingsprogram för minskat kväveläckage och kväveutsläpp upprättas för hela Skånekusten.	110	108
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att fasta mätstationer för övervakning av förorenings- belastningen i särskilt känsliga områden byggs ut.	112f	116
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Kattegatt, Öresund och Hanöbukten förklaras som särskilt föroreningskänsligt område.	85f	57
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om svenska åtgärder med anledning av luftföroreningar från Helsingör.		
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att toxiska ämnen så långt möjligt särskiljs från kom- munala reningsverk.	109	106
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att större resurser ställs till förfogande för genomför- ande av naturvårdsplaner i Skåne.	69	29
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bättre beslutsunderlag i den fysiska riksplaneringen när det gäller våtmarker i Skåne.	67	24

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställen p.	
1987/88:Jo823 av Bertil Jonasson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att bilavgaslagen ändras så att det klart framgår att biltillverkarna förbjuds att föreskriva användning av särskilda verkstäder eller reservdelar för avgasrelaterade reparationer, även garantireparationer.	94f	76
1987/88:Jo825 av Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av regionala miljö- och naturvårdsenheter.	168	215
1987/88:Jo826 av Elisabeth Fleetwood (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket, kemikalieinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen får i uppdrag att dels utreda riskerna av höga halter av bensen i bensin, dels föreslå åtgärder för minskning av bensenhalten.	128	137
1987/88:Jo829 av Erling Bager m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att som i motionen beskrivits utreda hur kustkommunerna långsiktigt skall hjälpas att lösa problemen med nedsmutsningen från Nordsjön och Kattegatt.	101	93
1987/88:Jo832 av Evert Svensson m. fl. (s, m, fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av skyndsamma åtgärder för att rädda kustvattnet i norra Bohuslän.	101	92
1987/88:Jo833 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att förklara hela södra Kattegatt, Öresund och Skälderviken som särskilt föroreningsbelastade områden,	85f	57
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder för att stoppa föroreningarna till havsmiljön.	104	100
1987/88:Jo834 av Gunnar Björk och Gunnel Jonäng (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att miljöundersökningar i Bottniska viken kan fortsätta.	104	100
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att programmet med flödesbestämningar i länets älvar kan fullföljas.	104	100
3. att riksdagen hos regeringen begär att projekten med kalkning kan fortsätta i oförändrad skala.		
5. att riksdagen hos regeringen begär att medel tillförs så att intensifierade analyser kan ske av skogsskadorna i Gävleborg.	99	87
1987/88:Jo836 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i Nordiska Rådet skall arbeta för en överenskommelse så att vattenström-	102	96 28

marna via Öresund, Stora och Lilla Bält ej minskas.

2. att riksdagen hos regeringen begär direkta och konkreta åtgärder för att rädda sälstammen kring de svenska kusterna. 104 100

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att ta fram mot-tagningsmöjligheter för senapsgas i två större svenska hamnar. 137 155

4. att riksdagen hos regeringen begär att riktlinjer för militära aktiviteter och andra verksamheter som påverkar natur och miljö i Östersjön såsom skjutövningar, byggnationer, avfallshantering, oljeupplag m.m. utarbetas. 104 101

1987/88:Jo837 av Bo Lundgren (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kontinuerlig uppföljning av skogsskadesituationen i Skåne och Sydsverige i övrigt. 99 87

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett åtgärdsprogram mot skogsskador. 99 87

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationella överenskommelser på luftvårdsom-rådet. 84 53

1987/88:Jo838 av Per Arne Aglert och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärdsförslag från SML om förbättring av rökgasrening och eventuella andra utsläpp av kvicksilver från landets kre-matorier. 111 112

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So478.

1987/88:Jo839 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige på nordiskt och internationellt plan tar initiativ till miljöförbättringar och samarbete för att uppnå globala lösningar på miljöproblemen. 143f 165

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Fi219.

1987/88:Jo841 av Jan Sandberg (m) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om ändringar i terrängkörningslagstiftningen i enlighet med vad som i motionen anförts. 79 48

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om dubbla avgasreningskrav för importerade motorfor-don. 88 65

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att en generell dispens från nuvarande tillämpnings-föreskrifter för avgaslagen ges till motorgasdrivna fordon. 88 65

1987/88:Jo842 av Gunnar Hökmark (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i lämpliga fora bör verka för att Sovjet inte genomför planerna på utvidgad fosforitbrytning i Estland. 150f 177

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställer p.	
1987/88:Jo843 av Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att Malmöhus län förklaras som särskilt föroreningskänsligt område.	86	57
1987/88:Jo844 av Margareta Persson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bildandet av ett internationellt miljöforskningsorgan.	152	183
1987/88:Jo845 av Anders G Högmark (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ur anslaget B 5. Åtgärder mot föroeningen avdela 5-10 milj. kr. för restaurering av förorenade sjöar.	176	235
1987/88:Jo846 av Karl-Gösta Svenson och Ingvar Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att förbrukade lysrör och andra typer av lampor, som innehåller kvicksilver, snarast möjligt hänförs till miljöfarligt avfall.	137	155
1987/88:Jo847 av Rune Backlund och Anna Wohlin-Andersson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen begär att regeringen utfärdar direktiv till statliga myndigheter i enlighet med vad som i motionen anförts om användning av oblekt papper m.m.,	107	103
2. att riksdagen begär att regeringen tar initiativ till en landsomfattande kampanj för oblekt papper.	107	103
1987/88:Jo848 av Sven Munke (m) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en sådan ändring i miljöskyddslagen att företag som driver miljöfarlig verksamhet och prövats av koncessionsnämnden för miljöskydd åläggs att utse en miljöansvarig.	155	187
2. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att pröva möjligheterna att redan i koncessionsvillkoren bestämma sanktionsavgiftens storlek vid "överutsläpp".	161	200
1987/88:Jo850 av Lennart Alsén (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att klassificera kasserade lysrör som miljöfarligt avfall,	137	155
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hanteringen av kasserade lysrör.	137	155
1987/88:Jo851 av Gösta Andersson och Agne Hansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärdsprogram mot föroeningen.	81f	50
1987/88:Jo852 av Arne Kjörnsberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utökning av besvärsträtten avseende koncessionsnämndens beslut.	158	192
		30

Behandlas i utskottets
yttrande s. hemställan

1987/88:Jo853 av Monica Öhman m. fl. (s) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förslag till utveckling av skyddade naturområden,	68f	28
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utlokalisering till Norrbotten av naturvårdsverkets avdelning för naturvård.	79	49
1987/88:Jo854 av Claes Rensfeldt m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av information om och effektivare tillämpning av reglerna för snöskotertrafik i svenska fjälltrakter.	79	48
1987/88:Jo855 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en särskild skyddslagstiftning för sjön Vättern.	86	58
1987/88:Jo857 av Alf Svensson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud av användningen av freon inom områden där det utan större svårighet kan ersättas av annat material,	118	122
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om beskattning av freon enligt vad som anförts i motionen,	119	124
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om åtgärder för ökad forskning och ersättningsteknik för freonanvändningen,	121	127
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om bestämmelser som kan förhindra freonutsläpp från värmepumpar i enlighet med vad som anförts i motionen.	121	127
1987/88:Jo858 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete startas för ekologisk avfallshantering av latrin och annat organiskt hushållsavfall.	137	156
1987/88:Jo859 av Gudrun Norberg (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kampanj för glasflaskan,	134f	149
2. att riksdagen till ändamålet nytt returglas anslår medel ur fonden för miljöskyddsteknik.	134f	149
1987/88:Jo864 av Ivar Franzén m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder som stimulerar till avgasrenande åtgärder på begagnade bilar enligt de riktlinjer som redovisats i motionen.	90f	71
1987/88:Jo865 av Ivar Franzén och Pär Granstedt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att förklara Stockholms kommun som ett särskilt föroreningskänsligt område.	86	57

	Behandlas i utskottets	
	yttrande s.	hemställen p.
1987/88:Jo867 av Gunnel Jonäng (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder mot freonutsläpp samt fortsatt forskning enligt motionens intentioner.	121	127
1987/88:Jo869 av Bengt Kronblad m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att ett framtida Östersjölaboratorium skall förläggas till Kalmar län och knytas till den verksamhet inom Östersjöforskningen som bedrivs vid högskolan i Kalmar.	113f	117
1987/88:Jo870 av Anders G Högmark och Bertil Danielsson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om översyn av gällande ersättningsregler vid inlösen av mark från enskild markinnehavare samt domänverkets och lantbruksnämndens instruktion vad avser medverkan i markaffärer, som rör inlösen av mark från enskild i enlighet med vad som i motionen anförts.	79	46
1987/88:Jo871 av Ingela Mårtensson m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen hos regeringen begär utredning om förslag att minska miljöfarliga avgaser i äldre bilar i enlighet med motionen.	90f	71
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om höjning av skrotningspremier och skrotningsavgifter enligt statskontorets förslag.	137	154
1987/88:Jo872 av Alf Wennerfors m. fl. (m) vari yrkas		
3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om färjetrafikens skador i form av bl. a. svall, sug och erosion.	68f	28
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförts om Stockholms skärgård.	68f	28
1987/88:Jo873 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om krav på rening av avgaser från dieselfordon,	88	64
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skyddet av Mälaren skall förstärkas genom att restriktioner införs för kemikalieanvändning på tillrinningsområden av särskild betydelse,	86f	60
3. att riksdagen beslutar att transporter på Mälaren beläggs med särskilda restriktioner.	86f	60
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vad i övrigt anförts i motionen om åtgärder för att begränsa luftföroreningarna skall beaktas i olika myndigheters arbete.	81	50
Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A492.		
1987/88:Jo874 av Stig Josefson m. fl. (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av ett särskilt Östersjölaboratorium.	113f	117
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljö- och naturvård.	69	29

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:N335.

Motioner överlämnade från andra utskott

1987/88:Fi224 av Alf Svensson (c) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användande av utsläppsavgifter och andra ekonomiska styrmedel för att uppnå en bättre livsmiljö. 172 223

1987/88:L207 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en förändring i bolagslagen så att företagens årsbokslut förses med en miljöredovisning. 126 133

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Jo735.

1987/88:L604 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en obligatorisk miljöskadeförsäkring. 125 128

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Jo719.

1987/88:L605 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om obligatorisk miljöskyddsförsäkring för alla som bedriver miljöfarlig verksamhet. 125 128

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om miljöfond som lämnar ersättning till skadelidande som inte får försäkringsersättning samt för sanering efter miljöskador där ansvarig inte längre finns eller saknar ekonomiska resurser. 125 129

1987/88:L612 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier. 126 132

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Jo768.

1987/88:Kr6 av Karl Boo m. fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande ekonomiska resurser för insatser mot försurningsskador på kulturföremål. 176 238

1987/88:T65 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ekonomiska stimulanser till bilägare som installerar utrustning för katalytisk avgasrening enligt vad som i motionen anförts. 90f 71

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till höjd skrotningsskatt för att stimulera förnyelse av bilparken enligt vad som i motionen anförts. 137 154

1987/88:T66 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

35. att riksdagen beslutar skärpa utsläppskraven för olika fordonstyper i enlighet med vad i motionen anförts. 88 64 33

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställer p.	
1987/88:T85 av Rolf Clarkson m. fl. (m) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett stimulansbidrag på 3 000 kronor för avgasreducerande åtgärder inom den befintliga bilparken.	90	74
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppmuntring av alternativa avgasreningsmetoder.	88	64
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder som minimerar tendenser till ett reservdels- och verkstadsmonopol inom avgasserviceområdet.	94f	76
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ för att stimulera avgasutsläppsminskningar inom den befintliga bilparken.	90	71
1987/88:T95 av Mats Odell (c) vari yrkas		
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta avgaskrav på dieseldrivna bussar och lastbilar.	88	64
1987/88:N27 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas		
7. att riksdagen beslutar att svavelhalten i tung eldningsolja sänks till 0,5 % och i villaolja till 0,15 %.	98	82
1987/88:N33 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas		
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av miljöavgifter.		
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sänka den tillåtna gränsen för svavelutsläpp till 0,5 viktprocent.	97f	79, 80
Motioner väckta med anledning av proposition 1987/88:85		
1987/88:Jo14 av Jan Hyttring (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen, i enlighet med motionen, framlägger förslag om skattefrihet för eldrivna personbilar.	93	75
1987/88:Jo15 av Sonja Rembo (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning av Göta älv som dricksvattentäkt i enlighet med motionens syfte.	139f	159
1987/88:Jo16 av Göran Ericsson m. fl. (m) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att energiplaneringen skall ske med hänsyn till miljöeffekterna.	50f	1
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en snabb introduktion av naturgas i Stockholmsregionen.	139	158
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en halvering av svavelhalten i eldningsolja.	98	83

	Behandlas i utskottets	
	yttrande s.	hemställer
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inga ytterligare kolkraftverk bör planeras i Stockholm.	139	158
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skärpta gränsvärden för utsläpp från energianläggningar skall införas, för utsläpp av svavel vid olje- och kolanläggningar och för kväveoxidutsläpp från kolförbränning.	82	50
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljöskyddsavgift skall utgå vid alla former av överträdelse av koncessionsvillkoren.	161	200
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en skärpning av straffsanktioner vid uppsåtliga miljöbrott.	160	195
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulanser för utveckling och användning av miljövänliga bränslen i fordon som nu drivs med diesel eller bensin och därvid införa skatterabatter på miljövänliga bränslen och verka för ökad prisdifferentiering mellan blyfri och blyad bensin.	92f	73
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kunskaper om avgasreningens betydelse, underlätta och stimulera till återkommande kontroll av avgasreningssystem, införa gränsvärden för avgasutsläpp för bensin- och dieseldrivna fordon.	88f	66
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en utbyggnad av kringfartsleder till en ring runt Stockholm.	140	160
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en begränsning av användningen av dubbdäck för att därmed minska stoftbildning och slitage på gator och vägar.	140	160
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om önskvärdheten av en förbättrad information till hushållen om miljöfarligt avfall och var man kan och skall avyttra sådant avfall.	133f	148
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en förbättrad källsortering av avfall skall införas samt att tekniken för återvinning av avfall ges erforderliga forskningsmedel.	132f	142
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hantering och transporter av miljöfarligt avfall i större tätorter.	133	144
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att utveckla analyser av effekter på miljön och förslag till förändringar inom skilda samhällsområden, s. k. miljökonsekvensanalyser.	164f	205
1987/88:Jo17 av Lars Ahlmark (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av formerna för säkerställande av naturvårdsobjekt i enlighet med vad som i motionen anförts.	64f	13
1987/88:Jo18 av Gunhild Bolander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyndsamma stimulansåtgärder för avgasrening på begagnade bilar.	90f	71

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställan p.
1987/88:Jo19 av Gunhild Bolander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Gotland som bas för marin vetenskaplig forskning och undersökningsverksamhet i Östersjön.	113f	117
1987/88:Jo20 av Per-Ola Eriksson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggningar med den finska regeringen i syfte att minimera utsläppen från Torneäverken,	151	178
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändring i lagen om gränsälvöverenskommelsen så att även utsläpp i luften kan prövas av gränsälvskommisionen,	151	178
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om konventionen om gränsöverskridande luftföröreningar.	84f	55
1987/88:Jo21 av Stina Gustavsson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot försurningen i västra delarna av Kronobergs län,	81	50
2. att riksdagen beslutar att anslaget B 5 jämväl skall inrymma bidrag till kalkning av brunnar,	176	233
3. att riksdagen beslutar att länsstyrelserna i samråd med kommunerna får avgöra hur kalkningsanslaget skall användas,	176	233
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokaliseringen av det planerade internationella miljöteknikinstitutet.	152	180
1987/88:Jo22 av Lennart Brunander (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till skärpta riktlinjer för åtgärder att begränsa trafikbuller i befintlig bebyggelse i enlighet med motionen	140	161
1987/88:Jo23 av Alf Svensson (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en naturvårdsgräns till skydd för de fjällnära skogarna,	59	11
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen för kolväteutsläpp skall vara att uppnå 50 % reduktion av 1985 års utsläppsnivå till år 1995,	81	50
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta avgasreningskrav för lätta lastbilar och bussar,	88	64
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta avgasreningskrav för tunga lastbilar och bussar,	88	64
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ekonomiska styrmedel som ett instrument i miljöpolitiken,	172f	223
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av utsläppavgifter för svaveldioxidier,	173	224

	Behandlas i utskottet:	
	yttrande s.	hemställa
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av utsläppsavgifter för freoner.	119	124
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av utsläppsavgifter för klorföreningar.	173	225
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av utsläppsavgifter för kväveoxider.	173	226
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en obligatorisk miljöskyddsförsäkring.	125	130
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt för ideella och naturvetenskapliga organisationer att överklaga beslut enligt miljöskyddslagen.	158	192
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att företag som bedriver miljöfarlig verksamhet skall åläggas att utse en miljösansvarig.	155	187
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om systematisk genomgång och prövning av befintliga kemiska ämnen.	130	140
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av pantsystem för bilbatterier fr. o. m. den 1 januari 1989.	135	150
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett pantsystem för miljöfarliga batterier fr. o. m. den 1 januari 1989.	135	151
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att åtgärder för reduktion av klor i massaindustrin skall ha påbörjats senast år 1990.	107	102
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud för utsläpp av klor från massaindustrin fr. o. m. 1995.	107	102
1987/88:Jo24 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad aktivitet för att åstadkomma internationella överenskommelser om begränsningar av kväveoxidutsläppen.	84	53
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationella åtgärder för att åstadkomma ett totalt stopp för användningen av CFC och andra ämnen som skadar ozonskiktet.	1171	121
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsultationer m. fl. åtgärder inom ramen för den nordiska miljöskyddskonventionen.	149	173
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljö kvalitetsnormer.	159	193
5. att riksdagen beslutar avskaffa straffriheten vid miljöbrott i ringa fall.	160	196
6. att riksdagen avslår regeringens förslag om obligatorisk kommunal tillsyn över de anmälningspliktiga anläggningarna.	156	188

	Behandlas i utskottets	
	ytrände s.	hemställan p.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppbyggnad av ett system med miljörevisorer.	154f	186
8. att riksdagen beslutar belägga utsläpp av svaveldioxid från industriprocesser med en miljöavgift på 4 000 kr/ton svaveldioxid i enlighet med vad som anförts i motionen.	173	224
9. att riksdagen beslutar belägga svavel i olja med en miljöavgift på 8 kr./kg svavel i enlighet med vad som anförts i motionen.	173	224
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en minskning av mängden ozon och andra fotokemiska oxidanter med 75 %.	81	50
11. att riksdagen beslutar om ett gränsvärde på 0.05 g svavel per MJ bränsle som skall träda i kraft senast 1992.	97f	79, 80
12. att riksdagen beslutar att de skärpta avgaskraven för lätta fordon skall träda i kraft fr. o. m. 1990 års modeller.	88	64
13. att riksdagen beslutar att de skärpta avgaskraven för tunga fordon skall träda i kraft fr. o. m. 1992 års modeller.	88	64
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en miljöavgift på importerade fordon som inte uppfyller kraven bör övervägas.	173	227
15. att riksdagen avslår regeringens förslag om ekonomiskt stöd till frivilliga inköp av dieselfordon som uppfyller avgaskraven.	89	67
16. att riksdagen beslutar införa ett statligt stöd på 1 000 kr. per bil till bilägare som kompletterar äldre bilar med katalytisk avgasrening.	90f	71
17. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att lägga fram förslag till skärpta avgasnormer för bensinbilar fr. o. m. 1995 års modell.	90	70
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om intensifierad forskning för att ytterligare reducera utsläppen från motorfordon.	92f	73
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpta miljökrav på flygtrafik och sjöfart.	91	72
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sänkt svavelhalt i bunkerolja till 1 % fr. o. m. 1990 alternativt skärpta krav på rökgasrening med motsvarande effekt.	97f	81
21. att riksdagen beslutar om en höjning av bilskrotningspremien till 15 000 kr. och motsvarande höjning av bilskrotningsavgiften.	137	154
22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kalkningsverksamheten och selentillförsel.	99	88
23. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att snarast möjligt redovisa hur ytterligare och snabbare begränsningar av kväveoxid- och kolväteutsläppen skall kunna ske.	99	89
24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till hur lövskogsandelen skall kunna ökas i särskilt drabbade områden.	58	9

Behandlas i utskottets
yttrande s. hemställa

25. att riksdagen beslutar bevilja kemikalieinspektionen fyra nya tjänster.	183	256
26. att riksdagen hos regeringen begär att avgifterna för kemikalieinspektionens verksamhet höjs i den utsträckning som behövs för att finansiera fyra nya tjänster.	183	256
27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om säkerställandeplaner för riksobjekt och en samlad inventering av lämpliga framtida naturreservat.	65	14
29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mål för reduktion av massindustrins utsläpp.	107	102
30. att riksdagen för budgetåret 1988/89 anslår 5 milj. kr. för åtgärder i hotade områden som Kattegatt.	182	255
31. att riksdagen för budgetåret 1988/89 anslår 7 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit i budgetpropositionen för insatser rörande bekämpningsmedel.	182	255
32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgning av bilskrotningslagen.	120	126
33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om intensifierad forskning för att klargöra hoten mot ozonskiktet.	121	127
34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pant på miljöfarliga batterier.	135	151
35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om säkerställandeprogram för miljöfarligt avfall.	133	143
36. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återvinning av miljöfarliga batterier.	136	153
37. att riksdagen beslutar att naturvårdsverket skall disponera 40 milj. kr. ur bränslemiljöfonden för stöd till ny miljöskyddsteknik.	182	253
38. att riksdagen för utredningar och inventeringar inom miljövårdsområdet för budgetåret 1988/89 anslår 10 milj. kr. mer än regeringen föreslagit.	182	254
39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett samlat handlingsprogram mot buller.	140	161
1987/88:Jo25 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas		
1. att riksdagen till Vård av hotade arter m.m. för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.,	180	247
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statligt ägande och statlig förvaltning av mark för naturvård.	54f	6
3. att riksdagen beslutar att anslaget Mark för natuvård får användas även till den ideella naturvården för inköp av mark för naturvård i enlighet med vad som i motionen anförts.	177	243
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en renodling av begreppet naturskydd.	65	14
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om syftet med nationalparkerna.	65	14

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställan p.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att exploaterade delar av våra nationalparker bör avstyckas och ges en annan skyddsform.	65	14
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om naturvårdsverkets bidrag till friluftsanläggningar.	55	7
8. att riksdagen som nationellt delmål fastställer vad som i motionen anförts om att koldioxidutsläppen inte får öka från dagens nivå.	83	52
9. att riksdagen som mål fastställer att svavelutsläppen till år 2000 skall minska med 80 % räknat från 1980 års nivå.	82	50
10. att riksdagen begär att regeringen i internationella fora skall verka för en minskning av svavelutsläppen i enlighet med vad som i motionen anförts.	84	53
11. att riksdagen begär att regeringen skall fastställa en miljöavgift för tjock eldningsolja på 10 000 kr. per ton svavel i enlighet med vad som i motionen anförts.	173	224
12. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att minska kväveutsläppen till en nivå naturen i Sverige tål.	82	50
13. att riksdagen beslutar om ett stimulansbidrag på 3 000 kr. för avgasrening av äldre bilar i enlighet med vad som i motionen anförts.	90f	71
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den tekniska utvecklingens betydelse för en god miljö.	50f	1
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hantering av slam från kommunala reningsverk.	109	106
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en aktionsplan mot föroreningarna i våra sjöar och vattendrag bör utarbetas.	86f	60
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om det internationella miljösamarbetets betydelse.	148	171
18. att riksdagen begär att regeringen skall verka för att granskningskonferensen om ozonskiktet tidigareläggs, att ett mer ambitiöst mål än Montrealprotokollet anger skall fastställas av konferensen samt att ett slutmål för avveckling av freonanvändningen fastställs.	117f	121
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om regeringens freonavvecklingsplan.	147f	121
22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ekonomiska styrmedel.	172f	223
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nya handläggartjänster för miljöskyddets prövning och tillsyn.	167	208
24. att riksdagen beslutar sammanföra det föreslagna anslaget för rening av Dalälven med anslaget Åtgärder för miljöskador.	181	250
1987/88:Jo26 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas.		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den ekonomiska utvecklingen skall inriktas på människors liv och hälsa samt på sociala, kulturella och ekologiska värden.	50	2
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vi för vår	50	2

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställer	
överlevnad behöver en kursändring från imperialistiskt förtryck och kapitalistisk utsugning och till en ny ekonomisk världsordning med miljöskydd och solidarisk fördelning av de ändliga naturresurserna.		
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att intensifiera det internationella samarbetet för att rädda naturresurserna.	143f	165
4. att riksdagen beslutar upprätta en avvecklingsplan för de verksamheter som alstrar dioxiner och dioxinliknande föreningar.	108f	105
5. att riksdagen beslutar förbjuda tillverkning av klorblekt hushålls- och toalettpapper.	107	103
6. att riksdagen beslutar att tillverkarna av pappersprodukter åläggs att varudeklarerat – miljömärka – sina produkter.	164	204
7. att riksdagen beslutar att reducera de klororganiska utsläppen enligt vad i motionen anförts.	107	102
8. att riksdagen beslutar att införa skatt-på klorgas fr. o. m. 1988-07-01 om 3 kr/kg klorgas, samt att den tas från kloralkalifabrikerna och på importerad klorgas.	173	225
9. att riksdagen beslutar förbjuda tillverkning av aluminiumburkar och plastflaskor för läskedrycker enligt vad som i motionen anförs fr. o. m. 1988-07-01.	135	152
12. att riksdagen beslutar förbjuda transitöring av radioaktivt material via svenska hamnar och i svenskt luftrum.	141	162
13. att riksdagen beslutar att berörda myndigheter får de resurser som behövs för att kunna skydda människor och miljö vid transporter som kan vara farliga för omgivningen.	133	144
14. att riksdagen hos regeringen begär en uttömmande redogörelse för sambandet kärnkraft-kärnvapen.	141	163
15. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att genomföra en epidemiologisk undersökning om det radioaktiva nedfallets påverkan på människorna i de områden som drabbades av nedfallet från Tjernobyl genomförs.	141	164
16. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att genomföra epidemiologiska undersökningar bland de kringboende vid våra kärnkraftverk för att utröna den kontinuerliga lågdosstrålningens effekter.	141	164
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utgångspunkten för miljöskyddslagen måste vara vad människan, naturresurserna och miljön tål.	153	185
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid tillståndsprovning av produktion skall samhällsnyttan vägas mot skadan vid tillståndsgivningen.	169	217
19. att riksdagen beslutar att miljöskyddslagen skall omfatta även vägar och trafikleder enligt vad som i motionen anförs.	170f	219
20. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att kommunerna måste få betydligt större resurser för sitt tillsynsarbete.	167	209

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställer p.
21. att riksdagen beslutar att rättshjälp omedelbart skall återinföras till enskilda "miljöoffer",	162	202
22. att riksdagen beslutar att miljöorganisationer skall få rätt att överklaga koncessionsnämndens beslut,	158	192
23. att riksdagen beslutar att sponsring för skötsel och förvärv av naturvårdslagar ej skall tillåtas.	178	244
24. att riksdagen beslutar att anslaget till förvärv av naturområden ökar med 20 miljoner kronor till 60 miljoner kronor,	177	240
25. att riksdagen avslår förslaget vad gäller en utredning om miljöavgifter,	173f	229
26. att riksdagen beslutar ändra miljöskyddslagens paragraf 5 i enlighet med vad som anförs i motionen,	169	217
27. att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att skärpa straffen för miljöbrott i enlighet med vad som anförs i motionen,	160	195
28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att koncessionsnämnden bör förstärkas med fler miljöskunniga personer,	157	189
29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en massiv utbildning av miljöjurister kommer till stånd.	167	210
1987/88:Jo27 av Berit Löfstedt och Viola Furubjelke (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om det långsiktiga behovet av mark för naturvård.	178	241
1987/88:Jo28 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att stärka miljöskyddslagen.	154f, 157	186, 189
1987/88:Jo29 av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av miljöstraffrätten.	160	197
1987/88:Jo30 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en god miljö skall vara ett centralt ekonomiskt mål,	50	3
2. att riksdagen begär att regeringen skall utarbeta en strategi för internationellt miljöarbete i enlighet med motionen.	143f, 146	165, 170
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av översynen av naturvårdslagen,	78	40
5. att riksdagen beslutar anslå 60 milj. kr. till vård av naturreservat m.m. till anslaget B 8 Miljö- och energidepartementet, dvs. en ökning med 10,8 milj. kr.,	179	245
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fond för inköp och vård av naturreservat,	65	15
7. att riksdagen beslutar anslå 25 milj. kr. till anslaget B 9 Vård av hotade arter m.m.,	182f	255

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställar
8. att riksdagen beslutar anslå 3 milj. kr. till anslaget B 9 Vård av hotade arter, dvs. en ökning med 1 milj. kr..	180	247
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överföring av särskilt skyddsvärd mark från domänverket till Naturvårdsfonden.	178	242
10. att riksdagen beslutar anslå 5 milj. kr. till ett nytt anslag Bevarande av genetiska resurser. i enlighet med motionen.	183	257
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljökonsekvensbeskrivningar för vissa skogsbruksmetoder.	58f	10
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationell miljövård.	143f	165
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Antarktis bör skyddas som <i>internationell naturpark</i> .	144f	169
14. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med ett aktionsprogram för att begränsa koldioxidutsläppen.	83	52
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av miljöavgift på koldioxid.	173	225
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målsättningen skall vara att svaveldioxidutsläppen begränsas med 90 % och att utsläppen av kväveoxider och kolväten begränsas med 75 %.	82	50
17. att riksdagen begär att regeringen skall verka för en internationell luftvårdsfond inom ECE i enlighet med motionen.	85	56
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationella miljöteknikmässor.	144	166
19. att riksdagen beslutar att exportkreditgarantier skall kunna ges vid export av miljöteknik.	144	167
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöattachéer.	144	168
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om resurser till internationella försurningssekretariatet.	176	239
22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om det internationella konventionsarbetet med luftföreningar.	84	53
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggningar med den danska regeringen i syfte att begränsa luftföroreningarna.	84	54
24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbyggnad av avsvavlingskapaciteten enligt målsättningar som anges i motionen.	81	51
25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att begränsa luftföroreningarna från industri- och energianläggningar.	173	224
26. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med förslag till miljöavgift på kväveoxider.	173	226

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställan p.
27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stimulanser till utvecklande av miljövänliga motorer och drivmedel.	92f	73
28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöåtgärder i stadstrafiken.	89	68
29. att riksdagen beslutar införa skärpta avgasreningskrav för lätta lastbilar och bussar fr. o. m. 1990 års modeller enligt vad som anføres i motionen.	88	64
30. att riksdagen beslutar införa skärpta avgasreningskrav för tunga fordon fr. o. m. 1992 års modeller enligt vad som anføres i motionen.	88	64
31. att riksdagen beslutar att stimulanser ska utgå till byte av motorer och till kompletterande reningsteknik för bussar och lastfordon i enlighet med motionen.	89	68
32. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om stimulanser till köp av kompletterande reningsteknik för personbilar.	90f	71
33. att riksdagen beslutar att temporärt sänka hastighetsgränserna i enlighet med motionen.	89	69
34. att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. från försurningsanslaget till försöksverksamhet med vitaliseringskalkning.	99, 176	88, 232
35. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöåtgärder i kulturminnesvården.	176	238
36. att riksdagen beslutar anslå totalt 202 milj. kr. till åtgärder mot förorening och luftföroreningar, dvs. en ökning med 39 milj. kr.,	175	231
37. att riksdagen beslutar att införa en miljöavgift på freon med 50 kr/kg CFC.	119	123
38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om återinsamling av freon och införande av pantsystem.	120	125, 126
39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om internationella åtgärder för att avveckla freonanvändning.	117f	121
40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöavgift på klorutsläpp med 20 kr/kg organiskt bundet klor.	173	225
41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avvecklingen av klor i pappersmassaindustrin.	107	102
42. att riksdagen begär att regeringen skall verka för en Nordsjökommission.	103	97
43. att riksdagen begär att regeringen skall verka för förbud av miljöfarlig dumpning och förbränning till havs.	102	95
45. att riksdagen hos regeringen begär ett åtgärdsprogram för att begränsa utsläppen av metaller i havet i enlighet med motionen.	111	110
46. att riksdagen begär att regeringen skall återkomma med förslag till riksdagen om en ny avfallspolitik, i enlighet med motionen.	133	146
47. att riksdagen beslutar förbjuda aluminiumburken som dryckesförpackning i enlighet med motionen.	135	152

Behandlas i utskottets
yttrande s. hemställan

48. att riksdagen beslutar att källsortering och effektiv reningsteknik skall krävas för tillstånd till sopförbränning.	133f	148
49. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avloppsrening.	109	106
50. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om övergång till kalk som fällningskemikalie.	99	86
51. att riksdagen beslutar förbjuda användning av rötslam på jordbruksmark.		
52. att riksdagen som sin mening hos regeringen begär förslag om en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier.	126	132
53. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om system med ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.	172f	223
54. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöutbildning.	163f	203
55. att riksdagen beslutar förändra miljöskyddslagen i enlighet med motionen.	164, 169	205, 217
56. att riksdagen beslutar ge miljöorganisationer rätt att överklaga enligt § 8 a miljöskyddslagen och i enlighet med vad som anförs i motionen.	158	192
57. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om koncessionsnämndens sammansättning.	157	189
58. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statsåklagare för miljöbrott.	167	211
59. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljöansvarig vid företag som bedriver miljöfarlig verksamhet.	155	187
60. att riksdagen beslutar förändra rättshjälpslagen i enlighet med motionen.	162	202
61. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av tillsynsverksamheten.	157	190
62. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förändring av miljöskyddsförordningen.	157	190

1987/88:Jo31 av Gunnel Jönäng (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av nära samarbete med länderna i regionen för att skapa ekologisk säkerhet och god livsmiljö.	148	171
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sverige skall ta upp överläggningar med Polen om miljöproblem.	150	174
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige aktivt skall arbeta för att en internationell luftvårdsfond kommer till stånd.	85	56

	Behandlas i utskottets yttrande s. hemställan p.	
1987/88:Jo32 av Lena Öhrsvik och Arne Andersson i Gamleby (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att statsbidrag fortsättningsvis ska kunna utgå för insatser mot surt grundvatten inom ramen för de projektmedel som anvisats i miljöpropositionen.	176	233
1987/88:Jo33 av Yvonne Sandberg-Fries m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att ett Östersjöinstitut med ett integrerat laboratorium för forskning och undersökning av miljön och fisket förläggas till Karlskrona.	113f	117
1987/88:Jo34 av Mats O Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av formerna för säkerställande av naturvårdsobjekt enligt vad i motionen anförts.	64f	13
1987/88:Jo35 av Hans Pettersson i Helsingborg m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förklara västra Skåne för miljöskyddsområde m.m.	86	57
1987/88:Jo36 av Rune Backlund och Kersti Johansson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett åtgärdsprogram för säkrare transporter av miljöfarligt gods.	133	144
1987/88:Jo37 av Kersti Johansson och Rune Backlund (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortsatt stöd till åtgärder mot försurat vatten i enskild brunn/vattentäkt.	176	233.
1987/88:Jo38 av Birgitta Hambræus (c) vari yrkas		
1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Brundtland-rapportens epokgörande nya inriktning av miljötänkandet.	146	170
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljömärkning av varor.	164	204
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett brett forskningsprogram för olika lösningar på avgasproblemet.	92f	73
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett försöksprojekt med vätgas vid högskolan i Falun/Borlänge.	93	74
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett program för miljövänliga hushållskemikalier.	127	136
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett nytt system för avloppsrening.	109	107

	Behandlas i utskottets yttrande s.	hemställan
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till jordbrukare för upprätthållande av den genetiska mångfalden i naturen.	72	32
1987/88:Jo39 av Gunhild Bolander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lokalisering av ett internationellt forskningscentrum till Gotland.	152	181
1987/88:Jo41 av Runc Thorén m. fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att den yrkesfiskare (med yrkesfiskare avses den som har yrkesfiskelicens), som ej kan fortsätta sitt fiske därför att det vattenområde han använder skadats av miljöfarligt utsläpp, skall ha rätt till ersättning från den föreslagna miljöskadeförsäkringen.	125	131

Utredningar som redovisas i propositionen

I propositionen lämnas en samlad redovisning av inriktningen av miljöpolitiken inför 1990-talet. Redogörelsen för de förslag som framläggs går tillbaka på en omfattande utredningsverksamhet under de senaste åren. I propositionen omnämns särskilt följande utredningsbetänkanden.

Naturresurser och naturvård

- Naturresurs- och miljökommitténs betänkande (SOU 1983:56) Naturresursers nyttjande och hävd
- Våra naturvårdsobjekt. Förvaltning, skötsel, ekonomi (Ds Jo 1986:4)
- Naturvård i fjällen (Statens naturvårdsverks utredning mars 1987)
- Statens naturvårdsverks framställningar med förslag om utvidgning av vissa nationalparker m.m.

Luftföroreningar och försurning

- Statens naturvårdsverks rapport 3283 Lastbilar, bussar och renare luft
- Statens naturvårdsverks och statens energiverks rapport 3312 resp. 1987:3 Mindre kväveoxider från förbränning
- Statens naturvårdsverks rapport 3379 Aktionsplan 87 mot luftföroreningar och försurning
- Statens naturvårdsverks och statens energiverks skrivelse den 24 november 1987 med förslag till nya svavelkrav vid förbränning
- Motoralkoholkommitténs betänkande (SOU 1986:51) Alkoholer som motorbränsle m.m.

Åtgärder mot havsföroreningar

- Statens naturvårdsverks rapport Aktionsplan mot havsföroreningar.

Skydd för ozonskiktet

- Statens naturvårdsverks rapport 3353 CFC/Freon – Förslag till åtgärder till skydd av ozonskiktet
- Industrins program för begränsning av CFC-utsläpp
- Promemoria 1987-12-22 Industriförbundets avvecklingsprogram för CFC-användning och yttrande 1988-02-12 av Dow Chemical AB om möjligheter och planer för avveckling och användning av ozonskiktsnedbrytande CFC vid tillverkning av XPS
- Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer – Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet

Miljöskador

- Betänkandet (SOU 1987:15) Miljöskadefond
- Betänkandet (SOU 1983:20) Bättre miljöskydd II

Miljöskyddets regelsystem och organisation

- Betänkandet (SOU 1987:32) För en bättre miljö
- Jordbruksdepartementets promemoria (Ds Jo 1985:3) Ändrad instansordning i miljöskyddsärenden

Offentlig utfrågning m.m.

Under ärendets beredning har utskottet inhämtat kompletterande upplysningar vid en offentlig utfrågning om utsläpp till luften av freoner, försurande ämnen och koldioxid samt om utsläpp till vatten av närsalter och stabila organiska ämnen. I utfrågningen deltog representanter för statens naturvårdsverk, Kungl. Skogs- och lantbruksakademien, naturhistoriska riksmuseet, Stockholms universitet, Electrolux, Sveriges industriförbund, Korsnäs AB, Mo o Domsjö, Svenska Cellulosa- och pappersbruksföreningen, Stockholm Energi samt Svenska Naturskyddsföreningen.

Utskottet har vid en särskild föredragning av chefen för Askölaboratoriet vid Stockholms universitet inhämtat kompletterande upplysningar om utredningsläget beträffande forskningslaboratorierna för miljötillståndet och fiskresurserna i Östersjön.

Representanter för Bilindustriföreningen och den bilmärkesobundna sektorn – Sveriges Bildelsgrossisters Förening, OK Marknadsservice AB, Allbilverkstäderna, Auto-Products AB och Autometrik AB – har uppvakttat utskottet med anledning av motioner om garantireglerna enligt 6 § bilavgaslagen (1986:1386).

Utskottet**1. Inledning**

I betänkandet behandlas regeringens proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken inför 1990-talet jämte ca 600 motionsyrkanden. Med hänsyn till den omfattande textmassan i såväl propositionen som motionerna samt med hänsyn till den ringa tid som stått till utskottets förfogande för ärendets

behandling kommer regeringens överväganden i propositionen – liksom även motionärernas motivskrivningar – att i betänkandet återges i starkt koncentrerad form. För ett mer ingående studium av propositionen och motionerna hänvisas läsaren till dessa handlingar.

Den korta handläggningstid som utskottet haft att bereda miljöpropositionen understryker ytterligare de synpunkter om försening som utskottet tidigare har redovisat i sitt betänkande JoU 1987/88:11.

2. Miljöpolitikens inriktning

Propositionen

I propositionen redovisas följande ställningstaganden i sammandrag.

Alla samhällssektorer skall genomsyras av en ansvarsfull hushållning med och omsorg om miljö- och naturresurserna.

En god miljö är en förutsättning för en fortsatt positiv välfärdsutveckling. De kostnader som kan uppstå för näringsliv och samhälle måste ses i förhållande till de olägenheter och kostnader som skulle uppkomma om miljöförstöringen får tillåtas fortgå. Kostnaderna för uppkomna skador bör bäras av den som orsakar eller har orsakat skadorna.

Miljöarbetet har på många områden gett goda resultat, men naturens avtagande motståndskraft och nya miljöhot gör att arbetet måste vidareutvecklas. Miljöarbetet skall präglas av en helhetssyn och långsiktighet.

En effektivare miljöorganisation och miljölagstiftning samt fördjupade kunskaper om sambanden mellan miljöföreningar och ekosystemens täthet är viktiga förutsättningar för att väsentligt förbättra miljön. Verksamheter med miljöeffekter måste anpassas till vad människor och naturen tål.

Sverige måste ta en fortsatt aktiv del i det internationella miljösamarbetet. Sverige måste vara berett att på särskilt viktiga områden gå före och vara pådrivande. Det internationella miljösamarbetet måste ske parallellt med arbetet här hemma.

Det fortsatta miljöarbetet, utbildning och information m.m. ger en ökad miljömedvetenhet. Den ökade medvetenheten kan genom val av bl. a. livsföring och konsumtion få stor betydelse för en positiv utveckling på miljöområdet.

I sina utgångspunkter erinrar miljö- och energiministern om att miljöförstöringen på det globala planet skapat en överlevnadskris för mänskligheten. I Sverige är hoten om skogsdöd och förgiftning av grundvattnet några skäl till att miljön för många människor har blivit en av de viktigaste framtidsfrågorna. Förslagen i propositionen skall ses mot bl. a. denna bakgrund.

Motioner

I några motioner behandlas miljöpolitikens inriktning.

I moderata samlingspartiets partimotion Jo25 (m) framhålls den tekniska utvecklingens betydelse för en god miljö (yrkande 14). Tekniska framsteg är nödvändiga för att ge oss en bättre miljö. Det är vi människor som väljer teknikens inriktning. Den enskilda människans ansvar får enligt denna uppfattning en särskilt tyngd i miljöfrågorna. Det kollektiva beslutsfattan-

det riskerar att successivt urholka detta ansvar medan det enskilda ägandet är viktigt för värden av vår natur och en garanti för mångfald, anser motionärerna. Enligt motion Jo16 (m) skall energiplaneringen ske med hänsyn till miljöeffekterna (yrkande 1). I vänsterpartiet kommunisternas partimotion Jo26 yrkas att den ekonomiska politiken inriktas på människors liv och hälsa samt på sociala, kulturella och ekologiska värden (yrkande 1). Vidare behöver vi för vår överlevnad, enligt motionen, en kursändring från imperialistiskt förtryck och kapitalistisk utsgugning till en ny ekonomisk världsordning med miljöskydd och solidarisk fördelning av de ändliga naturresurserna (yrkande 2). Enligt centerns partimotion Jo30 bör riksdagen uttala att en god miljö är ett centralt ekonomiskt mål. Hushållning med naturresurser och en god miljö skapar framtidsmöjligheter, medan en miljöskadlig utveckling undergräver framtiden, anser motionärerna. Miljöpolitiken måste ges stimulans, styrmedel och tydliga signaler för en utveckling som skapar en uthållig produktionsförmåga. Eftersom miljön är helheten måste den också ha sin givna plats i hela samhället (yrkande 1). – Folkpartiet utgår i sin partimotion Jo719 från tre viktiga utgångspunkter, nämligen att Sverige måste spela en mer offensiv roll på den internationella arenan, att det måste skapas en effektivare organisation och effektivare styrmedel samt att offensiva åtgärder måste genomföras på en rad områden för att stoppa miljöförstöringen. I motionen föreslås i sistnämnda hänseende bl. a. att ett miljö- och naturresursdepartement inrättas vars chef odelat företräder miljöintressena (yrkande 13). – I motion Jo802 (s) slutligen framförs förslag till åtgärder på fyra områden som är relaterade till miljön, nämligen luften, vattnet, kemisamhället och avfallsfrågan. Faktum är, framhåller motionärerna, att en ren marknadsekonomi aldrig förmår att skapa ett miljövänligt samhälle. Vidare: Miljöfrågorna kan aldrig betraktas som ett separat politikområde utan måste föras in på alla områden, industri- och regionalpolitik, transporter och handel, jordbruk och skogsmark, biståndspolitik och utbildningspolitik.

Utskottets överväganden

Utskottet kan ansluta sig till åtskilliga av de synpunkter som anläggs i motionerna. En god miljö är, som regeringen framhåller i propositionen, en förutsättning för en fortsatt positiv välfärdsutveckling. Enligt utskottets uppfattning bör yrkandet i centermotionen vara tillgodosett härmed.

Utskottet kan i huvudsak även instämma i vpk:s yrkande om den ekonomiska inriktningen. Motionärernas formuleringar om imperialistiskt förtryck och kapitalistisk utsgugning passar dock på intet sätt in som en beskrivning av det svenska välfärdssamhället med dess blandekonomiska inriktning. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet finner även yrkandet om den tekniska utvecklingen i motion Jo25 beaktansvärt. Utvecklingen vad gäller miljöteknik har gått fort under 1980-talet. Redan innan en anläggning som är under uppförande är klar kan ofta nya beställas med väsentligt bättre prestanda. Detta bör dock, vilket även understryks i propositionen, inte leda till att beslut om uppförande av en anläggning, som utnyttjar den vid beslutstillfället bästa tillgängliga tekni-

ken, skjuts upp i avvaktan på ytterligare teknikutveckling. Den snabba utvecklingen bör tas till vara i det fortsatta arbetet, särskilt vid omställningen av energisystemet vilket bl. a. understryks i den energipolitiska propositionen 1987/88:90. Utskottet delar dock icke motionärernas syn på att enskilda insatser – hur viktiga dessa må vara – kan sättas i stället för samordnade åtgärder. Motion Jo25 yrkande 14 avstyrks därför. Motion Jo16 yrkande 1 får anses tillgodosett med vad utskottet anfört.

Enligt utskottets mening får den allmänna inriktning av miljöpolitiken som förordas i motion Jo719 anses tillgodosedd genom förslagen i propositionen. Utskottet finner icke anledning förorda någon ändring av regeringens organisation med anledning av yrkande 13 i motionen. Miljö- och energidepartementets ansvarsområde bör ses mot bakgrund av de nära inbördes sambanden mellan energiförsörjningen och miljöpolitiken. Som framhålls i motion Jo802 och även i propositionen kan miljöfrågorna icke förbehållas något enskilt departement exklusivt utan måste genomsyra alla sektorer av det politiska livet. Utskottet avstyrker således motion Jo719 yrkande 13.

De synpunkter som framförs i motion Jo802 genomsyrar även regeringens överväganden i propositionen. Något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen påkallas icke.

3. Naturresurser och naturvård

Propositionen

Sammanfattningsvis anför miljö- och energiministern följande.

I sin strävan att förbättra sina livsförutsättningar har människan alltid påverkat och förändrat naturen. I modern tid har förändringar, åstadkomna av människan, skett i ökad takt och fått en omfattning som saknar motstycke. Också i vårt land har stora förändringar ägt rum. Genom struktur- och specialisering i jordbruket har vissa äldre brukningsformer och miljöer nästan helt försvunnit. Dagens odlingslandskap domineras av stora åkrar som brukas med rationell odlingsteknik och kemiska bekämpningsåtgärder. Överlevnaden av ett flertal växt- och djurarter hotas på grund av de stora förändringarna i odlingslandskapet. Landskapet utarmas också i sin betydelse som bärare av en viktig del av vårt kulturarv.

Det moderna skogsbruket innebär också ett hot mot arter genom sin strävan att skapa likåldriga, ensartade och högproduktiva bestånd av framför allt gran och tall, genom produktionshöjande åtgärder såsom utdikning av våtmarker och nyttjande av främmande trädslag som contortatall m.m. Naturtyper som urskogar, ädellövskogar och sumpskogar har minskat i snabb takt och är i vissa områden redan försvunna.

Det ligger i alla länders och folks intressen att bevara artrikedomen och mångfalden på jorden. De vilda djuren och växterna är en genetisk resurs, en ovärderlig källa från både ekonomisk, vetenskaplig och social synpunkt. De genetiska resurser som finns i form av vilda växter och djur och som vi framdeles kommer att behöva använda får vi inte låta försvinna genom ett kortsiktigt och ensidigt utnyttjande av naturen. Ett uthålligt, långsiktigt nyttjande av arter och ekosystem måste säkerställas. Det betyder att endast ekosystemets avkastning och inte basen för systemets överlevnad utnyttjas. Naturvård handlar därför i sin vidaste bemärkelse om att bevara grunden för allt levande.

Naturvård är också nödvändig t. ex. för att förhindra erosion eller jordförstöring, bibehålla ekologisk stabilitet, skydda ekologiska referensområden, spara områden för allmänhetens friluftsliv och bevara värdefulla landskapstyper – från såväl biologisk som kulturell synpunkt. Naturvård och ekonomisk utveckling måste gå hand i hand. Bara om man vårdar naturresurserna på rätt sätt skapar man grund för utvecklingen. Det förutsätter att man skyddar arter, bevarar naturområden och säkrar naturens produktionsförmåga. Att säkerställa en mångfaldig naturmiljö är nödvändigt om vi skall säkra en hög levnadsstandard i vidare bemärkelse.

För att kunna bevara mångfalden av arter och naturmiljöer i landskapet räcker det inte att skydda vissa särskilt värdefulla naturområden. Det är än mer väsentligt att i "vardagslandskapet" bevara viktiga miljöer för växter och djur samt för människors friluftsliv. Ädellövskogslagen (1984:119), hänsynsreglerna i skogsvårdslagen (1979:429) och i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark samt tillståndsplikten för grus- och torvtäkt och markavvattning enligt naturvårdslagen ses som uttryck för detta synsätt. Möjligheten att ge bidrag till jordbrukare för att bevara värdefulla ängs- och hagmarker är ett annat exempel härpå. För att bättre kunna skydda hotade arter och deras miljöer har dessutom ett särskilt anslag för vården av hotade arter m.m. tillskapats fr. o. m. innevarande budgetår.

Miljö- och energiministern erinrar om den stora betydelse de ideella föreningarna har haft för svenskt naturvårdsarbete. Dessa har sedan början av 1900-talet varit pådrivande i naturvårdsfrågor och har genom sina aktiviteter varit med om att lägga grunden till den nuvarande naturvårdslagstiftningen och den offentliga naturvårdsorganisationen. De ideella organisationerna utför även ett omfattande praktiskt naturvårdsarbete för att skydda vissa arter och vårda värdefulla biotoper.

En framgångsrik miljövärd kräver samarbete över gränserna. Detta gäller också naturvårdsarbetet. Sverige har anslutit sig till flera internationella konventioner på naturvårdsområdet, såsom konventionen om handel med utrotningshotade växt- och djurarter (CITES), våtmarkskonventionen, konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter och deras naturliga miljöer (Bernkonventionen) samt UNESCO-konventionen om skydd för världens natur- och kulturarv. Vidare nämns att det inom ramen för Europarådets arbetsfält bedrivs ett omfattande naturvårdsarbete, främst rörande skyddet av fauna, flora och hotade naturmiljöer. Sedan år 1984 har Sverige stärkt sitt engagemang i Internationella Naturvårdsunionen (IUCN) genom att ingå som regeringsmedlem i unionen.

Inriktningen av naturvårdspolitiken

Propositionen

Våra naturresurser utgör en av de grundläggande förutsättningarna för vårt välbefinnande. Att främja en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt är därför en angelägenhet för hela folket. En sådan hushållning är möjlig med den lagstiftning som står till förfogande, framför allt NRL, plan- och bygglagen (PBL), ML och naturvårdslagen.

Utnyttjandet av våra resurser måste föregås av en omsorgsfull och långsiktig planering från samhällets sida, bl. a. för att kunna säkerställa natur-

vårdsintressena. Till grund för planeringen krävs kunskap om naturvärdena. Forskningen som rör naturvård, framför allt faunans och florans beroende av vissa miljöer, är av stor betydelse. Naturvårdsverket genomför riksomfattande inventeringar om vissa naturtyper som urskogar, ädellövskogar, fjäll, våtmarker, ängs- och hagmarker m.m. Inventeringar är nödvändiga för arbetet med att säkerställa värdefulla naturområden såsom nationalparker, naturreservat m.m. Miljö- och energiministern anser det angeläget att inventeringsverksamheten kan försätta och att de mest betydelsefulla naturtyperna därmed blir kartlagda.

Miljö- och energiministern betonar också betydelsen av att naturvårdsplaner så fort det är möjligt upprättas i samtliga län. De s. k. översiktsplaner som kommunerna enligt PBL skall upprätta kommer att utgöra ett värdefullt komplement till bl. a. naturvårdsplanerna. Genom NRL har arbetet med den fysiska riksplaneringen kommit till uttryck i en särskild författning. Det framhålls som viktigt att naturvårdsverket som central myndighet inte bara har uppsikt över hushållningen med naturresurser inom sitt eget verksamhetsområde enligt NRL utan också har ett vidare ansvar för att bevaka miljöeffekterna av olika slags utnyttjande av naturresurserna.

I beskrivningarna av målen för både jord- och skogsbrukspolitiken finns angivet att hänsyn skall tas till naturvårdens och friluftslivets intressen. Det ankommer enligt miljö- och energiministern på ansvariga myndigheter att se till att meddelade föreskrifter på området efterlevs.

Ett bibehållande av variationen i odlingslandskapet med en därtill hörande rik fauna och flora bör eftersträvas. Den verksamhet som i dag är möjlig genom att ett riktat stöd kan ges till enskilda jordbruksföretag för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet bör därför fortsätta.

Miljö- och energiministern vill i sammanhanget erinra om regeringens strävan och det arbete som pågår att kraftigt minska användningen av gödselmedel och bekämpningsmedel i jordbruket.

Forskningen har strategisk betydelse för en omställning av jordbruksproduktionen till bl. a. en biologiskt anpassad odling. Betydelsen av den forskning som bedrivs med medel från Skogs- och jordbrukets forskningsråd rörande alternativa produktionsformer i jordbruket och trädgårdsnäringen understryks. I anmälan till årets budgetproposition har vidare påpekats att det behövs ökade kunskaper om miljöeffekterna vid omdaning av åkermark.

För att uppnå syftet med skyddet av särskilt värdefulla naturområden krävs en effektiv och målmedveten organisation för såväl säkerställande som för områdenas förvaltning och skötsel. Länsstyrelserna har en avgörande roll i naturvårdsorganisationen. I det följande kommer att behandlas en rad förslag och åtgärder bl. a. för att höja effektiviteten och göra förvaltningen mer ändamålsenlig.

Som tidigare påpekats representerar odlingslandskapet en viktig del av vårt kulturarv. Det är därför angeläget att värden och utnyttjandet av odlingslandskapet kan ske på ett sådant sätt att det finns möjlighet att förstå och uppfatta hur det moderna samhällets markutnyttjande vuxit fram och hur tidigare generationer utnyttjat landskapet. När växt- och djurliv är betingade av det traditionella odlingslandskapets brukningsformer är det

därför också från en mera renodlad naturvårdssynpunkt angeläget att odlingslandskapet kan bevaras. Enligt miljö- och energiministern bör man i arbetet med bl. a. värden av naturvårdsobjekten beakta kulturminnesvårdens intressen. Detta är särskilt angeläget i samband med världsinsatser i odlingslandskapet.

För vissa arters överlevnad krävs åtgärder utöver det biotopskydd som sker med stöd av naturvårdslagen eller genom de medel som anvisas för vård av värdefulla ängs- och hagmarker i odlingslandskapet. Miljö- och energiministern anser det viktigt att ett samordnat handlingsprogram för värden av hotade växt- och djurarter snarast utarbetas av naturvårdsverket. Det särskilda anslag som har inrättats för ändamålet möjliggör detta arbete.

Krav har från olika håll framförts på en reformering av naturvårdslagstiftningen, som nu har gällt i mer än 20 år. Trots genomförda förändringar finns det nu behov av en mera systematisk genomgång av naturvårdslagen. Miljö- och energiministern kommer därför att inom kort föreslå regeringen att en samlad översyn görs av naturvårdslagen.

Motionerna

Moderata samlingspartiet framlägger i sin partimotion Jo25 principer för statligt ägande och statlig förvaltning av mark för naturvård. Den ideella naturvårdens ansvar för ägande och förvaltning betonas. I endast två fall finns skäl för annat än privat ägande av sådan mark, nämligen när det är fråga om nationalparker och när ägarstrukturen är splittrad eller osäker (yrkande 2). Enligt yrkande 7 bör naturvårdsverkets bidrag till olika friluftsanläggningar på sikt avvecklas och ansvaret helt överförs på kommunerna. Härigenom frigörs resurser för verkets mer naturliga arbetsuppgifter. Mark för friluftsåndamål bör i största möjliga utsträckning bibehållas i enskild ägo och tillgängligheten garanteras genom långsiktiga avtal. I sin partimotion Jo786 efterlyser vpk en nationell naturvårdsstrategi av sådan innebörd att ett representativt urval av svenska skogsmiljöer, tillräckligt stora för att kunna fungera som referensområden för forskningen, skall säkras för framtiden. Alla i Sverige spontant förekommande växt- och djurarter skall bevaras i livskraftiga populationer över hela sina naturliga utbredningsområden (yrkande 2).

Utskottets överväganden

I likhet med miljö- och energiministern anser utskottet att en långsiktig god hushållning med naturresurserna måste föregås av en omsorgsfull och långsiktig planering från samhällets sida, bl. a. för att göra ett säkerställande av naturvårdsintressena möjligt. Ett sådant säkerställande gagnas enligt utskottets mening bäst av att samhället har ett övergripande ansvar för strävandena att säkerställa en mångfaldig naturmiljö. Utskottet ansluter sig således till de principer för naturvårdsförvaltningen som framlagts i propositionen. Utskottet vill emellertid i sammanhanget framhålla de möjligheter som i dag finns att träffa frivilliga skötselavtal med enskilda markägare. Utskottet har tidigare och senast hösten 1987 framhållit sådana sköt-

selavtal som komplement till skyddsåtgärder enligt naturvårdslagen (JoU 1987/88:5 s. 13). Utskottet vill också erinra om att kommunerna sedan den 1 juli 1987 efter delegation från länsstyrelserna själva beslutar om naturreservat och naturvårdsområden. Vad särskilt gäller äganderätten till skyddsobjekten bör påpekas att formella krav på statligt ägande endast föreligger i fråga om nationalparker. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo25 yrkande 2.

Utskottet ansluter sig också till vad som anförts i propositionen om friluftslivets intressen och avstyrker på den grunden motion Jo25 yrkande 7.

Syftet med den strategi för den nationella naturvården som efterlyses i motion Jo786 yrkande 2 anser utskottet i allt väsentligt tillgodosett med vad miljö- och energiministern anført på området. Motionen bör således inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

De areella näringarna och deras påverkan på naturmiljön

Propositionen

Marken är en av våra viktigaste naturresurser, främst den mark där förutsättningar finns för livsmedels-, energi- och skogsproduktion. Jord- och skogsbruk kan oftast inte bedrivas utan att ursprungsmiljön på något sätt förändras. Dessa ingrepp i naturen har varit och är nödvändiga för människornas livsmedelsförsörjning och över huvud taget för utvecklandet av ekonomi, kultur och sociala funktioner. Miljö- och energiministern framhåller det ansvar som varje sektor i samhället har för en god natur- och miljövärd. Bl.a. skogsbruket och jordbruket måste således bedrivas på ett sådant sätt att hänsyn tas till naturvårdens intressen.

Skogsbruk

År 1975 infördes i den dåvarande skogsvårdslagen en bestämmelse med krav på hänsynstagande till naturvårdens intressen. I 1979 års skogsvårdslag preciserades och utvidgades kraven ytterligare med hänsyn till andra allmänna intressen. I lagen framhålls bl. a. att skogsbruket skall bedrivas med hänsyn tagen till skogen som livsmiljö för växter och djur, till skogens inverkan på vattenbalansen och till möjligheterna att utnyttja skogsmarken för friluftsliv och rekreation.

Genom olika former av reservatsbildning har viss skogsmarksareal undantagits från skogsbruk. Regeringen har under senare år satsat ökade resurser bl. a. för skydd av urskogar. En överenskommelse mellan domänverket och naturvårdsverket om vissa fjällnära urskogsområden och regeringens beslut den 5 september 1985 i anslutning till överenskommelsen innebär att ca 600 000 ha har undantagits från skogsavverkningar.

På grund av den osäkerhet som råder om bl. a. återväxtmöjligheterna för de fjällnära skogarna gäller en mycket stor återhållsamhet för detta skogsbruk. All slutavverkning i dessa områden kräver tillstånd av skogsvårdsstyrelsen, som därvid även har möjlighet att föreskriva de särskilda åtgärder som behövs för att föryngringen av skogen skall säkras. Om föryngring inte bedöms möjlig, tillåts inte avverkningen. Kunskaperna om skogsföryngring

i fjällområdena är inte fullständiga. Därför görs insatser såväl av lantbruksuniversitetet som av skogsvårdsorganisationen för att förbättra dessa kunskaper. I de fjällnära skogarna pågår en markanvändningsplanering i syfte att förebygga konflikter mellan främst rennäring, naturvård, turism och skogsbruk.

I fråga om statligt stöd till skogsbruket gäller numera att hänsyn skall tas till naturvårdens och andra allmänna intressen. Statsbidrag får inte beviljas till åtgärder som påtagligt skadar särskilda värden för natur- och kulturminnesvärden. Stöd får inte heller beviljas till återväxtåtgärder på områden som före avverkning har haft karaktären av lövträdsdominerad hagmark.

Programmet för avveckling av lågproducerande skogsbestånd, s. k. 5:3-skogar, är numera kraftigt nedbantat jämfört med början av 1980-talet och omgärdat av en rad föreskrifter som bör utgöra en garanti mot den negativa utveckling för naturvärden som har befarats.

Chefen för jordbruksdepartementet har nyligen i sin anmälan till årets budgetproposition förordat bidrag till rådgivning och olika slags skogs-, natur- och kulturvårdande åtgärder.

En ökad hänsyn i skogsbruket till naturvårdens intressen kräver kunskaper som kan utnyttjas vid varje enskild åtgärd. Mot den bakgrunden har skogsstyrelsen inlett en omfattande utbildning av all personal inom skogsvårdsorganisationen som handlägger skogsvårdsfrågor. Efter hand som resurserna medger är det angeläget att utbildning sker även av de skogsägare som själva sköter sina skogsfastigheter. Miljö- och energiministern fäster stor vikt vid denna utbildning.

Jordbruk

För jordbruket finns i gällande jordbrukspolitiska riktlinjer angivet ett s. k. miljö- och resursmål. Enligt detta mål ingår i det övergripande målet för livsmedelspolitiken att jordbruket och livsmedelsproduktionen måste ta hänsyn till kravet på en god miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser. I rimlig utsträckning skall jordbruket bedrivas så att det bidrar till att bevara genetisk variation och värdefulla delar av fauna och flora i odlingslandskapet. De statliga riktlinjerna för jordbruket utgår från att en sådan hänsyn till naturmiljön tas som normalt kan förenas med ett rationellt jordbruk.

Under de senaste åren har en rad statliga åtgärder genomförts för att förhindra en negativ påverkan på landskapsbilden och naturmiljön eller förändra kulturlandskapets karaktär. När det gäller det mera långsiktiga arbetet är de pågående forskningsprogrammen om alternativa produktionsformer i jordbruket och om skog och miljö av stor betydelse.

Sedan den 1 juli 1984 gäller enligt lagen om skötsel av jordbruksmark att hänsyn till naturvårdens intressen skall ingå som ett normalt led i jordbruket. I denna hänsyn ingår skyddet av odlings- och kulturlandskapet. Hänsynsregeln är också tillämplig för att tillgodose kulturminnesvårdens intressen. Tillsynen över efterlevnaden av skötsellagen utövas av lantbruksnämnderna som nu har fått ett ökat ansvar för frågorna om naturvårdshänsynen i jordbruket.

Miljö- och energiministern nöterar med tillfredsställelse att en utbildning om naturvårdshänsyn i jordbruket nu har inletts.

Vätmarken är en av de naturtyper där behovet av ett ökat skydd särskilt aktualiserats. För att stärka detta skydd finns sedan den 1 juli 1986 en bestämmelse i naturvårdslagen om krav på tillstånd av länsstyrelsen för markavvattningsföretag.

Miljö- och energiministern vill betona vikten av att vi på ett så effektivt sätt som möjligt använder de olika instrument som lagstiftning och administrativa och finansiella resurser medger. Här har samarbetet mellan myndigheterna en stor betydelse. Likaså är det viktigt att såväl myndigheterna som de areella näringarnas och naturvårdens organisationer gör vad som är möjligt för att sprida information om och öka intresset för odlingslandskapet.

Naturvårdsverket har i olika sammanhang framhållit nödvändigheten av särskilda vårdåtgärder i odlingslandskapet för att värdefulla naturliga betesmarker, slåttermarker m.m. skall kunna bevaras. Verket har påbörjat ett särskilt projekt för ändamålet – naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA). Betydande insatser för att vårda värdefulla miljöer i odlingslandskapet har genomförts som beredskapsarbeten sedan slutet av 1960-talet.

I sammanhanget erinras om riksdagens beslut att tillföra lantbruksnämnderna resurser för rådgivning bl. a. om alternativ odling i syfte att främja utvecklingen av miljövänliga odlingsmetoder.

Genom den omställning som nu har startats inom jordbruket och som innebär att det krävs avsevärt mindre arealer för sedvanlig jordbruksproduktion aktualiseras alternativt utnyttjande av jordbruksmarken, bl. a. skogsplantering. De särskilda naturvårdshänsyn som därvid gör sig gällande motiverar en omarbetning av lantbruksstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till skötsellagen. En sådan översyn pågår och skall vara klar inom kort.

Miljö- och energiministern anser det angeläget att arbetet med jord- och skogsbrukets miljöfrågor fullföljs och vidareutvecklas. Naturvårdsverket har i ett nyligen färdigställt handlingsprogram tagit upp frågorna om jordbruket och miljön. Också när det gäller skogsbrukets miljöfrågor finns genom det samarbete som nu pågår mellan berörda myndigheter en grund att arbeta vidare utifrån.

Annan verksamhet

Även andra företag än sådana som utgörs av jord- och skogsbruk kan innebära påverkan på naturmiljön och omfattas av naturvårdslagen. En typ av sådana företag är täktverksamhet, främst grus- och bergtäkter, liksom även täkter av torv för jordförbättring. I 18 § naturvårdslagen behandlas dessa arbetsföretag som på grund av sina allmänt sett allvarliga inverknings på naturmiljön är underkastade tillståndsvång. I enlighet med riksdagens beslut genomför naturvårdsverket sedan år 1983 ett regionalt femårigt inventeringsprogram avseende förekomsten av bl. a. naturgrus.

Täkt av torv för energiändamål regleras i lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter som trädde i kraft den 1 juli 1985. Vid prövning enligt

torvlagen skall stor hänsyn tas till bl. a. naturvårdens intressen. Under senare år har ett allt större intresse hänfört sig till våra myrar. Förutom anspraken på att utnyttja dem för skoglig virkesproduktion och jordförbättring finns det också anspråk på energiproduktion. För att få fram ett underlag för prövning av sådana ärenden görs regionala våtmarksinventeringar. Dessa beräknas vara avslutade för hela landet omkring år 1990.

Frågan om tillstånd för vattenföretag prövas enligt vattenlagen. Vid denna prövning skall hänsyn tas till bl. a. naturvårdens intressen. Utbyggnad av vattenkraft skall i vissa fall tillåtligheitsprövas av regeringen. Regeringen kan också särskilt förbehålla sig tillåtligheitsprövningen av andra vattenkraftsprojekt. Skyddet för naturmiljön har ytterligare förstärkts genom NRL, som bl. a. innehåller ett principiellt förbud mot vattenkraftsutbyggnad i särskilt angivna älvar och älvräckor. Skyddet omfattar i flertalet fall även käll- och biflöden.

Motionerna

I sin partimotion Jo24 begär folkpartiet sådan ändring av skogsvårdslagen att lövskogsandelen skall kunna ökas i särskilt försurningsdrabbade områden (yrkande 24). Enligt två motioner från centerpartiet – partimotionen Jo30 och kommittémotionen Jo720 – skall miljökonsekvensbeskrivningar göras för vissa skogsbruksmetoder såsom hyggesplöjning, stubbrytning, inplantering av främmande trädslag och skogsplantering på jordbruksmark (yrkandena 11 resp. 7). Enligt folkpartiets partimotion Jo719 är det angeläget att införandet av nya, starkt markomvandlande brukningsmetoder föregås av grundliga miljökonsekvensanalyser (yrkande 59). Den fjällnära skogen bör enligt motion Jo23 (c) skyddas genom att dess allra känsligaste delar omges av en naturvårdsgrens. Innanför denna gräns skall större kalhyggen, plöjning, dikning, skogsbilvägar och främmande trädslag förbjudas (yrkande 1). I motion Jo719 begärs i yrkande 60 att en procent av den produktiva skogsmarken nedanför de fjällnära barrskogarna undantas från vanligt skogsbruk.

Utskottets överväganden

Utskottet ansluter sig till de synpunkter som framförs i motion Jo24 om lövskogens positiva påverkan på särskilt försurningsdrabbade skogsområden. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att kraftfulla åtgärder vidtas på olika områden för att minska försurningens effekter på våra skogar. Enligt vad utskottet erfarit pågår arbete med att öka lövskogsandelen i dessa områden. Utskottet vill betona vikten av att dessa åtgärder kan fortsätta och att insatserna utökas. Vad utskottet sålunda anfört tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion Jo24 yrkande 24. Motionen bör således inte medföra någon åtgärd från riksdagens sida.

Miljö- och energiministern betonar i propositionen det ansvar som varje sektor i vårt samhälle har för en god natur- och miljövård. Bl.a. skogsbruket och jordbruket måste bedrivas på ett sådant sätt att hänsyn tas till naturvårdens intressen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om dels vad som framhålls i 1979 års skogsvårdslag om att skogsbruket skall bedrivas med

hänsyn tagen till skogen som livsmiljö för växter och djur och till skogens inverkan på vattenbalansen. dels de villkor som gäller för statligt stöd till jordbruket. Statsbidrag får således inte beviljas till åtgärder som påtagligt skadar särskilda värden för natur- och kulturminnesvärden. Utskottet vill också erinra om den omfattande utbildning som i skogsstyrelsens regi pågår på området. Med vad utskottet här anfört tillgodoses enligt utskottets mening i väsentliga delar syftet med motionerna Jo30 yrkande 11, Jo719 yrkande 59 och Jo720 yrkande 7 som således inte bör medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Med anledning av motionerna Jo23 yrkande 1 och Jo719 yrkande 60 vill utskottet erinra om den mycket stora återhållsamhet som på grund av osäkerhet om bl. a. återväxtmöjligheterna gäller för skogsbruket i de fjällnära skogarna. I propositionen redogörs för den restriktiva inställningen vid tillståndsgivning till slutavverkning i dessa områden. Utskottet vill i sammanhanget erinra om den markanvändningsplanering som pågår i de fjällnära skogsområdena för att förebygga konflikter mellan främst rennärning, naturvård, turism och skogsbruk. Som framhålls i propositionen är kunskaperna om skogsförnyring i fjällområdena emellertid inte fullständiga. Såväl av lantbruksuniversitetet som av skogsvårdsorganisationen görs därför insatser för att förbättra dessa kunskaper. Vad utskottet här anfört tillgodoses i allt väsentligt syftet med motionerna. Motionerna Jo23 yrkande 1 och Jo719 yrkande 60 bör därför inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Naturvård

Skydd och vård av naturtyper

Propositionen

Naturtyper som urskogar, ädellövskogar, rikkärr, sumpskogar, hagmarker m.m. har i vårt land blivit allt ovanligare. Många växt- och djurarter har minskat kraftigt i antal, vissa hotas av utrotning och en del har t.o.m. redan blivit utrotade. Vidare påverkar luft- och vattenföroreningar, i några fall drastiskt, en del naturtyper och livsförutsättningarna för vissa arter.

Målet för det fortsatta arbetet med att bevara naturtyper bör enligt miljö- och energiministern vara att säkerställa alla förekommande naturtyper, såväl naturliga som kulturpräglade, i en sådan utsträckning och på ett sådant sätt att de långsiktigt kan bibehållas i ekologisk stabilitet och med bevarat artinnehåll. För att uppnå detta mål kan man dels skydda särskilt värdefulla områden, dels främja en allmän varsamhet om naturtyperna inom alla samhällliga verksamheter.

Utgångspunkten för tillämpningen av NRL är att marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt skall användas så att en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning främjas. För vissa typer av områden gäller särskilda skyddsbestämmelser. Bestämmelserna i NRL skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i bl. a. PBL, vattenlagen, ML och naturvårdslagen.

Tillkomsten av bestämmelsen i NRL om att områden av riksintresse för naturvärden, friluftslivet eller kulturminnesvärden skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- och kulturmiljön har föranlett en ny inventering av riksintressanta områden av naturvårdsverket i samarbete med länsstyrelserna. Jämfört med tidigare inventeringar avses denna inventering innebära en precisering och bättre motivering av riksobjekten. Naturvårdsverket har hittills redovisat förteckningar över områden av riksintresse för naturvärden resp. friluftslivet i Gotlands, Göteborgs och Bohus samt Stockholms län, och verket avser att senare i år redovisa förteckningar för övriga län. Av mer allmän betydelse för skyddet av naturtyper blir även de kommunala s. k. översiktsplanerna som skall upprättas enligt PBL.

Varje näringsgren har enligt gällande lagstiftning ett ansvar för naturen och miljön inom sitt verksamhetsområde. För säkerställande av naturtyper spelar åtgärder inom skogs- och jordbruket en särskilt stor roll. Dessa näringar har enligt skötsellagen och skogsvårdslagen ett visst ansvar för att värdefulla naturtyper skyddas och vårdas. I de fall pågående markanvändning avsevärt skulle försväras till följd av skyddsintressenas styrka, bör naturvårdslagen tillämpas. En annan viktig lagstiftning i sammanhanget är ädellövskogslagen, vilken syftar till att bevara landets ädellövskogar för framtiden. Eftersom ädellövskogarna innehåller de mest mångformiga och artrika skogstyperna i landet och utgör nödvändiga livsmiljöer för en rad mer eller mindre utrotningshotade eller sällsynta växt- och djurarter, har en betydelsefull landvinning gjorts för naturvärden i och med tillkomsten av ädellövskogslagen. Miljö- och energiministern vill dock påpeka att ädellövskogslagen inte alltid är tillräcklig för att bevara ädellövskogarnas mest känsliga miljöer. I vissa fall behövs därför ett skydd enligt naturvårdslagen.

Av helt avgörande betydelse för arbetet med att säkerställa naturtyper är det kunskapsunderlag som tas fram genom forskning och inventering. Inom ramen för anslaget för miljövårdsforskning har bedrivits och bedrivs forskning om bl. a. skydd och vård av hotade arter och naturtyper samt om restbiotopers betydelse för flora och fauna. Inom universiteten och högskolorna i övrigt samt inom naturhistoriska riksmuseet bedrivs omfattande forskning som har beröringspunkter med skyddet och vården av naturtyper. Miljö- och energiministern anser att fortsatta forskningsinsatser är av grundläggande betydelse för ett långsiktigt framgångsrikt naturvårdsarbete.

Riksomfattande inventeringar av olika naturtyper är mycket viktiga underlag för att skydda värdefull natur. Naturvårdsverkets hittillsvarande utredningsverksamhet har bl. a. omfattat våtmarksinventering, grusinventering, ängs- och hagmarksinventering, inventering av värdefulla marina miljöer och urskogsinventering. En inventering av ädellövskogens och ädellövskogsmarkens areella omfattning har genomförts i anslutning till naturvårdsverkets utredning om skydd för värdefull ädellövskog. Miljö- och energiministern anser det angeläget att denna inventeringsverksamhet fortsätter för att de mest betydelsefulla naturtyperna så snart som möjligt skall kunna kartläggas. Som tidigare berörts pågår vid naturvårdsverket i samarbete med länsstyrelserna en översyn och precisering av riksobjekten för naturvård och friluftsliv.

Den år 1969 av riksdagen begärda s. k. fjällutredningen har i enlighet

med regeringens uppdrag slutredovisats av naturvårdsverket i mars 1987. I utredningen redovisas en sammanställning av inventeringar av fjällens naturvärden. Verket tar upp fyra tänkbara ambitionsnivåer för skydd av fjäll och synpunkter på hur de skall skyddas och avser att aktualisera olika skyddsfrågor beträffande fjällen allteftersom frågorna beretts. Förslag till avsättande av nationalparker och naturreservat kommer därför att läggas fram i särskild ordning. Naturvårdsverket arbetar för närvarande med en utredning som syftar till förslag om vilka ytterligare nationalparker som bör inrättas, inte bara i fjällen utan även i andra områden. Utredningen beräknas vara klar under år 1988.

Under den fysiska riksplaneringens planeringsskede och därefter har genomförts åtskilliga länsvisa naturinventeringar. Dessa inventeringar utgör underlag för s. k. naturvårdsplaner, som är länsstyrelsens långsiktiga handlingsprogram för skydd och vård av värdefulla områden. Naturvårdsplanen är ett viktigt beslutsunderlag för arbetet med skydd av värdefull natur och bör därför snarast utarbetas i de län där sådana planer ännu saknas.

Trots att arealen och antalet naturvårdsobjekt har ökat kraftigt sedan 1960-talet, återstår ytterligare områden som behöver säkerställas för naturvärden. Arbetet med att säkerställa särskilt betydelsefulla naturområden bör därför enligt miljö- och energiministern fortsätta.

Följande principer bör vara vägledande för säkerställandearbetet. Staten bör i första hand svara för skydd och vård av vetenskapligt värdefulla naturområden av riksintresse. Områden av intresse för i huvudsak friluftslivet bör i ökad utsträckning bli en angelägenhet för landsting och kommuner. I vissa fall bör dock kostnaderna kunna delas mellan kommun/landsting och staten. Miljö- och energiministern erinrar om de stiftelser som har bildats av kommuner och landsting på flera håll i landet. De har bedrivit ett mycket betydelsefullt arbete genom förvärv och vård av naturområden för i första hand det rörliga friluftslivets behov. Miljö- och energiministern anser det värdefullt om denna typ av verksamhet kunde utvecklas och utvidgas och erinrar om den möjlighet kommunerna har sedan den 1 juli 1987 att efter delegering från länsstyrelserna själva besluta om naturreservat och naturvårdsområden. Det är önskvärt att kommunerna använder sig av denna möjlighet för att säkerställa områden för i första hand friluftslivet.

De naturtyper som bör ägnas mest uppmärksamhet i säkerställandearbetet är enligt miljö- och energiministern olika slag av våtmarker, urskogar och vissa naturtyper i odlingslandskapet. Därutöver bör även beaktas behovet att säkerställa vissa områden som nationalpark.

Åtskilliga värdefulla *våtmarker* hotas bl. a. av exploatering för skogsproduktion, jordbruk och energiproduktion. För det fortsatta säkerställandearbetet utgör naturvårdsverkets våtmarksinventering ett viktigt underlag. Miljö- och energiministern anser det viktigt att bevara så många våtmarker som möjligt, eftersom de har en stor betydelse för vattenhushållningen och för bibehållandet av ett levande landskap. Det anses särskilt angeläget att översilningsvåtmarker, sumpskogar samt våtmarker i vissa delar av sydligaste Sverige bevaras. Som angeläget anses, också att i samband med dikningsföretag begränsa eller motverka skada på naturmiljön.

De *urskogar* och de relativt orörda skogar som finns kvar framhålls som

skyddsvärda bl. a. för att många växter och djur är helt beroende av urskogsmiljön, för att urskogen har ett egenvärde som en ursprunglig naturtyp, för bevarande av den genetiska variationen hos skogsträd samt som naturupplevelse för människan. Naturvårdsverket publicerade år 1986 den sista rapporten i verkets rapportserie om Sveriges urskogar. Syftet med denna inventering, som utförts tillsammans med skogsstyrelsen, har varit att ta fram ett underlag för att kunna skydda särskilt värdefulla urskogsområden. I sammanhanget vill miljö- och energiministern erinra om att naturvårdsverket på regeringens uppdrag utreder formerna för skydd och förvaltning av 55 fjällnära urskogsområden med en total areal av 600 000 ha.

I takt med skogsbrukets mekanisering har hotet mot urskogarna under 1900-talet blivit allt större. Miljö- och energiministern anser det angeläget att värdefulla urskogsområden skyddas. Målet för arbetet bör vara att skydda urskogar i olika regioner och landskapstyper. För att bevara urskog och urskogsartad skog som ostörda ekosystem behövs skydd mot i princip all kulturpåverkan.

Odlingslandskapet har snabbt utvecklats mot enformigare och artfattigare växt- och djursamhällen. Det mångformiga odlingslandskapet utgör grundförutsättningen för en rik flora och fauna. Det representerar också ett viktigt kulturarv med stora landskapssetiska och rekreativa värden. Struktur- och rationaliseringsåtgärderna inom jordbruket fortsätter, vilket innebär att de resterande delarna av slätter- och betesmarkerna hotas.

Med naturvårdsverkets handbok för inventering av ängs- och hagmarker som underlag har under år 1987 inventeringar påbörjats i ett antal län. Miljö- och energiministern delar naturvårdsverkets uppfattning om angelägenheten av en riksomfattande inventering och vill betona att en sådan är nödvändig för arbetet att bevara värdefulla naturtyper, fauna och flora i odlingslandskapet, liksom dess kulturvärden.

Helt avgörande för att behålla ett mångformigt odlingslandskap anser miljö- och energiministern utförningen av den vardagliga skötseln av jordbruksmark vara. Synpunkter på jordbruket och naturvärden har redovisats i annat sammanhang.

Miljö- och energiministern vill också erinra om de möjligheter som finns sedan den 1 juli 1987 att till enskilda jordbruksföretag lämna stöd till vård av värdefulla naturtyper i odlingslandskapet, s. k. NOLA-stöd. Naturvårdsverket har givit ut allmänna råd för verksamheten. Denna stödform har mottagits mycket positivt av myndigheter, organisationer och brukare. Miljö- och energiministern anser denna form av stöd vara enkel och effektiv för skyddet och värden av aktuella markområden. Det framhålls därför som mycket angeläget att verksamheten fortsätter.

Ett stort antal skyddsvärda markområden i odlingslandskapet kommer inte att kunna skyddas på ett tillfredsställande sätt enbart genom nu beskrivna åtgärder. Sådana områden bör enligt miljö- och energiministern i stället säkerställas som naturreservat. Eftersom förändringen i odlingslandskapet går mycket snabbt efter upphörd hävd, framhålls det som angeläget att resurser avdelas för att säkerställa de mest värdefulla områdena, i första hand naturliga betes- och slättermarker.

För vård och förvaltning av naturvårdsobjekten, dvs. nationalparker,

naturreservat m.m., finns ett särskilt anslag. Betydande vårdinsatser inom naturvårdsobjekten har kunnat göras genom bl. a. arbetsmarknadspolitiska åtgärder, främst beredskapsarbeten. Den omläggning som fr. o. m. budgetåret 1984/85 har skett av de arbetsmarknadspolitiska insatserna har inneburit en kraftig minskning av beredskapsarbetena, vilket har drabbat naturvården mycket hårt. Regeringen gav därför i januari 1986 ett uppdrag till en särskild utredare att genomföra en översyn av naturvårdsförvaltningen. Utredarens betänkande överlämnades till regeringen i augusti 1986.

Motionerna

En översyn av formerna för säkerställande av naturvårdsobjekt med inriktning främst på en utvidgning av möjligheterna till periodisering av ersättningen begärs i motionerna Jo17 (m) och Jo34 (s). Också enligt folkpartiets partimotion Jo719 bör avbetalningssystem kunna utnyttjas för reservat på privat mark, och skogsbruket bör genom skogsvårdsavgiften bidra till vissa reservatsbildningar (yrkande 66). Även moderata samlingspartiet förespråkar i sin partimotion Jo751 betalning till enskilda markägare enligt en upprättad plan. Andra lösningar bör också prövas genom t. ex. markbyten, varvid statlig mark skall kunna erbjudas den enskilde som ersättning (yrkande 14). Enligt motion Jo723 (m) bör berörda markägare tillerkännas skälig ersättning för det intrång som bildandet av tillfälliga naturreservat medför (yrkande 2) och garanteras ersättningsmark (yrkande 3).

Enligt folkpartiets partimotion Jo24 yrkande 27 bör länsstyrelserna utarbeta säkerställandeplaner med utgångspunkt i naturvårdsverkets inventering av riksobjekt och en samlad inventering göras av lämpliga framtida naturreservat. Naturreservat bör enligt moderata samlingspartiet vara reservat för naturen. En samlad inventering av framtida naturreservat bör därför göras, liksom en utvärdering av syftet med nuvarande naturreservat. Begreppet naturskydd bör renodlas, och områden skall inte avsättas som naturreservat av friluftslivs- eller rekreationsskäl – partimotionerna Jo25 (m) yrkande 4 och Jo751 (m) yrkandena 10 och 11. Nationalparker skall enligt motionerna Jo25 yrkande 5 och Jo751 yrkande 5 omfatta områden där naturen i huvudsak får utvecklas fritt, och marken skall ägas av staten. De skall därför i princip inte ha några driftskostnader utom för viss övervakning. De delar av våra nationalparker som har exploaterats urholkar respekten för nationalparksbegreppet och bör därför enligt yrkande 6 i motion Jo25 avstyckas och ges annan skyddsform, t. ex. naturvårdsområde. Så bör delar av Abisko nationalpark överföras till naturreservat – motion Jo751 (m) yrkande 6 (delvis). I motion Jo720 (c) begärs en översyn av alla naturvårdsobjekt och av vårdanslaget samt annan finansiering – via anslaget Mark för naturvård – för upprättande av skötselplaner och igångsättande av naturvårdsobjekt (yrkande 9 delvis).

Flera fjällområden bör enligt moderata samlingspartiet och folkpartiet skyddas som nationalparker. Enligt motion Jo719 (fp) bör Tuavavuomaom-

radet (yrkande 52). Rogenområdet (yrkande 53) och Kebnekaiseområdet (yrkande 54) inrättas som nationalparker. Enligt samma motion yrkande 51 och motion Jo751 (m) yrkande 8 bör också Sjaunjaområdet skyddas på detta sätt. De delar av den planerade nationalparken i Kirunaffjällen som avses att brukas för turiständamål bör i stället skyddas som naturreservat eller naturvårdsområde – Jo751 yrkande 7. I enlighet med moderata samlingspartiets principer för nationalparker bör vissa delar av Abisko nationalpark överföras till naturreservat (yrkande 6 delvis). Enligt motion Jo735 (c) yrkande 11 bör Kalixälven med källvatten och biflöden förklaras som nationalälv med skydd motsvarande det för nationalparker.

Centerpartiet för i sin partimotion Jo30 yrkande 6 och kommittémotionen Jo720 yrkande 9 (delvis) fram tanken om en fond för vård och inköp av naturvårdsobjekt. Fonden skall byggas upp av statliga medel, men bidrag skall kunna lämnas av allmänheten, företag och genom testamente.

Enligt folkpartiets partimotion Jo719 är det nödvändigt att ge det svenska fjällområdet ett bättre och mer varaktigt skydd mot exploatering än vad som är möjligt med nuvarande lagstiftning. Det framhålls som angeläget att riksdagen snarast får ta ställning till en plan för skydd av fjällvärlden (yrkande 50).

I syfte att skydda haysmiljön i dess helhet mot bl. a. direkta ingrepp och skapa en fristad för känsliga arter begärs i partimotionen Jo719 (fp) inrättande av ytterligare marina reservat (yrkande 45).

Utskottets överväganden

Frågor om ersättning till markägare vid olika typer av intrång i markanvändningen har vid flera tidigare tillfällen och senast hösten 1987 varit föremål för utskottets ställningstagande (JoU 1987/88:5 s. 12 f.). Utskottet erinrade då bl. a. om att sådana frågor är rättsfrågor som ytterst avgörs av domstolarna i enlighet med gällande lagstiftning och att ersättningens storlek fastställs enligt expropriationsrättsliga regler som bl. a. utesluter möjligheten till ersättning på annat sätt än i pengar. Fristående uttalanden i frågan från riksdagens sida kan i princip inte påverka prövningen i det enskilda fallet. Utskottet erinrade också om att ersättningsbestämmelserna i naturvårdslagen även omfattar beslut om intrång i markanvändningen i samband med s. k. interimistiska naturreservat. Sammanfattningsvis anförde utskottet att aktuella ersättningsfrågor kommer i ett nytt och för markägarintressena förmånligare läge sedan plan- och bygglagen jämte följdlagstiftning nu har börjat tillämpas. Med hänvisning härtill och då utskottet saknar anledning till annat ställningstagande avstyrker utskottet motionerna Jo723 yrkandena 2 och 3 och Jo751 yrkande 14 (delvis).

I motionerna Jo17, Jo34, Jo719 och Jo751 läggs fram olika förslag som samtliga syftar till att periodisera ersättningen till markägaren vid säkerställande av naturvårdsobjekt. Utskottet ser positivt på en sådan ersättningsform som innebär flera fördelar för markägaren. Utskottet vill emellertid erinra om att gällande naturvårdslagstiftning i viss utsträckning redan i dag medger ett sådant förfarande, vilket utskottet också tidigare har framhållit (JoU 1986/87:17 s. 16 f.) På grund av det nu anförda bör motionerna Jo17,

Jo34, Jo719 yrkande 66 och Jo751 yrkande 14 (delvis) inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

I propositionen redogörs för den inventering av riksintressanta områden som naturvårdsverket utför i samarbete med länsstyrelserna och som syftar till en precisering och bättre motivering av riksobjekten än tidigare inventeringar. Förteckningar över samtliga län avses föreligga före årets utgång. Beträffande fjällen avser naturvårdsverket att på grundval av den s. k. fjällutredningen aktualisera olika skyddsfrågor allteftersom frågorna beretts. Inom verket pågår även arbete med en utredning som syftar till förslag om vilka ytterligare nationalparker som bör inrättas. Utredningen beräknas vara klar under år 1988. I sammanhanget vill utskottet erinra om den möjlighet som kommunerna har sedan den 1 juli 1987 att efter delegation från länsstyrelsen själva besluta om inrättande av naturreservat och naturvårdsområden. Med anledning härav och i avvaktan på resultatet av pågående arbete på området avstyrker utskottet motionerna Jo24 yrkande 27, Jo25 yrkandena 4, 5 och 6, Jo720 yrkande 9 (delvis) och Jo751 yrkandena 5, 10 och 11.

Utskottet ansluter sig till de principer för säkerställandearbetet som framförs av miljö- och energiministern. Staten bör således i första hand svara för skydd och vård av vetenskapligt värdefulla naturområden av riksintresse. Områden av intresse för i huvudsak friluftslivet bör i ökad utsträckning bli en angelägenhet för landsting och kommuner. Som framhålls i propositionen bör dock kostnaderna kunna delas mellan kommun/landsting och staten. Utskottet vill i sammanhanget nämna de av kommuner och landsting på vissa håll i landet bildade stiftelserna och vill framhålla det mycket betydelsefulla arbete dessa stiftelser utför genom att förvärva och värda naturområden för i första hand det rörliga friluftslivets behov. Utskottet vill även erinra om den tidigare nämnda möjligheten för kommunerna att själva besluta om inrättande av naturreservat och naturvårdsområden. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo30 yrkande 6 och Jo720 yrkande 9 (delvis).

Som redovisats i propositionen har naturvårdsverket framlagt en utredning om de svenska fjällområdena, den s. k. fjällutredningen. Utredningen upptar en sammanställning av inventeringar av fjällens naturvärden. Vidare redovisar verket hur inventeringarna genomförts och vilka områden som bedömts vara mest värdefulla. Verket tar också upp fyra tänkbara ambitionsnivåer för skydd av fjällen och synpunkter på hur de skall skyddas. Verket avser att aktualisera olika skyddsfrågor beträffande fjällen allteftersom frågorna beretts. Förslag till avsättande av nationalparker och naturreservat kommer därför att läggas fram i särskild ordning. Som ovan nämnts arbetar verket för närvarande med en utredning som syftar till förslag om vilka ytterligare nationalparker som bör inrättas. Utredningen beräknas vara klar under år 1988. Vad utskottet här anför om pågående arbete på området tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion Jo719 yrkande 50 om en plan för den svenska fjällvärlden. Motionen bör således inte medföra någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anför om pågående arbete för skydd av de svenska fjällen avstyrks motionerna Jo719 yrkande 51 och Jo751

yrkande 8.

Utskottet avstyrker även motionerna Jo719 yrkandena 52, 53 och 54.

Utskottet finner inte anledning att tillstyrka förslaget i motion Jo751 yrkande 7 om skydd för den planerade Kirunaparken.

Med hänvisning till tidigare ställningstagande avstyrks även motion Jo735 yrkande 11.

Utskottet avstyrker även motion Jo751 yrkande 6 (delvis).

Utskottet har tidigare haft att ta ställning till yrkanden om inrättande av ytterligare marina reservat. Utskottets inställning i frågan var senast hösten 1987 och är alltfört att det i första hand får ankomma på berörda länsstyrelser att bedöma behovet av ytterligare marina reservat. Utskottet vill i sammanhanget erinra om det marina reservatet om ca 700 km² i anslutning till Salvorev som har tillkommit efter beslut av länsstyrelsen i Gotlands län. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo719 yrkande 45.

Särskilda skyddsområden

Motionerna

I folkpartiets partimotion Jo719 begärs ett program för bevarande av återstående *urskogar* och liknande områden. I avvaktan på programmet skall avverkningsförbud råda (yrkande 61). I partimotionen Jo751 (m) framhålls som angeläget att skydda återstående rester av den svenska urskogen eller de urskogsliknande skogarna. Särskilt viktigt är att dessa områden i södra hälften av Sverige undantas från avverkning (yrkande 17). Samtliga objekt som redovisas i naturvårdsverkets urskogsinventering måste enligt vpk:s partimotion Jo786 omgäende skyddas från avverkning och andra ingrepp och naturvårdsverket tilldelas extra resurser för att inrätta dessa områden som naturreservat (yrkande 3).

De svenska *våtmarkerna* är föremål för ett flertal motioner. I tre partimotioner – Jo719 (fp), Jo751 (m) och Jo786 (vpk) – föreslås skydd i olika former av våtmarkerna. Enligt motion Jo719 måste våtmarkerna ägnas avsevärt större intresse i den fysiska riksplaneringen, möjligheterna att med stöd av naturvårdslagen begränsa skogsdikningen utnyttjas och bättre och snara skyddsåtgärder – framför allt reservatsbildning – vidtas för många särskilt skyddsvärda områden (yrkande 57). Enligt motion Jo751 bör i princip alla kvarvarande sydsvenska våtmarker bevaras, särskilt i de kalkrika områdena (yrkande 18). Vpk kräver i motion Jo786 begränsning av nydikning av våtmarker i södra Sverige, upprättande av länsvisa mål, kartläggning av ett våtmarksområdes naturvärden som villkor för tillstånd för utdikning samt skärpning av reglerna för tillståndsgivningen (yrkande 10). Beslutsunderlaget för den fysiska riksplaneringen beträffande våtmarkerna i Skåne bör enligt motion Jo821 (fp) yrkande 7 förbättras genom bl. a. forskning, inventeringar och ökat hänsynstagande till naturvårdsverkets synpunkter.

Utskottets överväganden

Beträffande det program för bevarande av återstående *urskogar* och lik-

nande områden samt det avverkningsförbud som begärs i motionerna Jo719, Jo751 och Jo786 vill utskottet erinra om att regeringen under senare år har satsat ökade resurser bl. a. för skydd av urskogarna. Genom en överenskommelse mellan domänverket och naturvårdsverket och regeringens beslut den 5 september 1985 har ca 600 000 ha av vissa fjällnära urskogsområden undantagits från skogsavverkning. Utskottet vill också erinra om de riksomfattande inventeringar av vissa naturtyper, där bl. a. urskogarna ingår, som genomförs av naturvårdsverket och om den utredning av formerna för skydd och förvaltning av 55 fjällnära urskogsområden med en total areal av 600 000 ha som pågår inom verket. I likhet med miljö- och energiministern vill utskottet betona det angelägna i att inventeringsverksamheten kan fortsätta och att de mest värdefulla naturtyperna, dit urskogarna hör, blir kartlagda. Ett verkningsfullt bevarande av urskog och urskogsartad skog bör enligt utskottets mening syfta till ett skydd mot i princip all kulturpåverkan. Vad utskottet ovan anfört tillgodoser i väsentliga delar syftet med motionerna Jo719 yrkande 61, Jo751 yrkande 17 och Jo786 yrkande 3, som således inte bör medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet ansluter sig till miljö- och energiministerns bedömning av värdet av de svenska *våtmarkerna* och av det hot som vissa exploateringsintressen utgör mot dessa områden. På grund av våtmarkernas stora betydelse för vattenhushållningen och bibehållandet av ett levande landskap är det enligt utskottets mening nödvändigt att bevara så många våtmarker som möjligt. Som också framhålls i propositionen är det särskilt angeläget att dessa områden bevaras i sydligaste Sverige och att skador på naturmiljön i samband med dikningsföretag begränsas eller motverkas. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de regionala våtmarksinventeringar som skall utgöra underlag för prövning av ärenden om tillstånd till torvtäkt för energiändamål. Vad utskottet anfört tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motionerna Jo719 yrkande 57, Jo751 yrkande 18, Jo786 yrkande 10 och Jo821 yrkande 7.

Regionala frågor

Motionerna

Två motioner – Jo709 (m) och Jo760 (s) – behandlar Persöfjärden i Luleå kommun. Motionärerna hemställer att området skall skyddas enligt våtmarkskonventionen. I motion Jo712 (fp) begärs att delar av Skälderviken och Lundåkrabukten skyddas genom att föras in i våtmarkskonventionens förteckning över internationellt viktiga våtmarker.

Enligt motion Jo747 med motionärer från samtliga riksdagspartier bör Kindlaområdet i Bergslagen inrättas som naturreservat. Stora Alvaret på Öland bör enligt partimotionen Jo751 (m) bevaras. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att finna lämpliga bevarandeformer, t. ex. skötselkontrakt (yrkande 9).

Östergötlands skärgård behandlas i motion Jo761 (fp). För att rädda flora och fauna bör naturskyddsområden inrättas för vissa känsliga delar och ett

särskilt åtgärdsprogram utarbetas för att rädda sälstammen. Stockholms skärgård bör enligt motion Jo872 (m) bli föremål för dels en utredning om färjetrafikens skadeverkningar (yrkande 3), dels en rad åtgärder såsom omprövning av det fria fiskets omfattning och vissa miljövärdande åtgärder (yrkande 4).

Ökade resurser för att göra det möjligt att i snabbare takt genomföra naturvårdsplanerna för Skåne begärs i motion Jo821 (fp) yrkande 6. Åtgärder för bevarande av Skånes pilevallar och andra lövträdsbestånd, våtmarker, sandstränder m.m. samt mot försurningen krävs enligt motion Jo874 (c). Ökade resurser bör därför avdelas för genomförande av naturvårdsplanerna i Malmöhus län (yrkande 3).

Ett antal förslag om utveckling av skyddade naturområden i Norrbottens län framläggs i motion Jo853 (s). Genom en utveckling av de skyddade naturområdena kan nya arbetstillfällen skapas i vård och skötsel av områden och besökare (yrkande 1).

Utskottets överväganden

Utskottet ansluter sig till vad som sägs i motionerna Jo709 och Jo760 om Persöfjärdens stora betydelse för bl. a. fågellivet och om de beklagliga förändringar området genomgår. Utskottet vill i sammanhanget erinra om vad utskottet anfört ovan om de svenska våtmarkernas betydelse och om den möjlighet som sedan den 1 juli 1987 står länsstyrelserna till buds att till kommunerna delegera frågor om inrättande av naturreservat och naturvårdsområden. Någon anledning att utöver detta uttalande särskilt framhålla området saknas emellertid enligt utskottets mening. Härmed avstyrks motionerna Jo709 och Jo760. Med det anförda avstyrker utskottet även motion Jo712 om skydd för Skälderviken och Lundåkrabukten.

I likhet med motionärerna i motion Jo747 är utskottet medvetet om de stora värden som, såväl ur natursynpunkt som av kulturhistoriska skäl är utmärkande för Kindlaområdet i Bergslagen, liksom om det betydande lokala naturvärde området representerar. Utskottets principiella inställning är att sådana områden i möjligaste mån bör skyddas för framtiden. Emellertid bör riksdagen i första hand behandla naturvårdsfrågor av mera övergripande karaktär. Den detaljkännedom om lokala förhållanden som krävs för ett ställningstagande i enlighet med motionen finns bl. a. hos vederbörande länsstyrelse och kommuner. Utskottet vill även hänvisa till det arbete som pågår inom naturvårdsverket beträffande avsättande av nationalparker och naturreservat. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion Jo747.

Utskottet är inte heller berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motion Jo751 yrkande 9 om skydd för Stora Alvaret. Motionen avstyrks således.

Med hänvisning till vad som anförts ovan om pågående inventeringsarbete med länsvisa förteckningar över riksintressanta områden för naturvård och friluftsliv, länsstyrelsernas naturvårdsplaner, kommunernas s. k. översiktsplaner och möjligheterna för de regionala myndigheterna att bevara skyddsvärda områden avstyrker utskottet motionerna Jo761 (Östergöt-

lands skärgård). Jo853 yrkande 1 (skyddsobjekt i Norrbottens län) och Jo872 yrkandena 3 och 4 (Stockholms skärgård).

JoU 1987/88:23

Utskottet har i andra sammanhang uttalat sin oro över Skånes alltmer allvarliga miljöproblem. I likhet med motionärerna i motionerna Jo821 och Jo874 anser utskottet det nödvändigt att kraftfulla åtgärder vidtas på flera områden. Utskottet hänvisar i det avseendet till vad som anförs på s. 85ff. i detta betänkande om miljöskyddsområden. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo821 yrkande 6 och Jo874 yrkande 3.

Skydd och vård av hotade arter

Propositionen

Förlusten av arter utgör ett hot mot jordens samlade genresurser, dvs. den ärftliga variationen. Detta är på lång sikt troligen ett av de största och allvarligaste miljöproblemen och samtidigt ett av de mest underskattade.

Kontroll av de hotade arternas status har inte bara betydelse genom att de möjliggör bevarandeåtgärder för just dessa arter. Det hotade arterna fungerar också som indikatorer på tillståndet och förändringarna i miljön. Genom insatser på detta område kan dels större, smygande ekologiska störningar eller stressymptom noteras i ett tidigare skede, dels kan hela ekosystem eller delar därav räddas eller bevaras.

Miljö- och energiministern framhåller som angeläget att trygga mångfalden. Den genetiska resurs som en art representerar är oersättlig. Ett centralt mål för vår miljöpolitik i vid mening är därför enligt miljö- och energiministern att säkerställa en naturmiljö som ger våra växt- och djurarter goda möjligheter att överleva.

Många av de biotoper och miljöer som ingick i det äldre kulturlandskapet, t. ex. ljunghedar, betesskogar, betade strandängar, hagar och slättermarker, har under de senaste hundra åren minskat i areal eller försvunnit helt. Härigenom har en lång rad arter fått sina livsbetingelser starkt förändrade.

Dagens rationella skogs- och jordbruk leder till flera för djur- och växtliv negativa förändringar och försämrade livsbetingelser för många arter.

Utsläpp av föroreningar från olika industrier samt användningen av kemiska bekämpningsmedel i jordbruket har medfört att en stor del av faunan har utsatts för gifter som för åtskilliga arter kraftigt försämrat reproduktionen. I en del fall har gifterna orsakat sjukdom eller varit direkt dödliga. De ökade kvävenedfallen från atmosfären innebär ett hot mot växtarter, framför allt sådana som är beroende av vissa näringsfattiga miljöer.

Användningen av s. k. herbicider för kemisk ogräsbekämpning i jordbruket har lett till att åkermarkens ogräsflora med tillhörande insektsfauna successivt har utarmats.

Målen för det fortsatta arbetet inom fauna- och floravården bör enligt miljö- och energiministern vara att bibehålla en rik och varierad fauna och flora. Inom ramen för rimliga krav på hänsyn och resursinsatser bör de naturligt förekommande växt- och djurarterna bevaras i livskraftiga och reproducerande populationer.

Arter och naturtyper kan emellertid inte bevaras enbart genom att natur skyddas som naturreservat eller motsvarande. Det är nödvändigt att en allmän varsamhet och hänsyn visas vid användningen av våra naturresurser. Ett av de viktigaste instrumenten för en effektiv fauna- och floravård är enligt miljö- och energiministern hänsynstagande vid den fysiska riksplaneringen och vid olika former av markanvändning, såsom jordbruk, skogsbruk, vägdragning etc.

Problemen inom fauna- och floravårdsarbetet har mötts på flera olika sätt. Formen fridlysning har tillämpats i många år men har betydelse endast i de fall en art hotas på grund av störningar från människan. Djurskyddsområden har bildats till skydd för främst fågelfauna och sälar. De båda skyddsformerna naturreservat och nationalparker har också inneburit skydd för många hotade arter. Dessa instrument är värdefulla och bör, enligt miljö- och energiministern, utnyttjas även i fortsättningen.

Särskilda åtgärder – räddningsaktioner – har vidtagits för några av de mest akuta fallen. Det mest uppmärksammade projektet för bevarande av hotade växtarter är det s. k. Projekt Linné som startade för drygt tio år sedan. Enligt miljö- och energiministern fordrar en framgångsrik fauna- och floravård insatser såväl från forskare, myndigheter och markägare som från den ideella naturvården. Många värdefulla insatser har enligt miljö- och energiministern gjorts från den ideella naturvårdsrörelsens sida, insatser som verksamt har kompletterat samhällets åtgärder på området. På flera håll i landet pågår nu ett antal artbevarande projekt på ideell basis. För att dessa skall bli effektiva krävs en viss samordning, för vilken naturvårdsverket bör svara.

Eftersom kunskaperna om arternas miljökrav och levnadsvanor i en del fall är bristfälliga behövs, enligt miljö- och energiministern, en stark, målinriktad forskning avseende bevarandet av arterna och deras naturliga miljöer. Sadan forskning har bedrivits och bedrivs bl. a. inom ramen för anslaget Miljövårdsforskning, som administreras av naturvårdsverket.

Under senare år har insikten vuxit om behovet av målinriktade studier och åtgärder rörande de hotade och sällsynta arterna, samtidigt som nya tekniska förutsättningar har skapats för detta. Genom inrättandet av ett särskilt anslag till vård av hotade arter har regeringen underlättat systematiska och samordnade insatser.

Grundläggande för ett framgångsrikt artbevarande är enligt miljö- och energiministern att ett särskilt handlingsprogram upprättas för vård av akut hotade, sällsynta och sårbara arter. Naturvårdsverket bör svara för att ett sådant tas fram. Ett viktigt led i detta arbete är de artdatabanker för flora och fauna som med anslag från naturvårdsverket håller på att byggas upp av Sveriges lantbruksuniversitet och som beräknas vara i full drift år 1989.

Tidigare har nämnts Sveriges deltagande i det internationella naturvårds-samarbetet. Detta arbete är till stor del inriktat på skyddet av hotade växt- och djurarter. Miljö- och energiministern vill betona vikten av att Sverige aktivt bidrar till att de internationella insatserna för flora och fauna blir framgångsrika.

Ett omfattande åtgärdsprogram för skydd av växt- och djurlivet läggs fram i folkpartiets partimotion Jo719 yrkande 65. Som den viktigaste åtgärden för skydd av sällsynta eller hotade arter anges säkerställande av deras livsmiljöer. Andra åtgärder är fridlysning av såväl växter som djur, naturskyddsområden, ökade forskningsinsatser, en permanent artdatabank och ett handlingsprogram för bevarande av genetiska resurser. Också i moderata samlingspartiets partimotion Jo751 föreslås ett antal åtgärder för skydd av arter och genetisk variation. Utökad forskning framhålls som angelägen liksom bevarande så långt möjligt i arternas egen miljö och förstärkning av lagstiftningen med ett skydd för både växter och djur som också måste verka förebyggande (yrkande 15). I yrkande 16 begärs resurser till och ökad information om fauna- och floravårdskommittéerna vid Sveriges lantbruksuniversitet. Vpk anser i sin partimotion Jo786 att fauna- och floraregister måste byggas upp i varje län. Metoderna för förmedling av sådan information mellan länsstyrelserna och skogsvårdsstyrelserna måste utvecklas och skogsvårdsstyrelsernas personal tränas i att använda registren i sin verksamhet (yrkande 6). Enligt motion Jo38 (c) yrkande 9 bör jordbrukare beviljas statligt stöd för upprätthållande av den genetiska mångfalden i naturen.

I motion Jo711 (fp) begärs skyndsamt förslag till ändring av 18 c § naturvårdslagen (1964:822) så att gröddjuret ges ett varaktigt skydd. Enligt motionärerna måste nu gällande fridlysning kompletteras med ett biotopskydd utformat som en generell tillståndsplikt för utfyllnad av våtmarker och vattenområden.

Motionärerna i motion Jo716 (fp) konstaterar att kartläggningen och skyddet av de mest sällsynta fiskarterna är mycket ofullständiga. Ett program för varaktigt skydd av dessa arter måste därför utarbetas.

Kraftfulla åtgärder för att rädda sälstammarna i Östersjön begärs i folkpartiets partimotion Jo719 yrkande 46. Som exempel nämns minskade giftutsläpp, flera skyddsområden samt uppfödning och utsättning av sälungar.

Utskottets överväganden

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen understrukt behovet av kraftfulla åtgärder för skydd av utrotningshotade växt- och djurarter. Vid riksmötet 1986/87 fann utskottet det från många synpunkter värdefullt att ett nytt anslag inrättats för kostnader i samband med särskilda insatser för dessa arter (JoU 1986/87:17 s. 18, rskr. 221). I likhet med miljö- och energiministern vill utskottet som ett av de viktigaste instrumenten för detta angelägna arbete framhålla hänsynstagande vid den fysiska planeringen och vid olika former av markanvändning. Ytterligare åtgärder är emellertid nödvändiga. En stark och målinriktad forskning liksom ett särskilt handlingsprogram för vård av akut hotade, sällsynta och sårbara arter är också grundläggande för ett framgångsrikt artbevarande. Som framgår av vad utskottet anför under budgetavsnittet i detta betänkande bör riksdagen öka det av regeringen

föreslagna anslaget för vård av hotade arter från 2 milj. kr. till 3 milj. kr. Utskottet ansluter sig till propositionens förslag att naturvårdsverket bör ansvara för att ett särskilt handlingsprogram utarbetas. Enligt vad utskottet erfarit arbetar sedan den 1 maj 1988 en särskild tjänsteman vid naturvårdsverket bl. a. med planering och samordning av verkets uppgifter med avseende på åtgärder i samband med vården av hotade och sällsynta djurarter. Sveriges deltagande i det internationella naturvårdssamarbetet är till stor del inriktat på skyddet av hotade växt- och djurarter. Utskottet delar miljö- och energiministerns bedömning av vikten av att Sverige aktivt bidrar till att de internationella insatserna på området blir framgångsrika. Vad utskottet sålunda anfört tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motionerna Jo719 yrkande 65 (delvis) och Jo751 yrkande 15. Motionerna bör således inte medföra någon särskild riksdagens åtgärd.

- Miljö- och energiministern hänvisar i propositionen till de artdatabanker för flora- och faunavård som är under uppbyggnad vid Sveriges lantbruksuniversitet och som beräknas vara i full drift år 1989. Utskottet har erfarit att det är fråga om ett försöksprojekt som inleddes år 1984 och som bedrivs på uppdrag av SNV och i samarbete med flora- och faunavårdskommittéerna. Dess syfte är att insamla, utvärdera och tillhandahålla information om hotade växt- och djurarter. Projektet tar också initiativ till fältstudier och föreslår lämpliga forskningsområden och åtgärder för bevarande av hotade arter. Informationen, som till viss del sprids i form av faktablad, omfattar bl. a. en arts utbredning och lokaler i Sverige, beskrivning av arten samt den aktuella hotbilden graderad i klasser. Projektet bedrivs i samarbete med amatörbotanister och berörda myndigheter. I likhet med miljö- och energiministern vill utskottet betona den vikt detta arbete har för bevarande av våra hotade växt- och djurarter. Av stor betydelse i sammanhanget är också det särskilda handlingsprogram som enligt propositionen kommer att utarbetas av naturvårdsverket. Vad utskottet sålunda anfört tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motionerna Jo719 yrkande 65 (delvis), Jo751 yrkande 15 och Jo786 yrkande 6. Motionerna bör således inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Med det anförda får även syftet med motion Jo751 yrkande 16 anses i allt väsentligt tillgodosett.

Utskottet har tidigare och senast i mars 1988 framhållit värdet av ett variationsrikt odlingslandskap och dess stora betydelse för bl. a. ett rikt växt- och djurliv (JoU 1987/88:18 s. 13 f.). I likhet med miljö- och energiministern anser utskottet det mycket angeläget att verksamheten fortsätter. Detta uttalande, och vad utskottet ovan anfört om övriga åtgärder på området, tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion Jo38 yrkande 9. Motionen aystyrks således.

Frågan om komplettering av 18 c § naturvårdslagen – motion Jo711 – behandlades av utskottet senast våren 1987. Utskottet erinrade då om att sådana vattenföretag som motionärerna ville belägga med tillståndsplikt enligt naturvårdslagen bedöms enligt vattenlagen (1983:291). Med de förutsättningar som sedan lagens ikraftträdande den 1 januari 1984 gäller för vattenföretag konstaterade utskottet att naturvårdsintressena har en starkare ställning än vad som tidigare var fallet (JoU 1987/88:17 s. 19). Med det

anförda avstyrker utskottet motion Jo711.

Vad utskottet ovan har anført om pågående och planerade generella åtgärder till skydd för utrotningshotade arter är enligt utskottets mening ägnade att i allt väsentligt tillgodose syftet med motion Jo716. Motionen bör således inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet har tidigare och senast för ett år sedan uttalat sin oro för tillståndet hos den svenska sälstammen (JoU 1986/87:17 s. 18 f.). Utskottet som ser allvarligt på Östersjöns marina miljö, för vilken bl. a. sälarna är ett offer, har i annat sammanhang i detta betänkande (s. 101f.) uttalat sig för kraftfulla åtgärder mot havsföreningarna i bl. a. detta område. Dessa uttalanden, tillsammans med vad utskottet anført ovan, tillgodoser enligt utskottets mening syftet med motion Jo719 yrkande 46, som således inte bör medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Utvidgning av vissa nationalparker m.m.

I detta avsnitt tar miljö- och energiministern upp en framställning från statens naturvårdsverk att dels utvidga nationalparkerna Ängsö, Blå Jungfrun och Gotska Sandön till att omfatta omgivande vattenområden, dels utvidga Sånfjällets nationalpark. I avsnittet behandlas även en framställning från naturvårdsverket om medgivande till intrång i Stora Sjöfallets nationalpark med anledning av en planerad turistanläggning vid Vietas.

Nationalparkerna Ängsö, Blå Jungfrun och Gotska Sandön

Nationalparkerna Ängsö, Blå Jungfrun och Gotska Sandön föreslås utvidgade till att omfatta omgivande vattenområden.

Miljö- och energiministern anser att det finns praktiska fördelar med att låta nationalparkerna Ängsö och Blå Jungfrun överensstämja med den rådande fastighetsindelningen, så att även de till fastigheterna hörande vattenområdena omfattas av nationalparksbestämmelserna. Det kan enligt miljö- och energiministern också finnas behov av att reglera viss verksamhet, bl. a. allmänhetens tillträde till vattenområdet närmast öarna.

När det gäller Gotska Sandön anser miljö- och energiministern att förhållandena i vattenområdet runt Gotska Sandön kan behöva regleras. Öns vattenområden hyser naturvetenskapliga värden. I likhet med naturvårdsverket och det stora flertalet remissinstanser anser miljö- och energiministern att det finns behov av att låta även det omgivande vattenområdet runt Gotska Sandön ingå i nationalparken. Vad gäller avgränsningen i vattnet anses det inte finnas skäl att låta nationalparken omfatta något annat vattenområde än vad som hänförs till berörd fastighet enligt lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Utskottet delar miljö- och energiministerns bedömning av behovet av en utvidgning av vissa nationalparker. Riksdagen bör således bemyndiga regeringen att utvidga nationalparkerna Ängsö, Blå Jungfrun och Gotska Sandön i enlighet med vad som redovisas i propositionen.

Sänfjällets nationalpark föreslås utvidgad med omgivande mark som är upptagen på naturvårdsfonden.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om utvidgning av Sänfjällets nationalpark.

Stora Sjöfallets nationalpark

Miljö- och energiministern föreslår att riksdagen medger en turistanläggning i anslutning till statens vattenfallsverks bebyggelse vid Vietas i Stora Sjöfallets nationalpark.

Förslaget om intrång har i princip tillstyrkts av remissinstanserna. Med hänsyn till den exploatering av området som redan har skett på grund av vattenkraftsutbyggnaden och då den planerade verksamheten enligt miljö- och energiministern låter sig förenas med naturvårdens intressen bör intranget få ske. Några remissinstanser har framfört synpunkter i detaljfrågor beträffande den föreslagna dispositionsplanen. Detta är frågor som enligt miljö- och energiministern bör behandlas i samband med plangenomförandet. Det förutsätts i propositionen att berörda intressenter får framföra sina synpunkter i detta sammanhang.

Folkpartiet begär i sin partimotion Jo719 yrkande 55 att vissa delar av Stora Sjöfallets nationalpark som fortfarande har stort skyddsvärde införlivas med intilliggande Sareks nationalpark. Andra områden i parken bör slås ihop med en ny nationalpark i Sjaunjaområdet. Enligt partimotionen Jo751 (m) urholkar de i bl. a. Stora Sjöfallets nationalpark exploaterade områdena respekten för nationalparksbegreppet. Dessa delar bör överföras till naturreservat (yrkande 6 delvis).

Utskottet får för sin del anföra följande.

Naturvårdsverket, som i sin hemställan till regeringen konstaterar att det under lång tid bedrivits turistisk verksamhet i Vietas, anser att en permanent turistanläggning i området väl låter sig förenas med naturvårdens intressen. Denna uppfattning delas av miljö- och energiministern. Utskottet finner inte anledning till annan uppfattning i frågan men förutsätter – i likhet med miljö- och energiministern – att berörda intressenter får framföra sina synpunkter i samband med plangenomförandet. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om en turistanläggning vid Vietas i enlighet med vad som anförs i propositionen. Utskottet finner inte heller anledning till omstrukturering av nationalparken och avstyrker därmed motionerna Jo719 yrkande 55 och Jo751 yrkande 6 (delvis).

Översyn av naturvårdsförvaltningen

Miljö- och energiministern anser att naturvårdsverket som central förvaltningsmyndighet även i fortsättningen bör ha ansvaret för samordningen av naturvårdsförvaltningen i hela landet. Länsstyrelsen är regional förvaltningsmyndighet och bör även i fortsättningen ha ansvaret för naturvårdsförvaltningen i länet.

Länsstyrelsen bör enligt miljö- och energiministern till förvaltare av naturvårdsobjekt utse den som med hänsyn till kompetens samt från naturvårdssynpunkt och av ekonomiska eller andra skäl bedöms som mest lämplig för ändamålet. Miljö- och energiministern kommer att föreslå regeringen att nuvarande föreskrift i 3 § naturvårdsförordningen att vissa uppräknade myndigheter och organ i första hand skall utses till förvaltare bör utgå.

Miljö- och energiministern anser att naturvårdsverket bör få i uppdrag att i samråd med riksrevisionsverket se över formerna för den ekonomiska planeringen och redovisningen av medlen för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt.

Länsstyrelsen – och inte som nu naturvårdsverket – bör vara prövande myndighet beträffande statsbidrag ur vårdanslaget till kommuner, stiftelser m. fl. samt för landskapsvård.

Länsstyrelserna bör enligt miljö- och energiministern kunna ta upp förhandlingar med kommuner och landsting om ansvaret för naturvårdsförvaltningen och kostnadsansvaret för förvaltningen av enskilda naturvårdsobjekt.

Skötselplanen för ett naturreservat och ett naturvårdsområde bör enligt miljö- och energiministern göras till ett obligatoriskt dokument som skall ingå i förordnandebeslutet.

Arbetet med skötselplaner för befintliga reservat bör intensifieras.

De statliga insatserna för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt bör enligt miljö- och energiministern i första hand koncentreras till områden av riksintresse för vetenskaplig naturvård och friluftsliv. Insatser för att bevara omistliga naturvärden bör prioriteras.

En översyn bör ske av alla naturvårdsobjekt med syfte att naturvårdsförordnanden som inte längre är motiverade kan upphävas. Miljö- och energiministern kommer senare att föreslå regeringen det uppdrag som erfordras för att genomföra en omprövning av naturvårdsobjekten.

Naturvårdsverket, länsstyrelserna och naturvårdsförvaltarna bör enligt miljö- och energiministern i sitt arbete med förvaltningen av naturvårdsobjekt pröva andra finansieringskällor för täckande av vissa kostnader för naturvårdsförvaltning utöver statsanslag. Sponsring av såväl förvärv som skötsel av naturvårdsobjekt kan enligt miljö- och energiministern vara ett sätt, uttag av avgifter för service inom eller i anslutning till olika objekt ett annat.

Planering av naturvårdande beredskapsarbeten bör enligt miljö- och energiministern bedrivas så att det alltid finns en viss objektreserv.

Ideella organisationers möjligheter att engagera sig i vården av naturvårdsobjekt bör tas till vara.

Utskottets överväganden

Utskottet har ingen erinran mot vad miljö- och energiministern anfört om en översyn av naturvårdsförvaltningen.

Propositionen

Naturvårdslagen trädde i kraft den 1 januari 1965. I förhållande till miljöskyddslagen, som trädde i kraft år 1969, är dock möjligheterna att med naturvårdslagens hjälp skydda miljön mer begränsade. Naturvårdslagen har emellertid skärpts genom att det under 1970- och 1980-talen genomfördes en rad viktiga ändringar. Dessa har dock inte ändrat den principiella inriktningen. Stora förändringar i samhället och i synen på naturvården har skett under den tid lagen funnits. Lagen framstår nu som delvis otidsenlig och föråldrad. Mot bakgrund av det anförda har miljö- och energiministern för avsikt att senare föreslå regeringen att en samlad översyn görs av naturvårdslagen.

Terrängkörningslagen trädde i kraft den 1 januari 1976. Syftet med lagen är främst att skydda naturmiljön. Lagen sågs över senast år 1985, då regeringen i skrivelse till riksdagen (skr. 1984/85:203) redovisade en översyn av hela terrängkörningslagstiftningen. Naturvårdsverket har år 1986 i en framställning till regeringen begärt vissa ändringar i lagstiftningen. Förslaget avser bl. a. utvidgning av lagens tillämpningsområde så att den omfattar samtliga motordrivna fordon, dvs. – förutom terrängfordon och motorfordon – även traktorer och motorredskap. Frågan bereds nu i regeringkansliet.

Statens naturvårdsverk är central förvaltningsmyndighet för naturvård och friluftsliv, medan huvudansvaret för naturvården på det regionala planet ligger hos länsstyrelserna, vilka utför det huvudsakliga planerings- och verkställighetsarbetet på området. Länsstyrelsernas naturvårdsenheter arbetar i nära kontakt med naturvårdsverket.

För naturvården på det lokala planet svarar kommunerna. I naturvårdslagen stadgas om samråd mellan länsstyrelsen och berörda kommuner i vissa viktiga naturvårdsärenden. Kommunal planering och kommunala beslut har stor betydelse för naturvården. Länsstyrelsen kan i vissa fall delegera sin beslutanderätt till kommunen som också kan överta vissa tillsynsfrågor.

Miljö- och energiministern erinrar om att naturvårdslagen ändrades i samband med tillkomsten av PBL på så sätt att kommunerna får rätt att själva besluta om bildande av naturreservat och naturvårdsområden. Denna möjlighet är främst avsedd för säkerställande av områden runt tätorterna som är av betydelse för friluftslivet.

Den tidigare aviserade översynen av naturvårdsverkets organisation bör enligt miljö- och energiministern också omfatta verkets naturresursavdelning. Med hänsyn till den nya genomgripande lagstiftningen rörande hushållningen med mark och vatten är det viktigt att naturvårdsverket som central myndighet inom natur- och miljövårdsområdet svarar för att kunskaperna om natur och miljö görs tillgängliga som underlag för beslut och ställningstaganden. Detta innebär enligt miljö- och energiministern att naturvårdsverket inte bara skall ha uppsikt över hushållningen med naturresurser inom sitt eget verksamhetsområde enligt NRL utan också i praktiken ha ett vidare bevakningsansvar med avseende på naturresursernas utnyttjande.

För att naturvårdsverket på ett ändamålsenligt sätt skall kunna utöva sin tillsyn och uppsikt av miljöfrågor vid tillämpningen av PBL och NRL samt övrig markanvändningslagstiftning är det enligt miljö- och energiministern viktigt att verkets verksamhet får en framåtsyftande inriktning och bedrivs i ett långsiktigt perspektiv. Naturvårdsverket bör också aktivt bevaka olika sektorers resursanvändning och miljöpåverkan samt samhällsplaneringen på olika nivåer. Inom ramen för en långsiktigt inriktad verksamhetsplan bör verket ha en tillräcklig flexibilitet för att kunna hantera uppkomna frågor.

Mot bakgrund av bl. a. plan- och naturresurslagstiftningen och de förslag till effektivitetshöjande åtgärder som lämnats av naturvårdsförvaltningskommittén (DS Jo 1984:4) bör enligt miljö- och energiministern den aviserade översynen behandla naturvårdsverkets framtida roll och fördelningen av arbetsuppgifter mellan naturvårdsverket som central naturvårdsmyndighet och länsstyrelserna som regionala myndigheter.

Motionerna

I sin partimotion Jo30 framhåller centerpartiet att en naturvårdsdag måste ha större tyngd i förhållande till annan lagstiftning än vad som nu är fallet. En övergripande naturresurslagstiftning bör ange hur resurserna skall förvaltas, inte hur de skall exploateras (yrkande 3). Samma tankegångar förs fram i kommittémotionen Jo720 (c) yrkande 1. Enligt partimotionen Jo767 (c) kan naturresursräkenskaper bli ett sätt att undersöka och beskriva sambanden mellan naturresurser/miljö och ekonomi och dessutom ett instrument i bedömningen av en viss ekonomisk utveckling och av de naturresurser som används (yrkande 19).

Enligt folkpartiets partimotion Jo719 bör en översyn av naturvårdslagen göras och ett nytt lagförslag utarbetas (yrkande 48). Inför en sådan översyn bör särskilt prövas om det inte finns skäl att göra en tydligare boskillnad mellan naturområden, som skall sparas främst av hänsyn till flora och fauna, och sådana som skall bevaras av hänsyn till friluftsliv och rekreation. En ny terminologi bör införas, där nationalreservat resp. naturreservat är begrepp för områden som skyddar flora och fauna inom ett område på riksnivå resp. regional nivå, och nationalpark respektive naturpark är inrättade för rekreation (yrkande 49). De ersättningsbestämmelser för intrång i pågående markanvändning som gällde före den 1 juli 1987 bör återinföras (yrkande 62) och luckan tätas mellan naturvårdslagen och skogsvårdslagens hänsynsregler (yrkande 64).

Moderata samlingspartiet konstaterar i sin partimotion Jo751 att en modern naturvårdslagstiftning bättre än den nuvarande måste skydda utrotningshotade arter och arter med en hotad genetisk variation (yrkande 12). En utredning bör därför tillsättas med uppgift att lägga fram förslag till modernisering av naturvårdslagen (yrkande 19) och söka finna en bättre samordning mellan lagarna inom miljöområdet (yrkande 20). I motion Jo734 begär partiet återinförande av de bestämmelser i naturvårdslagen som fram till år 1974 gällde för strandskyddet, dvs. kommunerna skall ha rätt att utfärda strandskydd längs de vatten den vill skydda, medan marken längs övriga vatten skall kunna bebyggas enligt allmänna regler.

Enligt motion Jo757 (s) yrkande 1 bör naturvårdslagen förtydligas så att det klart framgår att naturvårdslagen är det instrument som också tillgodoser kulturminnesvårdens intressen av att säkerställa kulturmiljöer som faller utanför byggnadslagstiftningens och fornminneslagens räckvidd.

I motion Jo732 begärs en översyn av bestämmelserna för dispensförfarande och handläggning av besvärssärenden beträffande ersättningsmark vid expropriation för naturreservat (yrkande 1). Enligt motion Jo870 (m) bör gällande lagstiftning kompletteras med regler om rätt till ersättningsmark för den som tvingas avhända sig mark. Domänverket bör dessutom i sin instruktion få inskrivet skyldigheten att medverka till att ställa ersättningsmark till förfogande och lantbruksnämnden i sin instruktion en skyldighet att aktivt biträda båda parter vid bytes- och kompensationsaffärer.

Enligt motion Jo756 (s, c) bör förslag till strandningslag utarbetas med möjlighet för myndigheter att ålägga ägare att flytta eller på ägares bekostnad låta flytta fartygsvrak, trots att de inte är till direkt fara för sjöfarten.

I två motioner begärs ändring av terrängkörningslagen. Enligt motion Jo841 (m) yrkande 1 bör lagen omarbetas så att förbudet mot terrängkörning endast gäller inom de klart avgränsade områden där naturen är särskilt känslig. Krav på tillstånd från svenska myndigheter för utländska terrängfordon som i nöjessyfte används i gränsfjälltrakterna framförs i motion Jo854 (s). I tillståndet skall föraren upplysas om de regler som gäller för snöskotertrafik i Sverige.

Med tanke på att en betydande del av landets naturskyddade områden är belägna i Norrbotten, ter sig, enligt motion Jo853, en lokalisering till Norrbotten av naturvårdsverkets naturresursavdelning rimlig (yrkande 2).

Utskottets överväganden

I likhet med miljö- och energiministern kan utskottet konstatera att stora förändringar har ägt rum i samhället och i synen på naturresurser och naturvård sedan tillkomsten av naturvårdslagen. I ett tillväxtsamhälle kommer av nödvändighet alltid olika intressen att brytas mot varandra. Utvecklingen och vara ökade kunskaper har emellertid lärt oss att förutsättningen för en gynnsam ekonomisk utveckling är ett längre perspektiv i vår syn på naturresurserna och naturmiljön än det som tidigare varit förhärskande. Utskottet välkomnar därför den översyn av naturvårdslagen som aviseras i propositionen. Till grund för denna översyn bör enligt utskottets mening ligga de synpunkter på en långsiktigt god hushållning med naturresurserna och på samstämmigheten mellan naturvård och ekonomisk utveckling som framförs av miljö- och energiministern. Detta innebär enligt utskottets mening bl. a. att naturvårdslagen måste ges ökad tyngd i förhållande till annan lagstiftning på området liksom att förutsättningar skapas för en bättre samordning av de aktuella regelsystemen. Med det anförda får enligt utskottets mening syftet med motionerna Jo30 yrkande 3, Jo719 yrkandena 48 och 49, Jo720 yrkande 1 och Jo751 yrkandena 12, 19 och 20 anses tillgodosett. Motionerna bör sålunda inte medföra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Vad utskottet ovan anfört är även ägnat att i allt väsentligt tillgodose syftet med motion Jo767 yrkande 19 som således inte bör medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet avstyrker motion Jo719 yrkandena 62.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 719 yrkande 64.

Utskottet avstyrker även motion Jo734.

Som framförts i propositionen bör i arbetet med bl. a. naturvårdsobjekten kulturminnesvårdens intressen beaktas. I den nyligen framlagda propositionen (1987:104) om kulturmiljövård ges begreppet kulturminnesvård en vidgad innebörd. I propositionen föreslås även att riksantikvarieämbetet ges ökade resurser för insatser inom kulturlandskapsvården, bl. a. i samverkan med naturvården. Utskottet delar härvidlag miljö- och energiministerns bedömning att landskapsvården härigenom stärks. Mot bakgrund av vad utskottet här anfört och i avvaktan på riksdagens behandling av den ovan nämnda propositionen bör motion Jo757 yrkande 1 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Motionen avstyrks således.

Utskottet har vid sin behandling av ett antal motioner med anledning av propositionens avsnitt om skydd och vård av naturtyper redovisat sina synpunkter på vissa frågor om ersättning till markägare vid olika typer av intrång i markanvändningen (s. 64). Med hänvisning till tidigare uttalanden i frågan anförde utskottet sammanfattningsvis att aktuella ersättningsfrågor kommit i ett nytt och för markägarintressena förmånligare läge sedan plan- och bygglagen jämte följdlagstiftning har börjat tillämpas och avstyrkte motionerna på den grunden. Följaktligen är utskottet inte heller berett att förorda någon ändring av aktuell lagstiftning i enlighet med vad som anförs i motionerna Jo723 yrkande 1 och Jo870, vilka således avstyrks.

Med anledning av motion Jo756 vill utskottet erinra om att lagstiftningen redan i dag erbjuder vissa möjligheter till sådana åtgärder som efterlyses i motionen. Enligt 1 § lagen (1986:371) om flyttning av fartyg i allmän hamn, ändrad genom lag 1987:775, får fartyg flyttas av hamninnehavare, om fartyget utgör hinder för sjöfarten eller varaktigt ligger på ett sätt som strider mot gällande föreskrifter. Genom 24 § naturvårdslagen ges kommunen möjligheter att förelägga den som vållat eller är ansvarig för nedskräpning eller osnyggande i naturen att iordningställa platsen. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo756.

I avvaktan på resultatet av naturvårdsverkets framställning till regeringen om vissa ändringar i terrängkörningslagstiftningen är utskottet inte berett att tillmötesgå de krav på ändringar i lagstiftningen som framförs i motionerna Jo841 yrkande 1 och Jo854. Motionerna avstyrks således.

Som anförts i propositionen kommer en översyn av naturvårdsverkets organisation att genomföras. Denna översyn bör enligt miljö- och energiministern också omfatta verkets naturresursavdelning. I avvaktan på resultatet av denna översyn avstyrker utskottet motion Jo853 yrkande 2.

Strategi för renare luft

Propositionen

Regeringens överväganden går i stora delar tillbaka på statens naturvårdsverks aktionsplan 87 mot luftföroreningar och försurning. Miljö- och energiministern sammanfattar i propositionen sina förslag och ställningstaganden på följande sätt.

Luftföroreningarna utgör i dag ett allvarligt hot mot människors hälsa och livsmiljö. Inom Mellaneuropas sammanhängande industrialiserade regioner ger luftföroreningar upphov till hälsoeffekter och omfattande skador på träd och skogsmark. I Sverige har luftföroreningarna lett till försurning av vatten och mark samt skogsskador.

Strategin för handlingsprogrammet mot luftföroreningar och försurning bör vara att genomföra utsläpps begränsningar i Sverige och samtidigt arbeta för internationella åtaganden om sådana begränsningar. Den innebär att luftföroreningsutsläppen bör reduceras i den utsträckning som fordras för att skydda människors hälsa och minska nedfallet till den nivå miljön tål. Mot denna bakgrund bör fortsatta åtgärder mot luftföroreningar övervägas. Hänsyn bör härvid tas till bl. a. resultatet av det pågående internationella arbetet.

Högsta tillåtna svavelhalt i tjock eldningsolja bör minskas till 0,8 %. En miljöavgift för att stimulera till ytterligare sänkning av svavelhalten bör även övervägas. Svavelutsläppen bör därefter begränsas ytterligare genom skärpta utsläppskrav med början år 1993 i de mest försurade områdena. De skärpta kraven motsvarar ett utsläpp från olja med ca 0,4 % svavel för mindre anläggningar och ca 0,2 % svavel för större. Lagen om svavelhaltigt bränsle ändras så att den omfattar samtliga bränslen.

Kväveoxidutsläppen bör minskas genom skärpta riktlinjer för provningen av förbränningsanläggningar enligt miljöskyddslagen. Kväveoxidutsläppen bör dessutom minskas genom skärpta avgaskrav fr. o. m. 1992 års modeller för lätta lastbilar och bussar och fr. o. m. 1994 års modeller för tunga fordon. Under två år före ikraftträdandet bör ett stimulansbidrag betalas ut vid köp av fordon som uppfyller kraven. Bidragen beräknas kosta totalt 450 milj. kr. Samtidigt bör en ytterligare skärpning av utsläppskraven övervägas bl. a. för tätortsfordon samt traktorer och arbetsmaskiner.

I vissa områden, där miljön är särskilt känslig eller i större tätorter, där ett stort antal människor utsätts för luftföroreningar, kan det vara särskilt viktigt att snabbt förbättra luftkvaliteten. ML bör därför ändras så att regeringen får förklara ett visst område som miljöskyddsområde. För ett sådant område skall regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen få meddela särskilda föreskrifter beträffande bl. a. luftföroreningar.

Forskningsinsatserna kring hälsorisker, skogsskador, mark- och grundvattenförsurning, kalkning av sjöar och vattendrag och effekter på fauna och flora bör fördjupas. Det internationella samarbetet inom forskning och övervakning av miljöeffekter bör ökas. Den tekniska forskningen och utvecklingen beträffande bl. a. bättre miljöteknik för fordon, förbränningsanläggningar m.m. bör förstärkas.

En överordnad målsättning för handlingsprogrammet mot luftföroreningar och försurning är att minska halter och nedfall av luftföroreningar till sådana nivåer som människors hälsa och miljön tål även på lång sikt. Jag bedömer att målsättningen bäst kan uppnås genom att i en samlad strategi både genomföra utsläppsbegränsningar i Sverige och arbeta för internationella åtaganden om utsläppsminskningar. I det internationella arbetet bedömer jag att Sveriges initiativ till Aktionsplan Europa kommer att spela en betydelsefull roll.

De svenska svavelutsläppen bedöms minska med 65 % till år 1995 från 1980 års nivå i enlighet med det av riksdagen beslutade programmet mot luftföroreningar och försurning. Ytterligare åtgärder behöver vidtas för att nå målsättningen om 30 % minskning av kväveoxidutsläppen mellan åren 1980 och 1995.

Innan ställning tas till ytterligare skärpta nationella målsättningar bör kostnader och andra effekter av nödvändiga åtgärder studeras. Vilka tekniska åtgärder som skulle fordras för att minska svavelutsläppen med 70–80 % samt halvera kväveoxidutsläppen till sekelskiftet jämfört med 1980 års nivå bör studeras. En svensk åtgärdsstrategi för kolväteutsläppen bör också tas fram. Ekonomiska och andra konsekvenser för industrin, staten, kommunerna och samhället i övrigt bör analyseras.

Naturvårdsverket arbetar för närvarande med en översyn av riktlinjerna för luftkvalitet. Förutom reviderade värden för svaveldioxid och partiklar arbetar verket med förslag till riktlinjer för kväveoxid och ozon samt riktlinjer för den högsta belastningen på miljön av föroreningsnedfall. Enligt vad jag har erfarit kommer verket att lämna sitt förslag till regeringen sommaren 1988.

Motionerna

I motionerna föreslås vissa ändringar av regeringens förslag i olika avscenden.

Enligt motion Jo25 (m) bör det långsiktiga målet vara att minska svavelutsläppen med 80 % från 1980 års nivå till år 2000 (yrkande 9). Kväveutsläppen bör minska till en nivå naturen i Sverige tål (yrkande 12). Ett motsvarande yrkande framställs i motion Jo16 (m) yrkande 6. I motion Jo719 (fp) yrkas att målen för svaveldioxid- och kväveoxidutsläppen skärps (yrkande 27). Ett handlingsprogram bör enligt motionen vidtas mot luftföroreningarna i södra Sverige (yrkande 35). Ett likartat motionsyrkande framförs i motion Jo715 (fp) yrkande 2 medan det i motion Jo873 (fp) yrkande 5 framhålls att åtgärder för att begränsa luftföroreningarna bör beaktas i olika myndigheters arbete. Enligt partimotion Jo24 (fp) yrkande 10 bör åtgärder vidtas för att nedbringa ozonbildningen med 75 % resp. kväveoxid- och kolväteutsläppen. I centerns partimotion Jo30 yrkande 16 begärs att målet för utsläppsminskningen skall sättas till 90 % för svaveldioxid samt till 75 % för kväveoxider och kolväten. Motsvarande yrkanden återfinns i motionerna Jo767 (c) yrkande 6, Jo851 (c), och Jo21 (c; särskilt beträffande Kronobergs län), yrkande 1. Skärpta mål för minskade utsläpp efterlyses även i motionerna Jo735 (c) yrkande 1 och Jo23 (c), yrkande 2. Enligt motion Jo30 (c) yrkande 24 bör även avsvavlingskapaciteten byggas ut.

Utskottet konstaterar att några åsiktsskillnader inte föreligger om nödvändigheten av att minska luftföroreningarna och de försurande utsläppen. Målet måste vara att utsläppen på sikt nedbringas till en nivå som naturen tål och som medger en god livsmiljö. Vid sidan om de nationella ansträngningarna är det angeläget att reduktion sker även av utsläppen i våra grannländer och även länder vilkas utsläpp inte direkt berör Sverige.

När det gäller till vilken nivå utsläppen skall bringas ned anser utskottet beträffande *svavelutsläppen* att det finns anledning att ytterligare skärpa den målsättning som regeringen angivit. Utskottet biträder regeringens linje att svavelutsläppen bör minska med 65 % till år 1995 från 1980 års nivå. Enligt utskottets mening bör riksdagen dessutom redan nu fastlägga ett mål om 80 % minskning fram till sekelskiftet från 1980 års nivå. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen härom. Därigenom tillgodoses helt eller delvis motionerna Jo16 yrkande 6, Jo25 yrkande 9, Jo30 yrkande 16 i motsvarande del och Jo719 yrkande 27 i motsvarande del.

Utskottet biträder å andra sidan regeringens linje fullt ut när det gäller strategin för att minska *kväveutsläppen*. Det innebär att ytterligare åtgärder måste vidtas för att nå målsättningen om 30 % minskning av dessa utsläpp mellan åren 1980 och 1995. Vidfare bör studeras vilka tekniska åtgärder som skulle fordras för att halvera kväveoxidutsläppen vid sekelskiftet jämfört med 1980 års nivå. Utskottet avstyrker mot den bakgrunden motionerna Jo25 yrkande 12, Jo30 yrkande 16 i motsvarande del och Jo719 yrkande 27 i återstående del.

En svensk strategi för kolväteutsläppen bör också tas fram. Dessa spelar tillsammans med kväveoxiderna en roll vid bildandet av fotokemiska oxidanter, främst det giftiga ozonet, genom komplicerade kemiska reaktioner. Utsläpp från bilar och förbränningsanläggningar är de huvudsakliga källorna. Under sommaren kan, som framhålls i propositionen, luft med starkt förhöjda halter av bl. a. ozon föras in över Skandinavien från kontinenten. Genomförandet av den katalytiska avgasreningen bör enligt vad utskottet inhämtat innebära en icke oväsentlig minskning av ozonbildningen från svenska utsläppskällor.

Med det anförda avstyrker utskottet här behandlade motioner i övrigt i den mån de icke tillgodosetts genom utskottets ställningstagande.

Koldioxidproblemet

Motionerna

I flera motioner tas problemet med koldioxidutsläppen upp och den inverkan pågående eldning med fossila bränslen enligt forskarna beräknas få för klimatet på jorden genom den s. k. drivhuseffekten. Enligt motion Jo25 (m) bör koldioxidutsläppen i Sverige inte tillåtas att öka från dagens nivå (yrkande 8). I motionerna Jo30 (c) yrkande 14 och Jo719 (fp) yrkande 7 efterlyses ett aktionsprogram för att begränsa koldioxidutsläppen.

Utskottet delar motionärernas oro inför dessa frågor. Som framhålls i propositionen utgör risken för långsiktig klimatförändring till följd av utsläpp av bl. a. koldioxid ett av de särskilt allvarliga, rentav livsavgörande hoten mot miljön. Vid den offentliga utfrågning som utskottet haft med bl. a. forskare och industrirepresentanter framgick att koldioxidutsläppens och freonutsläppens följder kan förväntas få sådana dimensioner att det blir en tvingande nödvändighet att på sikt nedbringa förbränningen av fossila bränslen. (Freonutsläppen – vilka enligt vad som framkom vid utfrågningen anses ha inverkan även på den s. k. drivhuseffekten – behandlas närmare i kapitel 5 av detta betänkande.) Oavsett inställningen i övrigt till kärnkraft beräknas enligt vad som framhölls vid utfrågningen tillgängliga urantillgångar vara så begränsade att fissionskraften knappast erbjuder något ekonomiskt lockande långsiktigt alternativ till andra alternativa energislag. Det framgick även att koldioxidutsläppen blir mindre per utvunnen energimängd vid gaseldning än vid kol- eller oljeeldning samt att avgasrening med kalkbäddar vid koleldning medför ökad koldioxidutveckling.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att koldioxidproblemet är av global natur. Det kan icke lösas genom nationella åtgärder. En internationell reglering är nödvändig. Det är emellertid först nödvändigt att vinna internationellt erkännande av problemet. Som ett led i ansträngningarna härför och mot bakgrund av vad som framkommit ansluter sig utskottet till förslaget i motion Jo30 om att regeringen bör klarlägga energi-användningens effekter på koldioxidhalten i atmosfären och utarbeta ett program för att minska utsläppen till vad naturen tål. Som ett nationellt delmål bör anges att koldioxidutsläppen icke bör ökas utöver den nivå de har i dag. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna Jo30 yrkande 14, Jo25 yrkande 8 och Jo719 yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Internationellt arbete

Huvuddelen av det internationella samarbetet om luftföroreningar sker inom ramen för FN:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Konventionen undertecknades i november 1979 i Genève och har nu ratificerats av 32 stater, senast av Jugoslavien. Konventionen är av ramkaraktär, och särskilda åtaganden överenskomms genom protokoll till konventionen. Hittills har två protokoll förhandlats fram – beträffande finansiering av det internationella mätprogrammet och beträffande minskning av svavelutsläppen med minst 30 % till år 1993, jämfört med 1980 års nivå. Förhandlingar om ett kväveprotokoll pågår fortfarande.

Propositionen

Miljö- och energiministern anför bl. a. följande i propositionen (s. 111-112).

Det svenska förslaget till ett internationellt samarbete mot luftföroreningar (Aktionsplan Europa) har mottagits positivt. Förslaget innebär att arbetet inom konventionen skall inriktas på att utarbeta belastningsgränser för vad

miljön tål av bl. a. svavel- och kvävenedfall. Arbeta med ytterligare underlag för detta pågår både i Sverige och utomlands. När dessa gränser har överenskommit skall förhandlingar inledas om åtaganden för att minska utsläppen till motsvarande nivå. Målet för konventionsarbetet är att sådana förhandlingar skall inledas i början av 1990-talet. Det svenska forskningsarbetet och samarbetet inom konventionen bör nu inriktas på att så snabbt som möjligt ta fram underlag för dessa förhandlingar. En utgångspunkt för detta arbete bör enligt min mening vara att utsläppen skall reduceras i internationellt samarbete till sådana nivåer som är ofarliga för hälsan och miljön även i ett långsiktigt perspektiv.

Riksdagen har som sin mening givit regeringen till känna, att möjligheterna att genom avgiftsuttag bygga upp en internationell luftvårdsfond förtjänar att övervägas (JoU 1984/85:28, rskr. 275). Frågan har diskuterats inom ramen för konventionsförhandlingarna i Genève och har även sonderats under hand från svensk sida. Resultatet är att det hittills inte har varit möjligt att få stöd för förslaget. Som skäl emot har bl. a. anförts att den som släpper ut föroreningar även skall svara för kostnaderna för rening – Polluter Pays Principle – och att miljöproblemen i det egna landet bör vara tillräckliga skäl för åtgärder, även om hänsynen till grannländerna bör vara motiv för åtgärder. Svårigheterna att nå en överenskommelse om finansiering av de blygsamma kostnaderna för sekretariatet till konventionen talar också emot att det för närvarande skulle vara möjligt att komma överens om finansieringen av en fond av helt annan storleksordning.

Motionerna

Yrkanden om ökad internationell aktivitet framställs i motionerna Jo24 (fp) yrkande 1, Jo719 (fp) yrkande 1, Jo837 (m) yrkande 3, Jo25 (m) yrkande 10 och Jo30 (c) yrkande 22. I motionerna Jo719 (fp) yrkande 2, Jo30 (c) yrkande 17, Jo31 (c) yrkande 3 och Jo768 (c) yrkande 4 yrkas att regeringen fortsatt verkar för upprättande av en internationell luftvårdsfond. – I motionerna Jo719 (fp) yrkande 36, Jo821 (fp) yrkande 4 och Jo30 (c) yrkande 23 hemställs att regeringen tar upp överläggningar med den danska regeringen för att minska luftföroreningarna i södra Sverige. Enligt motion Jo20 (c) yrkande 3, bör konventionen om gränsöverskridande luftföroreningar utvidgas beträffande gränskommunernas skyldigheter gentemot sina grannar på andra sidan gränsen.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar om att Sverige av tradition intagit en aktiv hållning i det internationella miljövårdsarbetet. Detta gäller såväl för luftvården som vattenvården. Det internationella arbetet betonas även starkt i regeringens proposition. För ett land som Sverige med dess berggrunds- och klimatmässiga känslighet för miljöstörningar är det naturligt att inta en tät position i det internationella arbetet för att minska de föroreande utsläppen i vår omvärld. Enligt utskottets uppfattning tillgodoses motionerna Jo24 yrkande 1, Jo719 yrkande 1, 837 yrkande 3 Jo25 yrkande 10 och Jo30 yrkande 22 av vad som anförts i propositionen. De avstyrks med hänsyn härtill.

Utskottet är icke heller berett tillstyrka de motionsyrkanden vari begärs upptagande av förhandlingar med Danmark om begränsning av danska

luftutsläpp som faller ned över svenskt land och vatten. Utskottet hänvisar i det sammanhanget till de överläggningar som ständigt pågår inom ramen för det nordiska samarbetet på luftvårdens område. Nordiska rådet har tagit initiativ till ett nordiskt samarbetsprogram för luftvårdsarbetet. Utskottet utgår från att man från svensk sida tar alla tillfällen i akt för att påverka de nordiska grannarna att öka sina miljövårdsinsatser.

Utskottet har även uppfattningen att de luftvårdsproblem som aktualiseras i motion Jo20 och som rör gränsområdet till Finland bäst behandlas inom ramen för det bilaterala och nordiska samarbetet. Motionen avstyrks således såvitt nu är i fråga (yrkande 3).

Frågan om en *internationell luftvårdsfond* har som framgår av redovisningen i propositionen varit föremål för överväganden med anledning av ett riksdagsuttalande våren 1985. Enligt propositionen har det hittills inte varit möjligt att få stöd för förslaget vid de diskussioner som förts i frågan i internationella fora.

Utskottet har förstäelse för de svårigheter som mött Sveriges representanter i arbetet med att tillskapa en internationell fond. Enligt utskottets mening bör frågan dock fortsatt hållas aktuell. Härför talar, vilket även framfördes vid utskottets offentliga utfrågning, det faktum att en betydande – och relativt sett ökande – del av de luftföroreningar som sprids från Europas industriområden kommer från länder vilka icke anser sig ha ekonomiska eller tekniska möjligheter att f.n. göra investeringar i miljöteknik. Enligt utskottets mening bör med hänsyn härtill regeringen icke förtröttnas att verka för uppbyggnaden av en internationell fond för investeringar i reningsteknik, övergång till miljövänligare energislag och energieffektivisering. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo30 yrkande 17, Jo31 yrkande 3, Jo719 yrkande 2 och Jo768 yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda föreskrifter för miljöskyddsområde

I propositionen anges att det i dag finns möjlighet att utfärda generella föreskrifter till skydd för särskilt föroreningskänsliga vattenområden. För att göra det möjligt att utfärda generella föreskrifter även i andra områden, t. ex. storstadsområden som är belastade av stora luftföroreningsutsläpp från bl. a. industri och trafik, föreslår regeringen en ändring av av 8 a § miljöskyddslagen (ML, 1969:387). Enligt förslaget får regeringen förklara ett visst område som miljöskyddsområde. För ett sådant område skall regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen kunna meddela särskilda föreskrifter om skyddsåtgärder m.m.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag i denna fråga. Till förslaget om lagändring återkommer utskottet i samband med behandlingen av miljöskyddslagen – kap. 10 i detta betänkande.

I flera motioner framförs yrkanden om att regioner i södra och sydvästra Sverige förklaras som särskilt föroreningskänsligt område (miljöskyddsområde). Så är fallet med motion Jo719 (fp) yrkande 40 (Kattegatt), Jo821 (fp) yrkande 3 (Kattegatt, Öresund och Hanöbukten), Jo833 (s) yrkande 1 (södra Kattegatt, Öresund och Skälderviken), Jo810 (m) yrkande 2 och

Utskottet får med anledning av dessa motioner erinra om att tanken bakom 8a § ML är att de begränsade resurser som står till förfogande för miljöskyddets administration skall kunna koncentreras, till fördel för särskilt föroreningsbelastade områden. På så sätt skall vunna erfarenheter kunna komma till nytta även i andra områden vilka drabbats av miljöföroreningar. Hittills har Ringsjön i Skåne och Laholmsbukten, där vattenförhållandena är sådana att särskilda miljöåtgärder är påkallade, förklarats som särskilt föroreningskänsliga områden enligt gällande lydelse av 8a § ML. Berörda länsstyrelser har utfärdat särskilda bestämmelser till skydd för miljön i områdena. Motsvarande kommer att ske beträffande Hisingen och Dalälven.

Utskottet vill betona att de förslag om förstärkt miljöskyddsorganisation som föreslås i propositionen ger goda förutsättningar att bedriva ett effektivt miljöskyddsarbete, även utan en klassificering enligt 8 a § ML. Nyligen har uppmärksammas speciellt de svåra luft- och vattenföroreningsproblemen i Skåne som till en del tas upp i de ovan angivna motionerna. Utskottet har erfarit att länsstyrelsen i Malmöhus län nu kommer att förstärka sitt miljöskyddsarbete. När ett heltäckande underlag finns om problemens omfattning bör ställning tas till om delar av Skåne bör förklaras för miljöskyddsområde enligt 8 a § ML.

Med hänvisning till vad som anförts är utskottet är icke berett att för närvarande tillstyrka de förslag som framförs om inrättande av ytterligare miljöskyddsområden. Därmed avstyrks nu berörda motionsyrkanden.

Insjöarnas miljöproblem uppmärksammas särskilt i några motioner. Enligt motionerna Jo728 (s) och Jo855 (c) bör en särskild skyddslagstiftning antas för sjön Vättern som är av riksintresse för naturvård och betydelsefull som råvattentäkt för en stor omnejd. I motion Jo873 (fp) yrkas att skyddet av Mälaren skall förstärkas, med restriktioner för kemikalieanvändning på tillrinningsområdena (yrkande 2) och att transporter på Mälaren beläggas med särskilda restriktioner (yrkande 3). Hänsyn bör därvid tas till Mälaren som dricksvattentäkt. I motionerna Jo803 (m) och Jo25 (m) yrkande 16 yrkas att en aktionsplan utarbetas mot föroreningarna i våra insjöar. Behovet av en sådan handlingsplan understryks av att våra största sjöar, t. ex. Vänern, Vättern och Mälaren förser stora delar av Sveriges befolkning med dricksvatten, anför motionärerna. Våra stora insjöar bör i handlingsplanen betraktas som delar i ett större område. För att studera alla miljörisiker måste alla avrinningsområden som mynnar i sjöarna tas med.

Utskottet konstaterar att sjön Vättern med öar och strandområde åtnjuter exploateringsskydd enligt 3 kap. 2 § lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. Vättern är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området, i sin helhet av riksintresse till förmån för turismens och friluftslivets intressen. Enligt utskottets mening får syftet med motionerna Jo728 och Jo855 anses vara tillgodosett med hänvisning till detta skydd.

Utskottet är icke heller berett att tillstyrka några särskilda åtgärder med anledning av yrkandena i motionerna Jo803 och Jo25 yrkande 16 om en

aktionsplan för insjöar och Jo873 yrkandena 2 och 3 om Mälaren. Mälaren åtnjuter i likhet med Vättern skydd enligt nyssnämnda bestämmelse. Som utskottet redan framhållit måste vidare de knappa resurserna för miljöskyddets administration koncentreras. Ett omfattande kartläggnings- och åtgärdsarbete har redan utförts kring Ringsjöproblematiken. En särskild delegation har tillsatts för att utarbeta ett åtgärdsprogram för att rena Dalälven inom tio år. Länsstyrelserna kommer för övrigt, enligt vad som anförs i propositionen (kap. 8) att få i uppdrag att ställa samman befintliga uppgifter om de viktigaste miljöproblemen i resp. län samt ange deras orsaker, dock utan att ett sådant uppdrag skall behöva skapa behov av ytterligare resurser av olika slag. Vad utskottet anfört synes ägnat att delvis tillgodose syftet med motionerna såvitt nu är i fråga. De bör alltså icke föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

I motion Jo725 (s) begärs skärpt lagstiftning för att skydda känsliga miljöer (t. ex. sjön Sommen). Enligt motion Jo810 (m) yrkande 1 bör miljöskyddslagen ändras så att särskilda regler införs för särskilt hårt förorenade områden. Enligt motion Jo819 (c) bör lagen ändras så att miljö- och hälsoskyddsnämnderna får möjlighet att begränsa biltrafiken vid inversion.

Utskottet får med anledning av motionerna Jo725 och Jo810 erinra om att regeringen och länsstyrelserna enligt 8a § ML skall ge närmare föreskrifter om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått i övrigt för verksamheter inom ett miljöskyddsområde. Enligt utskottets mening bör någon närmare precisering av vilka åtgärder som skall vidtas icke föreskrivas i lagen. Det bör vara regeringens uppgift att beträffande varje miljöskyddsområde ytterst ange gränserna för de restriktioner som vidtas. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna Jo725 och Jo810 yrkande 1.

När det gäller motion Jo819 hänvisar utskottet till att en utredning torde komma att tillsättas inom kort med uppgift att ta fram ett samlat underlag angående möjligheterna att begränsa trafikens hälso- och miljöeffekter i storstadsregionerna (prop. 1987/88:50, JoU 3y s.9–10). Utskottet utgår från att utredningen i direktiven får i uppdrag att närmare överväga möjligheten för miljö- och hälsoskyddsnämnderna att vidta trafikbegränsande åtgärder när så krävs med hänsyn till luftföroreningssituationen och vädret. Något särskilt uttalande från riksdagens sida påkallas således icke.

Skärpta avgaskrav för fordon

Miljö- och energiministern redovisar följande ställningstagande i propositionen.

Skärpta avgaskrav bör införas obligatoriskt för *lätta lastbilar och bussar* fr. o. m. 1992 års modeller och fr. o. m. 1994 års modeller för *tunga lastbilar och bussar*. Kraven bör för båda kategorierna i stort motsvara de krav som avses gälla federalt i USA för 1990 års modeller.

De obligatoriska kraven bör föregås av två år av frivillig tillämpning. Därför bör köpare av nya bussar och lastbilar stimuleras att anskaffa fordon som uppfyller de skärpta avgaskraven genom ett ekonomiskt stöd inom en sammanlagd bidragsram av 450 milj. kr. Detta överensstämmer med vad chefen för kommunikationsdepartementet tidigare hemställt om i prop. 1987/88:50 om trafikpolitiken inför 1990-talet.

Det fortsatta arbetet för att begränsa vägtrafikfordonens avgaser bör inriktas på att:

- snarast möjligt komplettera de här föreslagna avgaskraven för lastbilar och bussar med skärpta krav för utsläpp av partiklar. Samtidigt bör en ytterligare skärpning av utsläppskraven för kväveoxider övervägas.
- ta fram förslag till kvalitetskrav för dieselbränsle till personbilar, lastbilar och bussar.
- utreda möjligheterna att införa kompletterande avgasnormer för lastbilar och bussar i tätortstrafik.
- klarlägga möjligheterna till ytterligare utsläppsminskningar från personbilar.
- klarlägga möjligheterna till utsläppsminskningar från traktorer och arbetsmaskiner m.m.

Fortsatt forskning och utveckling krävs för att driva på en utveckling mot miljövänligare transportmedel, drivsystem och drivmedel. Huvudansvaret för denna utveckling bör åvila transport- och drivmedelsindustrin. Forsknings- och utvecklingsarbetet för att introducera alternativa drivmedel bör ledas av statens energiverk, styrelsen för teknisk utveckling och transportforskningsberedningen.

I motioner från folkpartiet, centern och vänsterpartiet kommunisterna yrkas att de skärpta avgaskraven för lätta lastbilar och bussar införs obligatoriskt från 1990 års modeller och för tunga lastbilar och bussar från 1992 års modeller. Yrkanden härom framförs i motionerna Jo23 (c) yrkandena 3 och 4, Jo24 (fp) yrkandena 12 och 13, Jo30 (c) yrkandena 29 och 30, Jo770 (vpk) yrkandena 3 och 4 samt T66 (vpk) yrkande 35. Som skäl för att tidigarelägga obligatoriet anförs att åtgärder för att minska kväveutsläppen och stoftutsläppen bradskar.

Utskottet får framhålla att det är angeläget att minska utsläppen till luften från lastbilar och bussar så långt som möjligt och så snart som möjligt, mot bakgrund av de allvarliga miljöeffekterna och den oroväckande utsläppsutvecklingen för vägtrafiken i allmänhet samt lastbilar och bussar i synnerhet. Något motsatsförhållande föreligger icke i detta hänseende mellan regeringens förslag och motionerna. Som miljöministern framhåller i propositionen måste hänsyn tas till att det tar viss tid att utforma ändamålsenliga reglementen. Strävan bör vara att nå en europeisk lösning som innebär att högsta möjliga kravnivåer tillgodoses. De experter som finns tillgängliga får ett väsentligt merarbete genom att grunderna för detaljföreskrifterna utformas gemensamt med flera europeiska länder inom den s. k. Stockholmsgruppen. Utskottet ansluter sig till regeringens uppläggning av tidsplanen som i sin tur bygger på statens naturvårdsverks utredning i frågan. Riksdagen bör således avslå motionerna om att införa de skärpta bestämmelserna tidigare.

Det anförda innebär att utskottet även avstyrker motionerna Jo719 (fp) yrkande 34, Jo735 (c) yrkande 4, Jo751 (m) yrkande 28, Jo873 (fp) yrkande 1, T85 (m) yrkande 4 och T95 (c) yrkande 14 vilka i viss utsträckning får anses tillgodosedda genom propositionen. Utskottet är heller icke berett tillstyrka motion Jo841 (m) med förslag om lättnader från avgasreningskraven för importerade motorfordon (yrkande 2) och dispens från avgaslagen för motorgasdrivna fordon (yrkande 3).

Enligt motion Jo16 (m) yrkande 11 bör riksdagen rikta ett tillkännagivande

de till regeringen om vikten av kunskaper om avgasreningens betydelse, om stimulans till avgaskontroll m.m. Utskottet har i sak ingen annan bedömning än motionärerna i dessa frågor och utgår från att det i anslutning till införandet av de nya reglerna genomförs informationsprogram till den berörda allmänheten härom. Något särskilt uttalande i frågan ter sig icke behövligt.

Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 15 bör riksdagen avslå förslaget om stöd till köp av dieselfordon som uppfyller kraven.

Utskottet har i det föregående avstyrkt folkpartiets m. fl. partiers yrkanden om att tidigarelägga obligatoriska utsläppskrav på lastbilar och bussar. Med hänvisning härtill och då det nu aktuella yrkandet bör ses som ett följdyrkande till förslaget om tidigareläggande av obligatoriet avstyrker utskottet motionsyrkandet.

I motion Jo30 (c) yrkas att miljöåtgärder vidtas i stadstrafiken genom insatser för att begränsa trafikintensiteten, för kollektivtrafiken och genom trafikregleringar (yrkande 28). I motionen yrkas även på stimulanser till byte av motorer och till kompletterande reningsteknik för bussar och lastfordon (yrkande 31).

Utskottet finner för sin del att motionen i nu berörd del kan anses tillgodosedd genom dels hänvisning till den tidigare omnämnda utredning om trafiken i storstadsområdet som kommer att tillsättas inom kort och dels till att 450 milj. kr. kommer att anslås som stimulans för inköp av nya bussar och lastbilar. Utskottet erinrar om att riksdagen i samband med den trafikpolitiska propositionen har godkänt ett nytt anslag om totalt 85 milj. kr. för stimulans till investeringar i lokal och regional kollektivtrafik som främjar miljö, samordning och energieffektivitet. Bl.a. förutses en omfattande ombyggnad av motorerna i större dieslbussar och tidigarelagd utskrotning av mindre bussar i tätortstrafik (prop. 1987/88:50, s. 68, 260, 382, TU 1987/88:23).

I motion Jo30 (c) yrkande 33 yrkas även på en temporär hastighetsbegränsning på vägarna, under den tid som återstår fram till dess verkan av den katalytiska avgasreningen slår igenom. Utskottet erinrar om att frågan om skärpta hastighetsbegränsningar tagits upp i samband med utskottets behandling av den trafikpolitiska propositionen (prop. 1987/88:50, JoU 3 y). Utskottet är mot bakgrund härav icke berett att förorda någon åtgärd i linje med motionärernas yrkande.

Skärpta personbilskrav

Miljö- och energiministern anför bl. a. följande i propositionen.

Delstaten Kalifornien har beslutat att under 1990-talets första hälft skärpa avgaskraven för personbilar. Kraven har i Kalifornien tillämpats frivilligt sedan 1983 års modeller. De krav som i Sverige kommer gälla obligatoriskt fr. o. m. 1989 års modeller kommer att medföra att utsläppskraven för kväveoxider skärps med drygt 65 %, jämfört med nu gällande krav. De *kaliforniska avgaskraven* skulle medföra en skärpning med ytterligare ca 30 % i förhållande till nu gällande krav.

Naturvårdsverket har beräknat att motsvarande krav skulle medföra ca 20 000 ton mindre utsläpp av kväveoxider från vägtrafiken år 2010, om alla

bilar uppfyller kraven. Sådana skärpta avgaskrav medför emellertid att utsläppen av kolmonoxid ökar jämfört med de nya svenska kraven. Man har för de förhållandena som råder i Kalifornien bedömt att kväveoxidutsläppen bör kunna minskas på bekostnad av ökade utsläpp av kolmonoxid. Det är inte självklart att detsamma gäller för svenska förhållanden. Kunskaper om miljöeffekter, kostnader, bränsleförbrukning, tekniska handelshinder m.m. är ännu ofullständiga. Naturvårdsverket bör därför utreda olika konsekvenser av sådana krav.

Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 17 bör naturvårdsverket få i uppdrag att föreslå skärpta avgasnormer för bensinbilar fr. o. m. 1995 års modeller. I motion Jo770 (vpk) yrkande 1 föreslås att Kalifornienkraven införs för personbilar.

Utskottet finner för sin del att motionerna i dessa delar tillgodoses genom vad som uttalats i propositionen. Någon ytterligare åtgärd påkallas icke.

Eftermontering av katalysatorer på äldre bilar

Miljö- och energiministern erinrar i propositionen om att riksdagen på förslag av jordbruksutskottet uttalat att möjligheterna bör tas till vara att genom installation av renande tillsatser minska avgaserna på personbilar som inte uppfyller 1989 års avgaskrav (Jou 1985/86:13 och 1986/87:7). Efter utredning finner regeringen dock att installation av dylik utrustning dels skulle vara förhållandevis dyrbar i förhållande till den reningseffekt som rimligen kan uppstå, dels även att systemet skulle kräva omfattande arbetsinsatser från myndigheter och tillverkare för att tillfredsställa de krav som måste ställas på kontroll av såväl utrustningens funktion och hållbarhet som motorns avgasrelaterade insatser. Samtidigt är antalet bilar, på vilka en tilläggsutrustning kan ge önskad effekt, begränsat till ungeför 600 000, eller knappt 20 % av hela personbilsparken, bl. a. på grund av att endast vissa bilar kan köras på blyfri bensin. Med hänvisning härtill anser miljö- och energiministern det inte motiverat att nu föreslå bidrag till sådana tillsatser. Hon påpekar dock att det inte finns några formella hinder för sådana installationer. Den enskilde kan därför själv köpa och installera en katalysator på sin bil.

I motionerna Jo18 (c), Jo24 (fp) yrkande 16, Jo25 (m) yrkande 13, Jo30 (c) yrkande 32, Jo719 (fp) yrkande 33, Jo770 (vpk) yrkande 2, Jo780 (vpk), Jo864 (c), Jo871 (fp) yrkande 1, T65 (fp) yrkande 2 och T85 (m) yrkandena 1 och 8 yrkas på stimulanser till avgasrenande åtgärder på begagnade bilar. Därvid erinras om riksdagens uttalanden i frågan enligt vad som ovan anförts. Enligt motion Jo24 bör stödet utgå med 1 000 kr. per bil, medan beloppet i motion T85 anges till 3 000 kr.

Utskottet erinrar om att enighet torde föreligga om det önskvärda i att kväveoxidutsläppen minskar. Personbilarnas andel av dessa utsläpp kommer att minska i och med att den skärpta avgasreningen kommer att gälla för nya bilar i fortsättningen. Den bilpark som finns i dag kommer dock att under många år fortsätta att släppa ut kväveoxider i betydande omfattning. Även om blott en del av dessa bilar kan förses med katalytisk avgasrening och även om denna rening icke kan bli lika effektiv som den som krävs

enligt bilavgaslagen för nya bilar, är det enligt utskottets mening angeläget att de åtgärder vidtas som är möjliga för att nedbringa utsläppen. Med hänsyn härtill finner utskottet att ett stöd med 1000 kr. per bil bör kunna utgå till bilägare som låter installera reningsutrustning som medför en 40-procentig minskning av utsläppen. Regeringen bör låta utfärda regler härför. Utskottet fäster vikt vid att stödmedel endast utgår för anläggningar som visat sig uppfylla rimliga krav enligt ovan. De regler som utfärdas bör dock icke förbindas med så stora administrativa och tekniska villkor att bilägarna avskräcks från anskaffande av reningsutrustning. Det bör exempelvis vara möjligt att administrera stimulanserna för eftermontering så, att stödbeloppet utbetalas så snart bilen med tillsats genomgått besiktning, ev. i samband med den årliga besiktningen hos Svensk Bilprovning AB. Vad utskottet anfört med anledning av här berörda motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Övriga fordonsslag

Miljö- och energiministern anmäler att naturvårdsverket bör få i uppdrag att kartlägga utsläpp av luftförorenande ämnen från flygplan, fartyg, arbetsredskap och traktorer m.m., vilka utgör en betydande del av transportsektorns samlade utsläpp. I motion Jo 24 (fp) yrkande 19 efterlyses skärpta miljökrav på flygtrafik och sjöfart.

Utskottet har nyligen, i yttrande (JoU 1987/88:3y) till trafikutskottet haft anledning närmare diskutera utsläppen från flygplan och fartyg. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionsyrkandet. Utskottet biträder regeringens mening att frågan bör hänvisas till naturvårdsverket för kartläggning och utredning.

Forskning och utveckling

Miljöministern framhåller i propositionen att det på lång sikt är viktigt att samhället ger besked så tidigt som möjligt om framtida kravnivåer för emissioner och samtidigt beaktar den tekniska utvecklingen. Transportforskningsberedningen arbetar för närvarande tillsammans med styrelsen för teknisk utveckling, byggforskningsrådet och naturvårdsverket med att formulera ett forskningsprogram inom området trafik och miljö. I den trafikpolitiska propositionen föreslås att 100 milj. kr. avsätts för utvecklings- och demonstrationsarbete inom kollektivtrafiken. Anslaget kommer att utgöra ett komplement till de ordinarie forsknings- och utvecklingsmedlen som handhas av transportforskningsberedningen. Denna förstärkning av forsknings- och utvecklingsmedlen kommer även främja införandet av miljövänlig teknik inom kollektivtrafiken.

I bilaga 4.10 till propositionen redovisas en introduktionsplan för alternativa drivmedel i transportsektorn. Regeringen begär riksdagens godkännande av riktlinjer för det fortsatta arbetet, vilka i propositionen sammanfattas på följande sätt (prop. s 350).

Redovisningen i det föregående kan sammanfattas i följande *strategi för oljersättning och miljöförbättringar inom transportsektorn*.

1. En samlad bedömning bör göras vid överväganden om introduktion av alternativa drivmedel, nya motorer m.m. Miljöfrågorna bör ha en central roll vid sidan av energifrågorna samtidigt som industri-, beredskaps- och livsmedelspolitiska bedömningar vägs in.

2. Huvudinriktningen bör även i fortsättningen vara att skapa tekniska och ekonomiska förutsättningar att introducera motoralkoholer som alternativ till oljebaserade drivmedel. En tyngdpunktsförskjutning föreslås ske mot tyngre dieselfordon, men med viss fortsatt utveckling för personbilar.

3. Ett intensifierat samarbete på FoU-området bör bedrivas mellan statliga organ (främst STU) och berörd industri för att utveckla nya motorer och drivsystem.

4. Av miljö- och energiskäl är det angeläget att en successiv introduktion av alternativa drivmedel kan ske i begränsade fordonsflottor, i första hand bussar i tätorter. Med hänsyn till miljömålen bör en samtidig utveckling och anpassning av motorer ske.

5. FoU-insatserna förutsätts finansieras genom energiforskningsprogrammet. TFB har fått resurser av riksdagen bl. a. för försöksverksamhet med miljövänlig teknik inom kollektivtrafiken. Industrin och andra intressenter som kommuner och kollektivtrafikbolag förutsätts också medverka vid finansieringen.

6. Det internationella samarbetet bör intensifieras.

7. Huvudinriktningen av FoU-arbetet är produktion av etanol ur cellulosa och förgasning av torv m.m. för metanolproduktion. Verksamheten förutsätts bli finansierad inom ramen för energiforskningsprogrammet.

8. Statens energiverk bör ha huvudansvaret för industriplanen. Inom ramen för denna plan ankommer det på STU att stödja FoU om motorer m.m., och på TFB att stödja fullskaleförsök samt energirelaterad transportsystemforskning. Redovisning av arbetet till regeringen bör ske med jämna mellanrum. Regeringens uppdrag till berörda myndigheter ligger hävid fast.

När det gäller motorutveckling m.m. för att klara de miljö- och energipolitiska målen inom vägtransportsektorn bör bilindustrin ha huvudansvaret för de insatser som krävs. I propositionen redovisas även att uppdrag lämnats till transportforskningsberedningen att tillsammans med övriga berörda myndigheter utarbeta program för energirelaterad forskning och utveckling inom transportsektorn.

I motion Jo16 yrkande 10 yrkas på stimulanser för utveckling och användning av miljövänliga bränslen m.m. Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 18 krävs intensifierad forskning för att ytterligare reducera utsläppen från motorfordon. I motion Jo30 (c) yrkande 27 yrkas på stimulanser till utvecklande av miljövänliga motorer och drivmedel (bl. a. etanol och rapsolja). I motion Jo38 (c) yrkande 5 begärs ett brett forskningsprogram för olika lösningar på avgasproblemet. I yrkande 6 begär motionären stöd åt ett försöksprojekt med vätgas vid högskolan i Falun/Borlänge. Slutligen framförs i motion Jo14 (c) förslag om skattefrihet för eldrivna personbilar.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar om att föroreningssituationen från trafiken enligt prognoserna kan förväntas återigen bli dramatisk något decennium in på det nya seklet, sedan de positiva effekterna av den skärpta avgasreningen

beräknas ha upphävt av en ökande trafikmängd. Det är därför av stor vikt icke minst från miljösynpunkt att forskning och utveckling av renare motorer och drivmedel drivs aktivt.

Som framhålls i promemorian bör en samlad bedömning göras vid överväganden om introduktion av alternativa drivmedel, om nya motorer m.m. Miljöfrågorna bör härvid spela en central roll vid sidan av de energipolitiska övervägandena. Utskottet tillstyrker att förslaget till riktlinjer godkänns i väsentliga delar. Utskottet delar samtidigt den bedömning som görs i motionerna om att ökade insatser bör göras för utvecklande av miljövänliga motorer och drivmedel. Ett brett forskningsprogram för olika lösningar av avgasproblemet bör sättas igång. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag. Vad utskottet anfört med anledning av regeringens förslag till riktlinjer och med anledning av motionerna Jo16 yrkande 10, Jo24 yrkande 18, Jo30 yrkande 27 och Jo38 yrkande 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet är däremot icke berett att precisera innehållet i forskningsprojektet i den utsträckning som föreslås i motion Jo38 yrkande 6 om vätagasprojektet vid högskolan i Falun. Detta yrkande bör således icke föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Motion Jo14 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Tillämpningen av bilavgaslagen

Enligt motion Jo781 (vpk) bör riksdagen besluta om ändring av bilavgaslagen så att en monopolsituation ej uppstår på service- och reservdelsmarknaden. I sak likalydande yrkanden framställs i motionerna Jo789 (fp), Jo823 (c) och T85 (m), yrkande 5.

Motionerna har följande bakgrund.

Riksdagen antog hösten 1986 en bilavgaslag (1986:1386) innefattande en skärpning av kraven på avgasrening för personbilar (prop 1986/87:56, JoU 7). Enligt 6 § bilavgaslagen gäller som villkor för avgasgodkännande av en bilmodell att biltillverkaren gentemot ägarna av fordonen åtar sig att kostnadsfritt avhjälpa bristerna, om fordonen vid myndighets kontroll visar sig inte uppfylla de krav som föreskrivits av vederbörande myndighet. I samband med behandlingen utgick utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande från att regeringen skulle meddela föreskrifter om rätt för bilägare att vid fel på avgassystemet lämna in sina bilar för reparation hos den märkesobundna sektorn. I enlighet därmed har regeringen intagit en föreskrift i 12 § bilavgasförordningen (1987:586) av innebörd att biltillverkaren i sitt åtagande enligt 6 § bilavgaslagen inte får föreskriva som ett villkor att bilen måste repareras av en viss verkstad eller att reservdelar av ett visst fabrikat måste användas.

Miljö- och energiminister Birgitta Dahl lämnade riksdagen information om hur regeringen handlagt frågan under ett anförande i kammaren den 19 november 1987. Därvid framgick att det enligt regeringens tolkning av bilavgaslagen inte finns någon skyldighet för tillverkaren att bekosta en garantireparation som utförts av någon annan än tillverkaren. Vid överläggningar som förts med företrädare för naturvårdsverket, konsumentver-

ket, Bilindustriföreningen och den bilmärkesobundna sektorn hade överenskommelse träffats beträffande de närmare villkoren för tillverkarnas särskilda åtagande enligt 6 § bilavgaslagen. Det hade därvid inte varit möjligt att på frivillig grund åstadkomma ett sådant åtagande med rätt för bilägaren att vända sig till den märkesobundna sektorn som jordbruksutskottet uttalat sig om. Eftersom lagen inte heller gav möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter som jämställer den bilmärkesobundna verkstaden med tillverkarens verkstad, kunde regeringen enligt miljö- och energiministern vid det tillfället inte vidta några ytterligare åtgärder.

Utskottets överväganden

Utskottet har med anledning av motionerna mottagit uppvaktning av företrädare för Bilindustriföreningen och den bilmärkesobundna sektorn. Parterna har därvid lämnats tillfälle att vid ett sammanträde med utskottet framlägga sina synpunkter och bemöta varandras argument.

Enligt utskottets bedömning är det angeläget att största möjliga konkurrens rader på reservdels- och servicemarknaden. Utskottet erinrar om att regeringen i propositionen om bilavgaslagen gett uttryck för samma synsätt. Detta underströks ytterligare vid riksdagsbehandlingen.

Utskottet är medvetet om att det anses normalt att garantireparationer utförs av verkstad som auktoriserats av den som har tillverkaransvaret. Med hänsyn till den långa tid som nu ifrågavarande garanti skall omfatta skulle ett fasthållande vid en sådan regel dock enligt utskottets mening innebära en allvarlig risk för inskränkning av konkurrensen inom bilreparationsmarknaden. Biltillverkaren och hans verkstad får redan anses ha konkurrensfördelar gentemot den obundna verkstaden genom sin fullständiga överblick över bilens konstruktion och reservdelar. I ett övergripande perspektiv synes det rimligt att dessa konkurrensfördelar balanseras. Konsumentintressena skulle eljest uppenbarligen kunna eftersättas.

Utskottet vidhåller därför sin tidigare uttryckta uppfattning att en bilägare skall kunna reparera sin bil och även få garantireparationer av avgasreningsystemet utförda på en bilmärkesobunden verkstad. Verkstaden bör därvid äga rätt till ersättning av billeverantören för sådana garantireparationer. I detta avseende bör således den bilmärkesobundna verkstaden jämställas med den av billeverantören auktoriserade märkesverkstaden, under förutsättning att den bilmärkesobundna verkstaden och dess leverantörer av reservdelar – vilka bör vara likvärdiga med billeverantörens originaldelar – övertar garantiansvaret, för återstoden av garantitiden 5 år resp. garantisträckan 80 000 km, i den del den aktuella reparationen omfattar.

Som framgår av den lämnade redogörelsen anses 6 § bilavgaslagen icke medge att tvingande regler utformas i enlighet med utskottets intentioner. Stadgandet bör därför förses med ett tillägg som möjliggör att sådana regler utfärdas. Bestämmelserna torde utformas så att tillverkarens garantiåtagande skall avse antingen skyldighet att kostnadsfritt avhjälpa eventuella brister genom en av tillverkaren anvisad verkstad eller skyldighet att i rimlig utsträckning ta det ekonomiska ansvaret för garantireparationer utförda av en obunden verkstad som anlåtats av bilägaren. Kunden skall åtnjuta full

säkerhet att hållas skadeslös enligt garantiklausulen, såvida det icke visas att han brustit i sina åligganden enligt 13 § bilavgasförordningen. Tillverkarens ansvar gentemot den obundna verkstaden bör dock som antytts givetvis inte vara obegränsat. Det bör sålunda inte omfatta mera än skäligen kostnader för reparationen, varvid skälighetsbedömningen i första hand bör grundas på vad motsvarande reparation skulle ha kostat på en auktoriserad verkstad. Vidare måste reparationen uppfylla även högt ställda krav på fackmannamässigt utförande.

Utskottet är medvetet om att den föreslagna innebörden av garantiättagandet i något fall kan leda till tvist mellan tillverkaren och den obundna verkstaden. Det är därför angeläget att de berörda branschorganisationerna kan utforma ett frivilligt system för att lösa sådana tvister.

För att skydda bilägarnas – konsumenternas – intressen bör i de föreskrifter som regeringen enligt 6 § kan komma att utfärda även ingå krav på en försäkringslösning för de bilmärkesobundna verkstädernas och bildelsleverantörernas ansvar enligt bilavgaslagen vid reparationer och leveranser av bildelar. En bilägare bör således hållas skadeslös om den enskilda verkstaden eller någon av branschorganisationerna skulle råka i obestånd eller upphöra att existera.

Utskottet vill även erinra om att ett system med reservdelsgaranti kallat Reservdelsgaranti -76 sedan åtskilliga år fungerar inom bilbranschen. Systemet utarbetades på sin tid under medverkan av konsumentombudsmanen och innebär bl. a. att säljaren åtar sig att avhjälpa skada på bilen som visats ha uppstått på grund av felaktig garantidel som inmonterats av säljaren. Åtagandet gäller även om garantidelen har monterats av annan än säljaren om inte säljaren gör sannolikt att skadan beror på att monteringen ej skett fackmannamässigt. När det gäller garanti för arbetskostnader stipuleras i garantiavtalet följande:

Om säljaren svarat för den ursprungliga monteringen av garantidelen står säljaren när säljaren utför reparationen enligt p. 2 ovan (säljarens ansvar för garantidelen, utskottets anm.) även för arbetskostnaderna vid utbytet.

Om annan än säljaren utfört den ursprungliga monteringen står säljaren när säljaren avhjälper fel eller skada enligt punkt 2 ovan för arbetskostnaderna utom i det fall att säljaren gör sannolikt att brisfälligheten beror på icke fackmannamässigt montering.

I andra fall står säljaren ej för arbetskostnader i samband med utbyte eller reparation.

Enligt utskottets mening bör detta garantiavtal kunna tjäna som utgångspunkt vid regleringen av förhållandet mellan biltillverkare och den obundna branschen när det gäller garantireparationer enligt 6 § bilavgaslagen.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna Jo781, Jo789, Jo823 och T85 yrkande 5 hos regeringen hemställer om förslag till ändring av bilavgaslagen i enlighet med vad utskottet anfört.

Propositionen

Miljö- och energiministern gör följande ställningstagande i propositionen om *kväveutsläppen*.

De utsläppskrav som har föreslagits av naturvårdsverket och energiverket bör i huvudsak tillämpas som riktlinjer för prövningen enligt ML av förbränningsanläggningar. Flera anläggningar inom ett fjärrvärmenät eller en industri bör på egen begäran kunna ses som en enhet vid prövningen enligt lagen. De insatser som statens energiverk och naturvårdsverket föreslår beträffande utbildning samt forskning, utveckling och teknikdemonstration är väl avvägda och bör genomföras.

I propositionen påpekas även att nya tekniska möjligheter successivt bör tas till vara vid den individuella prövningen av anläggningar.

I följande tabell redovisas de skärpta utsläppskraven.

<i>Nyanläggningar i hela landet</i>	<i>Fr. o. m. den 1 juli 1987</i>
– med ett årligt utsläpp av kväveoxider överstigande 300 ton	0,05–0,10 g NO _x /MJ tillfört bränsle
– övriga med en tillförd effekt över 10 MW	0,10–0,20 g NO _x /MJ tillfört bränsle

<i>Befintliga anläggningar med undantag av anläggningar i S, U, W, Y, Z, AC, BD län</i>	<i>Fr. o. m. den 1 januari 1995</i>
– med ett årligt utsläpp av kväveoxider överstigande 600 ton	0,05–0,10 g NO _x /MJ tillfört bränsle
– övriga med ett årligt utsläpp av kväveoxider överstigande 150 ton men högst 600 ton	0,10–0,20 g NO _x /MJ tillfört bränsle

¹ g NO_x/MJ gram kväveoxider räknade som kvävedioxid per megajoule tillfört bränsle.

Beträffande *svavelutsläppen* görs i propositionen följande ställningstagande.

De utsläppskrav som har föreslagits av naturvårdsverket och energiverket bör införas genom regeländringar som kan beslutas av regeringen. Förslaget innebär att de krav som för närvarande gäller koleldning införs för alla bränslen. De motsvarar användning av olja med en svavelhalt av 0,4 % för mindre anläggningar och ca 0,2 % för större. Kraven bör införas successivt med början år 1993 i de mest försurade områdena. I avvaktan på detta sänks den högsta tillåtna svavelhalten i tjock eldningsolja till 0,8 %. En miljöavgift på svavel i olja bör även utredas.

Enligt miljö- och energiministern bör utredningsarbetet bedrivas med inriktning på att ett system för miljöavgifter om möjligt skall kunna träda i kraft år 1989 (s. 300).

I propositionen föreslås även en ändring av lagen (1976:1054) om svavelhaltigt bränsle så att den tydligt omfattar samtliga svavelhaltiga bränslen.

Vidare aviseras en ändring av förordningen (1976:1055) om svavelhaltigt bränsle så att följande utsläppsgränser införs vid förbränning av bränslen:

Anläggningar med ett årligt utsläpp av svavel överstigande 400 ton	0,05 g S/MJ (årsmedelvärde)
Övriga anläggningar	0,10 g S/MJ (årsmedelvärde)

Dessa skärpta utsläppsgränser motsvarar användningen av olja i mindre anläggningar med en svavelhalt av högst 0,4 %. För större anläggningar är motsvarande gräns ca 0,2 %, men för dessa är andra åtgärder än lågsvavlig olja mer aktuella för att minska utsläppen.

Kraven bör gälla samtliga bränslen och införas successivt med början i storstadslänen och sydligaste Sverige från år 1993.

Motionerna

Enligt motion Jo751 (m) yrkande 26 bör gränsvärdet för kväveoxid vid kolförbränning sättas till 0,05 gram kväveoxid/MJ. Ett likartat krav framställs i motion Jo719 yrkande 28. I motion Jo770 (vpk) yrkande 5 föreslås tidigareläggning och skärpning av naturvårdsverkets aktionsplan.

Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 11 skall ett gränsvärde på 0,05 g svavel per MJ bränsle träda i kraft senast 1992. Motsvarande yrkande återfinns i motion N33 (fp) yrkande 7. Enligt motion Jo751 (m) yrkande 24 bör gränsvärdet vid kolförbränning sättas till 0,05 g svavel/MJ.

Utskottets överväganden

Utskottet biträder motionerna Jo719 yrkande 28, Jo751 yrkande 26 och Jo770 i motsvarande del så tillvida att gränsvärdet för kväveoxidutsläpp vid kolförbränning sänks i enlighet med förslaget i motion Jo751. De skärpta kraven bör gälla vid prövning av nyanläggningar i hela landet från och med den 1 juli 1988. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen som sin mening ge till känna vad utskottet anfört med anledning av nämnda motionsyrkanden. Utskottet har ingen erinran mot vad som anförs i propositionen om befintliga anläggningar.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om ändring av svavellagen. Det bör således antas av riksdagen.

Utskottet biträder motionerna Jo24 yrkande 11, Jo751 yrkande 24 och Jo770 i återstående del i den mån dessa avser utsläppskraven för svavel vid koleldade förbränningsanläggningar. De skärpta kraven bör enligt utskottets mening införas för nya anläggningar redan från den 1 juli 1988 i stället för som anges i propositionen, successivt i olika län fr. o. m. 1993. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av berörda motioner.

Däremot avstyrker utskottet yrkandena i motionerna Jo24 och N33 vad gäller oljeeldade anläggningar. Samma bedömning gäller motionerna Jo24 yrkande 20 och Jo785 om svavelhalten i bunkerolja. I dessa fall biträder utskottet regeringens ställningstagande. Motsvarande gäller utsläppskraven vid befintliga koleldade anläggningar.

Utskottet avstyrker även motion N27 yrkande 7 om svavelhalten i eldningsolja.

JoU 1987/88:23

Utskottet avstyrker även motionerna Jo 16 (m) yrkande 3, Jo719 (fp) yrkandena 29, 30, 31 och 32, Jo731 (s), Jo733 (c), Jo735 (c) yrkande 2, Jo751 (m) yrkandena 23, 25 och 27 vilka väsentligen tillgodosetts genom propositionen.

Åtgärder mot kolväteutsläpp

I propositionen redovisar miljö- och energiministern sitt ställningstagande enligt följande.

I naturvårdsverkets uppdrag bör ingå att redovisa kolväteutsläppen från olika verksamheter, kolvätenas långväga transport och bildning av fotokemiska oxidanter, halter i omgivningsluften samt bedöma åtgärdsalternativ och ekonomiska konsekvenser av olika åtgärder. Uppdraget bör utnyttas i ett förslag till en svensk åtgärdsstrategi för kolväten.

I motion Jo767 (c) yrkande 14 erinras om att lösningsmedel från olika verksamheter som bulkning m.m. liksom från kemiska industrier innehåller kolväten av olika slag som medför hälso- och växtskador samt också har förmåga att bilda oxidanter vid kemiska reaktioner med kväveoxider. De bör därför ersättas med miljövänliga alternativ. I motionerna Jo731 (s) och Jo735 (c) yrkas på införande av anordningar för att ta tillvara bensinångor vid tankning och påfyllning av reservoarer.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att finna ersättningsämnen till kolvätehaltiga lösningsmedel. Som framgår av propositionen kommer naturvårdsverket att få ett uppdrag som går ut på att kartlägga utsläppen, bedöma åtgärdsalternativen och föreslå en svensk åtgärdsstrategi. Utskottet utgår från att arbetet genomförs aktivt. Motion Jo767 blir därmed tillgodosedd och påkallar ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Utskottet finner även att syftet med motionerna Jo731 och Jo735 tillgodoses av propositionen där frågan om kolväteförlusterna vid distribution av bensin särskilt behandlas. Som därav framgår arbetar medlemmarna i Svenska petroleuminstitutet med återvinningsanläggningar för bensinångor, och naturvårdsverket utarbetar allmänna råd beträffande hantering och distribution av bensin. Motionerna påkallar alltså ingen riksdagens vidare åtgärd.

Kalkning av sjöar och vattendrag

I propositionen framhåller miljö- och energi ministern bl. a. följande (s. 134–135).

Kalkningen av sjöar och vattendrag är ett uppehållande försvar som måste pågå under en lång tid, samtidigt som vi genomför utsläppsbegränsningar. Forsknings- och uppföljningsinsatserna bör utökas i syfte att effektivisera kalkningen och förlänga åtgärdernas varaktighet. Introduktionen av kalkfällning i reningsverk med försurande eller försurningshotade recipienter bör uppmuntras och påskyndas.

Ökad användning av kalk som fällningskemikalie i kommunala reningsverk är föremål för yrkanden i motionerna Jo719 (fp) yrkande 41 och Jo30 (c) yrkande 50. Enligt utskottets mening får yrkandena anses tillgodosedda genom vad som anförts i propositionen.

Forskning, utveckling och information

Miljö- och energiministern anför inledningsvis följande.

Forskningsinsatserna kring kring bl. a. skogsskador, mark- och grundvattenförsurning och effekter på fauna och flora bör fördjupas. Pågående försöksverksamhet avseende åtgärder mot försurning i skog och mark bör följas upp. Kunskaperna om luftföroreningarnas effekter på byggnader, skulpturer och andra kulturminnen samt arbetet med att skydda och bevara dessa från korrosion och nedbrytning bör utökas. Det internationella samarbetet beträffande forskning och övervakning av miljöeffekter bör ökas. Den tekniska forskningen och utvecklingen beträffande bl. a. bättre miljöteknik för fordon, förbränningsanläggningar m.m. bör effektiviseras. Informationsinsatserna nationellt och internationellt bör ökas.

Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 22 bör FoU-verksamheten på kalkning av bl. a. skogsmark och på selentillförsel öka. Ett yrkande om vitaliseringskalkning på försök i skogen framställs som delyrkande i motion Jo30 (c) yrkande 34. I motionerna Jo715 (fp) yrkande 3 och Jo837 (m) yrkandena 1 och 2 samt i motion 1986/87:Jo750 yrkande 3 yrkas på uppföljning av skogsskadorna i Skåne resp. på ett åtgärdsprogram mot skogsskador. Ett motsvarande yrkande beträffande skogsskadorna i Gävleborgs län framställs i motion Jo834 (c) yrkande 5. Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 23 bör naturvårdsverket snarast redovisa hur ytterligare begränsningar av kväveoxid- och kolväteutsläppen skall kunna ske.

Utskottet är medvetet om att skogsskadorna i Skåne och vissa andra regioner är omfattande. Med hänvisning till vad som sägs i propositionen om att forskningen kring bl. a. skogsskador m.m. bör fördjupas finner utskottet att motionerna om skogsskador i Skåne och Gävleborgs län får anses besvarade.

När det gäller motionerna om vitaliseringskalkning av skogsmark hänvisar utskottet till vad som anförts i propositionen att resultaten av de försök med skogsmarkskalkning som nu kan redovisas antyder att kalkning kan motverka markförsurning. Försöken har dock ännu inte slutförts och kunskaperna om de olika åtgärdernas effekter är ännu otillräckliga. Miljö- och energiministern anför bl. a. vidare att försöken bör följas upp så att en god kunskapsbas kan skapas. Utskottet delar den uppfattning som miljö- och energiministern ger uttryck för och utgår från att detta sker inom berörda myndigheters ansvarsområde. Med det anförda avstyrker utskottet aktuella motionsyrkanden.

Utskottet avstyrker även motion Jo24 yrkande 23 med hänvisning till vad som anför i propositionen. Som framgår av denna bör naturvårdsverket ges i uppdrag att samordna och följa upp arbetet med handlingsprogrammet mot luftföroreningar och försurning.

Riksdagen bör, med de ändringar som följer av vad utskottet anför i detta

kapitel, lämna utan erinran vad som anförts i propositionen om en uppföljning m.m. av programmet mot luftföroreningar och försurning.

JoU 1987/88:23

5. Havsföroreningar

Propositionen

I propositionen redovisar miljö- och energiministern sina ställningstaganden i korthet enligt följande.

Föroreningssituationen i Östersjön, Kattegatt och Skagerrak är så allvarlig att utsläppen snarast bör begränsas. Detta gäller i första hand stabila organiska ämnen, som kan spridas över stora områden, och närsalter som orsakar allvarliga övergödningssproblem. Arbetet med att åstadkomma förändringar måste bedrivas såväl nationellt som internationellt.

Tillförseln av stabila organiska ämnen till miljön måste så snart som möjligt upphöra. Utsläppen av organiskt bundet klor bör från sulfatfabriker minskas till 1,5 kg per ton klorblekt massa. Åtgärder bör ha påbörjats vid samtliga massafabriker före utgången av år 1992. Utsläppen från den kemiska industrin bör kartläggas och begränsas inom de närmaste åren.

Utsläppen av kväve bör minskas till hälften före sekelskiftet i områden som är särskilt påverkade. Utsläppen av fosfor bör också minskas väsentligt i sådana områden. Strängare regler om djurhållning och hantering av stallgödsel bör införas. Kvävereduktionen bör ökas vid de kommunala reningsverken. I ett första steg bör en 50-procentig kvävereduktion införas före år 1992 vid reningsverk vid särskilt påverkade kustområden.

Utsläppen av metaller, i första hand kvicksilver och kadmium, bör minskas till hälften under perioden 1985 till 1995.

Fortsatt forskning och utveckling samt utredningar krävs för att fastställa väldefinierade mål för utsläpp till havsmiljön och sådana åtgärder behöver därför stimuleras.

Den redovisade planen skall revideras inom tre år.

I propositionen framhålls vidare bl. a. följande.

Föroreningar tillförs haven runt Sverige från både Sverige och andra länder, dels som punktutsläpp och diffus avrinning, dels genom långväga transporter via atmosfären och med havsströmmarna.

En betydande lokal påverkan är vanlig i anslutning till större industrier, industrikomplex eller kraftverk. Områdena utanför framför allt storstäderna är påverkade av tidigare och pågående utsläpp av sanitärt avloppsvatten via de kommunala reningsverken. Vissa kustområden är påverkade av föroreningar från stora jordbruksområden.

Motionerna

I några motioner framställs yrkanden om miljöförbättrande åtgärder i vissa delar av kusthavet. I motion Jo736 (m) begärs åtgärder mot miljöföroreningarna i Öresund. Enligt motion Jo737 (s) krävs miljöpolitiska insatser i Gävleborgs län. Motionärerna betonar särskilt att miljöundersökningarna i Bottniska viken fortsätter. Enligt motion Jo832 (s,m,fp,c) bör skyndsamma åtgärder vidtas för att rädda kustvattnet i norra Bohuslän. I motion Jo829 (fp) efterlyses en utredning om hur kustkommunerna långsiktigt skall hjälpas att lösa problemen med nedsmutsningen från Nordsjön och Kattegatt.

Riksdagen har vid ett par tillfällen under de senaste åren behandlat frågan om havsföroreningarna och vikten av att miljöpolitiska åtgärder vidtas för att minska dessa föroreningar. Våren 1986 uttalade riksdagen på förslag av utskottet att värden av havsmiljön bör ges hög prioritet. Behovet av forskning och snabba åtgärder för att förbättra miljön i Östersjöområdet och Västerhavet underströks särskilt liksom behovet av miljöfrämjande åtgärder och forskning även från grannländernas sida. Uttalandet gjordes med anledning av motioner och mot bakgrund av en utvärdering från Helsingforskommissionen om Östersjöområdets miljösituation, där klara belägg gavs för att tillståndet i havet undergått en snabb försämring under de senaste åren. Utskottet framhöll att det vid sidan av eutrofieringsproblemen är av särskild vikt att de förgiftningsskador uppmärksammas som härrör från kemikalier och från metaller. Sälstammarnas öde utgör härvidlag en allvarlig varningssignal, framhöll utskottet vidare. Orsakssammanhangen måste klargöras och åtgärder vidtas för att i möjlig mån eliminera föroreningskällorna. Hösten 1987 behandlade utskottet ett antal motioner i ämnet och fick då anledning att närmare gå in på den utredning som gjorts av naturvårdsverket på uppdrag av den av regeringen tillsatta aktionsgruppen mot havsföroreningar som bildats efter riksdagens uttalande (JoU 1987/88:11, rskr. 46). Utskottet gav i det sammanhanget en ingående redovisning av bl. a. problemet med eutrofieringen och övergödningen av våra vatten, såväl inom landet som i de omgivande haven. De problem som tas upp i de nu aktuella motionerna har belysts och dokumenterats bl. a. i de nämnda betänkandena.

De förslag om insatser för forskning och åtgärder som redovisas i regeringens proposition – såväl på regional och nationell nivå som i våra grannländer – är enligt utskottets mening ägnade att besvara motionerna Jo736, Jo737 och Jo832. I propositionen uttalas bl. a. att Öresundsområdet liksom vissa andra kustområden bör omfattas av samma krav på utbyggd kvävereduktion som gäller för Laholmsbukten. Dessa påkallar således ingen ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Frågan om kustkommunernas utgifter för strandstädning, som tas upp i motion Jo829, torde tillhöra de problem som skall uppmärksammas av länsstyrelserna i de inventeringar dessa föreslås göra enligt propositionen (s. 231). Utskottet får anledning att i kap. 8 av detta betänkande återkomma till dessa inventeringar. Motionen får anses besvarad med det anförda.

Internationellt arbete

Propositionen

I propositionen lämnas en utförlig redogörelse för Sveriges aktiva deltagande i olika fora för internationellt samarbete för miljöskyddet av haven. Bl.a. redovisas det arbete som bedrivs inom ramen för den regionala Helsingforskonventionen till skydd av Östersjöområdet som inkluderar även Bottniska viken, Öresund och Bälten samt Kattegatt och Västerhavet upp till en linje från Skagen till Göteborg. Vidare redovisas Paris- och Oslokonventio-

nera till skydd för Nordsjön och nordöstra Atlanten (utsläpp från landbaserade källor resp. dumpning och förbränning till havs). Den internationella konventionen MARPOL 73/78 om åtgärder mot vattenförorening från fartyg beskrivs. I propositionen lämnas även redogörelse för de olika bilaterala samarbetsorgan Sverige har med nordiska och andra grannländer – bl. a. Öresundskommissionen, gränskommittén för Östfold–Bohuslän och samarbetsavtalet mellan svenska och finska myndigheter om föroreningsförhållandena i Bottniska viken.

Motionerna

I motionerna framförs åtskilliga synpunkter på det internationella samarbetet till skydd för havet. Allmänna yrkanden om det internationella samarbetet för att rädda miljön i Östersjön och Nordsjön framförs i motionerna Jo415 (fp) yrkande 1, Jo719 (fp) yrkandena 4 och 5 och Jo775 (c) yrkande 2. I motion Jo30 (c) yrkande 43 krävs förbud mot miljöfarlig dumpning och förbränning till havs. Enligt motion Jo836 (vpk) yrkande 1 bör Sverige i Nordiska Rådet arbeta för en överenskommelse så att vattenströmmarna via Öresund och Stora och Lilla Bält ej minskas.

I motionerna Jo30 (c) yrkande 42, Jo719 (fp) yrkande 3 och Jo775 (c) yrkande 1 föreslås bildandet av en Nordsjökommission efter förebild av den Östersjökommission som verkar i enlighet med Helsingforskonventionen. En Nordsjökommission skulle på motsvarande sätt handha frågor som berörs inom Paris- och Oslokonventionerna till skydd för Nordsjön och Nordostatlanten.

I motionerna Jo703 (fp) och Jo751 (m) yrkande 22 efterlyses ett märkningssystem (isotopmärkning) för oljetransporter för att underlätta identifieringen av fartyg som gör sig skyldiga till oljeutsläpp till sjöss. I motion Jo745 (c) föreslås obligatorisk skyddsutrustning för oljetankrar som trafikerar svenska vatten.

Utskottets överväganden

Utskottet hade under hösten 1987 tillfälle att vid en särskild hearing diskutera det internationella miljöarbetet med företrädare för regeringskansliet och ta del av deras synpunkter. Utskottet delar den mening som framförs i propositionen om det angelägna i att det internationella arbetet förs vidare och intensifieras. Detta gäller icke minst havsföroreningarna. Enligt utskottets mening tillgodoses yrkandena i motionerna Jo415 yrkande 1, Jo719 yrkandena 4 och 5 och Jo775 yrkande 2 i väsentliga avseenden av uttalandena i propositionen. De kräver således ingen ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet finner även att yrkande 43 i motion Jo30 bör anses tillgodosett genom vad som sägs i propositionen. Därav framgår nämligen att en överenskommelse träffats i olika frågor vid en särskild Nordsjökonferens på ministernivå i London i november förra året. Bl.a. får fr. o. m. år 1989 avfall inte dumpas i Nordsjön utom i undantagsfall. Förbränning av avfall till havs skall gradvis minska för att helt upphöra före utgången av år 1994. Förbud kommer också att införas för utsläpp av fast avfall som uppkommit

vid drift av fartyg och oljeplattformar. Från svensk sida förekommer i dag varken dumpning eller förbränning till havs.

Yrkandet i motion Jo836 om vattenströmmarna får anses tillgodosett till viss del genom hänvisning till arbetet i Öresundskommissionen och till bl. a. de konsekvensanalyser som utförts i samband med diskussionerna om en fast Öresundsförbindelse och som redovisas av den svenska Öresundsdelegationen i betänkandet Miljökonsekvenser av fasta Öresundsförbindelser (SOU 1987:42).

Utskottet erinrar om att en särskild ministerkonferens om Nordsjöns miljö nyligen hållits i London. För att effektivisera det internationella samarbetet finns det enligt utskottets mening anledning att föreslå bildandet av en särskild Nordsjökommission. Utskottet förordar därför att man från svensk sida tar upp bildandet av en sådan kommission till övervägande vid förhandlingarna med övriga konventionsstater i Nordsjösamarbetet. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo30 yrkande 42, Jo719 yrkande 3 och Jo775 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

De frågor som tas upp i motionerna Jo703, Jo751 yrkande 22 och Jo745 behandlas inom ramen för MARPOL-konventionen och Helsingforskommissionen. Frågan om isotopmärkning var under ett par års tid, enligt vad utskottet erfarit, föremål för ingående diskussioner inom Östersjösamarbetet. Det praktiska genomförandet stötte emellertid på så många problem att frågan måste falla. Numera har, som utskottet nämnde i sitt betänkande JoU 1987/88:11 (s.22), avtal träffats mellan bl. a. Nordsjöstaternas sjöfartsmyndigheter om information via ett datoriserat system för inspektion av fartyg i hamn. Med hjälp av detta har man möjlighet att för inspektion kvarhålla fartyg som misstänks ha gjort sig skyldiga till förbjudna utsläpp. Redan risken för tidsförlust i samband med kvarhållandet anses vara anledning för befälhavare att avstå från sådana utsläpp. Mot bakgrund av det anförda avstyrks motionerna Jo703 och Jo751 i berörd del. Utskottet är heller icke berett att i detta sammanhang tillstyrka motion Jo745.

Huvudpunkterna i en aktionsplan mot havsföroreningar

Propositionen

Miljö- och energiministern gör följande ställningstagande i propositionen.

Föroreningssituationen i haven är allvarlig och tillräckligt väl dokumenterad för att motivera snabba och långtgående åtgärder för att minska utsläppen. I vissa fall kan åtgärder initieras omgående, men i andra fall krävs en teknisk utveckling för att de skall kunna genomföras. En aktionsplan bör gälla för en treårsperiod. Arbetet bör under denna period inriktas på begränsningar av utsläpp av de mest miljöfarliga ämnena; uppföljning av åtgärdernas effekt, fortsatt forskning om marin miljö samt fortsatt aktivt arbete i internationella organ för att minska föroreningar i våra angränsande hav.

Arbetet bör utvärderas efter två år. Resultatet bör ligga till grund för en ny åtgärdsplan mot havsföroreningar.

Förslag med stöd för aktionsplanen om åtgärder för att minska föroreningarna till haven framställs i motionerna Jo767 (c) yrkande 5, Jo775 (c) yrkande 3, Jo833 (s) yrkande 2, Jo834 (c) yrkandena 1 och 2 (Gävleborgs län) och Jo836 (vpk) yrkande 2 (sälstammen).

I motion Jo836 yrkande 4 yrkas att riktlinjer utarbetas för militära aktiviteter m.m. som påverkar natur och miljö i Östersjön.

Utskottets överväganden

Utskottet har, som tidigare framhållits, i olika sammanhang verkat för en aktionsplan till skydd för våra omgivande hav. När utskottet våren 1986 behandlade motioner om vattenvård framhöll utskottet att föroreningen av Östersjön i hög grad drabbat sälbestånden i havet. Utvecklingen för dessa djur som lever på hög nivå i näringskedjan kunde ses som en indikator på vattenmiljöns sänkta kvalitet. Av en särskild föredragning som utskottet tagit del av framgick att de tre sälstammar som finns i Östersjön, gräsäl, knobbsäl och vikare, samtliga decimerats mycket starkt under de senaste årtiondena. Detta tillsammans med konstaterade skador på fortplantningsorganen gjorde att det enligt forskarna fanns stor risk för att dessa högtstående däggdjur utrotas från Östersjön. Forskarna ansåg det mycket sannolikt att PCB och andra organiska klorerade föreningar ligger bakom skadorna (JoU 1985/86:17, rskr. 247).

Det förslag till aktionsplan som regeringen nu presenterar innebär enligt utskottets bedömning att åtgärderna för att rädda havsmiljön ges hög prioritet. Utskottet kommenterar i följande avsnitt de olika delarna av planen. Den allmänna uppläggning av arbetet som skisseras i förevarande avsnitt av propositionen bör biträdas av riksdagen. Enligt utskottets mening tillgodoses även här berörda motionsyrkanden i det väsentliga av propositionen och påkallar således icke någon riksdagens ytterligare åtgärd.

När det gäller förslaget om riktlinjer för militära aktiviteter får utskottet erinra om att mark- och vattenområden som är av betydelse för totalförsvaret åtnjuter skydd enligt lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser, NRL. Utskottet är icke berett att i förevarande sammanhang närmare gå in på denna fråga, som för övrigt blott till en del hör under utskottets beredningsområde.

Åtgärder för att minska utsläppen av stabila organiska ämnen

Propositionen

Inledningsvis framhåller miljö- och energiministern bl. a. följande.

Flertalet av de allvarliga miljögiftsproblem som vi hittills har upplevt har sin grund i utsläpp av stabila organiska ämnen som tillverkats av människan. Exempelvis innehåller torsklever från bl. a. vattnen utanför ostkusten så höga halter av organiska miljögifter att livsmedelsverket har meddelat saluförbud.

När det gäller åtgärdsprogrammet gör miljö- och energiministern följande ställningstagande.

De utsläppskrav för cellulosaindustrin som föreslås av naturvårdsverket bör tillämpas som riktlinjer vid prövningen enligt miljöskyddslagen (1969:387). Villkoren i tillstånden till befintliga anläggningar bör ha omprövats före utgången av år 1990 i de fall utsläpp av klorerat organiskt material inte har reglerats. Åtgärder för att minska utsläppen av organiska klorföreningar till en nivå av 1,5 kg TOCl per ton massa bör ha påbörjats vid samtliga fabriker före utgången av år 1992. Målet bör vara att på sikt i stort sett eliminera utsläppen av klorerat organiskt material.

Naturvårdsverket och länsstyrelserna bör kartlägga utsläppen av stabila organiska ämnen från den kemiska industrin. De mest betydelsefulla utsläppen bör inventeras inom en tvåårsperiod. Nödvändig omprövning av villkor, eller andra åtgärder för att minska utsläppen, bör initieras löpande så snart mera betydande källor identifieras.

Naturvårdsverket och kemikalieinspektionen bör fortsätta den branschvisa genomgången av kemikalieanvändningen inom industrin i syfte att få till stånd ett utbyte av miljöfarliga kemikalier mot mindre miljöfarliga kemikalier. Målet bör vara att de viktigaste branscherna skall vara genomgångna inom en femårsperiod.

Sverige bör fortsätta att inom ramen för de internationella konventionerna och på annat sätt arbeta för att strandstaterna runt Östersjön och Nordsjön och även övriga länder minskar sina utsläpp samt ökar informationsutbytet om miljöeffekter och tillgänglig teknik för minskning av avklorerade organiska ämnen.

I avsnittet om ekonomiska styrmedel anför miljö- och energiministern att en parlamentarisk utredning med förut bör utarbeta förslag till utformning av miljöavgifter på utsläpp av klororganiska föreningar. Målsättningen är att avgiften skall kunna införas redan år 1989.

Vidare anför miljö- och energiministern följande om dioxiner.

Förbränning av organiskt material i sopförbränningsanläggningar, bilmotorer, vid industriella processer etc. kan ge upphov till utsläpp av ett stort antal organiska ämnen, däribland dioxiner. Små mängder dioxiner har också påvisats i avloppsvatten från skogsindustrin. Det totala utsläppet av dioxiner från verksamheter i Sverige uppskattas till några hundra gram eller möjligen något eller några kilo per år. Nya forskningsresultat kommer fram i snabb takt. De visar att det finns flera ämnen och ämnesgrupper som har dioxinliknande miljöeffekter redan vid ytterst låga koncentrationer.

Regeringen har i en skrivelse till riksdagen (skr. 1986/87:157) våren 1987 redovisat sin syn på miljöproblemen vid avfallsförbränning och åtgärder för minskning av utsläppen av dioxiner från denna verksamhet. Särskilda medel har tilldelats statens naturvårdsverk för analyser av miljögifter. Analysverksamheten bör självklart läggas upp så att myndigheter m. fl. som berörs av frågorna i så stor utsträckning som möjligt kan tillgodogöra sig resultaten från verksamheten.

Motionerna

I ett antal motioner diskuteras massaindustrins klorutsläpp. Enligt motion Jo23 (c) yrkande 16 bör åtgärder för reduktion av klor i massaindustrin ha påbörjats senast år 1990. I yrkande 17 begär motionären förbud mot utsläpp av klor från massaindustrin fr. o. m. 1995. Enligt motion Jo24 (fp) yrkande

29 bör som mål anges att massaindustrins utsläpp måste vara i det närmaste helt eliminerade kring sekelskiftet. Motsvarande yrkande framställs i motion Jo719 yrkande 43. Enligt samma motion bör PCB totalförbjudas (yrkande 38). Även i motion Jo26 (vpk) yrkande 7 yrkas på reduktion av de klororganiska utsläppen. I yrkande 5 föreslår motionärerna att tillverkning av klorblekt hushålls- och toalettpapper förbjuds. Yrkanden om användning av oblekt papper framställs även i motionerna Jo771 (fp) och Jo847 (c) där även en landsomfattande kampanj för oblekt papper efterlyses. I motion Jo30 yrkande 41 yrkar centerpartiet att användningen av klorerade föreningar i massaindustrin avvecklas inom 7 år. Ett motsvarande yrkande framställs i motion Jo767 (c) yrkande 12.

Enligt motion Jo26 (vpk) yrkande 4 bör riksdagen anta en avvecklingsplan för de verksamheter som alstrar dioxin och dioxinliknande föreningar. Enligt motion Jo719 (fp) yrkande 39 bör utsläppen av dioxin i princip upphöra. Enligt motion Jo751 (m) yrkande 30 bör gränsvärdet för dioxinutsläpp vid äldre anläggningar efter en övergångstid på tio år sättas till 0,1 nanogram/m³ luft.

I motion Jo25 (m) yrkande 15 yrkas på åtgärder för hantering av slam från kommunala reningsverk. Enligt motionärerna är rening vid källan av kemikalieutsläppen från industrin nödvändig. Motsvarande yrkanden framställs i motionerna Jo30 (c) yrkande 49, där även utökad kväverening förordas, samt Jo744 (c) yrkande 10. Ett nytt system för avloppsledningar bör införas när man lägger nya ledningar, så att värdefulla ämnen tas till vara, enligt motion Jo38 (c) yrkande 8. I motion Jo782 yrkande 1 föreslår vpk att industrier anslutna till de kommunala reningsverken i de 30 största kommunerna får ett år på sig för att lägga fram planer hur de snarast kan eliminera de delar av utsläppen som reningsverken ej kan oskadliggöra. I motion Jo821 (fp) yrkande 5 framhålls att toxiska ämnen så långt möjligt skall särskiljas från kommunala reningsverk, och i motion Jo783 (fp) begärs utredning av en strängare lagstiftning för industrins utsläpp av giftiga och svärnedbrytbara ämnen till kommunala reningsverk.

Utskottets överväganden

Av den lämnade redogörelsen för propositionens innehåll och motionerna framgår att stor enighet råder om nödvändigheten att åstadkomma en drastisk nedskärning av bl. a. massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar. Utskottet vill för egen del betona det angelägna i att utsläppen av stabila organiska föreningar bringas ned till ett minimum. Utskottet stöder därför regeringens förslag att åtgärder för att minska utsläppen av organiska klorföreningar till en nivå av 1,5 kg TOCl (totalt organiskt bundet klor) per ton massa bör ha påbörjats vid samtliga fabriker före utgången av år 1992. Därvid bör erinras om att regeringen för ett flertal anläggningar redan fattat beslut om utsläppsgränser som överensstämmer med propositionens riktlinjer och i några fall ställer än hårdare miljökrav. Målet bör vara att på sikt i stort sett eliminera utsläppen av klorerat organiskt material. Som framhålls i propositionen bör även den kemiska industrins utsläpp av stabila organiska ämnen och kemikalieanvändningen i övrigt gås igenom med sikte på att få ner utsläppen.

De svenska utsläppen svarar blott för en begränsad del av giftutsläppen i våra hav. Det internationella arbetet för att hos våra grannländer och andra länder främja medvetenheten om miljöfarorna och få till stånd reningsåtgärder bör fortgå parallellt med åtgärdsprogrammet inom landet.

Enligt utskottets bedömning är syftet med motionerna Jo23 yrkandena 16 och 17, Jo24 yrkande 29, Jo26 yrkande 7, Jo30 yrkande 41, Jo719 yrkande 43 och Jo767 yrkande 12 i det väsentliga tillgodosedd genom vad utskottet anfört i anslutning till propositionen. Dessa yrkanden påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Utskottet har även sympati för de förslag som väcks i motionerna Jo26 yrkande 5, Jo771 och Jo847 om ökad användning av "oblekt" papper. Enligt utskottets mening bör det vara en uppgift för organ som ger miljöinformation och marknadens företrädare att påverka konsumenterna. Utskottet vill dock peka på möjligheterna att det av regeringen förutskickade systemet med miljömärkning av produkter skall kunna fungera som ytterligare ett styrmedel i riktning mot "oblekt" papper. Utskottet vill vidare ansluta sig till vad som anförs i propositionen om vikten av att miljöhänsyn så långt möjligt vägs in i samband med upphandling av olika produkter. Regeringen har med denna utgångspunkt gett statskontoret i uppdrag att informera större upphandlande myndigheter om att miljövänligt papper utgör ett likvärdigt eller fördelaktigare alternativ till klorblekt papper. Någon lagstiftningsåtgärd är utskottet inte berett att förorda. Motionerna avstyrks mot den bakgrunden.

PCB

Totalt förbud mot användande av PCB i nya anläggningar råder sedan 1978. Förbudet gäller dock icke äldre elektriska kondensatorer och transformatorer där PCB-oljor nyttjas som elektriskt ledningsmedium.

Statens naturvårdsverk har den 15 april 1988 riktat en skrivelse till regeringen med hemställan om förbud mot fortsatt användning av PCB i transformatorer och kondensatorer för högre reaktiv effekt än 2 kVAr efter den 31 december 1994. Inledningsvis framhåller naturvårdsverket bl. a. följande om PCB-hantering.

År 1966 identifierades PCB, polyklorerade bifenyler, i biologiskt material av Sören Jensen. Under de följande åren återfanns PCB som en global förorening. PCB hade sedan det först kom i tillverkning i USA 1929 och särskilt under och efter krigstiden kommit att få stor användning på grund av sina fysikaliskt-kemiska egenskaper. Det är kemiskt och termiskt mycket stabilt, vilket ger lång livslängd och brandhärdighet och har goda elektriska egenskaper. Användningsområdena var bl. a. isoleroljor, hydrauloljor, hetoljor och självkopierande papper samt som mjukgörare i vissa färger, limmer och plaster.

En förgiftning av ca 1 200 personer som förtärt risolja som förorenats av PCB som läckt ut från ett värmväxlersystem inträffade 1969 i Japan. Offren drabbades av den så kallade yusho-sjukan med symptom som klorakne – kvarstående mörka "finnar" – tårflöde, svullna ögonlock, huvudvärk, kräkningar, diarré, feber, synrubbingar, andningssvårigheter m.m.

Den samlade dokumentationen om PCB:s hälso- och miljöfarlighet och framför allt de observerade ekologiska effekterna med bl. a. äggskalsför-

tuning hos havsörn som tillskrevs bl. a. PCB gjorde att det blev nödvändigt att starkt begränsa användningen för att undvika utsläpp till den yttre miljön. Sedan dess har också halterna i miljön sjunkit, men de tenderar nu att åter plana ut eller t.o.m. att stiga.

Den svenska PCB-lagen trädde i kraft 1971. Tillämpningen av denna lag och dess efterträdare med tillämpningsföreskrifter innebar hårda restriktioner på användningen av PCB. I stort sett gavs tillstånd endast till kondensatorer för högre reaktiv effekt än två kilovoltampere. Utöver detta tilläts fortsatt användning för PCB-transformatorer som tagits i drift före PCB-lagens tillkomst. Inom OECD togs 1973 ett beslut om "Skydd av miljön genom kontroll av polyklorerade bifenyl". Endast användning i slutna system godtas enligt detta beslut. Brandriskerna skall väga tyngre än miljöriskerna och riskerna för utsläpp skall kunna hållas under kontroll om användning skall tillåtas.

Enligt skrivelsen visade enkätundersökningar år 1983 att det då fanns i drift ca 100 000 kraftkondensatorer och 200 transformatorer innehållande PCB – med en totalmängd om 1500–2000 ton. Sedan dess har avvecklingen av PCB-utrustning påskyndats med anledning av bl. a. föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen utfärdat om arbete med PCB. Ca 40 000 kondensatorer och 80 transformatorer med PCB har fram till den 1 januari 1988 överlämnats till SAKAB för omhändertagande.

Enligt skrivelsen har Sverige stort intresse av att driva PCB-frågan hårt internationellt, eftersom detta förmodas ha god effekt på hur PCB-användningen avvecklas i andra länder. Vi har inom internationella organ gjort åtaganden om avveckling av befintlig användning. Långväga spridning från andra länder både via vatten och luft är en trolig förklaring till höga halter av PCB i miljön i Sverige och i Östersjön, framhåller naturvårdsverket.

I skrivelsen framhålls slutligen att undersökningar på senare tid av PCB-halten i isoleroljor har visat att PCB förekommer som förorening i långt större omfattning än vad som tidigare varit känt. Preliminära uppskattningar tyder på att den totala mängden PCB som förorening i isoleroljor kan uppgå till 20 ton. Särskilda insatser kommer därför att behövas för att förhindra att PCB sprids från PCB-förorenad elektrisk utrustning, liksom en utökad bevakning av PCB-halter i oljeavfall.

Utskottet finner naturvårdsverkets förslag beaktansvärt och utgår från att regeringen kommer att förordna om förbud i enlighet därmed, från år 1995. Därigenom kommer yrkande 38 i motion Jo719 att tillgodöses. Det kräver således icke någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Dioxin

Utskottet delar även motionärernas syn på att största möjliga noggrannhet måste iaktas såväl inom processindustrin som vid förbränningsanläggningar så att dioxinbildningen i möjligaste mån undviks och så att aktiva reningsåtgärder vidtas. Som miljöministern framhåller finns det emellertid också flera andra ämnen och ämnesgrupper som har dioxinliknande miljöeffekter redan vid ytterst låga koncentrationer. Nya forskningsresultat kommer fram i snabb takt. Det är enligt utskottets mening mot den bakgrunden angeläget

att stor vaksamhet iaktas mot alla miljögifter av motsvarande extrema giftverkan. Intresset bör icke ensidigt inriktas på dioxinutsläppen. Som framhålls i propositionen har naturvårdsverket nyligen tilldelats medel för analyser av miljögifter i vid bemärkelse. Analysverksamheten bör självklart läggas upp så att myndigheter m. fl. som berörs av frågorna kan tillgodogöra sig resultaten. Vad utskottet anfört med anledning av propositionen synes ägnat att tillgodose syftet med motionerna Jo26 yrkande 4, Jo719 yrkande 39 och Jo751 yrkande 30. Någon ytterligare riksdagens åtgärd i frågan påkallas således icke.

Industriavlopp till kommunala reningsverk

Även de frågor om industriutsläpp av stabila organiska ämnen och andra gifter till kommunala reningsverk som tas upp i ett antal motioner kan enligt utskottets mening besvaras med hänvisning till propositionen. I denna aviseras ett uppdrag till naturvårdsverket och länsstyrelserna att inventera utsläppen av stabila organiska ämnen från den kemiska industrin och initiera nödvändiga åtgärder för att minska utsläppen. När det gäller avloppsslammets innehåll bör naturvårdsverket enligt propositionen få i uppdrag att utreda miljöriskerna och före den 1 juli 1989 föreslå komplettering av råden, framför allt vad avser slammets innehåll av organiska miljögifter. I sammanhanget påminner miljö- och energiministern om att provningsmyndigheterna i samband med tillståndsprövning enligt ML av industriell verksamhet bör göra en bedömning av om avloppsvattnet är av sådan beskaffenhet att det är lämpligt att behandla vattnet i ett kommunalt reningsverk eller om vattnet bör behandlas på annat sätt. Hon pekar också på kommunens möjligheter, i egenskap av huvudman, att ställa krav på anslutna industrier och därigenom begränsa tillförseln av sådant avloppsvatten som påverkar reningsverkets drift och slammets sammansättning i negativ riktning.

I propositionen erinras även om att miljö- och hälsoskyddsnämnderna vid sin tillsyn enligt lagen (1985:426) om kemiska produkter har att kontrollera att företagen inte förorenar avloppsvattnet med kemikalieavfall.

Utskottet betonar vikten av att de ansvariga myndigheterna i de konkreta fallen utövar sin tillsynsuppgift så att de kommunala reningsverkens effektivitet kan upprätthållas. De utredningsuppdrag som läggs på naturvårdsverket och länsstyrelserna bör komma att få till resultat att flertalet större utsläppskällor kan kartläggas. Utskottet utgår från att berörda statliga och kommunala myndigheter följer den vidare utvecklingen med uppmärksamhet och vidtar de åtgärder som krävs för en förbättring av miljösituationen. I viktiga delar får motionerna Jo25 yrkande 15, Jo30 yrkande 49, Jo744 yrkande 10, Jo782 yrkande 1, Jo783 och Jo821 yrkande 5 anses tillgodosedda genom regeringens ställningstaganden i propositionen. De påkallar således ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Utskottet finner icke anledning tillstyrka motion Jo38 yrkande 8. Likaså avstyrks motion Jo705 om gränsvärden för bekämpningsmedel i sjöar, vattendrag och grundvattentäkter.

Propositionen

I propositionen gör miljö- och energiministern följande ställningstagande.

De utsläppskrav för kommunala reningsverk som föreslås av naturvårdsverket bör tillämpas som riktlinjer vid prövningen enligt miljöskyddslagen. Vid kustområden som är särskilt påverkade bör en 50-procentig kvävereduktion ske före utgången av år 1992. Villkoren för befintliga anläggningar bör omprövas, framför allt i områden som bedöms som särskilt påverkade. Naturvårdsverket bör klargöra effekten av en ytterligare kvävereduktion samt teknik och kostnader för detta. Ambitionsnivån bör vara att uppnå en 50-procentig kvävereduktion för övriga kustavsnitt före år 1995. Teknisk forskning för att uppnå en effektivare kvävereduktion bör stimuleras.

Naturvårdsverket bör initiera omprövning av villkor för sådana industri- och anläggningar som har stora utsläpp av närsalter. I detta arbete bör industrierna i de områden som bedöms vara mest påverkade ges högsta prioritet.

Naturvårdsverket bör utfärda allmänna råd om lokalisering av havsbruksverksamhet i syfte att minska miljöpåverkan från denna verksamhet.

Sverige bör fortsätta att inom ramen för de internationella konventionerna och de bilaterala överenskommelserna arbeta för ett öppet informationsutbyte om miljöeffekter och tillgänglig teknik för att minska utsläppen av närsalter. Sverige bör också fortsätta att arbeta för att även övriga länder minskar sina utsläpp.

Motionerna

I motionerna Jo719 (fp) yrkande 42 och Jo821 (fp) yrkande 1 yrkas på program för minskat kväveläckage för hela västkusten (resp. för Skånekusten). Enligt motion Jo727 (vpk) bör ett program om reduktion av kväveutsläpp från jordbruk, skogsbruk, reningsverk, industrier m.m. till vattendrag göras upp före 1990.

Utskottets överväganden

Utskottet har behandlat närsaltläckaget från jordbruk i sitt betänkande JoU 1987/88:24 om miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket, avgivet med anledning av proposition 1987/88:128. Jordbrukets miljöpåverkan tas därför icke upp i förevarande sammanhang.

Som framgår av det sammandrag av förslagen i propositionen som redovisats i inledningen till detta avsnitt motsvaras de förslag som framförs i motionerna i huvudsak av de åtgärder som aviserats i propositionen och vilka innebär ett fullföljande av förslagen i aktionsplanen mot havsförorenningar. Utskottet biträder regeringens ställningstagande. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna ter sig icke påkallad.

Metaller

Propositionen

Miljö- och energiministern redovisar i propositionen följande ställningstagande.

Målsättningen vid prövning enligt miljöskyddslagen bör vara att halvera utsläppen av kvicksilver och kadmium från år 1985 till år 1995 och att kraftigt begränsa utsläppen av övriga metaller.

Kemikalieinspektionen bör slutföra undersökningar för att förbereda ett förbud mot användningen av tennorganiska föreningar i bottenfärger för fritidsbåtar och vissa användningsområden i marin miljö.

Sverige bör fortsätta att inom ramen för de internationella konventionerna arbeta för ett öppet informationsutbyte samt arbeta för att även övriga länder minskar sina utsläpp.

Motionerna

Enligt motion Jo30 (c) yrkande 45 bör ett åtgärdsprogram antas för att begränsa utsläppen av metaller i havet. Metallbelastningen måste reduceras till samma storleksordning som den naturliga påverkan. I motion Jo767 (c) yrkande 13 efterlyses åtgärdsplaner för gruvindustrin. Läckagen från gamla avfallsupplag bör helt upphöra. framhåller motionärerna. – I motion Jo751 (m) yrkande 21 yrkas att båtbottnfärger med tenn skall begränsas. Ett likartat yrkande framställs i motion Jo722 (s). Motionärerna yrkar på miljöskyddsbestämmelser avseende fritidsbåtar. – I motion Jo838 (fp), slutligen, framförs förslag om rökgasrening vid krematorier för att minska kvicksilverutsläppen.

Utskottets överväganden

Utskottet finner förslagen i propositionen väl avvägda. Utskottet tillstyrker således den målsättning som anges om halvering av kvicksilver- och kadmiumutsläppen under tioårsperioden 1985–1995. Som anges i propositionen bör det långsiktiga målet vara att belastningen på sedimenten av toxiska metaller från utsläpp reduceras till samma storleksordning som den naturliga påverkan. Enligt utskottets mening tillgodoses därigenom syftet med motion Jo30 i nu berört avseende. Enligt propositionen bör vidare läckaget av metaller från gruvavfallsområdena i framför allt Falun och Garpenberg minska med ca 90 %. Även motion Jo767 tillgodoses således i allt väsentligt.

Likaså finner utskottet att motionerna Jo751 i berörd del och Jo722 tillgodoses genom förslaget i propositionen om förberedelser för förbud mot användningen av tennorganiska föreningar i bottenfärger för fritidsbåtar m.m.

Utskottet finner heller icke att motion Jo838 bör föranleda något uttalande från riksdagens sida. Enligt den angivna målsättningen skall kvicksilverutsläppen minska med 50 % under tioårsperioden. Det torde ankomma på vederbörande myndigheter att bedöma i vilken mån rökgasrening skall installeras på större krematorier.

Propositionen

Miljö- och energiministern framhåller i propositionen att en fortsatt satsning på forskning om marin miljö bör ske. Förutom de ökade satsningar som redan beslutats för budgetåret 1987/88 bör den marina grund- och sektorsforskningen förstärkas. – Uppföljningen av miljötillstånd och föroreningspåverkan i kust- och havsområden bör enligt propositionen intensifieras.

Motionerna

I motion Jo517 (vpk) yrkande 1 framhålls vikten av resurser för forskning och utvecklingsarbete inom VA-området. I motion Jo775 (c) yrkande 4 krävs prioritering av svensk havsmiljöforskning. – I motion Jo719 (fp) yrkande 37 begärs att berörda myndigheter får i uppdrag att påbörja arbetet med en marin atlas.

I motion Jo767 (c) yrkande 24 yrkas på utbyggnad av programmet för övervakning av miljö kvaliteten – PMK. Motsvarande yrkanden framställs i motionerna Jo758 (c) och Jo821 (fp) yrkande 2.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens uppfattning om vikten av en fortsatt satsning på forskning om marin miljö. I propositionen lämnas en redogörelse för de resurser som hittills satsats på denna forskning. Som därvid framhållits krävs det ytterligare en långsiktig uppbyggnad av kunskaperna med hjälp av forskningsresultat för att man i Sverige skall kunna lägga upp en ändamålsenlig politik för havsmiljön. I flera fall krävs nya tekniska lösningar som behöver forskningsstöd. Vidare krävs effektforskning, framtagning av bättre övervakningsmetoder, forskning om spridning av utsläppen till havet och utveckling av modeller m.m. Utskottet tillstyrker även (under kap. 12. Budgetfrågor) regeringens förslag att ett nytt anslag inrättas benämnt B 18 Åtgärder mot kustföroreningar och att 15 milj. kr. anvisas för en förstärkning av åtgärdsinriktad teknisk forskning, för uppföljning av förändringar i miljön och för uppföljning av effekterna av genomförda åtgärder.

Vad utskottet anfört är ägnat att i någon mån tillgodose syftet med motionerna Jo517 yrkande 1 och Jo775 i berörd del. De avstyrks därmed.

I motion Jo719 (yrkande 37) har inte närmare utvecklats vilka fördelar som skulle vara förenade med att sammanställa vissa uppgifter om kustvatten i en marin atlas. Utskottet utgår från att den information som avses i motionen är tillgänglig för de myndigheter och forskningsorgan som övervakar miljötillståndet i kusthaven m.m. Utskottet avstyrker motionen i denna del.

Syftet med PMK är att övervaka långsiktiga och storskaliga förändringar i miljön, att utgöra en referens för den lokala recipientkontrollen samt att belysa föroreningstransport i luft, mark och vatten. Enligt propositionen är en uppföljning av tillståndet i kust- och havsområden en viktig del i det åtgärdsprogram som nu initieras. Mätinsatserna bör intensifieras i både

recipientkontrollen och PMK-verksamheten. Beträffande havsövervakning-
en bör enligt departementschefen särskilt framhållas behovet av ett vidgat
miljögiftsprogram, som bl. a. omfattar en förstärkt biologisk effektövervak-
ning, satsning på sedimentövervakning och fler kustnära stationer, som kan
producera referensdata till recipientkontrollen.

Utskottet ansluter sig till propositionen. Därigenom får även motionerna
Jo758, Jo767 och Jo821 i väsentlig del anses tillgodosedda.

Östersjölaboratorium

Riksdagen beslutade i november 1987 att ge regeringen till känna att frågan
om inrättande av ett Östersjölaboratorium bör utredas med inriktning i
första hand på forskning och undersökning av kustvattenmiljön och det
kustnära fisket (JoU 1987/88:4, rskr. 13). Efter samråd med cheferna för
utbildnings- och jordbruksdepartementen betonar miljö- och energiminis-
tern behovet av en effektiv marin FoU i vid bemärkelse. Organisatoriskt
finns, med de åtgärder som redovisats, möjligheter för detta. Eventuellt
ytterligare ekonomiska resurser bör utnyttjas för verksamheten vid redan
befintliga anläggningar. Mot bakgrund härav finns det för närvarande inte
något behov av ytterligare laboratorier på området, anför miljö- och energi-
ministern.

I motion Jo412 (c.m.fp) yrkas att ett Östersjölaboratorium för det kustnä-
ra fisket lokaliseras till Karlskrona. Enligt motionerna Jo33 (s) och Jo431 (s)
bör ett institut för Östersjöfrågor bildas med lokalisering till Karlskrona.
Enligt motionerna Jo413 (s), Jo418 (m) och Jo874 (c) yrkande 1 bör ett
Östersjöns havsfiskelaboratorium lokaliseras till Simrishamn, medan labo-
ratoriet enligt motionerna Jo430 (m.fp,c) och Jo869 (s) bör förläggas till
Kalmar. I motion Jo19 (c) framhålls Gotland som bas för marin vetenskap-
lig forskning och undersökningsverksamhet i Östersjön.

Utskottets överväganden

Utskottet har med anledning av regeringens uttalanden i propositionen och
motionerna inhämtat ytterligare upplysningar om den forskningsverksam-
het som bedrivs vid de marina forskningslaboratorierna inkl. havsfiskelabo-
ratoriet samt laboratoriernas administration vid en särskild föredragning av
chefen för Askölaboratoriet vid Stockholms universitet. Denne framhöll
därvid bl. a. att ett stort antal utredningar om den marina forskningen gjorts
under åren 1972–1987 men att mera substantiella resultat i form av ökade
resurser till forskningen framkommit först under de senaste åren, bl. a. i
samband med riksdagens beslut om forskning för ett år sedan (prop.
1986/87:80, UbU 26), då beslut fattades om inrättande av marina baslabo-
ratorier i anslutning till universiteten i Stockholm, Göteborg och Umeå.
Askölaboratoriet har, framhöll föredraganden, även ett nära och fruktbart
samarbete med högskolan i Kalmar. Enligt föredragningen saknas dock för
närvarande resurser för att bedriva den forskning om miljösituationen och
om fiskreproduktionens problem i södra Östersjön som med hänsyn till
föreningssituationen vore befogad. Med bättre finansieringsmöjligheter

vore förvisso inrättandet av ett särskilt laboratorium vid södra ostkusten befogat. Med hänsyn till att resurserna får förmodas vara begränsade även framdeles skulle de medel som kunde friställas dock kunna användas effektivare inom ramen för redan befintliga laboratorier. Särskilt borde beaktas att ett laboratorium under alla omständigheter bör ha nära kontakt med ett – eller flera – universitet och högskolor för informationsutbyte m.m.

Utskottet vill för egen del erinra om att riksdagen i november 1987 hemställde att regeringen skulle låta utreda frågan om inrättande av ett Östersjölaboratorium med inriktning i första hand på forskning och undersökning av kustvattenmiljön och det kustnära fisket. Någon sådan utredning har inte gjorts, enligt vad miljö- och energiministern meddelat i riksdagens kammare den 29 april 1988.

Utskottet anser att miljösituationen i södra Östersjön är så allvarlig att ytterligare ansträngningar bör göras för att stärka forskningsresurserna. Enligt utskottets mening bör även undersökas i vilken mån dels gränsdragningen mellan baslaboratoriernas geografiska bevakningsområden, dels ämnesuppdelningen mellan baslaboratorier sinsemellan och mellan baslaboratorierna och havsfiskelaboratoriet, dels även laboratoriernas lokalisering uppfyller de krav på ändamålsenlighet och effektivitet som möjliggör en optimal verksamhet. Regeringen bör enligt utskottets mening låta verkställa en undersökning i angivet syfte. Vad utskottet sålunda anfört om den marina forskningens resurser och organisation bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

De motionsyrkanden som framställts om lokaliseringen av ett Östersjölaboratorium och om ett Östersjöinstitut avstyrks av utskottet.

Utskottet föreslår slutligen, med hänvisning till vad som anförts i detta kapitel, att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om en aktionsplan mot havsföroreningar i den mån verksamheten ej berörts av vad utskottet anfört.

6. Skydd för ozonskiktet

Inledningsvis bör framhållas att termen freoner är handelsnamnet på en viss produkt och att en mera exakt terminologi är fullständigt halogenerade klorfluorkarboner. Ibland används termen CFC-föreningar.

Det gällande användningsförbudet mot CFC i sprayförpackningar infördes 1979 och återfinns numera i förordningen (1985:840) om vissa hälso- och miljöfarliga produkter m.m. Beträffande hanteringen av CFC inom andra områden finns i Sverige inga särskilda bestämmelser utöver de generella bestämmelserna i lagstiftningen om kemiska produkter. Däremot finns möjlighet att med stöd av miljöskyddslagstiftningen ange villkor och begränsningar för sådan verksamhet (anmälnings- och tillståndsplikt bl. a. för plastindustriverksamhet och installation av värmepumpar med en effekt över 1 MW). Någon särskild reglering beträffande användningen av haloner i Sverige finns inte.

För skydd av ozonskiktet bör enligt propositionen följande förutsättningar för det fortsatta arbetet gälla.

- Kraftfulla åtgärder för att snabbt minska användningen och utsläppen av fullständigt halogenerade klorfluorkarboner (CFC) och haloner.
- En nationell avvecklingsplan läggs fast för varje användningsområde för CFC. Den svenska användningen av CFC beräknas därmed minskas med minst 50% till utgången av år 1990 och i huvudsak avvecklas helt till utgången av år 1994.
- Planen genomförs främst med stöd av kemikalie- och miljöskyddslagstiftningen.
- Efter två år skall en översyn av planen genomföras.
- Nagon generell avgift som styrmedel införs inte.

Miljö- och energiministern framhåller att styrmedel bör väljas med utgångspunkt i frivilliga åtaganden kompletterade med tvingande föreskrifter. För att säkerställa ett snabbt och konsekvent avvecklingsprogram kommer regeringen att föreslå att det inom ramen för kemikalielagstiftningen meddelas föreskrifter om användningen av CFC och haloner i en särskild förordning. Undantag från nämnda föreskrifter skall få meddelas endast i mycket begränsad omfattning. Det förutsätts att myndigheterna vid sina beslut i tillsyns- och tillståndsärenden beaktar avvecklingsplanen. En utgångspunkt i avvecklingsplanen är att ingen användning av CFC får tillkomma utanför de användningsområden som anges i planen. Import skall i princip regleras parallellt med den svenska produktionen. Kemikalieinspektionen och statens naturvårdsverk skall, enligt kommande förslag, i samråd med kommerskollegium klarlägga frågan om importregleringar i detta sammanhang.

Miljö- och energiministern understryker vidare att effekterna av generella importavgifter är svårbedömd och anför bl. a. att den relativa kostnaden för CFC varierar i förhållande till produkternas försäljningspris och att analyser av eventuella avgifters inverkan på olika marknader inte har gjorts. Den reella möjligheten att påverka CFC-användningen genom att höja kostnaden för CFC varierar sannolikt inom olika användningsområden. Av stor betydelse är den omedelbara tillgången på alternativa produkter och produktionsprocesser. Inom flera användningsområden föreligger det en uppenbar risk att användarna fortsätter att förbruka CFC och vältrar över kostnaderna på nästa led. Inom andra områden åter, där CFC-innehållet i de färdiga produkterna är stort, kommer en avgift att snabbt få effekt. I dessa fall kommer emellertid avgiften att få negativa konsekvenser från industripolitiska och samhällsekonomiska utgångspunkter. Mot denna bakgrund förordas inte införandet av en generell avgift på CFC.

För att uppnå en bättre samhällskontroll över CFC-användningen skall bilaga A till miljöskyddsförordningen (1981:574) kompletteras med att tillstånds- respektive anmälningsplikt införs eller utvidgas för vissa verksamheter där CFC används. Dessutom kan pågående verksamheter där CFC används i många fall bli föremål för omprövning enligt miljöskyddslagen. Förutom att minska CFC-användningen i nyproduktion understryks vikten av att ta till vara och utveckla metoder och system för att ta hand om CFC

vid exempelvis skrotning av kylskåp. Minskning skall åstadkommas dels genom en övergång till andra arbetsmedier och dels genom en övergång till indirekta kylsystem m.m. Naturvårdsverket ges i uppdrag att genomföra fortsatta förbränningsförsök för att bedöma eventuella korrosionsrisker, yttre och inre miljörisker samt att i samarbete med Sveriges industriförbund, Svenska kommunförbundet och berörda branschorgan och företag utreda kostnader och lämpliga administrativa former för insamling och fragmentering. I detta sammanhang kan och skall även klarläggas förutsättningarna för omhändertagande av CFC-haltiga arbetsmedier vid skrotning av kyl- och frysskåp.

I propositionen föreslås att Sverige ratificerar Montrealprotokollet innebärande bl. a. en tjugoprocentig minskning av förbrukningen av CFC till den 1 juli 1994.

Miljö- och energiministern anför i anslutning härtil bl. a. att regeringens miljöpolitik nationellt och internationellt har som mål att trygga alla människors rätt till en god livsmiljö samtidigt som grundläggande ekologiska processer och balanser skyddas mot oåterkalleliga störningar. Om nedbrytningen tilläts fortsätta uppkommer i ett längre perspektiv allvarliga konsekvenser för de grundläggande livsbetingelserna på jorden. Montrealprotokollet innebär ett första steg mot en begränsning av utsläppen av de ämnen som är mest aggressiva mot ozonskiktet. Det är därför, enligt miljö- och energiministern, mycket angeläget att Sverige så snart som möjligt ratificerar protokollet för att bidra till att detta kan träda i kraft den 1 januari 1989.

Motioner har väckts av företrädare för samtliga partier med krav på åtgärder för att få till stånd en avveckling av CFC-användningen. Motionerna innehåller bl. a. krav och önskemål om avvecklingstakten både nationellt och internationellt, omedelbart användningsförbud, tillståndsplikt, styrmedel, återvinning och forskning.

Avveckling av CFC-användningen

Beträffande användandet av CFC i allmänhet yrkas i motionerna Jo719 yrkande 10 (fp) och Jo726 yrkande 1 (vpk) att detta inom en femårsperiod skall minskas med 85 % respektive 75 %. Vidare yrkas i folkpartimotionen ett totalstopp om tio år. Motionärerna framhåller bl. a. att oroande forskningsrapporter visar att det livsviktiga ozonskiktet håller på att brytas ned och att om detta inte förhindras kommer effekterna att bli förödande. Sverige måste, för att spela en aktiv roll i den internationella miljöpolitiken, vara en förebild och detta framstår som särskilt viktigt i arbetet för att minska freonanvändningen. I motion Jo767 yrkande 7 (c) framhålls att för att uppnå målsättningen att inte påverka de stratosfäriska ozonet eller jordens klimat krävs en reduktion av dagens utsläpp av CFC med mellan 80-85 %. Användningen av CFC bör därför i stort vara avvecklad inom fem år. I motion Jo25 yrkande 19 (m) understryks att regeringen vid genomförandet av avvecklingsplanen, som tillstyrks, bör återkomma till riksdagen om svårigheter med dess genomförande uppstår. Bland annat

noteras att eventuella importregleringar inte får leda till att svensk tillverkning med freonanvändning flyttar utomlands i stället för att produktionsmetoderna förbättras. Därvid skulle, enligt motionärerna, det totala freonutsläppen kunna öka i stället för minska.

Den internationella miljöpolitiken och CFC-användningen är föremål för flera yrkanden. I motion Jo24 yrkande 2 (fp) yrkas på ökade aktiviteter för åstadkommande av internationella åtgärder för ett totalstopp av användningen av CFC och andra för ozonskiktet skadliga ämnen. I motion Jo25 yrkande 18 framhålls att den till år 1990 planerade granskningskonferensen om ozonskiktet bör tidigareläggas och att regeringen skall verka för ett ambitiösare mål än Montrealprotokollet. Vidare yrkas att ett slutmål för avvecklingen av freonanvändningen fastställs. I motionen framhålls bl. a. att nya uppgifter om ozonskiktets tillstånd visar att hittills använda beräkningsmodeller varit för optimistiska. Ökade internationella åtgärder för avvecklandet av freonanvändningen yrkas även i motion Jo30 yrkande 39 (c). Det framhålls bl. a. att ozonförtunningen även med mycket långtgående restriktioner kommer att fortsätta och att den eventuella teknikutvecklingen som föranleds av Sveriges förbud mot freoner bl. a. kan utgöra grund för skärpta internationella krav.

Utskottets överväganden

Utskottet ser med stor oro på CFC-användningen och dess hälso- och miljöeffekter. Allvaret i de här aktuella frågorna understryks inte minst av de under senare tid publicerade forskningsrapporter som gör det alltmer uppenbart att snabba och kraftfulla åtgärder är erforderliga. Det är därför med stor tillfredsställelse som utskottet tar del av den i propositionen föreslagna nationella avvecklingsplanen för freonanvändningen. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att den nu redovisade avvecklingsplanen genomförs på ett sådant sätt att målet, en total reduktion av utsläppen av CFC, kan uppnås. Härvid måste, enligt utskottets mening, särskilt beaktas den i propositionen redovisade frågan om importregleringar som ett medel att förhindra att svenska produkter, framställda med hjälp av CFC, inte ersätts med motsvarande importerade produkter. Det i propositionen aviserade uppdraget till kemikalieinspektionen och statens naturvårdsverk – klarlägga behovet av och möjligheterna till en importreglering inom ramen för Montrealprotokollets bestämmelser – synes härvidlag kunna medföra en lösning på dessa problem.

Utskottet har i olika sammanhang konstaterat att de stora miljöproblemen till sin karaktär är gränsöverskridande och i många fall utgör ett globalt hot mot miljön (se t. ex. JoU 1987/88:8 och 11–12). I november 1987 anordnade utskottet en hearing med representanter för utrikesdepartementet och miljö- och energidepartementet om det internationella miljövårdssamarbetet, innefattande bl. a. en genomgång av det aktuella läget på flertalet sakområden. Mot bakgrund av denna redovisning och uppgifterna i propositionen kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att man från Sveriges sida intensifierat det internationella arbetet.

Det är synnerligen värdefullt att detta arbete kan förstärkas och på-

skyndas ytterligare i enlighet med vad som sägs i propositionen och motionerna. Särskilt angeläget måste i detta sammanhang vara att alla möjligheter till att påskynda den i Montrealprotokollet föreskrivna minskningstakten med kraft tillvaratas samtidigt som man från svensk sida slår vakt om de resultat som uppnåtts och kommer att uppnås i det nationella miljövarsarbetet.

Utskottet tillstyrker således att riksdagen godkänner Montrealprotokollet. Riksdagen bör vidare lämna utan erinran vad som anförs i propositionen om en avvecklingsplan för användningen av klorfluorkarboner (CFC) och haloner som bryter ned ozonskiktet. Det anförda innebär, enligt utskottets mening, att motionerna Jo719 yrkande 10, Jo726 yrkande 1, Jo767 yrkande 7, Jo24 yrkande 2, Jo25 yrkandena 18 och 19 samt Jo30 yrkande 39 kan anses tillgodosedda.

Pågående CFC-användning

Ett omedelbart förbud mot användandet av CFC i vissa fall är enligt flera motioner önskvärt. I två motioner, Jo719 yrkande 11 (fp) och Jo726 yrkande 6 (vpk) yrkas att användning av CFC inom nya verksamhetsområden omedelbart förbjuds. Ett sådant förbud är, enligt motionärerna, en självklar åtgärd för att uppnå en total minskning av CFC-användandet. I motion Jo726 yrkande 3 yrkas på ett omedelbart förbud mot användning av CFC inom förpackningsindustrin. Inom områden där CFC utan svårighet kan ersättas av annat material bör enligt motion Jo857 yrkande 1 (c) förbud införas. Krav på tillståndsplikt för nu existerande verksamheter med CFC och registrering av köldmedieinköp framförs i motionerna Jo726 yrkande 5 respektive Jo794 yrkande 2 (fp). Det framhålls bl. a. att registrering av inköp av köldmedier är ett verkningfullt sätt att dels få en överblick över förbrukningen och dels att spåra läckor i kylsystem.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar om att en utgångspunkt för den föreslagna avvecklingsplanen är att ingen användning av CFC får tillkomma utöver de nio användningsområden som anges i planen. Vidare vill utskottet framhålla att det inte synes realistiskt att räkna med nyetablering av sådan verksamhet mot bakgrund av de tidsramar som skall tillämpas vid avvecklingen. Den korta avvecklingsperioden i förening med en strikt tillämpning av de inom ramen för kemikalielagstiftningen aviserade föreskrifterna och vidgade möjligheter till omprövning enligt miljöskyddslagen av pågående CFC-användning innebär enligt utskottets mening att mer drastiska åtgärder mot pågående CFC-användning ter sig obehövlige.

Vad utskottet anfört får anses tillgodose syftet med motionerna Jo719 yrkande 11 och Jo726 yrkandena 3, 5 och 6. Med hänvisning till det nu anförda avstyrker utskottet vidare motionerna Jo794 yrkande 2 och Jo857 yrkande 1.

I motion Jo719 yrkande 12 (fp) och Jo30 yrkande 37 (c) framförs yrkanden om miljöavgifter på freonanvändningen. I sistnämnda motion anges 50 kr./kg CFC som lämplig avgift. Samma typ av instrument för stimulerande av övergången till annan teknik redovisas i motion Jo857 yrkande 2 (c). Motionären yrkar att förslag om beskattning av freoner skall utarbetas. Utsläppsavgifter för freoner yrkas i motion Jo23 yrkande 7 (c). I motion Jo751 yrkande 29 (m) yrkas att förslag till gränsvärden för freonutsläpp vid plasttillverkning utarbetas. Bl.a. framhålls att införandet av ett sådant gränsvärde skall ses som ett komplement till den 25 % minskning av freonanvändningen fram till 1991 som det nordiska ministerrådet kommit överens om och som beräknas kunna uppnås genom frivilliga överenskommelser mellan berörda industrier.

Utskottets överväganden

Vad som tidigare anförts om den i avvecklingsplanen fastställda tidsramen får enligt utskottets mening anses innebära att användandet av ekonomiska styrmedel för ett påskyndande av avvecklingen av CFC-användningen inte nu framstår som nödvändigt. Med hänsyn härtill avstyrks motionerna Jo719 yrkande 12, Jo857 yrkande 2, Jo23 yrkande 7 och Jo30 yrkande 37.

Med åberopande av vad som tidigare anförts om bl. a. den vidgade möjligheten till omprövning enligt miljöskyddslagen och då sättande av gränsvärden får anses ingå som ett naturligt led i tillståndsprovningen av miljöfarlig verksamhet avstyrks även motion Jo751 yrkande 29.

Återvinning och inventering

Återvinning av freoner är föremål för yrkanden i motionerna Jo744 yrkande 6 (c), Jo792 (fp), Jo24 yrkande 32 (fp) och Jo30 yrkande 38 (c). I motion Jo744 yrkas att regeringen åläggs ett genomförande av en systematisk genomgång av områdena för freonanvändning och att kartlägga hur uppsamlingen skall kunna gå till. Kylaggregat hör till de apparater som släpper ut mest freon och detta bör enligt motion Jo792 åtgärdas. Motionären yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag om dels en plan för en fungerande återvinning och dels att berörda parter i samband med antagandet av en sådan plan åläggs obligatoriskt omhändertagande av freoner vid kassering av kylanläggningar. Nödvändigheten av att särskilt prioritera återvinningen av freoner i kylskåp betonas i motion Jo24. Motionärerna anser det angeläget att bilskrottningslagen utvidgas till att även omfatta kylskåp och andra kylmaskiner. Ansvar för återvinningen av de freonhaltiga delarna av materialet är, enligt motionärerna, kommunalt. I motion Jo30 understryks att resurser bör användas för utvecklandet av ett system för återinsamling av freon samt att ett pantsystem borde övervägas.

Den komplettering av miljöskyddsförordningen som föreslås i propositionen utgör endast en grundläggande förutsättning för arbetet med omhändertagande och återvinning av CFC i samband med exempelvis skrotning. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att sådan återvinning prioriteras. Utskottet har tidigare framhållit vikten av att regeringen inte okritiskt accepterar en teknisk-ekonomisk bedömning som skäl för att ej vidta kraftfulla åtgärder i denna fråga (JoU 1987/88:12). I dag finns i stort sett inga klara regler för hur CFC skall hanteras i avfallsledet, varför konkreta förslag snarast måste utarbetas. Flera kommuner har påbörjat projekt med återvinning av CFC, och denna utveckling bör enligt utskottets uppfattning främjas på alla sätt. Hanteringen och insamlingen av CFC är, som framgår av propositionen, i första hand ett tekniskt problem snarare än en fråga om tillgängliga ekonomiska incitament. Resurser bör därför i första hand satsas på att utveckla system för uppsamling och återvinning av CFC. Sådana insatser kan eventuellt kompletteras med stimulanser till den som bedriver verksamhet med CFC för återvinning och lagring.

Förslag till en återvinningsplan i enlighet med vad utskottet här anfört bör snarast utarbetas och resurser satsas på omhändertagande av CFC. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo792 och Jo30 yrkande 38 i ifrågavarande del bör ges regeringen till känna. Med hänsyn till att motion Jo744 yrkande 6 kan anses tillgodosedd avstyrker utskottet motionen. Utskottet är emellertid inte berett att förorda ett pantsystem i enlighet med vad som begärs i motion Jo30 varför utskottet avstyrker motionens yrkande 38 i här aktuell del. Med hänsyn till vad utskottet anfört om återvinning av CFC och då utskottet inte är berett att förorda om en ändring av bilskrotningsslagen (1975:343) enligt motionärernas önskemål avstyrks motion Jo24 yrkande 32.

Forskning och ersättningsteknik m.m.

Forskning och ersättningsteknik skall enligt ett antal motioner påskyndas och främjas. I motion Jo726 yrkandena 2 och 4 (vpk) yrkas att förslag till ersättning av CFC med vätgas i värmepumpar och kyl- och frysskåp utarbetas samt att SJ och vägverket ges i uppdrag att utveckla sin användning av CFC tidigare än år 1992. I motion Jo794 yrkande 1 (fp) yrkas att övergången till indirekta kylsystem skall ske fr. o. m. den 1 juli 1988. Motionären framhåller att man med ett sådant system minimerar både freonanvändning och läckagerisker till dess ersättningsteknik finns utvecklad. Åtgärder för ökad forskning samt förslag om ersättningsteknik och bestämmelser som förhindrar freonutsläpp från värmepumpar är föremål för yrkandena i motion Jo857 yrkandena 3 och 4 (c). I motion Jo867 (c) yrkas åtgärder mot freonutsläpp samt fortsatt forskning. Motionären understryker betydelsen av det nordiska forskningssamarbetet och att forskningen fortsätter för undvikande av freon i miljön. Inom fem år bör enligt motionären användningen av freon i stort kunna vara utvecklad. Nödvändigheten av intensifierad forskning för klarläggandet av hotet mot ozonskiktet betonas också i motion Jo24 yrkande 33 (fp).

Utskottet konstaterar att det i propositionen lämnade förslaget till avvecklingsplan utarbetats med beaktande av bl. a. möjligheterna till alternativ produktion och alternativa produkter inom respektive användningsområde. Vidare kan noteras att naturvårdsverket för närvarande utarbetar förslag, föreskrifter och råd för åstadkommande av nu aktuella användnings- och utsläppsbegränsningar. Beslut om avveckling av användningen av CFC-produkter har dessutom tagits av både SJ och vägverket. Det är enligt utskottets mening tillfredsställande att omställningsarbetet skall kunna underlättas med ett frisläppande av investeringsfonder för miljöåtgärder. Enligt utskottets mening bör vidare olika former för statligt stöd, främst administrerade av styrelsen för teknisk utveckling och naturvårdsverket utnyttjas för den tekniska utvecklingen och forskningen inom detta område. Mot bakgrund av det anförda finner utskottet att motionerna Jo726 yrkandena 2 och 4, Jo857 yrkandena 3 och 4, Jo867 och Jo24 yrkande 33 får anses tillgodosedda. Utskottet är inte berett att utöver ovan relaterade åtgärder förorda ett införande av ett absolut krav på indirekta kylsystem fr. o. m. den 1 juli 1988. Utskottet avstyrker således motion Jo794 yrkande 1.

7. Miljöskador m. m.

Gällande regler om ersättning för skador till följd av miljöfarlig verksamhet finns i miljöskadelagen (1986:225) som trädde i kraft den 1 juli 1986. Miljöskadelagen är tillämplig när verksamhet på fastighet orsakar skador i omgivningen genom olika former av vatten-, mark- och luftföroreningar, buller, skakningar eller andra liknande störningar. Lagen innebär att den som bedriver miljöfarlig verksamhet på en fastighet har fått ett ökat ansvar för skador som verksamheten medför i omgivningen. Skadeståndsansvaret gäller även om skadan inte har orsakats avsiktligt eller genom vårdslöshet. Ansvaret omfattar också helt tillfälliga störningar, t. ex. enstaka gasutsläpp i luften. Undantag görs dock för vissa störningar som är av så vanligt slag att de rimligen måste tälas.

Rätten till ersättning enligt miljöskadelagen omfattar person- och sakska-
dor samt rena förmögenhetsskador som inte är bagatellartade. Skadeståndsansvaret skall i första hand bäras av fastighetsägaren. Även nyttjanderätts-
havare eller andra som bedriver eller har bedrivit miljöfarlig verksamhet på fastigheten kan bli ansvariga. Till kretsen skadeståndsansvariga hör också de som i egen näringsverksamhet utför ett miljöfarligt arbete på en fastighet, s. k. entreprenörer.

Miljöskadefondsutredningen avlämnade år 1987 betänkandet (SOU 1987:15) Miljöskadefond med förslag till inrättandet av en särskild fond ur vilken ersättning skulle kunna utgå för person- eller sakska-
skadadelagen. Rätten för skadelidande att få ersättning ur fonden var be-
gränsad till fall då den för skadan ansvarige inte kan betala ersättningen eller då rätten att utkräva skadestånd preskriberats eller då det inte kan utredas vem som är ansvarig för skadan. Ur fonden skulle vidare kunna betalas kostnaderna för återställnings- och saneringsåtgärder som är an-

gelägna från miljöskyddssynpunkt. Fondsystemet skulle finansieras genom avgifter.

I propositionen avvisar regeringen tanken på en miljöskadefond och föreslår i stället att en kollektiv försäkring, miljöskadeförsäkringen, skapas. Från försäkringen skall lämnas ersättning åt en skadelidande i de av miljöskadefondsutredningen angivna fallen. Försäkringen avses bli meddelad av ett konsortium av försäkringsbolag. De närmare villkoren för försäkringen skall godkännas av regeringen. De som bedriver anmälnings- eller tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet föreslås bli skyldiga att betala bidrag till försäkringen med belopp som också skall godkännas av regeringen. Reglerna om den obligatoriska miljöskadeförsäkringen föreslås bli införda i miljöskyddslagen (1969:387) och träda i kraft den 1 juli 1989.

Beträffande återställnings- och saneringsåtgärder föreslås miljöskyddslagen bli kompletterad med bestämmelser som klarlägger att skyldigheten för den som bedriver miljöfarlig verksamhet att avhjälpa olägenheter kvarstår även efter det att verksamheten upphört. I fråga om återställningsåtgärder som inte kan genomföras med tillämpning av miljöskyddslagen förordas i propositionen att allmänna medel skall kunna tas i anspråk i vissa fall.

Lagutskottet har på jordbruksutskottets begäran avgett yttrande över propositionen såvitt avser frågan om miljöskadeförsäkring jämte de nedan redovisade motionerna. Yttrandet bifogas till detta betänkande.

I yttrandet anför lagutskottet bl. a. följande.

Krav på införandet av en obligatorisk miljöskadeförsäkring förs fram i motion L604 (fp). Motionärerna framhåller vidare att kostnaderna för återställningsåtgärder bör finansieras med skattemedel.

I motion L605 (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till dels en obligatorisk miljöskadeförsäkring (yrkande 1), dels lagstiftning om miljöskadefond (yrkande 2). Motionären framhåller bl. a. att det skadeståndsansvar som följer av miljöskadelagen bör vara täckt av en obligatorisk försäkring. Därigenom skulle den skadelidandes situation kunna förbättras genom att möjligheten till ersättning frikopplades från skadegörarens ekonomiska situation. Ett försäkringsobligatorium skulle också i förekommande fall kunna påverka företagen att gå över till mindre miljöfarlig verksamhet på grund av försäkringspremiernas storlek. En miljöskadefond bör enligt motionären inrättas för de fall då någon inte kan åläggas ersättningskyldighet. Fonden skulle också kunna finansiera återställningsåtgärder. Yrkande om en obligatorisk miljöskyddsförsäkring framförs i motion Jo23 yrkande 10 (c). Genom premiesättningen skulle företagen förmås att vidta förebyggande åtgärder.

Utskottet vill erinra om att miljöskadelagen bygger på skadeståndsrättsliga principer. Rätt till ersättning föreligger sålunda endast om det kan påvisas ett samband mellan en miljöstörning och en inträffad skada. Kan det inte utredas varifrån en miljöstörning härrör kan en skadeståndstalan inte riktas mot någon. Svårigheter uppkommer också när störningar som härrör från flera miljöfarliga verksamheter tillsammans har bidragit till skadan utan att någon av dem egentligen kan sägas vara den huvudsakliga orsaken. Det skadeståndsrättsliga regelsystemet har också andra begränsningar när det gäller att bereda en skadelidande ersättning. Även om orsaken till en skada klarlagts kan det hända att den ansvarige inte kan nås med ett skadeståndskrav därför att skadeståndsfordringen har preskriberats. Av betydelse är också att miljöskador ofta är omfattande och att man

därför får räkna med att skadevällaren många gånger saknar ekonomiska möjligheter att ersätta skadan. Då frågor om en obligatorisk miljöskadeförsäkring tidigare med anledning av motioner prövats i riksdagen (se LU 1985/86:25 och LU 1986/87:24) har utskottet därför ansett att det med hänsyn till den skadelidandes intresse är motiverat att man överväger en ordning enligt vilken ersättning kan utgå för skador som faller under miljöskadelagens tillämpningsområde men för vilka ersättning inte kan erhållas av någon ansvarig.

Utskottet konstaterar att förslagen i propositionen ligger helt i linje med synpunkterna i motion L604 och även i väsentlig mån tillgodoser önskemålen i motion L605. Sett ur den skadelidandes synvinkel innebär systemet med en kollektiv miljöskadeförsäkring en fullt tillfredsställande lösning av de problem som nuvarande regler kan föra med sig i form av begränsade eller obefintliga ersättningsmöjligheter vid miljöskador. För den skadelidande skulle inrättandet av en miljöskadefond inte medföra några fördelar utöver dem som försäkringen ger. Med hänsyn härtill och till att försäkringen enligt vad som uttalas i propositionen är enklare att administrera och finansiera anser utskottet att förslaget i propositionen bör genomföras. I enlighet härmed bör motion L604 och L605 yrkande 2 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Vad härefter gäller yrkandena i motionerna L605 och Jo23 om en ansvarsförsäkring kan utskottet lika litet nu som då spörsmålet tidigare behandlats (se LU 1985/86:25 och LU 1986/87:24) ställa sig bakom önskemålet. Som motionären själv påpekar är ett väsentligt skäl för en sådan försäkring att den skadelidande skall kunna få ersättning i de fall då skadevällaren inte kan fullgöra sin skadeståndsskyldighet. Med det i propositionen framlagda förslaget bortfaller detta skäl för en ansvarsförsäkring. Härtill kommer att införandet av en skyldighet att ha ansvarsförsäkring skulle medföra försäkringstekniska svårigheter. I vissa fall torde det nämligen med säkerhet kunna förutses att en verksamhet skall leda till miljöskador fastän denna effekt inte varit direkt åsyftad. Som utskottet tidigare framhållit strider det mot försäkringstekniska principer att en ansvarsförsäkring skall täcka väntade skador. Sådana skador måste därför lämnas utanför en försäkring, vilket medför att den skadelidande kommer att sakna försäkringsskydd i viktiga fall och att det incitament till förebyggande åtgärder som försäkringskravet skulle kunna innebära i betydande utsträckning går förlorat. På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motionerna L605 yrkande 1 och Jo23 yrkande 10.

Motionärerna i motion Jo41 (m, fp, c) framhåller att yrkesfisket kräver kontinuerliga investeringar och att dessa investeringar förutsätter att fisket kan bedrivas under ett antal år framöver. Enligt motionärerna påverkas havet och våra insjöar negativt av industriutsläpp, vilket kan medföra att fisket i vissa områden måste upphöra eller inskränkas och att yrkesfiskarna drabbas av stora ekonomiska problem. På sikt kan utsläppen leda till att yrkesfisket helt upphör. Motionärerna hävdar att yrkesfiskarna för närvarande inte kan få ersättning för sina förluster enligt miljöskadelagen och att den i propositionen föreslagna försäkringen inte kommer att förbättra fiskarnas situation. Enligt motionärerna är det oacceptabelt att en näringsgren skall få lov att förstöra utkomstmöjligheterna för en annan näringsgren, och de anser att den miljöstörande industrin bör bära hela kostnaden för de skador som uppkommer och därmed tvingas att av ekonomiska skäl minska utsläppen. Ett sätt att åstadkomma ett ökat ansvarstagande från industrins sida anser motionärerna vara att låta miljöskadeförsäkringen gälla också de ekonomiska skador som utsläppen förorsakar yrkesfisket. Motionärerna yrkar att ersättning ur miljöskadeförsäkringen skall kunna utgå till yrkes-

fiskare som tvingas upphöra med fisket på grund av miljöfarliga utsläpp.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att yrkesfiskarna kan erhålla en fullgod ersättning för de skador som kan drabba dem på grund av annans miljöfarliga verksamhet. Då frågor om ekonomisk ersättning vid en annan typ av miljöskador, nämligen oljeskador på fiskeredskap m. m., behandlats av riksdagen har utskottet därför också understrukit vikten av att ersättningsfrågorna får en tillfredsställande lösning. När det gäller sådana skador som har sin orsak i miljöstörande utsläpp från en fastighet eller som eljest har anknytning till användningen av en fastighet har enligt utskottets mening de skadelidandes ersättningsmöjligheter påtagligt förbättrats genom miljöskadelagens införande. Otvivelaktigt är det emellertid så att vid den typ av skador som avses med motionen den skadelidandes möjligheter att få kompensation med stöd av miljöskadelagen är begränsade. Bl. a. kan det ofta vara svårt för den skadelidande att styrka vem som orsakat skadan. Utskottet kan därför ha förståelse för motionärernas önskemål att miljöskadeförsäkringen skall utsträckas till att omfatta också skador för yrkesfiskarna. En sådan utvidgning skulle emellertid innebära väsentliga ändringar av de villkor som avses gälla för försäkringen. Bl. a. skulle försäkringen för att kunna erbjuda ersättning för fiskarnas inkomstförluster behöva omfatta inte bara person- och sakskador utan också förmögenhetsskador. Förutsättningarna för miljöskadeförsäkringen skulle därmed radikalt förändras och det åtagande att meddela försäkringen som vissa försäkringsbolag gjort skulle då inte längre gälla. Utskottet gör den bedömningen att det knappast är troligt att man kan få till stånd en ny försäkringslösning med avsevärt utvidgat tillämpningsområde, och hela försäkringsfrågan skulle då kunna falla, något som skulle gagna varken yrkesfiskarna eller andra som drabbas av miljöskador. Med det anförda förordar utskottet att motion Jo41 inte föranleder någon riksdagens vidare åtgärd.

En obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier yrkas i motionerna L612 (c) och Jo30 yrkande 52 (c). Motionärerna framhåller att tillverkare och importörer av kemikalier bör vara skyldiga att ha ansvarsförsäkring. Genom premiesättningen för en sådan försäkring skulle enligt motionärerna företagen påverkas att förbättra kontrollen av produkterna.

Som ovan berörts täcker en ansvarsförsäkring endast det skadeståndsansvar som enligt gällande rätt kan utkrävas av skadevällaren/försäkringsstagaren. Genom en obligatorisk ansvarsförsäkring kan man således inte komma till rätta med bristfälligheter i det skadeståndsrättsliga regelsystemet. För att man skall kunna åstadkomma ett förbättrat skydd för de skadelidande och öka företagens benägenhet att vidta förebyggande åtgärder krävs alltså i första hand en skärpning av ansvarsreglerna. I sammanhanget vill utskottet påpeka att från ansvarsförsäkringen måste skiljas sådan försäkring som visserligen i likhet med ansvarsförsäkringen bekostas av den skadegörande verksamheten men som direkt skyddar den skadelidande utan att något ansvar läggs på skadevällaren. Som exempel på en sådan försäkring kan nämnas patientförsäkringen och läkemedelsförsäkringen samt det ovan redovisade förslaget till en kollektiv miljöskadeförsäkring.

När det gäller skador i miljön som har sin orsak i användningen av kemikalier på en fastighet har genom miljöskadelagen införts skärpta ansvarsregler. Genom den i den nu aktuella propositionen föreslagna kollektiva försäkringen för vissa miljöskador har skyddet för de skadelidande ytterligare förbättrats och därmed också skapats ett ökat incitament för företagen att vidta förebyggande åtgärder. Kemikalier kan emellertid orsaka många andra skador än sådana som omfattas av miljöskadelagen. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att det skadeståndsrättsliga regel-

systemet byggs ut också i andra avseenden så att de skadelidandes ersättningsmöjligheter förbättras. I fråga om skador som kan uppkomma vid landsvägstransporter av kemikalier vill utskottet hänvisa till att regeringen nyligen i proposition 1987/88:139 föreslagit en ändring i trafikskadlagen som innebär att maximibeloppet för vad som kan utgå ur ett fordonstrafikförsäkring höjs från 50 milj. kr. till 100 milj. kr. Højningen syftar till att förbättra ersättningsmöjligheterna för sådana mer omfattande trafikskador som kan uppkomma t. ex. i samband med transporter av farligt gods.

Av särskild betydelse när det gäller att tillgodose de skadelidandes intressen och förebygga uppkomsten av kemikalieskador är det ansvar för produktskador som tillverkare och importörer av olika produkter kan åläggas. Förslag till en lagstiftning om produktansvar framlades år 1979 av produktansvarskommittén, och enligt vad utskottet inhämtat avser regeringen att under våren 1989 framlägga en proposition i ämnet på grundval av förslaget. Enligt utskottets mening bör regeringens ställningstagande till frågan om produktansvarets utformning inte föregripas. Genomförs en lagstiftning på området kan emellertid det av motionärerna aktualiserade spörsmålet komma i ett annat läge. För närvarande saknas emellertid skäl att uppställa krav på en sådan ansvarsförsäkring som förordats av motionärerna. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna L612 och Jo30 yrkande 52.

Motionären i motion L207 (c) yrkar att företagen genom en lagändring skall åläggas att i sina årsbokslut avge särskild miljöredovisning. Härigenom ökar enligt motionären kemikalieinspektionens och länsstyrelsernas möjligheter att kontrollera vart använda kemikalier tar vägen.

I den nu aktuella propositionen förordas att företagens egenkontroll på miljöskyddsområdet skall skärpas samt att myndigheternas tillsyn och kontroll skall effektiviseras. Som ett led i dessa åtgärder föreslås att företag som fått tillstånd att bedriva miljöfarlig verksamhet årligen skall avge en miljörapport till tillsynsmyndigheten. Enligt utskottets mening får motionärens önskemål anses ha blivit i väsentlig mån tillgodosett genom förslaget. Motion L207 bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Utöver det anförda föranleder propositionen och motionerna inte några uttalanden från lagutskottets sida.

Jordbruksutskottets överväganden

Jordbruksutskottet delar lagutskottets bedömning angående miljöskadeförsäkringen och tillstyrker regeringens förslag i motsvarande del. Utskottet har inget att erinra mot vad i propositionen anförts om behovet av återställning av skadad miljö i vissa fall.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna L604 och L605 yrkande 2 om en obligatorisk miljöskadeförsäkring resp. lagstiftning om miljöskadefond.

Vidare avstyrs motionerna L605 yrkande 1 och Jo23 yrkande 10 om en ansvarsförsäkring.

Utskottet delar även lagutskottets bedömning att en utvidgning av miljöskadeförsäkringen till att även omfatta ersättning för yrkesfiskarnas inkomstförluster med anledning av miljöstörande utsläpp radikalt skulle ändra förutsättningarna för miljöskadeförsäkringen och avstyrker därför motion Jo41.

Utskottet avstyrker även motionerna L612 och Jo30 yrkande 52 om en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier.

Slutligen finner utskottet inte skäl till annan bedömning än lagutskottet beträffande särskild miljöredovisning hos företagen och avstyrker därför även motion L207.

8. Vissa övriga miljöfrågor

Kemikalier

Enligt miljö- och energiministern är målet för kemikaliekontrollen att skadliga ämnen och produkter så långt som möjligt ersätts med mindre skadliga och helst ofarliga. Genom att satsa på ny teknik och nya produkter kan de kemiska riskerna minimeras. Där användningen av ämnen som kan innebära risker för hälsa och miljö inte kan undvikas måste sådana åtgärder vidtas som gör hanteringen säker. Beträffande riskerna med spridning av biologiskt svårnedbrytbara och höggradigt giftiga organiska ämnen har regeringen beviljat naturvårdsverket ca 8 milj. kr. till analyser m.m. för att förbättra kunskapen om dessa miljögifter.

En utvärdering av de nya arbetsformerna för kemikaliekontrollens organisation pågår i enlighet med riksdagens beslut.

Kemikalieinspektionen avser att under år 1988 komma in till regeringen med ett förslag till ett system för förhandsgranskning av nya kemiska ämnen i Sverige. Inspektionen avser vidare att utifrån uppgifter i produktregistret årligen redovisa en översikt av kemikalieanvändningen i Sverige. Vidare har naturvårdsverket och kemikalieinspektionen inlett ett samarbete om miljöfarliga kemikalier där materialbalanser för problemkemikalier kommer att tas fram.

De kemiska bekämpningsmedlen i jordbruket skall i ett första steg halveras fram till år 1990. På regeringens uppdrag arbetar kemikalieinspektionen tillsammans med lantbruksstyrelsen och naturvårdsverket med frågan om en minskning av användningen. Kemikalieinspektionen skall dessutom fram till år 1990 gå igenom samtliga registrerade bekämpningsmedel och ompröva tidigare godkännanden.

Miljö- och energiministern framhåller slutligen att Sverige deltar aktivt i det internationella arbetet med kemikaliefrågorna. Inom OECD pågår arbete för att öka kunskaperna om existerande kemikalier. En annan viktig del i OECD-samarbetet är ömsesidiga överenskommelser om god laboratorised samt systemet med exportnotifikationer (exportland informerar mottagarland om förbud, restriktioner m.m. i avsändarlandet). Inom FN deltar Sverige i två program, nämligen det internationella registret för potentiellt giftiga ämnen och det internationella programmet för kemikaliesäkerhet.

Kontrollfrågor, användning, inventering, registrering m.m. i kemikaliehanteringen är föremål för ett stort antal motioner.

Kemikalieanvändning i allmänhet

I motion Jo818 (vpk) är användningen av kemikalier i allmänhet föremål för ett antal yrkanden. I yrkande 3 begärs förslag om former för demokratisk styrning av produktionen syftande till sparsamhet, hushållning och återanvändning. I yrkande 4 hemställs att, i avvaktan på nämnda förslag, människors hälsa, miljö och samhällsekonomiska överväganden skall sättas främst vid tillståndsgivningen till varuproduktion. I yrkande 5 framförs krav på tillsättandet av en parlamentarisk kommission som skall ha till uppgift att analysera frågor angående en annan hushållning och ekologiskt inriktad produktion, övergång till miljövänligt material, förändrade konsumtionsmönster, m.m.

Ett forskningsprogram för miljövänliga hushållskemikalier yrkas i motion Jo38 yrkande 7 (c). Motionären framhåller bl. a. att giftiga hushållskemikalier försvårar avloppsreningen och att programmet kan utgöra stöd för utvecklandet av miljövänliga hjälpmedel i hushållet.

Utskottets överväganden

Målen för kemikaliekontrollen är, vilket också påpekas i regeringens proposition, att skadliga ämnen och produkter så långt som möjligt ersätts med mindre skadliga och helst ofarliga sådana. Eftersom det moderna samhället ändå i hög grad är beroende av kemiska produkter är det, enligt utskottets mening, angeläget att riskerna med användningen minimeras. Synpunkterna i motion Jo818 kan enligt utskottets mening förtjäna beaktande som en allmänt formulerad och långsiktig målsättning för produktion och konsumtion i det moderna industrisamhället. I grunden synes emellertid motionen syfta till att införa sådana former för styrning av industriell produktion och privatkonsumtion som går långt utöver vad gällande lagstiftning medger och som dessutom till stor del faller utanför utskottets beredningsområde. Detta gäller särskilt yrkandena 3 och 5. Beträffande kraven på viss intresseavvägning vid "tillståndsgivning till varuproduktion" bör framhållas att det i det svenska rättssystemet, som bl. a. grundas på principen om näringsfrihet, inte existerar någon allmän tillståndsplikt för sådan produktion. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo818 yrkandena 3, 4 och 5.

Utskottet är inte berett att särskilt prioritera forskning beträffande miljövänliga hushållskemikalier, utan dessa frågor får beaktas inom ramen för den allmänna forskningen på kemikalieområdet. Därmed avstyrks motion Jo38 yrkande 7.

Kemikalieanvändning i vissa fall

Restriktioner beträffande användningen av krom- och arsenikhaltiga medel för impregneringsändamål yrkas i motion Jo729 (s). Motionärerna framhåller bl. a. att krom- och arsenikhaltiga medel endast bör tillåtas i sådana sammanhang där de är absolut nödvändiga. I motion Jo755 (s) yrkas att ett lågt gränsvärde för halten av kadmium i handelsgödsel skall fastställas. Därmed skulle, enligt motionären, betydelsen av naturvårdsverkets program för minskning av kadmiumtillförseln till vår miljö öka. Totalförbud

mot betat utsäde bör enligt motion Jo777 (fp) införas. I motionen, understryks att runt en fjärdedel av de totala kvicksilverutsläppen i Sverige härrör från betat utsäde. I motion Jo826 (m) yrkas att naturvårdsverket, kemikalieinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen ges i uppdrag att utreda riskerna med höga bensenhalter i bensin samt lämna förslag till minskning av dessa halter.

Utskottets överväganden

Enligt vad utskottet erfarit tillåts impregnering med krom- och arsenikhaltiga impregneringsmedel endast för sådant virke som utsätts för fukt. Med hänsyn härtill och då utskottet utgår ifrån att berörda myndigheter noga följer utvecklingen av alternativa impregneringsmetoder avstyrks motion Jo729.

Utskottet har tidigare (bl. a. JoU 1986/87:9 och 1987/88:6) betonat vikten av arbetet med att begränsa användning och spridning av kadmium. Det av motionären åberopade programmet för minskad spridning av kadmium som utarbetats av naturvårdsverket utgör en viktig del av detta arbete. Vidare kan konstateras att stora forskningsinsatser görs för att minska kadmiumhalten i handelsgödsel och att detta arbete fått goda resultat. Svenska producenter har vidare åtagit sig att välja råvaror med låg kadmiumhalt. Mot bakgrund av de insatser som görs i olika sammanhang och med understrykande av behovet av en fortsatt effektiv kontroll av kadmiumhanteringen avstyrker utskottet motion Jo755.

Fr. o. m. den 1 juli 1988 införs enligt vad utskottet erfarit ett totalt förbud mot kvicksilverbetning av utsäde. Därmed är motion Jo777 att anse som tillgodosedd varför utskottet avstyrker motionen.

Utskottet delar de farhågor som förs fram i motion Jo826 angående benseninblandning i bensin. Frågan är dock föremål för fortlöpande åtgärder från berörda myndigheters sida. Sälunda har ett maximivärde för benseninblandningen fastställts (5 volymprocent). Inom området pågår dessutom arbete med ytterligare föreskrifter beträffande bensenhanteringen och en översyn av distributionsnätet. Utskottet förutsätter att detta arbete även framgent kommer att bedrivas med samma målmedvetenhet som hittills av berörda myndigheter varför motionens syfte kan anses tillgodosett. Motionen avstyrks på denna grund.

Kemikaliekontroll m.m.

I motion Jo735 yrkande 9 (c) yrkas viss översyn av kemikalieinspektionens produktregisteruppgifter. Enligt motionären härstammar den toxikologiska dokumentationen vanligtvis från kommersiella testlaboratorier vilket medför bristande insyn från allmänhetens sida. Självständiga register bör därför återinföras. Dessutom bör ytterligare medel anslås för att avföra bekämpningsmedel som saknar erforderlig dokumentation samt klarhet skapas i vart använda kemikalier tar vägen.

Kemikalieinspektionens resurser att kontrollera denna dokumentation och göra egna tester är enligt motion Jo746 (c) utomordentligt begränsade.

Motionären yrkar därför att kemikaliekontrollen skall effektiviseras genom införandet av ett avgiftssystem för bekostandet av en utvidgad kontroll av kemiska preparat.

Tillsynen över kemiska produkter måste förbättras och decentraliseras enligt motion Jo767 yrkande 8 (e). Tillräckliga miljödata för avancerad riskanalys finns endast för ett begränsat antal ämnen som hanteras i Sverige, och denna brist i dokumentationen medför otillräckliga kunskaper, särskilt vad gäller s. k. kombinationseffekter. För förbättring av kemikaliekontrollen krävs resursförstärkning men även ett bättre utnyttjande av de befintliga resurserna. Givna tillstånd bör löpande omprövas.

I motion Jo818 yrkande 2 (vpk) yrkas att ett fullständigt produktregister byggs ut som är helt öppet för insyn. Registret kan fungera som ett instrument för förändring av nuvarande makt- och industristruktur. I anslutning till registret skall en behovsprövning av alla kemiska varor införas.

I motion Jo742 (m) yrkas att förordningen (1985:835) om kemiska produkter kompletteras varigenom en gradering av miljöfarliga produkters farlighet införs såsom obligatorisk produktinformation. Enligt motionären saknas märkning av förekommande miljöfarliga varor i vad avser enbart deras miljöfarlighet.

Den som underlåtit att testa en produkt eller att förvissa sig om att den är testad på föreskrivet sätt kan enligt nu gällande lag (1985:426) om kemiska produkter (kemikalielagen) inte straffas. Detta är enligt motion Jo820 (c) en uppenbar och omotiverad försvagning, och motionären yrkar därför att sanktionsbestämmelserna i nämnda lags 20 § görs tillämpliga även på brister i detta avseende.

Utskottets överväganden

Med hänsyn till de ovan återopade nya arbetsformerna på kemikalieområdet, som enligt tidigare riksdagsbeslut är föremål för en utvärdering, saknas det för närvarande enligt utskottets mening anledning att föranstalta om några särskilda initiativ beträffande kemikaliekontrollen i de hänseenden som anges i motionerna. Utskottet avstyrker således motionerna Jo735 yrkande 9, Jo746 och Jo767 yrkande 8.

Med samma motivering avstyrks motion Jo818 yrkande 2.

Lagen om kemiska produkter omfattar även för miljön farliga produkter. Beträffande produktinformationen ankommer det på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de ytterligare föreskrifter som kan anses erforderliga i detta sammanhang. Med hänsyn härtill och då utskottet utgår ifrån att även produkternas miljöfarlighet är föremål för myndigheternas uppmärksamhet avstyrks motion Jo742.

Den i 6 § kemikalielagen stadgade undersökningsplikten är enligt lagens 20 § inte direkt straffsanktionerad. Däremot drabbas den som bryter mot meddelade föreskrifter angående utredningen enligt 6-§ av sanktion om uppsåt eller grov oaktsamhet föreligger. Med det nu redovisade och då även oriktiga uppgifter i detta sammanhang kan beivras enligt lagens 21 § är enligt utskottets mening motion Jo820 i allt väsentligt tillgodosedd. Motionen avstyrks således.

Alla högfrekventa ämnen och produkter skall enligt motion Jo719 yrkande 77 (fp) vara tillfredsställande undersökta inom tio år. Sverige måste, enligt motionärerna, ta ansvar för utforskningen av några ämnens och produkters egenskaper och i internationella sammanhang ställa krav på att andra länder tar sitt ansvar. Analys av den pågående kemikaliehanteringen är föremål för yrkande i fem motioner. I Jo719 yrkande 80 yrkas att naturvårdsverket och kemikalieinspektionen skall erhålla regeringens uppdrag att upprätta materialbalanser för de farligaste och mest använda ämnena, detta för att kunna följa kemikalieflödet i samhället och möjliggöra en identifikation av eventuella problem. I motion Jo767 yrkande 11 (c) framförs önskemål om att varje företag skall upprätta en "budget" över hur miljöfarliga ämnen hanteras i den egna verksamheten och var de slutligen hamnar. En sådan budget kan, enligt motionärerna, vara till hjälp för såväl företaget som berörd myndighet.

I motion Jo782 yrkande 2 (vpk) yrkas att kemikalieinspektionen skall ges i uppdrag att snabbutreda vilka kemikalieprodukter som används inom industri och hushåll och därefter lägga fram förslag som visar hur de mest farliga produkterna kan ersättas av mindre miljöfarliga. Vidare yrkas i samma motion, yrkande 3, att ett program för en radikal minskning av framställning och import av giftiga ämnen utarbetas.

I motion Jo818 yrkande 1 (vpk) yrkas att regeringen skall upprätta förslag om hur samhället på ett rationellt sätt skall kunna få en total överblick över riskfaktorerna i kemisamhället.

I motion Jo23 yrkande 13 (c) yrkas att befintliga kemiska ämnen blir föremål för en genomgång och prövning. Detta skall sedan ligga till grund för ett förbud mot sådana för naturen främmande ämnen som inte bryts ner.

Utskottets överväganden

Kontroll över den framtida utvecklingen i fråga om användningen av kemikalier förutsätter enligt utskottets mening att nya kemiska ämnen granskas. Utskottet noterar att förslag till förhandsgranskning av nya kemiska ämnen skall presenteras under innevarande år och att kemikalieinspektionen avser att utifrån produktregistret årligen redovisa en översikt av kemikalieanvändningen. Utskottet anser att det underlag som härigenom tillhandahålls är väsentligt för de framtida åtgärder som kommer att krävas för att påverka kemikalieanvändningen. Då materialbalanser för problemkemikalier dessutom ingår som en viktig del i det mellan kemikalieinspektionen och naturvårdsverket inledda samarbetet om miljöfarliga kemikalier synes motionerna Jo719 yrkandena 77 och 80 samt Jo767 yrkande 11 vara väl tillgodosedda och därför kunna lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet är för närvarande inte berett att utöver den särskilda satsning som enligt propositionen skall göras beträffande registrerade bekämpningsmedel förordna andra åtgärder avseende hanteringen av kemikalieproblematiken. På grund härav avstyrker utskottet motionerna Jo782 yrkandena 2 och 3, Jo818 yrkande 1 och Jo23 yrkande 13.

Av propositionen framgår bl. a. att regeringen, för att vidga underlaget för vidare åtgärder, har givit naturvårdsverket i uppdrag att utvärdera erfarenheterna inom avfalls- och återvinningsområdet. Utgångspunkten för detta uppdrag är att mängden avfall skall minskas så långt som det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 1988.

I propositionen framhålls vidare att åtgärder vidtagits för att öka samhällets insyn och kontroll över hanteringen av miljöfarligt avfall. I nyss nämnda uppdrag ingår även att se över hitillsvarande insatser och redovisa vad som i övrigt kan göras. Det avgörande ansvaret för avfallsproblemens lösande åvilar industrin.

Beträffande miljöfarliga batterier understryks att målet på sikt är att utsläppen av kvicksilver, kadmium och liknande ämnen skall försvinna. I förutnämnda uppdrag ingår även frågan om pantsystem för miljöfarliga batterier. Genom inflationen har bilskrötningsskatten urholkats vilket enligt propositionen medför att ett ökande antal bilar avställs istället för att skrotas. För att motverka denna utveckling har en registerhållningsavgift (42 kr.) införts. Vidare har bilskrötningsskatten höjts till 500 kr. per bil och avgiften till 300 kr. per ny bil.

Ett antal fristående motioner och följdmotioner har väckts beträffande avfallshantering i allmänhet, källsortering, retursystem och förpackning, återvinning, skrotningsskatter, miljöfarligt avfall i vissa fall, forskning och utvecklingsarbete.

Avfallshantering i allmänhet

Hanteringen av avfall och de problem som är förenade härmed utgör föremål för flera motioner med varierande yrkanden och innehåll. I motion Jo719 yrkande 69 (fp) framförs önskemål om en s. k. avfallsbörns innebärande utbyte mellan industrier där den enes avfall utgör den andres råvara. Detta skulle innebära ett bidrag till den slutna industriprocessen. I samma motion yrkande 70 föreslås att medborgarnas miljöengagemang tas tillvara genom miljömärkning av miljövänliga produkter. Utvärdering av SAKAB:s verksamhet yrkas i motion Jo779 yrkande 1 (vpk).

I motionerna Jo719 yrkande 76 och Jo16 yrkande 16 (m) har motionärerna framfört krav på skärpta villkor för hanteringen av miljöfarligt avfall. Kraven berör utsläppsbegränsningar hos SAKAB och utvidgning av verksamheten till att även omfatta återvinning, tillsyn över spilloljehanteringen, export av miljöfarligt avfall för destruktion under vissa villkor samt att gällande bestämmelser beträffande hantering och transport av miljöfarligt avfall efterlevs. Ökade resurser för myndigheternas hantering av skyddet vid miljöfarliga transporter efterlyses i motion Jo26 yrkande 13 (vpk). I motion Jo36 (c) efterlyses ett åtgärdsprogram för säkrare transporter av miljöfarligt gods. Ett säkerställandeprogram för hanteringen av det miljöfarliga avfallet bl. a. vid SAKAB:s deponier efterfrågas i motionerna Jo719 yrkande 79 och Jo24 yrkande 35 (fp). Vidare har i motion Jo16 yrkande 15

framhållits behovet av förbättrad information till hushållen angående hanteringen av miljöfarligt avfall. I motion Jo724 (s) yrkas att underlag och riktlinjer för omhändertagandet av miljöfarligt avfall utarbetas. Förhållandena vid avfallsdeponierna är föremål för yrkanden i motionerna Jo719 yrkande 78 och Jo744 yrkandena 5 och 8 (c). Konkreta skyddsåtgärder beträffande äldre deponier, utformandet av beredskapsplaner för och ökad forskning om föroreningar från avfallsdeponier och utökad forskning om bioförgasning utgör angelägna åtgärder i detta sammanhang. I motion Jo744 yrkande 1 framhålls nödvändigheten av en effektiv resursanvändning. Enligt motionärerna utgör avfallet förutom ett miljöproblem även en potentiell resurs i vad avser både material och energi. Tyngdpunkten inom avfallsområdet bör förskjutas från rening och återvinning mot resurssnål produktionsteknik frambringande mindre avfall. Nämda inriktning bör även enligt motion Jo30 yrkande 46 (c) ligga till grund för ett uppdrag till regeringen att utforma en ny avfallspolitik. Effektivare rening, höga miljökrav och satsning på forskning bör utgöra villkor för fortsatt sopförbränning enligt motion Jo719 yrkande 74. Restriktivare lagstiftning om förbränning av spillolja är enligt motion Jo735 yrkande 5 (c) önskvärd och enligt motion Jo739 (s) bör sopor före förbränning befrias från PVC. I motion Jo766 yrkande 1 (vpk) föreslås att inga nya sopförbränningsanläggningar får tas i bruk och att befintliga anläggningar avvecklas.

Utskottets överväganden

Utskottet kan i stor utsträckning instämma med de synpunkter som framförs i de aktuella motionerna beträffande avfallshanteringen. Bättre metoder för avfallshandling bör utvecklas, och de problem som uppstår i anslutning till avfallsproduktionen måste lösas. Mängden avfall och avfallens farlighet bör minskas genom åtgärder i såväl produktions- som konsumtionsled. Det uppdrag som naturvårdsverket har att slutredovisa den 1 juni 1988 borde härvidlag enligt utskottets mening kunna utgöra ett värdefullt underlag för den fortsatta hanteringen av berörda avfallsfrågor. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo719 yrkandena 69 och 70 samt Jo779 yrkande 1.

Utskottet vill i detta sammanhang bl. a. understryka att sopförbränningsanläggningarna i sig är föremål för skärpta utsläppskrav som enligt regeringens skall vara uppfyllda senast vid utgången av år 1991. Med hänsyn härtill avstyrks motionerna Jo719 yrkande 74, Jo739 och Jo766 yrkande 1.

När det gäller spillolja kan utskottet konstatera att sådan olja endast får omhändertas vid den anläggning där den uppkommit eller av SAKAB resp. av den som erhållit särskilt tillstånd. Då hanteringen av spillolja således är föremål för långtgående restriktioner utgör förbränningsproblematiken här i första hand en tillsynsfråga. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motion Jo735 yrkande 5.

Det kan enligt utskottets mening inte nog betonas att all hantering av miljöfarligt avfall fordrar tillstånd och att sådana tillstånd endast givits till ett trettiotal verksamheter utöver SAKAB:s. Tidigare åberopade uppdrag torde enligt utskottet också ha stor betydelse för sistnämnda verksamhet.

Mot bakgrund av det anförda och då skäl enligt utskottets mening finns att avvakta tidigare nämnda uppdrag avstyrks motionerna Jo719 yrkande 76 och Jo16 yrkande 15.

Statens räddningsverk är central förvaltningsmyndighet för frågor om befolkningsskydd i samband med bl. a. ländtransporter av farligt gods. Verket har bl. a. att i samråd med flera andra myndigheter utarbeta riktlinjer för vägvalsstyrningen. Ett flertal andra myndigheter, centralt och regionalt, har viktiga uppgifter, bl. a. beträffande tillsynen. Av stor betydelse är även de omfattande internationella krav som finns på avsändare och transportörer. Riksdagen har nyligen (FöU 1987/88:7) tillkännagivit behovet av effektiviserad samordning mellan berörda myndigheter när det gäller lösandet av tillsynsfrågorna kring de miljöfarliga transporter. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo16 yrkande 16, Jo26 yrkande 13 och Jo36.

Då redovisningen av tidigare återopade uppdrag enligt utskottets mening kan förväntas ge en god grund för den fortsatta hanteringen av det miljöfarliga avfallet finner utskottet inte nu anledning till något särskilt initiativ med anledning av motionerna Jo719 yrkande 79, Jo724 och Jo24 yrkande 35.

Med hänsyn till vad som tidigare anförts avstyrker utskottet även motionerna Jo719 yrkande 78 och Jo744 yrkandena 5 och 8.

Utskottet anser vidare att motionerna Jo744 yrkande 1 och Jo30 yrkande 46 för närvarande inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I anslutning till motion Jo719 yrkande 70 kan nämnas att regeringen nyligen beslutat tillsätta en utredning om miljömärkning av produkter.

Källsortering

I motion Jo735 yrkande 6 (c) begärs förslag till åtgärdsprogram för källsortering av sopor. Ekonomiska och administrativa styrmedel för en förbättrad källsortering förespråkas i motionerna Jo744 yrkande 3 (c) och Jo766 yrkandena 3, 4 och 5 (vpk). I sistnämnda motion framförs önskemål om statsbidrag till information om kommunala källsorteringsprojekt och till sopbilar specialanpassade för källsortering. Detta skall ses mot bakgrund av att returförpackningar och källsortering med återvinning på sikt är det enda alternativet i sophanteringen. Ökad återvinning skall uppnås genom ökat statligt ansvar för organisation av återvinning och avsättning för material från kommunal källsortering. För tillstånd till sopförbränning bör enligt motionerna Jo744 yrkande 7 och Jo30 yrkande 48 (c) krav ställas på källsortering och effektiv rökgasrening. I motion Jo16 yrkande 14 (m) framhålls att förbättrad källsortering av avfall är en förutsättning för framgångsrik återvinning och att erforderliga medel måste anslås till forskning om återvinningsteknik.

Utskottets överväganden

Utöver vad som tidigare anförts beträffande pågående arbete med problemen kring avfallshanteringen måste enligt utskottets mening arbetet med att

utveckla källsorteringen intensifieras och påskyndas. Källsortering utgör en av de grundläggande förutsättningarna för den framtida avfallshanteringen och är en absolut nödvändighet för en fungerande återvinning. Dessutom kräver alla former av sopförbränning som tillämpas i avvaktan på ny teknik en fungerande källsortering, och då särskilt vad beträffar det miljöfarliga avfallet. Vidare medför en utbyggnad av källsorteringen både i produktions- och konsumtionsled ett bättre utnyttjande av resurser både i vad avser råvaror och avfall vilket också möjliggör ökad återvinning. För det fortsatta arbetet med utvecklandet av källsortering torde enligt utskottets mening innehållet i motionerna Jo735 yrkande 6, Jo744 yrkandena 3 och 7, Jo766 yrkandena 3, 4 och 5, Jo16 yrkande 14 och Jo30 yrkande 48 kunna tjäna som ledning. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

Retursystem och förpackning

Förbättrat och utvidgat retursystem för flaskor är föremål för flera motioner. I motion Jo718 yrkande 2 (s) yrkas att ett retursystem för plastflaskor införs. Åtgärder för förbättrade retursystem efterlyses i motion Jo719 yrkande 72 (fp). Enligt motionärerna utgör bl. a. standardiserade förpackningar och ekonomiska styrmedel lämpliga åtgärder. Även i motion Jo740 (c) yrkas på införandet av ett retursystem för plastflaskor samt att pant införs för engångsflaskor i glas. En kampanj för glasflaskan borde enligt motion Jo859 yrkande 1 (fp) genomföras med hänsyn till denna förpacknings hälso- och miljömässiga fördelar. Motionären yrkar vidare, yrkande 2, att medel till utvecklandet av ett nytt returglas skall anslås ur fonden för miljöskyddsteknik. Enligt motion Jo766 yrkande 2 (vpk) skall förpackningsproducenterna lösa avfallsfrågan på ett miljövänligt sätt innan en förpackning introduceras på marknaden. Beträffande retursystem och förpackning i allmänhet yrkas i motion Jo759 (c) att reglerna för återvinningsverksamheten hos Returpack AB ändras så att största möjliga återvinningsgrad ger största möjliga ekonomiska fördel. I motion Jo26 yrkande 9 (vpk) yrkas att tillverkningen av aluminiumburken och plastflaskan för läskedryck förbjuds. Yrkandet om förbud mot aluminiumburken återkommer även i motion Jo30 yrkande 47 (c) och skall enligt motionen införas såvida inte återvinningsgraden senast år 1990 uppgår till 90 %. Pantssystem för bilbatterier yrkas i motionerna Jo719 yrkande 75 och Jo23 yrkande 14 (c). Motionärerna framhåller bl. a. att gamla bilbatterier utgör ett växande problem och att en pant skulle vara ett verksamt medel att återföra batterierna till återvinning. I motionerna Jo744 yrkande 4, Jo23 yrkande 15 och Jo24 yrkande 34 (fp) framförs krav på införandet av ett pantsystem även på övriga miljöfarliga batterier.

Utskottets överväganden

Den framtida avfallshanteringen skall såsom utskottet tidigare anfört vara inriktad på minskade avfallsmängder kombinerat med omhändertagande under strikta miljöskyddskrav. Häri ligger bl. a. ett utvecklande av ett fungerande retursystem för förpackningar och ett lösande av de med för-

packningarna hörande avfallsproblemen. Nämnas kan att introduktionen av ett nytt returglas, enligt vad utskottet erfarit, är nära förestående. Med hänsyn härtill och i avvaktan på resultatet av det tidigare omnämnda uppdraget till naturvårdsverket anser utskottet att åtgärder i anledning av motionerna Jo718 yrkande 2, Jo719 yrkande 72, Jo740, Jo766 yrkande 2 och Jo859 yrkandena 1 och 2 inte bör vidtas. Motionerna avstyrks således.

I enlighet med nämnda utredningsuppdrag har naturvårdsverket nyligen till regeringen bl. a. redovisat ett förslag till pantsystem för bilbatterier. Enligt vad utskottet erfarit föreslås bl. a. att en miljöavgift införs på nya batterier att användas till att stimulera återvinningen av gamla batterier. Systemet skall administreras av ett nytt företag, Returrabatt AB, och målsättningen är satt till en insamlingsnivå på 90 % inom två år. Med hänsyn till att ett regeringsförslag kan väntas först senare i år anser utskottet att motionerna Jo719 yrkande 75 och Jo23 yrkande 14 inte nu skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Motionerna avstyrks, i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Utskottet, som tidigare haft anledning att behandla frågan om miljöfarliga batterier (bl. a. JoU 1986/87:8, JoU 1987/88:2), finner det angeläget att ånyo framhålla att spridningen av tungmetaller genom batterier utgör ett allvarligt miljöproblem och att en övergång till mindre miljöfarliga batterier är en nödvändighet. I avvaktan på denna utveckling framstår dock arbetet med att stimulera återinsamlingen av batterier som särskilt viktigt. Ekonomiska incitament saknas i dag för sådan insamling, vilket medför att alltför många miljöfarliga batterier blir föremål för en felaktig avfallshantering. För att komma till rätta med detta miljöproblem är det därför utomordentligt viktigt att människor snarast ges incitament att återlämna miljöfarliga batterier, och utskottet efterlyser därför snara och konkreta åtgärder. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo744 yrkande 4, Jo23 yrkande 15 och Jo24 yrkande 34 bör ges regeringen till känna.

För öl- och läskedrycksburkar av aluminium fungerar ett särskilt återtagningssystem i enlighet med lagen (1982:349) om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium. Med stöd av lagen har regeringen givit Returpack AB tillstånd att inrätta och driva ett pantsystem för aluminiumburkar. Fr. o. m. mars 1987 uppgår panten till 50 öre per burk, och återvinningsgraden har successivt ökat. Utskottet finner med hänvisning till det nu anförda och med beaktande av naturvårdsverkets utredningsuppdrag att det för närvarande inte finns skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av motionerna Jo26 yrkande 9 och Jo30 yrkande 47. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Beträffande Returpack AB:s verksamhet i övrigt har utskottet erfarit att bolaget enligt det avtal som slutits mellan delägarna i bolaget skall bedriva sin verksamhet enligt affärsmässiga principer och att bolaget skall prioritera hög återvinning framför vinst men samtidigt tillse att lönsamheten inte urholkas. För att kunna höja återvinningsgraden tas fr. o. m. den 1 november 1987 en administrationsavgift ut på fem öre per burk. Därigenom kan intäkterna balanseras mot kostnaderna vid en återvinningsgrad av ca 90 %.

Med hänsyn till det nu redovisade som enligt utskottets mening synes vara tillfredsställande, och då det kan förutsättas att berörda myndigheter följer verksamhetens fortsatta utveckling avstyrks motion Jo759.

Återvinning

Som incitament till förbättrad avfallshantering föreslås i motionerna Jo719 yrkande 68 (fp) och Jo744 yrkande 2 (c) lagstiftning om återvinning. Utvecklingen bör påskyndas och ökad samverkan inom tillverkningsindustrin uppnås. Arbetet med att påskynda utvecklingen av återvinningsteknik för miljöfarligt avfall är föremål för yrkande i motion Jo719 yrkande 71. Motionärerna framhåller att ekonomiska styrmedel och ökad tillsyn erfordras för att öka återvinningen. Ökad konkurrens inom miljötekniken samt utvidgat verksamhetsområde för SAKAB utgör ytterligare moment i arbetet för förbättrad återvinningsgrad. I samma motion yrkande 73 framhålls vikten av fungerande glasåtervinning då glas är ett av de besvärligaste ämnena vid söpförbränning. Systemet med s. k. igloos för glasinsamling bör införas i alla kommuner och ett fungerande återglassystem genomföras. Härutöver bör returglassystemet förbättras och pant införas på systembolagets hela sortiment. Statsbidrag till verksamhet med plaståtervinning yrkas i motion Jo718 yrkande 1 (s). Motionärerna framhåller bl. a. att samhället måste ta initiativ till och uppmuntra återvinningsverksamhet. Enligt motion Jo790 (fp) bör ett återvinningssystem för bilbatterier och fritidsbatterier, finansierat genom en försäljningsavgift, införas. I motion Jo24 yrkande 36 (fp) yrkas att arbetet med att ta fram återvinningsteknik för miljöfarliga batterier prioriteras.

Utskottets överväganden

Som utskottet tidigare anfört kommer resultatet av naturvårdsverkets utredningsuppdrag att utgöra en grund för det fortsatta arbetet med problemen kring avfallshanteringen. Med hänsyn härtill, och då en organiserad källsortering utgör en grundförutsättning för en fungerande återvinning, anser utskottet att motionerna Jo718 yrkande 1, Jo719 yrkandena 68, 71 och 73, Jo744 yrkande 2, Jo790 och Jo24 yrkande 36 för närvarande inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker således motionerna.

Skrotningspremie, miljöfarligt avfall i vissa fall m.m.

För att uppnå miljömässiga fördelar och stimulera till förnyelse av bilparken yrkas i motionerna Jo708 (fp), Jo741 (s), Jo749 (c), Jo871 yrkande 2 (fp), Jo24 yrkande 21 och T65 yrkande 3 en höjning av skrotningspremien för bilar. I de folkpartistiska motionerna yrkas även en höjning av skrotningsavgiften och att premien fastställs till 1 500 kr. I samband med åtgärder för värdandet av Östersjön begärs i motion Jo836 yrkande 3 (vpk) förslag i syfte att ta fram mottagningsanläggningar för senapsgas i två större svenska hamnar. I motion Jo846 (m) yrkas att lysrör och andra lampor innehållande kvicksilver skall hänföras till miljöfarligt avfall. Samma yrkande framförs i

motion Jo850 yrkande 1 (fp). Motionärerna yrkar vidare, yrkande 2, att garantier skapas för att kommunerna hanterar kasserade lysrör på ett tillfredsställande sätt.

Forskning beträffande miljövänliga alternativ till dagens avfallshantering, särskilt med tanke på den miljöfarliga avfallsdestrueringen, efterlyses i motionerna Jo766 yrkande 6 (vpk) och Jo779 yrkande 2 (vpk). I motion Jo858 (c) begärs ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete för ekologisk avfallshantering av latrin och annat organiskt hushållsavfall.

Utskottets överväganden

Med den i propositionen redovisade höjningen av bilskrotningspremien anser utskottet att motionerna Jo741 och Jo749 får anses tillgodosedda.

Eftersom utskottet beträffande storleken på bilskrotningspremie respektive avgift inte finner skäl till annan bedömning än den av miljö- och energiministern redovisade, och då den samlade insats som redovisas i propositionen borde leda till att ett ökat antal bilar skrotas avstyrks motionerna Jo708, Jo871 yrkande 2, Jo24 yrkande 21 och T65 yrkande 3.

Enligt vad utskottet erfarit har kustbevakningen, fiskeristyrelsen och naturvårdsverket utarbetat riktlinjer för hanteringen av senapsgas som påträffas i havet. Frågan om en destruktionsanläggning för sådan gas är alljämt olöst men diskussioner pågår inom ramen för den s. k. Östersjökommissionens arbete. Utskottet utgår ifrån att den fortsatta hanteringen av denna fråga kommer att följas av berörda myndigheter och avstyrker därför motion Jo836 yrkande 3.

Såsom utskottet tidigare redovisat uppgår den totala mängden kvicksilver i kasserade lysrör till mindre än 500 kg/år (JoU 1987/88:2). Även om dessa mängder i och för sig inte kan anses utgöra ett större miljöproblem bör den allmänna målsättningen att minska utsläppen av alla miljöovänliga ämnen inkl. kvicksilver även här tillämpas fullt ut. Med hänsyn till att frågan om kvicksilverutsläpp rymms inom ramen för naturvårdsverkets tidigare nämnda uppdrag bör redovisningen härav avvaktas. Motionerna Jo846 och Jo850 yrkandena 1 och 2 avstyrks därför.

Utgångspunkten för behandlingen av frågorna kring forsknings- och utvecklingsarbetet inom avfallshanteringen bör enligt utskottets mening vara det underlag som naturvårdsverket har att redovisa senast den 1 juni 1988. Utskottet förutsätter att regeringen uppmärksammar även dessa frågor när detta ytterligare underlag finns tillgängligt. Med hänsyn till det anförda avstyrks motionerna Jo766 yrkande 6, Jo779 yrkande 2 och Jo858.

Radon i bostäder

Miljö- och energiministern framhåller i propositionen att radon i bostäder är en mycket viktig hälso- och miljöfråga och att spårningen av byggnader med för hög radonhalt måste intensifieras. Härvid betonas att kommunerna måste ta sin del av ansvaret. Miljö- och energiministern återoppar vidare en enligt tidigare regeringsuppdrag initierad epidemiologisk studie som inletts under sommaren 1987. Studien, som bedrivs under ledning av en projektgrupp inom statens miljömedicinska laboratorium, beräknas pågå i fem

år. Vid samma tillfälle uppdrogs åt statens planverk att genomföra en särskild informationsinsats, riktad till kommunerna, som beräknas vara slutförd under våren 1988. Planverket skall också utarbeta förslag till föreskrifter som ger kommunerna vissa åtgärdsalternativ i samband med bygglovsprövningen. Ett delförslag bereds för närvarande i bostadsdepartementet. Frågan om auktorisationssystem för radonmätningar i bostäder bereds för närvarande i regeringskansliet. Statens strålskyddsinstitut har slutligen i samråd med vissa andra myndigheter utarbetat en lägesrapport om arbetet med att minska riskerna med radon i bostäder. Rapporten överlämnades till regeringen den 1 juli 1987, och däri lämnas ett antal förslag till åtgärder för att minska radonproblemet. Bl.a. har regeringen i budgetpropositionen (prop. 1987/88:100 bil. 13) föreslagit att nuvarande ränte- och amorteringsfria tillägglån för egnahem ersätts av bidrag som motsvarar 50 % av kostnaden för de åtgärder som kommunen funnit nödvändiga för att inte gällande gränsvärden skall överskridas. Bidraget skall utgå med lägst 1 000 kr och högst 15 000 kr.

Utskottets överväganden

Utskottet har inget att erinra mot vad i propositionen anförts om åtgärder mot radon i bostäder. Det kan tilläggas att två yrkanden i motion Jo25 (m) om statens ekonomiska ansvar m.m. på förevarande område överlämnats till bostadsutskottet för beredning. Utskottet tillstyrker vidare förslaget om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080).

Regionala miljöfrågor

I propositionen framhålls att utveckling och överlevnad ofta förutsätter ianspråktagande av olika naturresurser samtidigt som bevarandesynpunkter gör det skäligt att samma resurser skyddas från exploatering. För att uppnå välgrundade och långsiktiga beslut understryks därför vikten av analyser av det regionala miljötillståndet. Miljö- och energiministern har för avsikt att senare återkomma med förslag om att ge länsstyrelserna i uppdrag att ställa samman befintliga uppgifter om de viktigaste miljöproblemen i resp. län. Uppgifterna kan sedermera vara till värde för den av regeringen tillsatta regionalpolitiska kommittén, vars uppgift bl. a. innefattar regionalpolitiska miljöfrågor. Resultatet av länsstyrelsernas inventering skall redovisas till naturvårdsverket som därefter i samråd med det nya plan- och bostadsverket sammanställer en slutredovisning till regeringen under år 1989.

Beträffande tätorterna understryks att trafik och miljö måste förbättras. Ett viktigt medel härför utgör enligt miljö- och energiministern den fysiska planeringen enligt PBL:s intentioner. Luftföroreningarna löses inte enbart med avgasrening, utan åtgärder som minskar biltrafiken krävs. I regeringens proposition om trafikpolitiken inför 1990-talet (prop. 1987/88:50) framhålls också att ett av de viktigaste målen är att begränsa trafikens miljöpåverkan. Förslag har i sistnämnda proposition (s. 82 f. 178 f) lämnats, innebärande väsentligt förbättrade förutsättningar att tillgodose storstadsområdenas investeringsbehov (anslag för investering i länstrafikanläggning). Med hänsyn till de växande trafik- och miljöproblemen i storstadsregionerna har regeringen tillsatt en utredning rörande storstadstrafikens trafik- och

miljöfrågor. Bullerfrågan skall enligt den nya vägpolitiken beaktas i ett tidigt skede av vägplaneringen, och naturvårdsverket har utarbetat förslag till allmänna råd för begränsning av vägtrafikbuller. Det ekonomiska läget gör det dock enligt miljö- och energiministern för närvarande inte möjligt att ange riktlinjer till ledning för arbetet med minskade bullerstörningar i befintlig miljö. Beträffande vägtrafikbuller vid nyplanering avser miljö- och energiministern att inom kort återkomma med förslag till riktlinjer.

Behovet av en samlad bedömning, en syneförrättning, av den skånska miljösituationen understryks i motion Jo762 (s). Motionärerna framhåller bl. a. att arbetet med miljöfrågor kräver ingående studium av komplicerade och svärgenomträngbara förhållanden. I en syneförrättning kan den skånska miljösituationen, tungt miljöbelastad, och därav föranledda relevanta åtgärder kartläggas under samordnad statlig ledning.

I motion Jo15 (m) yrkas att en utredning tillsätts om Göta älv som dricksvattentäkt. För att inför hotet om miljöföroreningar uppnå en samlad syn på Göta älvs vattenområde ur mikrobiologisk och kemisk-teknisk synpunkt anser motionären att det krävs en myndighet med totalansvar och att Göta älv med tillrinningsområde betraktas som en riksangelägenhet.

I motion Jo16 (m) framförs flera yrkanden beträffande miljöfrågor i Stockholmsregionen. I yrkande 2 understryks nödvändigheten av en snabb introduktion av naturgas. Sådan energiproduktion är, enligt motionärerna, relativt skonsam mot miljön, och regeringen bör därför verka för att med rimlig ekonomi och hög säkerhet introducera naturgas som energikälla i Stockholm. Ytterligare kolkraftverk bör enligt motionens yrkande 5 inte planeras i Stockholm. Det skall vara en fortsatt strävan att minska olje- och kolanvändningen, vilket leder till behov av fortsatt teknikutveckling av såväl förbrännings- som reningsfunktionen. Beträffande trafikmiljön i Stockholm framhålls i yrkande 12 nödvändigheten av en utbyggnad av kringfartslederna för förbättrad innerstadsmiljö. Med utgångspunkt från Stockholmsluften framförs i yrkande 13 krav på begränsning av dubbdäcksanvändningen. Anledning finns, enligt motionärerna, för regeringen att överväga dubbdäckens tillåtlighet i södra delen av Sverige. Förutom stoftbildning åberopas de stora ekonomiska värden som går förlorade genom vägbanornas förslitning.

I motion Jo22 (c) yrkas att förslag till skärpta riktlinjer för begränsning av trafikbuller i befintlig bebyggelse utarbetas. Riktlinjerna bör omfatta såväl emissioner som immissioner. Ett samlat handlingsprogram för miljömålen inom bullerområdet yrkas i motion Jo24 yrkande 39 (fp).

Utskottets överväganden

Underlag för att bedöma eventuella problem, behovet av utredningar och åtgärder avseende de regionala miljöproblemen bör enligt utskottets mening kunna erhållas genom länsstyrelsernas aviserade analyser av miljösituationen inom resp. län. Med hänsyn härtill avstyrks motionerna Jo762 och Jo16 yrkandena 2 och 5.

När det gäller Göta älv kan nämnas att vattenkvalitets-, användare- och miljöaspekter för hela det aktuella vattendraget beaktas vid hithörande

miljöskyddsprövningar samt att möjligheten finns att bilda gemensamt ansvariga organ (vattenförbund, vattenvårdsförbund) för att tillvarata dessa intressen. Av det redovisade framgår att ansvariga myndigheter har uppmärksamheten riktad mot de regionala miljöfrågorna, och något uttalande från riksdagens sida synes inte påkallat. Utskottet avstyrker därför motion Jo15.

Utskottet konstaterar att de förslag som lämnats i regeringens trafikpolitiska proposition möjliggör ökade insatser inom storstadsområdenas trafiksektorer, och detta bör enligt utskottets mening kunna medföra avsevärda fördelar ur miljösynpunkt.

Beträffande dubbdäck bör understrykas att användningen av dessa ökat under senare år, och därmed har nackdelarna accentuerats. Användningen av dubbdäck är enligt utskottets mening i första hand en säkerhetsfråga även om andra aspekter härvidlag kan förtjäna uppmärksamhet. En avvägning mellan problemen med slitage och stoftbildning och ökad säkerhet vid vinterväglag måste göras. Riktlinjer för det fortsatta arbetet i denna fråga har aviserats i den trafikpolitiska propositionen (1987/88:50 s 187 f). Med hänsyn till det nu redovisade och då regeringen har tillsatt en utredning angående storstadstrafikens trafik- och miljöfrågor bör motionen Jo16 yrkandena 12 och 13 inte för närvarande föranleda någon åtgärd. Utskottet avstyrker således motionen.

Utskottet anser att trafikbuller utgör ett allvarligt miljöproblem som det är mycket angeläget att komma till rätta med. Det huvudsakliga problemet när det gäller hanteringen av trafikbuller är alltså, såsom också framhålls i propositionen, de mycket höga kostnader som är förenade med åtgärder i befintlig miljö. För att minska bullret kan bl. a. fordonskraven skärpas, nya vägbeläggningar utvecklas och trafikapparaten rustas upp. Nämda faktorer kan, enligt utskottets mening, anses innefattas i tidigare redovisade utredningsuppdrag beträffande storstadstrafiken. Med hänsyn härtill och med beaktande av att naturvårdsverket utarbetat ett förslag till allmänna råd för begränsning av vägtrafikbuller samt att regeringen avser att återkomma beträffande bullerproblemen vid nyplanering avstyrks motionerna Jo22 och Jo24 yrkande 39.

Utskottet har i detta sammanhang valt att även behandla ett antal motionsyrkanden rörande vissa speciella miljöfrågor.

Att kärnkraften är ett hot mot allt levande är enligt motionärerna i motion Jo26 (vpk) något som alla i folkrörelsesverige vet. En härdsmälta skulle få oanade miljökonsekvenser. Varje dag transporteras en mängd miljöfarligt gods på våra vägar, järnvägar, vattenvägar och i vårt luftrum, och Sverige dras även alltmer in i handeln och utbytet av klyvbara produkter. Med hänvisning härtill yrkar motionärerna att transitering av radioaktivt material inom svenskt territorium förbjuds (yrkande 12), att regeringen lämnar en uttömmande redogörelse för sambandet kärnkraft-kärnvapen (yrkande 14) och att epidemiologiska undersökningar genomförs beträffande det radioaktiva nedfallets påverkan på människorna i anledning av Tjernobyli och lågdosstrålningens inverkan på de kringboende vid kärnkraftverken (yrkandena 15 och 16).

Transport av radioaktivt material ingår som en del i det allmänna begreppet transport av farligt gods och regleras i Sverige av lagen (1982:821) om transport av farligt gods. För internationella transporter av gods har Sverige biträtt ett antal konventioner beträffande järnväg, landsväg, sjöfart och luftfart. Ett svenskt förbud mot transitering av radioaktiva material via svenska hamnar och svenskt luftrum skulle såvitt utskottet kan bedöma innebära ett brott mot åtaganden gjorda i anslutning till nämnda konventioner. Slutligen kan nämnas att transitering av kärnämne via Sverige förutsätter särskilt godkännande av berörda myndigheter. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo26 yrkande 12.

Utskottet anser vidare att motion Jo26 yrkande 14 i huvudsak inte kan anses falla inom ramen för den beredning utskottet har att göra i förevarande ärende varför motionsyrkandet avstyrks.

Enligt vad utskottet erfarit bedöms epidemiologiska undersökningar av det radioaktiva nedfallets påverkan på människan i områden som drabbats av nedfallet från Tjernobyl som mindre meningsfulla. Möjligheten finns att det på lång sikt kan uppstå ett ringa antal cancerfall till följd av det radioaktiva nedfallet, men eftersom den nu begärda studien inte kan förväntas visa på några som helst effekter, och då tillgängliga medel kan användas mer ändamålsenligt avstyrks motion Jo26 yrkande 15.

En motsvarande studie bland kringboende vid kärnkraftverken för att utröna den kontinuerliga lågdosstrålningens effekter uppges inte heller kunna redovisa några användbara resultat, och sådana undersökningar prioriteras därför inte för närvarande. Utskottet avstyrker med det anförda även motion Jo26 yrkande 16.

9. Internationellt miljösamarbete

Sammanfattningsvis anför miljö- och energiministern följande.

Sverige bör verka för att rekommendationerna från Brundtlandkommissionen om en hållbar och bärkraftig utveckling genomsyrar arbetet i alla internationella organisationer för miljö- och utvecklingsfrågor.

Sverige bör verka för att de FN-organ och andra internationella organisationer som ägnar sig åt internationellt samarbete inom områden såsom t. ex. transport, industri, energi och jordbruk tar ett direkt ansvar för miljöhänsynen i sina beslut.

Sverige bör som ett led i en aktiv svensk miljöpolitik verka för att samarbetet mellan EFTA och EG på miljöområdet stärks.

Sverige bör verka för att miljösamarbetet i OECD och ECE intensifieras.

De bilaterala förbindelserna på miljöområdet utvecklas snabbt. Intresset för svenskt kunnande ökar, vilket utgör en god grund för ökad svensk export av varor och tjänster på miljöområdet.

Ett internationellt miljöteknikinstitut inrättas med syfte att främja forskning, utveckling och spridning av miljöteknik.

Kontakter på det icke-mellanstatliga planet bör uppmuntras för att stödja det internationella förhandlingsarbetet.

Miljö- och energiministern framhåller som nödvändigt att alla länder gemensamt söker bemästra de regionala och globala miljöproblemen såsom ökenspridningen, avvecklingen av de tropiska och subtropiska skogarna, kemikaliehanteringen och nedbrytningen av ozonskiktet. Det anses vara av yttersta vikt att det internationella miljösamarbetet på dessa områden bedrivs effektivt och målinriktat. Sveriges deltagande i samarbetet kring dessa frågor är grundat på vårt ansvar för den globala miljön som vi som ett av världens mest gynnade länder solidariskt måste utöva. I andra frågor, t. ex. vad gäller luft- och havsföroreningarna, grundas Sveriges agerande även på nödvändigheten av att kunna uppnå nationella miljömål.

Sammanfattningsvis sägs att det löpande internationella miljösamarbetet är av betydande omfattning. Sverige deltar aktivt i flertalet sammanhang och många gånger som en av de ledande och initiativtagande nationerna.

Vid sidan av det mellanstatliga miljösamarbetet bedrivs ett omfattande internationellt miljösamarbete av bl. a. ideella organisationer, folkrörelser, näringslivsorganisationer och vetenskapliga institutioner.

Det internationella mellanstatliga miljösamarbetet har en relativt kort historia. Först omkring år 1970 tillskapades permanenta, internationella fora. Så inrättades t. ex. år 1970 en miljökommitté inom OECD och året därpå tillskapades en miljökommitté inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). Den första mellanstatliga institutionen med global räckvidd blev FN:s miljöprogram (UNEP) som inrättades genom beslut av FN:s generalförsamling år 1972. Samma år institutionaliserades även det nordiska miljösamarbetet under Nordiska ministerrådet. Flertalet viktiga konventioner om skydd för den marina miljön, för åtgärder mot luftföroreningar och om skydd av flora och fauna är också i huvudsak tillkomna under 1970-talet.

Flera av de på 1970-talet tillkomna internationella fördragen fick karaktären av ramkonventioner. Det är först under 1980-talet som principåtagandena i dessa konventioner har fått en mer konkret form genom bindande åtaganden om kvantitativt preciserade åtgärder i syfte att minska belastningen på ekosystemet. Denna utveckling av det internationella miljösamarbetet innebär samtidigt att deltagandet har blivit alltmer krävande. Det påkallar en långtgående samordning mellan miljöministerier och berörda inressenter i viktiga ekonomiska sektorer som har ansvar för att genomföra de internationellt bindande åtagandena. Den omorganisation som genomfördes i och med att miljö- och energidepartementet inrättades den 1 januari 1987 och fick en samordnande och pådrivande roll har gett Sverige en god bas för det internationella agerandet.

De internationella organisationer som skapats för miljösamarbetet har vissa strukturella svagheter vilka medför tröghet i arbetet. Visserligen har UNEP till uppgift att inom FN-systemet ta initiativ till miljöfrämjande åtgärder men det har i praktiken inte visat sig möjligt att annat än i begränsad utsträckning öva inflytande på utformningen av programmet. I organisationer som OECD, ECE och även inom Nordiska ministerrådet har miljökommittéerna starkt begränsade möjligheter att verka för ett önskvärt miljöhänsynstagande i de sidoordnade sektorkommittéerna. I de internatio-

nella liksom i de nationella organisationerna arbetar miljökommittéerna som sektororgan vilket begränsar deras möjligheter att påverka organisationernas program. Sverige har därför en viktig uppgift att aktivt verka för att de kommittéer i skilda internationella organisationer som har ansvar för tunga ekonomiska sektorer samverkar med miljökommittéerna och tar hänsyn till miljön vid utformningen av sina rekommendationer och beslut. I den andan och i linje med de tankegångar som präglar rapporten från Världskommissionen för miljö och utveckling, den s. k. Brundtlandkommissionen, har Sverige t. ex. tagit initiativ till en konferens mellan de europeiska transportministrarna (CEMT) och OECD:s miljökommitté på ministernivå. Sverige har även tagit initiativ till ett möte mellan de nordiska miljöministrarna och transportministrarna att hållas före OECD-mötet. I IEA verkar Sverige sedan flera år tillbaka för att miljöaspekterna blir viktiga inslag i medlemsländernas energipolitik. Miljö- och energiministern konstaterar att detta synsätt nu har vunnit ökat gensvar.

Motionerna

Krav på ett intensifierat deltagande från svensk sida i det internationella miljövarsarbetet framförs i motion Jo719 (fp) yrkande 1. Centerpartiet anser i motion Jo30 yrkande 12 att Sverige genom bl. a. Världsnaturunionen måste delta aktivt i den internationella naturvården. Enligt kommittémotionen Jo767 (c) bör en starkare markering av såväl behovet av konkreta åtgärder som beaktande av miljöaspekterna på den allmänna samhällsutvecklingen prägla inriktningen av det internationella miljöarbetet (yrkande 2). I yrkande 3 begärs en översyn av Sveriges internationella miljöbevakning. I två partimotioner från vpk betonas vikten av internationellt samarbete för att rädda naturresurserna (Jo26 yrkande 3) och av Sveriges roll som initiativtagare på nordiskt och internationellt plan till miljöförbättringar och samarbete för att uppnå globala lösningar på miljöproblemen (Jo839).

Som nya initiativ i det internationella miljöarbetet föreslår centerpartiet i motion Jo30 anordnande av internationella miljöteknikmässor för spridande av kunskap om den mest effektiva miljötekniken (yrkande 18), beviljande av exportkreditgarantier även för export av miljöteknik (yrkande 19) samt utnämmande av miljöattachéer vid strategiskt viktiga ambassader (yrkande 20).

Enligt tre motioner – Jo30 (c) yrkande 13, Jo719 (fp) yrkande 9 och Jo720 (c) yrkande 5 – bör Antarktis skyddas genom att förklaras som internationell naturpark (nationalpark).

Utskottets överväganden

I takt med ökade kunskaper om såväl de globala som de regionala miljöproblemen framstår det internationella miljöarbetet som alltmer centralt. Svenska ansträngningar är här inte bara nödvändiga för att vi skall kunna uppnå de nationella miljömålen; som ett av världens mest gynnade länder måste vi solidariskt ta vår del av ansvaret för den globala miljön. I likhet med miljö- och energiministern kan utskottet konstatera att Sverige här

framstår som en av de ledande nationerna på många områden. Denna position måste emellertid inte bara upprätthållas utan även förstärkas. Av miljö- och energiministerns redogörelse för och syn på Sveriges deltagande i det internationella miljösamarbetet framgår att från svensk sida stora ansträngningar görs och kommer att göras för att uppfylla dessa ambitioner. Utskottet är inte främmande för de särskilda svarigheter som inom vissa organ möter i arbetet på ett inte bara önskvärt utan också nödvändigt hänsynstagande till miljön. Den grundsyn som beskrivs i propositionen och de initiativ som redovisas där torde emellertid på sikt kunna bidra till att miljöaspekterna starkare genomsyrar även dessa organ. Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att de initiativ och den inriktning av Sveriges roll inom det internationella miljösamarbetet som föreläggs i propositionen bär för att i internationella sammanhang Sverige i ökad utsträckning kan bidra till en framsynt hushållning med naturresurserna och till en djupare insikt och bättre omsorg om miljön. Med det anförda finner utskottet syftet med motionerna Jo26 yrkande 3, Jo30 yrkandena 2 och 12, Jo715 yrkande 1, Jo767 yrkandena 2 och 3 och Jo839 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna bör sålunda lämnas utan åtgärd.

Yrkanden motsvarande yrkande 18 i motion Jo30 om svenska initiativ till internationella miljöteknikmässor har flera gånger tidigare och senast under förra riksmötet avslagits av riksdagen. Utskottet har vid sin behandling framhållit att det i första hand bör ankomma på näringslivet att ta initiativ till sådana mässor (JoU 1986/87:6 s. 6). Utskottet finner inte anledning att i dag inta en annan ståndpunkt i frågan och avstyrker på den grunden motionen i denna del.

Frågan om exportkreditgarantier vid export av miljöteknik – Jo30 yrkande 19 – har nyligen i annat sammanhang varit föremål för riksdagens behandling. Näringsutskottet avstyrkte ett liknande yrkande och konstaterade sammanfattningsvis dels att nuvarande regler för statligt stöd i form av exportkreditgarantier givetvis omfattar även miljöteknik, dels att ett avsteg från gällande riktlinjer genom en mer generös tillämpning med ökat risktagande inte skulle kunna godtas med hänsyn till bl. a. Sveriges internationella åtaganden. Näringsutskottet ansåg slutligen att det alltjämt finns starka skäl för en restriktiv inställning i frågan, i all synnerhet som det torde finnas goda förutsättningar för en ökad svensk export av miljöteknik inom ramen för de nuvarande systemen för exportfinansiering. Näringsutskottet avstyrkte motionen på den grunden (NU 1987/88:24 s.10). Jordbruksutskottet finner ingen anledning till annan bedömning än näringsutskottet och avstyrker därför motion Jo30 yrkande 19.

Krav på utnämmande av miljöattachéer vid strategiskt viktiga ambassader framförs i motion Jo30 yrkande 20. Enligt vad utskottet erfarit har inom regeringskansliet nyligen företagits en utredning av utlandsbevakningen på miljöområdet och en ny instruktion utfärdats som syftar till en förstärkt miljöbevakning. Utskottet – som förutsätter att bevakningen vid svenska utlandsmyndigheter även i fortsättningen sker med uppmärksamhet och skicklighet – anser härigenom syftet med motion Jo30 yrkande 20 i väsentlig del tillgodosett och avstyrker på den grunden motionen.

Sveriges agerande för att få Antarktis förklarad som internationell naturpark eller nationalpark har vid flera tidigare tillfällen och senast hösten 1987

varit föremål för riksdagens behandling. Utskottets inställning till yrkanden motsvarande motionerna Jo30 yrkande 13, Jo719 yrkande 9 och Jo720 yrkande 5 har varit i stort sett positiv. Utskottet har emellertid avstyrkt motionerna med konstaterandet att nuvarande fördragssystem fungerar väl och att möjligheterna till utvidgat samarbete på grund av detta system är goda (JoU 1987/88:5 s. 16). Utskottet saknar anledning att frångå sin tidigare bedömning och avstyrker således motionerna Jo30 yrkande 13, Jo719 yrkande 9 och Jo720 yrkande 5.

Uppföljning av Brundtlandkommissionens rapport

Enligt propositionen bör Sverige nu verka för att Brundtlandkommissionens rapport och FN-resolutionens innehåll blir vägledande för det internationella miljösamarbetet och genomsyrar arbetet i alla internationella organisationer. I sammanhanget kan nämnas att en rådgivande referensgrupp för globala miljöfrågor har tillsatts med uppgift att medverka vid utformningen av svenska ståndpunkter och initiativ i det internationella miljösamarbetet. I detta arbete bör Sverige nära samverka med övriga nordiska länder. På norskt initiativ har en nordisk ledningsgrupp på statssekreterarnivå tillsatts för att leda och samordna nordiska insatser i berörda internationella organisationer. En princip i det nordiska samarbetet är att man i första hand bör ta fasta på följande huvudpunkter i den nämnda FN-resolutionen och från nordiskt håll arbeta för att de förverkligas:

- uppmana de beslutsfattande församlingarna inom FN-systemets organisationer att revidera inriktningen av program, budgetar och aktiviteter i syfte att främja en hållbar och bärkraftig utveckling och därvid ta hänsyn till Brundtlandkommissionens analys och rekommendationer.
- uppmana de multinationella biståndsorganen och finansorganen att engagera sig för en varaktigt hållbar utveckling i enlighet med mottagarländernas egna prioriteringar.

Den förstnämnda huvudpunkten innebär i praktiken för Sveriges och andra länders del att det internationella miljösamarbetet inte längre bör och kan begränsas till de internationella organisationer som i första hand har tillskapats för samarbete om miljöfrågor. Vissa av FN:s fackorgan såsom UNIDO, FAO, UNESCO och WHO blir minst lika viktiga som UNEP när det gäller att inom FN-systemet främja miljöhänsynen och en hållbar och bärkraftig utveckling. De länder – till vilka Sverige hör – som ser det som angeläget att verka för Brundtlandkommissionens rekommendationer att angripa miljöproblemen vid källan och i preventivt syfte måste göra stora ansträngningar att samordna sitt uppträdande i å ena sidan FN:s miljöstyrelse, å andra sidan berörda fackorgan.

Den andra huvudpunkten har redan i viss mån beaktats av Sverige i och med statsmaktens beslut att ange en framsynt hushållning med naturresurserna och omsorgen om miljön som ett femte mål för det svenska utvecklingssamarbetet.

I FN-resolutionen inbjuds regeringarna att stödja och engagera sig i uppföljningsåtgärder för att förverkliga Brundtlandkommissionens olika rekommendationer genom att arrangera nationella, regionala och globala konferenser.

Vid 1987 års generalförsamling föreslog Sverige FN att överväga frågan om en andra global FN-konferens om den mänskliga miljön år 1992 och förklarade sig berett att stå som värd för en sådan konferens.

Den norska regeringen har inbjudit ECE-länderna till en regional uppföljningskonferens år 1990 och hemställt om ett nära nordiskt samarbete i förberedelserna för denna konferens. Denna hemställan har från svensk sida besvarats positivt.

De nordiska länderna har också erbjudit sig att stödja regionala konferenser i u-länder, där dessa får tillfälle att diskutera Brundtlandkommissionens rapport och dess konsekvenser.

Slutligen planerar Vetenskapsakademien ett internationellt seminarium om miljö och säkerhet hösten 1988. Bl.a. kommer att belysas de säkerhetspolitiska aspekterna på de stora miljöproblemen, en fråga som också berörs av Brundtlandkommissionen.

Motionerna

Tre motioner – samtliga (c) – behandlar Brundtlandkommissionens rapport. Enligt partimotionerna Jo30 yrkande 2 och Jo767 yrkande 4 bör kommissionens förslag läggas till grund för skapandet av en uthållig utveckling och för den strategi för vårt internationella agerande som måste utarbetas. Den svenska regeringen bör enligt motion Jo38 yrkande 1 bättre än vad som sker ta konsekvenserna av den epokgörande nya inriktning av miljötänkandet som rapporten innebär.

Utskottets överväganden

I linje med vad utskottet anfört ovan (s. 143f.) om den svenska synen på det internationella miljösamarbetet och den aktiva roll som i detta sammanhang bör vara Sveriges ansluter sig utskottet till de synpunkter från miljö- och energiministern som framförts på Brundtlandkommissionens rapport. Utskottet ansluter sig även till de ställningstaganden och till de vidtagna och aviserade åtgärder som redovisats i propositionen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om miljö- och energiministerns redogörelse för det nya nordiska samarbetsprogram på miljöområdet som är under utarbetande och som baseras på bl. a. de principer som presenteras i Brundtlandkommissionens rapport (se ovan). Vad utskottet här anfört tillgodoser enligt utskottets mening motionerna Jo30 yrkande 2, Jo38 yrkande 1 och Jo767 yrkande 4 vilka således bör lämnas utan åtgärd.

Europeiskt miljösamarbete

Miljö- och energiministern konstaterar inledningsvis att miljösamarbetet i Europa utvecklas snabbt. Inom EG har samarbetet på miljöområdet successivt förstärkts sedan det inleddes i början av 1970-talet. Den höjda ambitionsnivån har bl. a. kommit till uttryck i den s. k. europeiska enhetsakten, som trädde i kraft år 1987 och genom vilken bl. a. målsättningen att förbättra miljön uttryckligen läggs till i Romfördraget.

Något formellt miljösamarbete mellan EFTA-länderna har hittills inte förekommit. Luxemburgdeklarationen från år 1984 om ett närmare samarbete mellan EG och EFTA nämner dock uttryckligen miljöfrågor som ett lämpligt samarbetsområde.

Vid det möte med samtliga EFTA:s och EG:s miljöministrar och den kommissionsledamot som ansvarar för miljöfrågor inom EG som ägde rum i oktober 1987 i Noordwijk i Nederländerna antogs en deklaration om närmare samarbete. Beslut fattades om ett förbättrat informationsutbyte mellan medlemsländerna och om regelbundna möten. Mötet medför förutsättningar att förstärka samarbetet genom de konsultationsförfaranden som har utvecklats, och Sverige har fått ökade möjligheter att på ett tidigt stadium framföra synpunkter på planerade åtgärder och därigenom få ökat gehör. Bl.a. kommer frågor om luftburna föroreningar, klimatförändringar och marina föroreningar att ges hög prioritet. Beslut fattades om ett förbättrat informationsutbyte mellan länderna.

EG-kommissionen har t. ex. fått tämligen vittgående möjligheter att ta initiativ till ett vidgat samarbete med EFTA-länderna. I den s. k. vitboken från 1985, som inom EG syftar till att fram till år 1992 avskaffa ett stort antal hinder för fri rörlighet för varor, tjänster och människor återfinns även flera åtgärder inom miljöområdet.

För att förbereda vårt land för ett utvidgat miljösamarbete i Västeuropa har en speciell EG-beredningsgrupp för miljöfrågor upprättats. Dess syfte är att dels förbereda uppföljningen av Noordwijkmötet, dels bevaka vitboksarbetet. Miljö- och energiministern räknar med att Europafrågorna kommer att bli alltmer betydelsefulla framöver och anser som särskilt viktigt att man inom departement och myndigheter aktivt följer arbetet i EG.

Ett omfattande arbete med de västeuropeiska länderna äger dessutom rum inom ramen för organisationer såsom OECD och ECE. Detta samarbete framhålls som värdefullt och bör intensifieras.

Miljösamarbetet inom ECE anses som särskilt betydelsefullt eftersom ECE är ett alleuropeiskt samarbetsorgan där även de östeuropeiska staterna deltar. Inom ramen för uppföljningsmötet med konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (FSK) har de nordiska länderna lagt fram förslag i syfte att intensifiera det europeiska miljösamarbetet.

Motionerna

I moderata samlingspartiets partimotioner Jo25 och Jo751 betonas Sveriges starka beroende av EG på miljöområdet och nödvändigheten av ett intensifierat samarbete med Gemenskapen. Ett vidgat västeuropeiskt samarbete framhålls som en trolig förutsättning för ett fördjupat samarbete med Östeuropa på detta område. Genom samordnade västeuropeiska insatser i form av tekniköverföring, kreditöverenskommelser m.m. kan lösningen på öststaternas miljöproblem underlättas. Sverige bör i aktuella fora verka för att sådana överenskommelser kommer till stånd (yrkandena 17 resp. 1). Behovet av nära samarbete mellan Sverige och dess grannländer för att skapa ekologisk säkerhet och god livsmiljö framhålls i motion Jo31 (c) yrkande 1. Enligt centerpartiets partimotion Jo767 skulle genom bildandet av ett Miljö-EUREKA det europeiska samarbetet på miljöområdet främjas och åtgärder för att minska luftföroreningarna utvecklas och stimuleras (yrkande 23).

Utskottet delar i allt väsentligt de synpunkter på det europeiska miljö-samarbetet som framförs i motionerna Jo25 yrkande 17, Jo31 yrkande 1 och Jo751 yrkande 1. Mot bakgrund av den utförliga redogörelse för pågående arbete inom olika internationella organisationer liksom för regeringens initiativ på området som presenterats i propositionen kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att man från Sveriges sida har intensifierat sina ansträngningar i olika internationella sammanhang. Detta gäller inte minst det europeiska miljö-samarbetet. Utskottet vill emellertid också hänvisa till vad som anfördes i samband med utskottets yttrande över proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen. Utskottet uttalade då att – inom ramen för ett ökande internationellt samarbete – man dock från svensk sida bör slå vakt om de resultat som hittills uppnåtts i det nationella miljö-vårdsarbetet. Utskottet utgick också från att en harmonisering på det internationella området inte får utgöra hinder mot en fortsatt hög ambitionsnivå i vårt eget miljö-vårdsarbete (JoU 1987/88:2y s. 5). Vad utskottet sålunda anfört tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motionerna. Mot den bakgrunden avstyrks motionerna Jo25 yrkande 17, Jo31 yrkande 1 och Jo751 yrkande 1.

Fragan om inrättande av ett Miljö-EUREKA har vid flera tidigare tillfällen och senast varen 1987 varit föremål för utskottets ställningstagande. Utskottet delade då den oro som framfördes i motionen över koldioxidutsläppens omfattning och instämde även i det stora behov av europeiskt samarbete som föreligger på miljöområdet (JoU 1986/87:19 s. 27). Utskottets inställning är härvidlag oförändrad, men nu liksom då vill utskottet hänvisa såväl till de samlarbetsprojekt på både nordisk och europeisk grund som pågår på området som till de organisatoriska förutsättningar för ett utvidgat samarbete som redan nu existerar. Motion Jo767 yrkande 23 bör därför lämnas utan åtgärd.

Nordiskt miljö-samarbete

De nordiska länderna har sedan början av 1970-talet samarbetat aktivt om miljöfrågor dels bilateralt, dels genom ett formaliserat samarbete inom ramen för Nordiska ministerrådet. De nordiska länderna har ingått bindande avtal om miljö-samarbete i form av det år 1974 ändrade Helsingforsavtalet och en bindande miljöskyddskonvention som trädde i kraft år 1976. Konventionen föreskriver bl. a. att vid prövning av miljöfarlig verksamhet skall en störning som sådan verksamhet medför eller kan medföra i en annan fördragsslutande stat likställas med störning i det egna landet.

Prioriterade områden för samarbete har under senare år varit luft- och havsföroreningar och kemikalieanvändningen. De nordiska länderna av-sätter var för sig betydande resurser för miljö-vård. Nordiskt samarbete syftar bl. a. till att samordna dessa resurser genom arbetsfördelning och utbyte av erfarenheter på en lång rad centrala miljöområden.

Ett nytt nordiskt samlarbetsprogram på miljöområdet håller för närvarande på att utarbetas. Det avses vara mer långsiktigt och principiellt än tidigare program och baseras bl. a. på de principer som är presenterade i rapporten från Brundtlandkommissionen. Efter förslag från Nordiska rådet

har ministerrådet vidare beslutat att ta fram en nordisk plan mot havsföroreningar.

De nordiska länderna arbetar i ökad utsträckning tillsammans på det internationella miljöområdet. Genom formella och informella samråd och ofta genom ett samlat agerande kan de nordiska länderna spela en pådrivande roll och samtidigt ta till vara gemensamma intressen. Miljö- och energiministern fäster stor vikt vid detta arbetssätt och förutsätter att största möjliga nordiska samarbete eftersträvas även i försättningen.

Motionerna

I folkpartiets partimotion Jo24 framförs i yrkande 3 krav på konsultationer inom ramen för den nordiska miljöskyddskonventionen med den regering som står i begrepp att ge tillstånd till sådan miljöstörande verksamhet som bedöms ha en betydande inverkan på svenskt territorium. Även krav på åtgärder mot redan tillåtna utsläpp bör övervägas. Sverige bör i motsvarande mån vara lyhört för krav från grannländerna.

Utskottets överväganden

Miljöstörande verksamhet drabbar Norden såväl från omvärlden som från övriga nordiska länder. De nordiska länderna har emellertid en tradition av samarbete på flera olika samhällsområden. Som miljö- och energiministern anför pågår även inom miljöområdet ett aktivt samarbete länderna emellan. Det nordiska samarbetsprogram som är under utarbetande liksom beslutet om en nordisk plan mot havsföroreningar bör enligt utskottet medföra att detta samarbete i en nära framtid blir än mer utvecklat och konkret. I avvaktan på resultatet av detta arbete bör enligt utskottets mening motion Jo24 yrkande 3 inte medföra någon riksdagens åtgärd.

Bilateralt miljösamarbete

Miljö- och energiministern konstaterar att det bilaterala samarbetet på miljöområdet är omfattande. Inom ramen för de avtal om industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete som Sverige har ingått med Sovjetunionen, Polen, Tyska Demokratiska Republiken, Tjeckoslovakien och Ungern har Sverige etablerat bilateralt samarbete även på miljöområdet. Naturvårdsverket har fått regeringens uppdrag att ansvara för genomförandet av arbetet som till stor del sker inom ramen för bilaterala arbetsgrupper. Förhandlingar i syfte att på regeringsnivå ingå ett separat avtal med Sovjetunionen på miljöområdet kommer att inledas snarast.

Möten på ministernivå förekommer även och då främst med Östersjöstaterna.

Det bilaterala samarbetet med länderna i Västeuropa syftar ofta till att samordna likasinnade länder till gemensamma ståndpunkter och strategier i viktigare multilaterala förhandlingar.

Även med flera u-länder ökar kontakterna liksom med högteknologiska länder som USA och Japan med vilka tekniskt samarbete äger rum på många områden. Det svenska uppträdandet på det miljöpolitiska området har väckt uppmärksamhet i många länder, och svensk expertis efterfrågas utomlands i ökad utsträckning för deltagande i seminarier, symposier m.m.

Denna utveckling ger oss enligt miljö- och energiministern goda möjligheter att dels inverka på miljöpolitiken i andra länder, vilket också kan

medföra en bättre miljö i Sverige, dels öka svensk export av utrustning och kunnande inom miljöskyddsområdet.

Motionerna

Two motioner – Jo31 (c) yrkande 2 och folkpartiets partimotion Jo719 yrkande 8 – behandlar frågan om Sveriges möjligheter att inleda överläggningar med Polen om tekniskt och ekonomiskt samarbete på miljöskyddsområdet. I den nu aktuella partimotionen framför folkpartiet också krav på Sverige att väcka talan vid Internationella domstolen i Haag mot Storbritannien och Polen för dessa länders föroreningar av andra länders territorier (yrkande 6), och enligt motion Jo735 (c) yrkande 3 bör Sverige utöva påtryckningar mot Storbritannien för att få detta land att ytterligare minska svavelutsläppen.

Enligt motion Jo842 (m) bör Sverige verka för att Sovjetunionen inte genomför planerna på utvidgad fosforitbrytning i Estland.

Motionären i motion Jo20 (c) begär överläggningar med den finska regeringen i syfte att minimera utsläppen från Torneäverken (yrkande 1) och ändring i lagen om gränsöverskridande så att även utsläpp i luften kan prövas av gränsöverskridande kommissionen (yrkande 2).

Utskottets överväganden

Som utskottet ovan har konstaterat är en av förutsättningarna för ett framgångsrikt nationellt miljövårdsarbete att åtgärder på miljöområdet vidtas även i vår omvärld. Utskottet har i flera sammanhang uttalat sin oro över det miljöhot som luft- och havsföroreningarna utgör mot vårt land. Det är i dag känt att en betydande och relativt sett ökande del av de föroreningar som i olika former drabbar oss har sitt ursprung i Europas industriområden, dvs. bl. a. Polen och Storbritannien. Som ovan anförts (avsnitt 2) anser utskottet det därför ytterst angeläget att Sverige i olika sammanhang kraftfullt fortsätter sitt arbete för att förmå även dessa länder att vidta verkningsfulla åtgärder i syfte att angripa sina miljöproblem. Som särskilt angeläget vill utskottet framhålla samarbetet på detta område mellan länderna runt Östersjön. Utskottet är emellertid väl införstått med det faktum att flera av Europas länder anser sig sakna ekonomiska och tekniska möjligheter att investera i miljöteknik. Som utskottet ovan har anført (avsnitt 5) bör regeringen därför verka för uppbyggnaden av en internationell luftvårdsfond för investeringar i reningsteknik, övergång till mer miljövänliga energislag och effektivisering av energin. Som ett led i det angelägna internationella samarbetet om Nordsjöns miljö har utskottet förordat att vid förhandlingar med övriga konventionsstater i Nordsjösamarbetet från svensk sida tas upp bildandet av en Nordsjökommission. Vad utskottet sålunda anført tillgodoser i allt väsentligt motionerna Jo31 yrkande 2, Jo719 yrkande 8 och Jo735 yrkande 3 som härmed avstyrks.

Ett tillmötesgående av kravet från folkpartiet om väckande av talan mot Storbritannien och Polen vid Internationella domstolen i Haag skulle enligt utskottets mening dåligt främja det samarbete med dessa länder som förordats av utskottet och motionärerna. Motion Jo719 yrkande 6 avstyrks således.

De farhågor för en utvidgad fosforitbrytning i Estland som framförs i

motion Jo842 finner utskottet åtminstone för tillfället oggrundade. I sitt svar på fråga 1987/88:325 uttalade miljö- och energiministern i riksdagen att hon från Sovjetunionen fått besked om att några planer i den riktningen för närvarande inte föreligger. Motionen avstyrks således.

Med anledning av vad som anförs i motion Jo20 vill utskottet erinra om att endast utsläpp i vatten kan prövas med stöd av lagen (1971:850) med anledning av gränsälvöverenskommelsen den 16 september 1971 mellan Sverige och Finland. Frågan om sådana luftutsläpp som avses i motionen kan prövas inom ramen för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar samt den nordiska miljöskyddskonventionen. Enligt vad utskottet erfarit pågår prövning av utsläppen från Outukumpu OY när det gäller vatten av gränsälvskommisionen och beträffande luftutsläpp enligt den finska luftvårdslagen. Naturvårdsverket deltar aktivt i båda ärendena. I det planerade gemensamma nordiska miljövårdsprogrammet (se ovan s. 12) kommer gränsområdesfrågorna att behandlas särskilt. Utskottet har erfarit att detta arbete redan har inletts i samarbete mellan de nordiska miljödepartementen och beräknas vara slutfört inom ett år. I avvaktan på resultatet av pågående arbete bör enligt utskottets mening motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Motion Jo20 yrkandena 1 och 2 avstyrks således.

Ett internationellt miljöteknikinstitut

I den internationella miljödiskussionen har under senare år frågan om utveckling och spridning av mer miljövänlig och resurssnål teknik fått ökad uppmärksamhet. Miljö- och energiministern delar Brundtlandkommissionens åsikt att sådan teknisk utveckling skall främjas som lägger grunden för en varaktigt hållbar utveckling. Under senare tid har ny intressant teknik utvecklats – ofta som resultat av hårdare miljökrav från regeringar och myndigheter. Industrin, tillsammans med forskare och tekniker, bör stimuleras att främja utvecklingen av miljövänligare teknik.

En angelägen uppgift är också att sprida kännedom om ny miljövänlig och resurssnål teknik liksom att kunna visa att sådan teknik i det längre perspektivet är den mest ekonomiska.

Mot denna bakgrund föreslår miljö- och energiministern att ett internationellt institut för att främja utveckling och spridning av miljövänlig teknik inrättas. Institutets huvudsakliga arbetsuppgifter bör vara att främja forskning och utveckling av teknik för en miljöanpassad och varaktigt hållbar ekonomisk utveckling och att bidra till ett ökat utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan olika länder om sådan teknik. Institutet bör ha en internationell verksamhetsbas och vara ett centrum för kunskap om miljövänlig och resurssnål teknik. Det bör också utveckla former för en aktiv internationell förmedling av information om sådan teknik till potentiella nyttjare.

Styrelse och ledning för institutet bör ha en internationell profil med god förankring i internationella organisationer, det tekniskt-vetenskapliga samfundet och internationellt näringsliv.

Institutet bör kunna bidra till att framstående forskare från skilda delar av världen kan engageras i ett utvecklingsarbete av stor strategisk betydelse.

En viktig uppgift för institutets forskare blir att analysera och bedöma ny teknik utifrån kravet på en varaktigt hållbar ekonomisk utveckling.

Det beräknas att 25 milj. kr. per år under fem år bör avdelas för institutet.

Motionerna

I ett flertal motioner framförs synpunkter på lokaliseringen av det internationella miljöteknikinstitutet. Kronobergs län, Göteborg och Stenungsund föreslås som lämpliga orter i motionerna Jo21 (c) yrkande 4, Jo717 (fp), Jo763 (fp) yrkande 1, Jo787 (c), Jo804 (c), Jo806 (m) och Jo807 (s). I motion Jo763 begärs i yrkande 2 förslag om ekonomiskt stöd till ett miljötekniskt centrum. Motionären i motion Jo39 (c) vill inrätta ett internationellt forskningscentrum på Gotland och i motion Jo805 (c) föreslås inrättande av ett internationellt institut för strategiska miljöstudier. I motion Jo844 (s) föreslås att ett internationellt miljöforskningsorgan bildas.

Utskottets överväganden

Regeringen tillsatte enligt beslut den 21 december 1987 (Dir. 1987:58) en särskild utredning med uppgift att föreslå inriktningen och omfattningen av ett internationellt miljöteknikinstitut. Kommittén har nyligen presenterat sitt förslag till riktlinjer för institutet. Enligt vad utskottet erfarit innebär förslaget att styrelsen skall utses av den svenska regeringen men självständigt leda institutets arbete. Vidare föreslås institutets huvuduppgift vara inventering och utvärdering av tekniska system och processer utifrån miljöproblemen. Som exempel nämner kommittén den s. k. drivhuseffekten på klimatet, förekomsten av miljöfarligt avfall, miljöskadligt läckage från jordbruket och miljöpåverkan genom genetisk ingenjörskonst. Som namn på institutet föreslås SIESTA – en förkortning av det fullständiga namnförslaget Stockholm International Institute on Environmentally Sound Technologies' Assessment. Det praktiska arbetet med inrättande av institutet beräknas kunna påbörjas den 1 juli 1988.

Som framhålls i propositionen är utvecklingen av ny teknik en huvudfaktor bakom den ekonomiska utvecklingen. Skall en gynnsam ekonomisk tillväxt kunna fortgå måste emellertid sådan teknik främjas som lägger grunden till en varaktigt hållbar utveckling. I ett längre perspektiv krävs därför att samhällets synsätt såväl som dess teknologiska struktur och produktionssystem anpassas till miljöns krav och därmed i en miljövänlig och resurssnål riktning. Mot denna bakgrund finner utskottet regeringens förslag att inrätta ett internationellt miljöteknikinstitut lovtvårt och framsynnt. Vad beträffar förslaget att förlägga institutet till Stockholm saknar utskottet anledning att frångå dessa överväganden. Med det anförda avstyrker utskottet de motioner som förordar en annan lokalisering av institutet. Övriga motioner får i viss mån anses tillgodosedda genom propositionen och utskottets ställningstagande i denna fråga.

10. Miljöskyddets regelsystem och organisation

Propositionen

Miljö- och energiministern redovisar inledningsvis i korthet sina bedömningar på följande sätt.

Miljöhänsynen skall ges en ökad tyngd vid tillämpningen av ML.

Företagens egenkontroll bör skärpas. Nya miljökrav skall i ökad omfattning beaktas vid omprövning av villkor enligt ML. Det är angeläget att förstärka och decentralisera tillsynen. Företagens egenkontroll bör utvecklas. Myndigheterna bör dessutom ges ökade resurser för miljöskydd. De statliga myndigheterna behöver tillföras i storleksordningen 100 tjänster för handläggare.

Föreskrifter om kontrollen skall kunna meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. En miljörapport skall årligen lämnas till tillsynsmyndigheten för sådan verksamhet som har tillstånd.

Naturvårdsverkets roll som central tillsynsmyndighet förstärks. Länsstyrelserna svarar för den löpande tillsynen för all tillståndspliktig verksamhet. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall vara tillsynsmyndighet för verksamheter som inte kräver tillstånd. Möjligheten för en kommun att överta tillsynen över tillståndspliktig verksamhet bibehålls.

Instansordningen ändras i överklagade miljöskyddsärenden. Bl.a. får länsstyrelsernas beslut i tillståndsärenden överklagas hos koncessionsnämnden i stället för hos regeringen.

Regler om straff för miljöbrott skärps. Ökad vikt ges åt miljöhänsynen.

Insatser för att integrera miljöfrågorna i utbildningssystemet är väsentliga. Särskilda utbildningsinsatser behövs för myndigheter som har att tillämpa ML, bl. a. miljö- och hälsoskyddsnämnderna samt polis och åklagare.

Förändringarna bör genomföras den 1 juli 1989.

Motion

I motion Jo26 (vpk) yrkande 17 framhålls att utgångspunkten för miljöskyddslagen måste vara vad människan, naturresurserna och miljön tål.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar om att regeringens förslag till ändringar i miljöskyddslagen (1969:387; ML) och i miljöskyddets organisation grundar sig på vad utredningen om miljövårdens organisation föreslagit i betänkandet För en bättre miljö (SOU 1987:32) m. fl. utredningar, vilka förtecknats i inledningen till detta betänkande (s. 000). Viss kritik har i olika sammanhang riktats mot miljöskyddet, bl. a. vad gäller myndigheternas möjligheter att bedriva en effektiv tillsyn av att givna tillstånd efterlevs. Som framgår av den fortsatta framställningen tillstyrker utskottet med vissa förslag till preciseringar regeringens förslag, i förevarande del av propositionen.

Utskottet delar i betydande utsträckning den uppfattning som framförs i motion Jo26 om att en utgångspunkt vid tillämpningen av miljöskyddslagen bör vara en bedömning av vad miljön tål. Av lagen framgår bl. a. att om en miljöfarlig verksamhet kan befaras välla olägenhet av väsentlig betydelse får verksamheten utövas endast om särskilda skäl föreligger. Utskottet ansluter sig därvid till den bedömning som görs i propositionen att miljöhänsynen bör ges ökad tyngd vid tillämpningen av miljöskyddslagen, liksom även av annan, angränsande lagstiftning. Utskottet är dock icke berett att acceptera, som motionärerna tycks göra, att miljöhänsynen allena bör vara avgörande vid tillämpningen av lagen. Mot den bakgrunden avstyrks motionsyrkandet i den mån det ej tillgodosetts genom vad utskottet anfört.

Propositionen

Miljö- och energiministern redovisar i korthet regeringens förslag på följande sätt.

Företagens egenkontroll skärps. Den som utövar en verksamhet som kan befaras vara miljöfarlig är skyldig att utöva kontroll av verksamheten. Redan i ansökan skall de företag som söker tillstånd ange hur kontrollen är avsedd att utformas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta föreskrifter i fråga om kontrollen. En miljörapport skall årligen ges in till tillsynsmyndigheten för sådan verksamhet som kräver tillstånd. Rapporten skall innehålla en redogörelse för vidtagna miljöskyddsåtgärder och resultaten av dessa åtgärder.

Egenkontrollen regleras av en ny paragraf. 38 a §, i miljöskyddslagen.

Organisationsutredningen har i anslutning till ordningen med miljörapport föreslagit att ett system med miljörevisorer införs. Systemet har som förebild vad som gäller för revisorer enligt bl. a. lagstiftningen om aktiebolag och innebär i korthet att miljörevisorn granskar miljörapporten och att hans redogörelse bifogas miljörapporten. Vidare skall miljörevisorn enligt förslaget bistå företaget i dess miljöskyddsarbete. Regeringen har dock valt att inte föreslå någon lagstiftning om miljörevisorer i förevarande proposition. Miljö- och energiministern hänvisar dels till att majoriteten av remissinstanserna ställt sig kritiska eller avvaktande till förslaget, dels till att hon icke övertygats om att det mest lämpliga är att ta över ett system hämtat från vad som under många år har utvecklats för och anpassats till olika krav på företagens ekonomiska redovisning.

Motionerna

I motion Jo28 (s) föreslås som delyrkande att en tidsbegränsad försöksverksamhet med miljörevisorer i företagen inleds den 1 juli 1989. Enligt motion Jo752 (c) yrkande 3 bör systemet med miljörevisorer införas i enlighet med utredningens förslag. I motionerna Jo24 (fp) yrkande 7 och Jo719 (fp) yrkande 25 avvisas den uppläggning systemet fått i utredningen. I stället förordar motionärerna ett system där miljörevisorn har aktieägarna som uppdragsgivare.

Förslag om utseende av miljöansvarig på företag som bedriver tillståndspliktig verksamhet framställs i motionerna Jo23 (c) yrkande (12), Jo30 (c) yrkande 59, Jo752 (c) yrkande 2, och Jo848 (m) yrkande 1. Enligt motionerna skulle en sådan regel underlätta tillsynen. Ansvarsfrågan vid företagen skulle bli klarare.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är väsentligt att de uttalade ambitionerna om ett fungerande miljöskydd blir verklighet. Ansvaret för att så sker ligger i första hand på de företag som utövar miljöfarlig verksamhet. Det är de som har överblicken över verksamheten. Företagen har skyldighet att anpassa sin verksamhet till miljöskyddslagens krav och till de villkor som

ställs för verksamheten. Riksdagen bör alltså anta regeringens förslag om företagens egenkontroll.

Liksom miljö- och energiministern anser utskottet att det borde vara värdefullt för många företag att kunna förfoga över en oberoende person med kunskaper om miljöskyddsarbete och med insikter i näringslivet. Samtidigt är det ostridigt att systemet ännu icke prövats. Naturvårdsverket har emellertid tagit initiativ till en viss försöksverksamhet med miljörevisorer inför ett framtida ställningstagande i denna fråga. Utskottet delar regeringens mening att det finns anledning avvakta erfarenheter härifrån innan frågan om eventuell lagstiftning tas upp. Riksdagen bör alltså icke göra något uttalande med anledning av motionerna Jo28 i motsvarande del och Jo752 yrkande 3. Dessa kan anses tillgodosedda med hänvisning till naturvårdsverkets försöksverksamhet.

Med motsvarande motivering finner utskottet att även motionerna Jo24 och Jo719 i berörda delar bör lämnas utan vidare åtgärd.

Med anledning av motionsyrkandena om obligatoriskt införande av en miljöansvarig på företagen erinrar utskottet om att liknande förslag flera gånger avslagits av riksdagen. Utskottet har därvid framhållit att det i sista hand alltid är företagets ledning – styrelsen och verkställande direktören – som ansvarar för ett företags drift och driftens förenlighet med miljöskyddslagen. Genom den nya regel som nu föreslås införd för företagets självkontroll kommer ansvarsfrågan enligt utskottets mening att ytterligare klargöras. Utskottet avstyrker således motionsyrkandena i fråga.

Fördelningen av myndigheternas uppgifter

Propositionen

Miljö- och energiministern sammanfattar i propositionen sina förslag och ställningstaganden enligt följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall vara tillsynsmyndigheter enligt ML i fråga om verksamheter som är anmälningspliktiga och andra verksamheter som inte kräver tillstånd. Nämnderna skall också ta emot anmälningar enligt lagen. Möjligheten för en kommun att ta över tillsynen över tillståndspliktig verksamhet behålls.

Koncessionsnämnden för miljöskydd bör svara för tillståndsprövningen enligt ML av de verksamheter som medför de mest allvarliga miljöstörningarna. Länsstyrelsen bör svara för tillståndsprövningen av övrig verksamhet samt utöva tillsyn över samtliga verksamheter som är tillståndspliktiga.

Naturvårdsverket bör svara för samordningen på central nivå av tillsynsverksamheten enligt ML och ha möjlighet att ingripa i alla enskilda ärenden.

Länsstyrelserna bör samordna recipientkontrollen för vattenmiljön. Diskussioner bör komma till stånd mellan staten och kommunerna om formerna för en samordnad recipientkontroll för luftmiljön.

ADB-system bör i ökad utsträckning kunna införas och utvecklas som hjälpmedel i miljöskyddsarbetet.

Regeringens förslag om obligatorisk kommunal tillsyn över de anmälningspliktiga anläggningarna bör enligt motion Jo24 (fp) yrkande 6 avslås. Uppgiften kan bli övermäktig för en del små kommuner, anser motionärerna. I motion Jo719 (fp) yrkas att kommunerna får rätt att överta hela tillsynsansvaret (yrkande 15) och att länsstyrelsen bör ges en vägledande roll gentemot de kommuner som övertagit tillsynsansvaret (yrkande 16).

I motion Jo30 (c) yrkande 61 begärs ett tillkännagivande om inriktningen av tillsynsverksamheten. Kontrollprogrammen bör ses över, anser motionärerna, så att mätningar och analyser av ämnen och föreningar som ger de allvarligaste effekterna på miljön prioriteras. I yrkande 62 begärs en ändring av 7 § miljöskyddsförordningen (1981:574, MF) så att myndigheterna får möjlighet att prioritera ärenden utifrån miljöeffekter. Enligt motion Jo767 (c) yrkande 10 måste tillsynsarbetet prioriteras.

Yrkanden om ändring av koncessionsnämndens sammansättning så att den får stärkt miljökompetens framställs i motionerna Jo26 (vpk) yrkande 28, Jo28 (s) i motsvarande del samt i Jo30 (c) yrkande 57.

I motionerna Jo710 (fp) och Jo750 (c) framhålls vikten av att datorer kommer till ökad användning i miljöarbetet.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens mening att tillståndsprövningen bör ske hos koncessionsnämnden eller hos länsstyrelsen efter vad regeringen bestämmer. Tillsynen skall ligga kvar hos länsstyrelserna och miljö- och hälsoskyddsnämnderna. Utgångspunkten för vilket ansvarsområde resp. myndigheter skall ha bör vara bl. a. de miljöeffekter som är förbundna med verksamheten.

I propositionen erinras om att flertalet remissinstanser tillstyrkt ett förslag från utredningen att miljö- och hälsoskyddsnämnderna skall överta tillsynsansvaret för alla verksamheter som inte är tillståndspliktiga. Miljö- och energiministern framhåller att ett kommunalt tillsynsansvar ligger väl i linje med strävan att i den utsträckning det är möjligt decentralisera verksamheten i den offentliga förvaltningen. Kommunerna får genom förslaget en förstärkt roll och ett eget ansvarsområde i miljöskyddsarbetet. Det ger också ökade förutsättningar för en kommunal miljövärdplanering, för en ökad samordning av plan- och miljöfrågorna och för ett bredare och aktivt kommunalt miljövärdarbete nära medborgarna. Utskottet ansluter sig till denna bedömning.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion Jo24 yrkande 6, vari yrkas avslag på regeringens förslag om obligatorisk kommunal tillsyn över de anmälningspliktiga anläggningarna. Utskottet avstyrker även motion Jo719 yrkandena 15 och 16 om att kommunerna bör ges rätt att överta hela tillsynsansvaret för tillståndspliktiga verksamheter enligt 44 a § ML samt om länsstyrelsernas roll i sammanhanget. Som miljö- och energiministern framhåller måste en delegering av exempelvis verksamheter av särskilt miljöfarlig art övervägas mycket noga. Hänsyn måste därvid tas till de allvarliga och geografiskt omfattande miljöstörningar som kan vara för-

bundna med sådan verksamhet. Utskottet biträder även förslaget i propositionen att en fråga om delegation, om kommunen så begär, skall avgöras av regeringen därest länsstyrelsen inte anser sig kunna bifalla en framställning från en kommun om övertagande av tillsynen.

Koncessionsnämndens sammansättning är reglerad i 11 § ML. Därav framgår att en av nämndens fyra ledamöter skall ha erfarenhet av frågor som faller inom verksamhetsområdet för statens naturvårdsverk. Utskottet är icke berett att föreslå någon ändring av detta lagrum och avstyrker motionerna Jo26 yrkande 28, Jo28 i motsvarande del samt Jo30 yrkande 57.

När det gäller de förslag som framförs i motion Jo30 yrkandena 61 och 62 samt i motion Jo767 yrkande 10 får utskottet hänvisa till att naturvårdsverket enligt propositionen bör utarbeta allmänna råd för länsstyrelsernas planering, genomförande och uppföljning av tillsynen. Därvid bör även ingå underlag för bedömning av miljöeffekter. Utskottet utgår från att dessa råd även kommer att innehålla regler för prioriteringen av tillsynsfrågorna. Tillsammans med den aviserade förstärkningen av resurserna bör en sådan genomgång kunna resultera i en väsentlig effektivisering av hela miljöskyddsarbetet. Enligt utskottets bedömning utgör 13 § MF enligt gällande lydelse icke hinder för prioritering av ärendena efter miljöeffekter. Någon anledning för riksdagen att göra ett uttalande med anledning av motionerna såvitt nu är i fråga synes icke föreligga.

Miljö- och energiministern framhåller i propositionen att de förändringar av tillsynsarbetet enligt ML som föreslås kommer att medföra stora krav på hanteringen av data från kontrollen av utsläpp och recipienter, liksom på uppföljningen av försurningens utveckling m.m. Behovet av ADB-stöd för denna verksamhet växer. Naturvårdsverket kommer därför att slutföra ett s. k. KRUT-projekt (kalkning, recipient- och utsläppskontroll) för att ta fram ett nytt ADB-system för miljöskyddsarbetet i bred bemärkelse. Enligt propositionen bör en slutlig bedömning av möjligheter och problem med ett centralt sammanhållet system för hantering av miljödata göras när projektet utvärderats senare i år.

Utskottet delar regeringens bedömning av vikten av att de data som tas fram systematiseras genom ADB. Motionerna Jo710 och Jo750 får anses tillgodosedda genom propositionen och påkallar ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Instansordningen i miljöskyddsärenden

Miljö- och energiministern sammanfattar inledningsvis regeringens förslag enligt följande.

Instansordningen ändras i miljöskyddsärenden. Länsstyrelsernas beslut i tillsynsärenden får överklagas hos koncessionsnämnden i stället för hos regeringen. Nämndens beslut i sådana ärenden får inte överklagas. Regler införs om nämndens handläggning av överklagade ärenden.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag. Det tillstyrks alltså.

Propositionen

Utöver den som berörs av ett beslut har naturvårdsverket, kommunerna och de lokala arbetsorganisationerna klagorätt enligt ML. Organisationsutredningen har föreslagit att den rätt att överklaga som tillerkänts kommun och arbetstagarorganisation skall vidgas att omfatta också organisationer som företräder ideella och vetenskapliga natur- eller miljöskyddsintressen. Regeringen bör enligt utredningen närmare bestämma vilka organisationer som bör ges klagorätt. I propositionen konstaterar miljö- och energiministern att flertalet remissinstanser varit kritiska mot utredningens förslag i detta hänseende. Regeringen har också valt att icke föreslå någon utvidgning av klagorätten. I sammanhanget hänvisas bl. a. till att regeringen i sin praxis intagit en generös hållning till vilka som skall anses ha klagorätt. Det förutsätts att koncessionsnämnden fortsätter på den vägen.

Motionerna

I motioner från fyra partier yrkas om utvidgning av besvärsrätten enligt ML i enlighet med utredningens förslag. Yrkanden härom framställs i motionerna Jo23 (c) yrkande 11, Jo26 (vpk) yrkande 22, Jo30 (c) yrkande 56, Jo719 (fp) yrkande 26 och Jo815 (s). Enligt motion Jo852 (s) bör besvärsrätten utvidgas i enlighet med vad som gäller enligt plan- och bygglagen (1987:10).

Utskottets överväganden

Som framgår av den lämnade redogörelsen för utredningens förslag och propositionen kan goda skäl anföras för utvidgning av besvärsrätten i miljömål. De ideella och vetenskapliga organisationerna utträttar ett viktigt arbete för att rikta samhällsorganens och allmänhetens uppmärksamhet på miljöproblemen. Utskottet delar dock regeringens tvetsamhet mot en utvidgning av besvärsrätten i linje med utredningens förslag. Som framhålls i propositionen har enligt gällande regler alla enskilda, som berörs av ett beslut, rätt att överklaga. Förvaltningslagen (1986:223) tillåter den enskilde att som ombud anlita en juridisk person, t. ex. en förening. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motionerna Jo23 yrkande 11, Jo26 yrkande 22, Jo30 yrkande 56, Jo719 yrkande 26 och Jo815.

Utskottet finner heller icke skäl att tillstyrka motion Jo852.

Villkoren i tillståndsbeslut m.m.*Propositionen*

Miljö- och energiministern sammanfattar regeringens förslag enligt följande.

Villkoren i ett tillståndsbeslut avseende en miljöfarlig verksamhet skall kunna ändras om införandet av en ny kontroll- och mätteknik kan ge bättre tillsynsmöjligheter. Om ett villkor ändras efter tio år, får samtidigt ändring-

är göras i andra villkor, som tidigare prövats enligt 24 § eller 25 § ML, oavsett hur länge dessa villkor varit gällande. Förbud får meddelas mot verksamhet som tidigare har tillåtits, om det genom verksamheten uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte kunde förutses när verksamheten tilläts. I sådana fall kan tillståndet också återkallas. Länsstyrelse får självmant ta upp frågan om omprövning.

Möjligheterna utökas att med stöd av 40 § första stycket ML meddela förelägganden som rör verksamhet som inte är tillståndspliktig.

Motionerna

I motion Jo752 (c) yrkas att gränsvärden används i stället för riktvärden vid tillståndsgivningen (yrkande 4). Ett liknande yrkande framförs i motion Jo812 (m) i motsvarande del, där det även föreslås att verksamheten skall kunna stoppas, om den inte kan bedrivas utan att villkoren överträds. Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 4 bör man utgå från miljö kvalitetsnormer. I motion Jo752 yrkas även på en förbättrad kontroll av miljöutsläppen (yrkande 5). I motion Jo795 (m) framställs yrkande om skärpning och införande av nya rutiner avseende kontrollen av koncessionsprövade verksamheter. Enligt motion Jo800 (s) i motsvarande del föreslås ökade möjligheter att ompröva tillstånd.

Utskottets överväganden

Utskottet biträder regeringens förslag om ökade möjligheter till ändring av givna villkor i tillståndsbeslut m.m. Det bör betonas att vad som anförts såväl i miljöpropositionen som i detta betänkande om att miljöhänsyn skall ges en ökad tyngd vid tillämpningen av miljöskyddslagen i hög grad avser möjligheten att ompröva givna tillstånd.

I naturvårdsverkets allmänna råd 87:8 om villkor i tillståndsbeslut enligt ML (utgivna i december 1987) lämnas utförliga anvisningar om vilka villkor – bl. a. gränsvärden och riktvärden för utsläpp – som bör ställas i tillståndsbeslut beträffande skilda miljöfarliga verksamheter. Däri framhålls att gränsvärden – som bäst svarar mot de principer som ligger till grund för ML – bör användas om detta är möjligt med hänsyn till processtekniska, mättekniska och/eller reningstekniska faktorer och om det inte finns speciella skäl som talar för användning av riktvärden. I vissa fall kan det enligt SNV vara motiverat att använda riktvärden eller andra begränsningsvärden. Utskottet finner för sin del att riksdagen icke har anledning förorda ändring av den ansvariga myndighetens ställningstagande i frågan. Utskottet avstyrker således motionerna Jo752 yrkande 4 och Jo812 i berörd del.

Yrkandet i Jo752 om förbättrad kontroll av miljöutsläpp tillgodoses enligt utskottets mening genom de ändringar av ML som föreslås i propositionen. Samma gäller motion Jo795 och det här redovisade delyrkandet i motion Jo800. Motionerna avstyrks alltså i berörda delar. Ej heller påkallar motion Jo24 yrkande 4 någon åtgärd, då naturvårdsverket antagit vissa normer för riktvärden för miljö kvaliteten.

Påföljden för miljöbrottslighet m.m.

Propositionen

I propositionen föreslås vissa ändringar av ansvarsreglerna i 45 § ML och i

9 § brottsbalken. Miljö-och energiministern sammanfattar förslagen enligt följande.

JoU 1987/88:23

Om ett brott mot ML innebär att en förpliktelse av väsentlig betydelse från miljöskyddssynpunkt har åsidosatts, får inte dömas till böter. Den oaktsamhet som fordras för straffbar gärning i fråga om brottsbalksbrotten värdslös-
het med gift eller smittämne och vållande till miljöstörning behöver inte längre vara grov.

Utredningen har föreslagit en översyn av den svenska miljöstraffrätten och i avvaktan på en sådan utredning rekommenderat att straffbestämmelserna i ML ges en annan redaktionell utformning m.m. Vidare har utredningen föreslagit att regeln i ML om strafffrihet vid ringa fall skall upphävas. Miljö- och energiministern erinrar härvidlag om att fängelsestraffkommittén i sina betänkanden (SOU 1986:13–15), vilka för närvarande bereds i justitiedepartementet, föreslagit att miljöbrotten skall ges ett högre straffvärde. Enligt miljö- och energiministern finns det skäl att avvakta tillämpningen av de nuvarande reglerna med den skärpta lagstiftning som föreslås i propositionen, innan en särskild utredning görs. Hon kommer för egen del att följa utvecklingen med största uppmärksamhet och att föreslå de ändringar som behövs om brister i systemet skulle uppenbaras.

Motionerna

I några motioner föreslås skärpning, utöver vad som föreslås i propositionen, av reglerna för beivrande av miljöbrott. Enligt motion Jo16 (m) yrkande 9 och Jo26 (vpk) yrkande 27 bör straffsanktionerna vid uppsåtliga miljöbrott skärpas. Enligt sistnämnda motionsyrkande bör företaget dessutom omedelbart få sitt tillstånd indraget. I Jo24 (fp) yrkande 5 begärs i anslutning till utredningens förslag att strafffriheten avskaffas i ringa fall. I motion Jo29 (s) begärs en översyn av miljöstraffrätten i enlighet med utredningens förslag. Yrkanden om effektivare beivranden av miljöbrott framställs även i de tre fristående motionerna Jo735 (c) yrkande 8, Jo752 (c) yrkande 1 och Jo812 (m; i återstående del).

Enligt motion Jo735 (c) yrkande 7 bör preskriptionstiden förlängas för miljöbrott och bevisföringsreglerna i miljömål ändras.

Utskottets överväganden

Utskottet finner regeringens förslag om skärpning av påföljdsreglerna vid fall av miljöbrottslighet väl avvägda. Utskottet ansluter sig även till miljö- och energiministerns bedömning, att det finns skäl att avvakta – och noga följa – den vidare utvecklingen innan beslut fattas om eventuellt ytterligare utredning av påföljdsreglerna. Som framgår av redogörelsen bereds fortfarande fängelsestraffkommitténs förslag om att ge miljöbrotten ett högre straffvärde i regeringskansliet. Vad utskottet anfört innebär att utskottet avstyrker de förslag till skärpning av påföljderna som framförs i motionerna Jo16 yrkande 9, Jo24 yrkande 5 och Jo26 yrkande 27.

Utskottet avstyrker även det förslag om utredning som framställs i motion Jo29.

Syftet med motionerna Jo735 yrkande 8, Jo752 yrkande 1 och Jo812 i återstående del får anses väsentligen tillgodosett genom regeringens förslag.

Förslaget i motion Jo735 om preskriptionstiden går tillbaka på ett riksdagsuttalande år 1982, då det anfördes att en förlängning av preskriptionstiden för brott mot ML skulle kunna ge myndigheterna större handlingsfrihet vid beivrande av överträdelse av ML resp. miljöbrott enligt brottsbalken. Regeringen borde närmare pröva denna fråga (JoU 1982/83:17, rskr. 94). I förevarande proposition görs en noggrann genomgång av problematiken (s. 275 f.). Sammanfattningsvis anser miljö- och energiministern att någon särskild lagstiftning i frågan icke är påkallad. Utskottet delar regeringens mening. Motionen avstyrks alltså såvitt nu är i fråga.

Miljöskyddsavgiften

Motionerna

I några motioner framställs yrkanden om ändring av reglerna för miljöskyddsavgift enligt 52–63 §§ ML. Enligt motion Jo16 (m) yrkande 8 bör miljöskyddsavgift utgå vid alla former av överträdelse av koncessionsvillkoren. Ett motsvarande yrkande framställs i motion Jo751 (m) yrkande 3. Enligt motion Jo719 (fp) yrkande 24 bör vinningsrekvisitet för uttagande av miljöskyddsavgift avskaffas. Enligt motion Jo848 (m) yrkande 2 bör naturvårdsverket få i uppdrag att pröva möjligheten att redan i koncessionsvillkoren bestämma sanktionsavgiftens storlek vid "överutsläpp".

Utskottets överväganden

Miljöskyddsavgiften är en sanktionsavgift och syftar till att eliminera ekonomisk fördel av brott mot ML. Den avgift som döms ut skall bestämmas till ett belopp som motsvarar de ekonomiska fördelarna av överträdelsen. Reglerna om miljöskyddsavgift skärptes från den 1 juli 1987 på det sättet att det numera inte krävs att överträdelsen har medfört eller inneburit risk för störning av omgivningen.

De förslag om ändring av reglerna som framförs i motionerna överensstämmer nära med förslag som väcktes för ett år sedan, då riksdagen behandlade regeringens förslag till ändring av miljöskyddslagen (prop. 1986/87:135, JoU 25). Utskottet anser det angeläget att ytterligare ändring icke vidtas av de nyligen reviderade reglerna för miljöskyddsavgiften förrän erfarenhet vunnits av hur de verkar. Motionerna Jo16 yrkande 8, Jo719 yrkande 24, Jo751 yrkande 3 och Jo848 yrkande 2 avstyrks med hänvisning härtill.

Allmän rättshjälp i miljömål

Motionerna

Enligt motion Jo26 (vpk) yrkande 21 bör rättshjälp omedelbart återinföras till enskilda "miljöoffer". I motion Jo30 (c) yrkande 60 yrkas att rättshjälpslagen ändras i enlighet med organisationsutredningens förslag.

Organisationsutredningen behandlar i sitt betänkande ingående frågan om rättshjälp i miljömål.

Enligt 8 § första stycket rättshjälpslagen (1972:429) får ägaren av en fastighet eller byggnad inte beviljas allmän rättshjälp i angelägenhet som avser fastigheten eller byggnaden, om ägaren har eller borde ha rättsskydds-försäkring eller liknande rättsskydd som omfattar angelägenheten. Dessa försäkringar är vanligen maximerade till 75 000 kr. Utredningen konstaterar att praxis varit starkt restriktiv i fråga om att bevilja rättshjälp när nämnda regel varit tillämplig. Enligt utredningen är 75 000 kr. många gånger ett otillräckligt belopp i miljömål, särskilt om det krävs teknisk eller medicinsk utredning. Detta är otillfredsställande, anser utredningen, som också framhåller att det i miljötvister typiskt sett finns ett starkt samband mellan den enskildes och det allmännas intresse av att hindra eller minska skadliga miljöstörande verksamheter. Utredningen har mot den bakgrunden föreslagit att förutsättningarna för rättshjälp i dessa fall återställs till vad som gällde tidigare.

Riksdagen har nyligen (JuU 1987/88:21 res. 5, rskr. 193) i ett uttalande till regeringen framhållit att möjligheterna till allmän rättshjälp i vissa fall blivit för begränsade. Detta kan uppenbarligen få till följd att en rättssökande inte har möjlighet att driva sin sak vidare därför att rättsskydds-försäkringens maximibelopp har uppnåtts. Denna ordning är inte tillfredsställande, och regeringen bör därför snarast föreslå en ändring som tillgodoser de behov som redovisats.

Utskottet finner med hänvisning till det anförda riksdagsuttalandet att motionerna såvitt nu är i fråga blivit tillgodosedda. De påkallar därför ingen ytterligare riksdagens åtgärd.

Miljömedvetande och miljöhänsyn

Propositionen

Miljö- och energiministern anger sammanfattningsvis sitt ställningstagande enligt följande.

Miljöfrågorna har viktiga anknytningspunkter till utbildningsväsendet. Speciella insatser bör göras för att stödja undervisningen om miljöfrågor i ungdomsskolan. Universitets- och högskoleämbetet bör vidga insatserna för att stärka miljöfrågornas ställning i utbildningen inom olika yrkesutbildningssektorer.

Ett system med miljödeklarationer på produkter kan vara ett viktigt medel för att öka miljömedvetandet. Förutsättningarna för ett sådant system behöver dock klargöras närmare.

Miljökonsekvensbeskrivningar bör prövas för vissa verksamheter.

Motionerna

Enligt motion Jo30 (c) yrkande 54 bör riksdagen rikta ett tillkännagivande om miljöutbildning till regeringen. Motionärerna framhåller att alla medborgare måste ha goda insikter om miljön och dess krav. Detta är en

nödvändig förutsättning för att samhället skall kunna utvecklas på en hållbar ekologisk grund och för att människor också på lång sikt skall kunna garanteras en rimlig livskvalitet. Därför måste utbildningen i miljövärd avsevärt förbättras. Det är viktigt att miljöfrågorna blir en integrerad del av såväl tekniska, naturvetenskapliga som administrativa utbildningslinjer. Lärarutbildningen måste förstärkas med grundkurser i ekologi.

Förslag om miljömärkning av vissa produkter tas upp i ett par motioner. Enligt motion Jo26 (vpk) yrkande 6 bör tillverkarna av pappersprodukter åläggas att varudeklarerat – miljömärka – sina produkter. I motion Jo38 (c) yrkande 4 begärs att konsumentverket omedelbart får i uppdrag att utarbeta system med frivillig märkning.

Miljökonsekvensbeskrivningar av olika investeringsprojekt diskuteras i flera motioner. I motionerna Jo16 (m) yrkande 17, Jo719 (fp) yrkande 22, Jo751 (m) yrkande 17 och Jo767 (c) yrkande 20 yrkas att ett system med miljökonsekvensanalyser införs. Syftet är enligt motion Jo767 att hjälpa beslutsfattarna att välja mellan olika handlingsalternativ på ett sådant sätt att miljöpåverkan blir så liten som möjligt. Samtidigt skall man kunna ta ekonomiska hänsyn. I motion Jo30 (c) yrkas som del av yrkande 55 att den sökande i sin koncessionsansökan – vilken enligt 13 § ML skall innefatta en beskrivning av miljöeffekterna – även skall redovisa miljökonsekvenserna av alternativa lösningar. I motion Jo767 yrkas även att ett system med offentliga förhör i miljöfrågor införs (yrkande 21).

Utskottets överväganden

Miljöutbildning

Utskottet delar regeringens mening att en ökad satsning på miljöinriktad utbildning är nödvändig för att öka miljömedvetandet. De förslag som framförs i motion Jo30 ligger helt i linje med denna inriktning. Utskottet påminner om att ökade resurser ägs redan i statsbudgeten för budgetåret 1988/89 för att stimulera miljöprojekt inom barnomsorgen samt i grundskolan. SNV gavs höjt informationsanslag, som i stor utsträckning skall utnyttjas för miljöinformation i skolan.

I utbildningsdepartementets budgetbilaga säger vidare utbildningsministern följande angående miljöfrågorna i den grundläggande högskoleutbildningen:

Miljöfrågorna berör i stort sett samtliga högskoleutbildningar. Omfattningen av miljöinlagen varierar naturligtvis inom vida gränser, eftersom högskolan omfattar ett brett spektrum av utbildningar, från humanistiska och konstnärliga utbildningar till specialistutbildningar.

I detta sammanhang kommer jag att behandla utbildningar där miljöfrågorna är väsentliga för en god insats i arbetslivet. Jag tänker då främst på tekniska och naturvetenskapliga utbildningar som leder till sådan yrkesverksamhet där beslut fattas och åtgärder vidtas som påverkar vår yttre och inre miljö. Vidare tänker jag på lärarutbildningarna. Dessa är av stor betydelse i detta sammanhang, eftersom lärarna i grundskolan har ansvaret för att ge barn och ungdomar kunskaper om och förståelse för miljöns betydelse för våra livsbetingelser. Det finns emellertid nu skäl att vidga insatserna till att också omfatta fler utbildningslinjer, också inom andra

yrkesutbildningssektorer. Jag avser därför att återkomma till regeringen med ett förslag till uppdrag åt UHÅ att intensifiera sina insatser även vad avser utbildningarna inom sektorn för utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken.

Utskottet finner i likhet med motionärerna och vad som framförs i budgetpropositionen 1987/88:100 att det finns anledning att inskräpa vikten av att den miljöinriktade utbildningen verkligen prioriteras. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo30 yrkande 54 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet delar regeringens mening att förutsättningarna för ett system med miljödeklarationer på produkter behöver klargöras närmare. Regeringen har därför nyligen tillsatt en utredning i frågan. Med hänsyn härtill avstyrks motionerna Jo26 yrkande 6 och Jo38 yrkande 4.

Miljökonsekvensbeskrivningar

Enligt 13 § MI. skall ansökan om tillstånd att bedriva miljöfarlig verksamhet (koncessionsansökan) bl. a. innehålla en beskrivning av miljöeffekterna såsom arten, styrkan och räckvidden av de störningar som verksamheten kan medföra. I motion Jo30 föreslås att regeln utvidgas så att konsekvenserna även av alternativa lösningar skall beskrivas. Utskottet är icke berett att generellt tillstyrka förslaget men erinrar samtidigt om att koncessionsnämnden har möjlighet att i samband med sin prövning begära alternativa förslag till organisering av verksamheten. Med det anförda avstyrks motion Jo30 yrkande 55 i motsvarande del.

I övriga motionsyrkanden avses med konsekvensbeskrivningar mer övergripande frågor. I propositionen framhålls vikten av att olika verksamheters resursanvändning och miljöpåverkan analyseras för att miljöproblemen mera långsiktigt skall kunna angripas på ett framgångsrikt sätt. I princip bör kartläggningar genomföras för olika samhällssektorer. Härigenom förbättras förutsättningarna för övergripande beskrivningar av konsekvenserna för resursanvändning och miljö – miljökonsekvensbeskrivningar. Sådana bedömningar bör göras innan större förändringar av verksamhet eller policy inom en viss sektor beslutas. Följderna av en viss aktivitet liksom tänkbara alternativa lösningar kan därmed lättare åskådliggöras och beaktas i ett tidigt skede av planeringsprocessen. anför miljö- och energiministern.

Utskottet kan på det principiella planet ansluta sig till regeringens överväganden. Utskottet erinrar om att en arbetsplan för byggande av väg enligt 15 § väglagen skall innehålla en miljökonsekvensbeskrivning med redovisning av de väntade miljöeffekterna samt förslag till erforderliga skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått som behövs för att förebygga störningar eller andra olägenheter från trafiken.

Enligt utskottets mening finns det, som framhålls i motionerna, vidare anledning att systematiskt införa obligatoriska miljökonsekvensanalyser i den svenska planeringsprocessen. Syftet skall vara att minska de negativa miljöeffekterna när ett projekt är på väg att genomföras eller ett beslut som innebär miljöpåverkan är på väg att fattas. Omfattningen av miljökonsekvensbedömningen bör stå i rimligt förhållande till det beslutet avser. Ett

minimikrav måste vara att miljökonsekvenserna av ett beslut redovisas på samma sätt som sker för de ekonomiska konsekvenserna. Riksdagen bör hemställa att regeringen återkommer med förslag om hur miljökonsekvensanalyser bör infogas i planeringsprocessen. Vad utskottet anfört med anledning av propositionen och motionerna Jo16 yrkande 17, Jo719 yrkande 22, Jo751 yrkande 4 och Jo767 yrkande 20 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller förslaget i motion Jo767 om offentliga förhör i miljöfrågor får utskottet erinra om att riksdagens utskott under innevarande år börjat anställa offentliga utskottsutfrågningar. I samband med beredningen av förevarande ärende har jordbruksutskottet hållit en offentlig utfrågning med företrädare för naturvårdsverket, vissa industrier och forskarsamhället angående luftvårds- och vattenvårdsfrågor. Enligt utskottets mening har därigenom syftet med förslaget i viss del tillgodosetts. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motion Jo767 yrkande 21 påkallas icke.

Kunskapsförsörjning

Propositionen

Miljö- och energiministern gör följande ställningstagande i propositionen.

Naturvårdsverket bör ha en central roll för kunskapsförsörjningen inom miljöområdet. Till verkets viktigaste uppgifter hör att utforma strategier, handlingsprogram, råd och riktlinjer m.m. inom miljövårdsområdet.

Den nuvarande ordningen för styrning och administration av den kollektiva forskningen bör bibehållas tills vidare.

Erfarenheterna från verksamheten med ett miljöforskningscentrum i Umeå bör utvärderas som underlag för framtida ställningstaganden.

Motion

Enligt motion Jo767 (c) yrkande 22 bör framtidsstudier bedrivas vid universiteten för att på ett tidigt stadium olika tänkbara utvecklingar skall kunna identifieras. Sådana studier kan också erbjuda en grund för överväganden om styrmedel.

Utskottets överväganden

Utskottet har ingen erinran mot regeringens ställningstagande. Även det förslag som läggs fram i motionen finner utskottet beaktansvärt. Utskottet erinrar samtidigt om att framtidsstudier under ett par decennier bedrivits aktivt i olika former i Sverige. Sedan ett år tillbaka sorterar verksamheten under institutet för framtidsstudier, som enligt sina stadgar är oförhindrat samarbeta med universiteten och andra organisationer. Universiteten är också oförhindrade att självständigt bedriva framtidsstudier. Något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet synes icke påkallat.

Naturvårdsverket bör enligt propositionen få ett uttalat miljöbevakningsansvar i sin instruktion. Samarbetet mellan länsstyrelserna och yrkesinspektionen bör utvecklas.

I motion Jo719 (fp) yrkande 14 yrkas att naturvårdsverket tilläggs det huvudsakliga tillsynsansvaret enligt NRL, i stället för det nyinrättade plan- och bostadsverket. Enligt yrkande 17 bör bättre samordning åstadkommas mellan de myndigheter som ingår i den centrala miljöorganisationen.

Utskottets överväganden

Utredningen har föreslagit att 5 kap. 3 § NRL kompletteras med en bestämmelse som säger att statens naturvårdsverk särskilt har att i samverkan med övriga centrala förvaltningsmyndigheter utöva ett miljöbevakningsansvar. Genom att formalisera detta ansvar ges naturvårdsverket enligt utredningen en bättre plattform för samverkan med de olika myndigheter som tillämpar NRL. Här berörda yrkanden i folkpartimotionen följer i betydande utsträckning utredningens förslag.

Miljö- och energiministern framhåller den ökade betydelse miljöfrågorna fått med tiden. Hon delar utredningens uppfattning att naturvårdsverkets ansvar för miljöbevakningen bör få ett klarare uttryck än vad som gäller i dag. Detta behöver dock inte föranleda någon ändring i lagen. Naturvårdsverkets instruktion kommer i stället att ändras.

Utskottet delar regeringens uppfattning. Motion Jo719 avstyrks således i berörda delar.

Resurser

Propositionen

Enligt propositionen bör de statliga myndigheterna på miljöskyddsområdet tillföras ökade resurser för sitt arbete med prövning och tillsyn enligt ML. Behovet av resursförstärkning är enligt vad som anförs inte möjligt att bedöma i dag. Miljö- och energiministern bedömer att i storleksordningen 100 handläggartjänster behöver tillföras de statliga myndigheterna för deras arbete med miljöskydd. Resursförstärkningen budgetåret 1989/90 inom den statliga delen av miljöskyddsorganisationen blir bl. a. avhängig av kommunernas övertagande av tillsynen över tillståndspliktig verksamhet. Förslag till anslagsförändringar kommer att redovisas i anmälan till budgetpropositionen 1989.

Motioner

Enligt motion Jo25 (m) yrkande 23 erfordras nya handläggartjänster för miljöskyddets prövning och tillsyn. Ett motsvarande yrkande framställs i motion Jo767 (c) yrkande 18. Enligt motion Jo26 (vpk) yrkande 20 måste kommunerna få betydligt större resurser för sitt tillsynsarbete. I samma motion yrkande 29 krävs att en massiv utbildning av miljöjurister kommer

till stånd. Enligt motion Jo30 (c) yrkande 58 bör en särskild statsåklagare förordnas för miljöbrott. Enligt motion Jo 704 bör pilotprojekt med miljö-rådgivare startas i de mest utsatta regionerna i Sverige. I motion Jo767 (c) yrkande 1 yrkas att en miljöombudsman skall tillsättas. Ett motsvarande förslag väcks i motion Jo791 (fp). I motion Jo809 (m) begärs förslag om en haverikommission i miljömål, och enligt motion Jo811 bör en miljöpolis inrättas som förstärkning av nuvarande tillsynsorganisation. Enligt motion Jo825 (s) föreligger behov av regionala miljö- och naturvårdsenheter. motionen i nu berörd del.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar om att 10 milj. kr. anvisats för budgetåret 1988/89 för förstärkning av resurserna vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter (prop. 1987/88:100 bil. 15, JoU 5 y). Utskottet finner det värdefullt att en förstärkning med 100 handläggartjänster vid de statliga myndigheterna aviserar i förevarande proposition för miljöskyddsarbetet. Enligt utskottets mening bör därigenom syftet med motionerna Jo25 yrkande 23 och Jo767 yrkande 18 vara tillgodosett.

När det gäller yrkandet i motion Jo26 om kommunernas resurser för tillsynsarbetet erinrar utskottet om att, som närmare behandlas i följande avsnitt, tillsynsarbetet enligt propositionen bör finansieras genom de avgifter som tas ut. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet yrkande 20 i motionen.

Utskottet har sympati för förslaget i motion Jo26 yrkande 29 om en massiv utbildning av miljöjurister. Bl.a. den nyrekrytering av handläggare som kommer att bli en följd av den aviserade resursförstärkningen vid länsstyrelserna kommer att öka behovet av kunniga miljöjurister. Utskottet utgår från att universiteten har möjlighet att lägga upp lämpliga fortbildningskurser för jurister som har behov därav. Utskottet är dock icke berett förorda något särskilt uttalande från riksdagens sida med anledning av motionen i nu berörd del.

Utskottet är icke berett tillstyrka motion Jo30 yrkande 58 om en särskild statsåklagare.

Förslag om inrättande av en särskild miljöombudsman har tidigare avslagits av riksdagen. Utskottet har därvid anfört att en miljöombudsman skulle få uppgifter som i vissa avseenden sammanföll med naturvårdsverkets. Utskottet avstyrker yrkandena härom i motionerna Jo767 och Jo791 liksom även yrkandet om miljöradgivare i motion Jo704.

När det gäller förslaget i motion Jo809 om tillsättande av en haverikommission i miljömål har utskottet erfarit att kommittén för undersökning av allvarliga olyckshändelser (Kn 1981:02) i praktiken kan sägas fungera som en haverikommission vid större miljöolyckor. Kommittén har bl. a. gjort utredning efter en större olyckshändelse med utsläpp av slam från Boforsverken i Karlskoga och undersöker för närvarande tillsammans med länsstyrelsen i Älvsborgs län händelseförloppet vid utsläpp i Göta älv från Volvos fabriker i Trollhättan. I propositionen föreslår regeringen (s. 167) att kommittén får i uppdrag att utreda den verksamhet som ger upphov till oljeutsläpp i framför allt Skagerrak – oljeplattformar, landbaserade källor och fartyg. Kommittén skall därvid särskilt belysa möjligheterna att förbättra förutsättningarna för att utreda skuldfrågan och att utkräva ansvar.

Miljö- och energiministern framhåller vidare följande beträffande ansvarsfördelningen vid större olyckor (s. 224).

Ansvarsfördelningen mellan svenska myndigheter vid större olyckor regleras genom riksdagens beslut åren 1985 och 1986 (prop. 1984/85:161, FöU 12, rskr. 389 och prop. 1985/86:170, FöU 2, rskr. 58), varigenom bl. a. statens räddningsverk bildades och räddningstjänstlagen (1986:1102) antogs. Statens räddningsverk har ansvaret för bl. a. samordning av befolkningsskydd och räddningstjänst i förebyggande och skadebegränsande syfte. Andra viktiga instanser är den s. k. katastrofkommissionen och sjöfartskommissionen. Kustbevakningen, polisen, kommunerna och länsstyrelserna har viktiga operativa funktioner. Bland myndigheter som också har viktiga uppgifter i detta sammanhang märks vidare de olika trafikverken, arbetarskyddsstyrelsen, planverket, sprängämnesinspektionen, naturvårdsverket och kemikalieinspektionen. Även landets kommuner och större enskilda företag har viktiga roller.

Utskottet har vidare erfärut att det i regeringskansliet – inom försvars-, kommunikations-, arbetsmarknads- och miljö- och energidepartementen – pågår ett arbete med att samordna insatserna från de olika myndigheter som har ett ansvar vid olyckshändelser. Med det anförda får motionen anses besvarad.

Däremot är utskottet icke berett att tillstyrka förslaget om miljöpolis i motion Jo811.

Utskottet avstyrker även motion Jo825 om regionala miljö- och naturvårdsenheter.

Avgifter för tillståndsprovning och tillsyn enligt ML

Miljö- och energiministern redovisar i propositionen sammanfattningsvis följande förslag och ställningstagande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för en myndighets verksamhet med provning och tillsyn enligt ML. Regeringen får också överlåta åt kommunen att föreskriva om sådana avgifter.

En övergång till saktaxa med fasta avgifter för de tillstånds- och tillsynsärenden som provas av koncessionsnämnden för miljöskydd och länsstyrelserna bör ske. Detta bör också gälla när en kommun tar över tillsynsansvaret för tillståndspliktig verksamhet.

För kommunernas handläggning av anmälningar och tillsynsärenden skall timbaserade avgifter kunna tas ut.

Avgifterna bör bestämmas så att de täcker myndigheternas kostnader för provning och tillsyn.

Avgifterna för provning och tillsyn är föremål för några motioner från allmänna motionstiden 1988. Enligt motion Jo416 (c) yrkande 4 bör verksamheter inom vattenbruket undantas från dessa avgifter. Enligt motion Jo719 (fp) yrkande 23 bör en ny konstruktion av avgiften införas. Enligt motion Jo721 (c) bör avgiften för tillsyn avskaffas (yrkande 1) och principerna för avgiftsuttag vid provning revideras (yrkande 2).

Som framgår av redogörelsen för propositionen förordar regeringen att avgiften för prövning och tillsyn av tillståndspliktig verksamhet i fortsättningen tas ut efter en saktaxa med fasta avgifter. Utskottet biträder förslaget. Därigenom torde syftet med motion Jo719 yrkande 23 till viss del vara tillgodosett.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna Jo416 yrkande 4 och Jo721.

Motioner om ändring av vissa stadganden i ML

I några motioner yrkas på ändring av kriterierna för den intresseavvägning som enligt 5 § ML skall göras för att förebygga olägenhet som kan uppkomma vid miljöfarlig verksamhet. Enligt motion Jo26 (vpk) yrkande 18 bör vid tillståndsprövning samhällsnyttan vägas mot skadan. I yrkande 26 yrkar motionärerna att 5 § ändras på så sätt att *samhällsnyttan* m.m. – icke blott *nyttan* m.m. av verksamheten – skall vägas mot störningen m.m. I motion Jo30 (c) yrkande 55 framställs som delyrkande förslag om ett tillägg till 5 § med innebörden att särskild hänsyn tas till varaktigheten av de skadeverkningar som miljöfarlig verksamhet kan orsaka.

Förslag om förstärkning av miljöskyddslagen i olika hänseenden framförs i motion Jo800 (s), i återstående del.

Utskottet får med anledning av ifrågakarande motionsyrkanden framhålla att de ändringar av miljöskyddslagen som skett för ett år sedan och som nu föreslås syftar till att effektivisera miljöskyddet. Utskottet finner icke att de förslag som framlagts i motionerna bör läggas till grund för ytterligare revision av lagen. Innan ställning tas till eventuella ändringar bör nu gällande resp. föreslagna regler prövas i praktiken. Utskottet avstyrker således motionerna Jo26 och Jo30 i nu berörda delar.

Utskottet avstyrker även motion Jo800.

Miljöskyddsprövning av vägar

Enligt motion Jo26 (vpk) yrkande 19 bör vägar och trafikleder prövas enligt miljöskyddslagen.

Utskottet har nyligen behandlat likartade motionsyrkanden i yttrande till trafikutskottet med anledning av den trafikpolitiska propositionen (prop. 1987/88:50, JoU 3 y). Utskottet framhöll därvid bl. a. följande.

Utskottet erinrar om att miljöskyddsutredningen på sin tid – i betänkandet Bättre miljöskydd II (SOU 1983:20) – föreslagit att miljöskyddslagen (1969:387, ML) kompletteras med en regel, varigenom regeringen bemyndigas att föreskriva att vissa gatu- och vägbyggen m.m. inte får utföras utan tillstånd av koncessionsnämnden. Vid den genomgång av ML som företogs för ett år sedan beslöt riksdagen på förslag av regeringen att icke genomföra utredningens förslag, vilket enligt vad utskottet anförde skulle medföra vissa praktiska svårigheter. I sammanhanget underströks vikten av att varje sektorsmyndighet bevakar och tillvaratar miljöintressena inom sin sektor. Från miljösynpunkt betonades särskilt vikten av att miljökonsekvenserna av

ett planerat vägbyggnadsföretag blir belysta på ett så tidigt stadium som möjligt (prop. 1986/87:135, JoU 25).

Enligt utskottets mening finns det skäl att ompröva riksdagens beslut för ett år sedan. Utskottet ansluter sig således till vad som anförs i motionerna T202 och T321 om miljöskyddsprövning av väg- och gatubyggnadsföretag. Enligt utskottets mening bör regeringen vidare utreda frågan och snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag med utgångspunkt i miljöskyddsutredningens förslag och de nu berörda motionerna. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna såvitt nu är i fråga bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Trafikutskottet har i sitt betänkande TU 1987/88:23 om miljö och energi avstyrkt de båda motionsyrkandena. Med hänsyn till att riksdagen så sent som för ett år sedan beslutat att det genom ändring (1987:745) i väglagen skall göras obligatoriskt att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras av en arbetsplan för ett vägbygge har trafikutskottet ansett det vara mindre lämpligt att nu börja utreda frågan om koncessionsprövning av vägbyggen. Genom de överväganden som gjorts i samband med förra årets riksdagsbeslut om vissa ändringar av ML men också genom tillkomsten av PBL och NRL finns enligt trafikutskottets mening goda förutsättningar för att miljöfrågorna blir allsidigt belysta i vägplaneringens olika faser, såväl vid upprättande av arbetsplaner som vid fastställande av flerårsplaner. Trafikutskottet fortsätter:

För trafikutskottet framstår det som en betydande risk att en omfattande byråkrati kan uppstå genom att ett och samma vägbyggnadsärende kan komma att överprövas av regeringen enligt tre olika lagbestämmelser, nämligen om skyldighet till prövning hos koncessionsnämnden föreligger eller inte, beträffande koncessionsnämndens beslut och också beträffande vägverkets och länsstyrelsens beslut enligt väglagen om arbetsplanen som sådan. Risk för onödiga förseningar av genomförandet av de ca 100 arbetsplaner som fastställs varje år är således uppenbar. Med anledning av jordbruksutskottets yttrande förutsätter trafikutskottet att regeringen noga följer och vid lämplig tidpunkt utvärderar den år 1987 beslutade ordningen för miljöfrågornas behandling i samband med de olika planeringsfaser som föregår ett vägbygge. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet de båda motionsyrkandena.

Jordbruksutskottet finner för egen del att erfarenheten visar på det stora behov som finns av att en noggrann miljöprövning föregår beslut om större vägar och trafikleder samt om deras sträckning.

Enligt utskottets mening har de överväganden som gjordes av miljöskyddsutredningen om önskvärdheten av koncessionsprövning av vägprojekt mycken fog för sig. Det kan dock finnas anledning att något avvakta de erfarenheter som vinnas av de regler om obligatoriska miljökonsekvensbeskrivningar enligt väglagen som infördes för ett år sedan. Som utskottet då framhöll kvarstår möjligheten till frivillig prövning liksom naturvårdsverkets rätt att begära prövning enligt 41 § ML. Regeringen och berörda myndigheter bör således noga följa den fortsatta utvecklingen på vägbyggnadsområdet från miljösynpunkt. Den för ett år sedan beslutade ordningen för miljöfrågornas behandling i samband med de olika planeringsfaser som föregår ett vägbygge bör utvärderas vid lämplig tidpunkt, och senast under

är 1989. Därefter bör ställning tas till frågan om koncessionsprövning. I det sammanhanget bör även allmänhetens möjlighet till insyn i och påverkan på miljökonsekvensbeskrivningar utvärderas.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo26 yrkande 19 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lagförslagen m.m.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under kapitel 10 Miljöskyddets regelsystem och organisation. Riksdagen bör således anta regeringens förslag till lag om ändring i miljöskyddslagen och lag om ändring i brottsbalken. Med de ändringar som framgår av utskottets ställningstaganden i det föregående bör riksdagen lämna utan erinran vad som anförts i propositionen om miljöskyddets regelsystem, organisation och behovet av resurser för att förstärka miljöskyddet.

11. Ekonomiska styrmedel

Propositionen

Miljö- och energiministern sammanfattar sitt ställningstagande på följande sätt.

Tillståndsprövning och tillsyn enligt ML, förordningar m.m. enligt naturvårdslagen samt regleringar av kemiska produkter enligt kemikalieförordningen bör även i fortsättningen vara de grundläggande styrmedlen i miljöpolitiken.

Ekonomiska styrmedel bör i ökad omfattning komplettera de administrativa styrmedlen. Avgifter på förorenande utsläpp bör successivt kunna införas där så är praktiskt möjligt och sådana avgifter kan få en avsedd effekt på miljön.

En parlamentarisk utredning bör tillsättas. Utredningen bör – mot bakgrund av de mål som gäller för miljöpolitiken – analysera förutsättningarna för och föreslå en lämplig utformning av framtida system för ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

Utredningen bör med förtur överväga och lämna förslag till ett system med miljöavgifter, bl. a. på utsläpp av klorerad organisk substans. Vidare bör en miljöavgift på svavel övervägas. Arbetet bör bedrivas med inriktning på att avgiftssystemet om möjligt skall kunna träda i kraft under år 1989.

I propositionen erinras även om att regeringen i oktober 1987 genom förordningen (1987:941) om *frisläpp av investeringsfonder* beslöt att företag för bl. a. miljöförbättrande åtgärder får ta i anspråk sina allmänna investeringsfonder. Investeringsfonderna är frisläppta för miljöförbättrande investeringar i hela landet. Detta frisläpp gäller t.o.m. mars 1990.

Motionerna

I flera motioner diskuteras principen om införande av ekonomiska styrmedel som ett instrument i miljöpolitiken.

Enligt motion Jo26 (vpk) utgör miljöavgifter en metod att låta företagen köpa sig fria från ansvar för vår miljö. Förslaget om en utredning om

miljöavgifter bör därför avslås av riksdagen (yrkande 25).

Förslag om införande av ekonomiska styrmedel framförs i motionerna Jo23 (c) yrkande 5, Jo25 (m) yrkande 22 Jo30 (c) yrkande 53, Jo735 (c) yrkande 10, Jo751 (m) yrkande 2 och Jo768 (c) yrkandena 1 och 3 samt Fi224 (c) yrkande 8 och N33 (fp) yrkande 6. I motionerna betonas vikten av att avgifterna får en kraftig styreffekt och sätts så högt att de ger tydliga signaler till vederbörande företag att nedbringa utsläppen till vad naturen tål.

Införande av miljöavgift på svavel yrkas i motionerna Jo23 (c) yrkande 6, Jo24 (fp) yrkande 8 (4 000 kr./ton svaveldioxid i industriprocesser) och yrkande 9 (8 000 kr./ton svavel i förbränningsanläggningar), Jo25 (m) yrkande 11 (10 000 kr./ton svavel i tjock eldningsolja), Jo30 (c) yrkande 25 (3 000 kr. per ton svaveldioxid för kommande budgetår och därefter successivt till en nivå motsvarande 13 000 kr. per ton), Jo719 (fp) yrkande 19 och Jo768 (c) yrkande 2.

Förslag om miljöavgift på kväveoxidutsläpp framförs i motionerna Jo23 (c) yrkande 9, Jo30 (c) yrkande 26 och Jo719 (fp) yrkande 20.

I motionerna Jo23 (c) yrkande 8, Jo26 (vpk) yrkande 8, Jo30 (c) yrkandena 15 och 40 samt Jo719 yrkande 21 yrkas att miljöavgifter tas ut på klorgas, andra klorföreningar resp. organiskt bundet klor.

Enligt motion Jo24 (fp) yrkande 14 bör en miljöavgift övervägas på importerade fordon som inte uppfyller kraven i avgashänseende.

I motion Jo517 (vpk) yrkande 2 yrkas att en särskild kommunal utsläppsavgift införs på företag som i sitt avlopp har kemikalier.

Utskottets överväganden

Ett effektivt miljöskydd förutsätter inte endast att arbetet inriktas mot de viktigaste miljöproblemen utan också att målen nås till lägsta samhällliga kostnad. Detta måste vara utgångspunkten för valet av styrmedel.

Skilnaden mellan administrativa och ekonomiska styrmedel är som miljö- och energiministern påpekar inte knivskarp. Inte sällan innebär administrativa styrmedel förändrade ekonomiska förhållanden för den som utsätts för styrningen. De administrativa styrmedlen förutsätts reglera direkt och absolut beteendet hos dem som styrs. De ekonomiska styrmedlen syftar däremot till att indirekt med ekonomiska incitament påverka beteendet hos de berörda i en önskad riktning.

I propositionen lämnas en utförlig redovisning för några av de ekonomiska styrmedel som redan används inom miljövårdsområdet (s.289–293). Som framgår av redovisningen utgörs dessa av bl. a. statliga bidrag för återställning av miljön (ex. kalkningsbidragen), frisläpp av investeringsfonder för att styra processer och verksamheter, skatter (t. ex. differentierad bensinskatt) och avgifter på miljöfarliga produkter.

Utskottet delar regeringens mening att ekonomiska styrmedel bör utnyttjas i ökad utsträckning i det framtida miljöskyddsarbetet. Häremot riktas i motion Jo26 invändningen att införande av miljöavgifter skulle innebära att förorenaren kan köpa sig fri från skyldigheten att vidta nödvändiga miljöskyddsåtgärder. Utskottet vill betona att med det system som förordas i propositionen kommer förorenaren fortfarande att vara skyldig

att vidta de miljöskyddsåtgärder och tåla de begränsningar som kan åläggas honom med stöd av det nuvarande regelsystemet. Avgifterna är avsedda att vara ett incitament att driva fram ytterligare begränsningar av störningarna i miljön.

Som framhållits inledningsvis avser regeringen tillkalla en särskild utredning för att närmare analysera förutsättningarna för en ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Utredningen bör med hänsyn till de svåra avvägningar som kan bli aktuella få en parlamentarisk sammansättning. Utskottet delar regeringens mening att en utredning är önskvärd. Som miljö- och energiministern framhåller bör styrande avgifter på utsläpp och miljöfarliga produkter inte ses som en finansieringskälla i statsbudgeten. Syftet med denna typ av avgifter är att minska utsläppen och minska användningen av miljöfarliga produkter. Inkomsterna från avgifterna skall således minska i takt med att föroreningarna minskar. Vad utskottet anfört i anslutning till propositionen är ägnat att i det väsentliga tillgodose syftet med motionerna Jo23 yrkande 5, Jo25 yrkande 22, Jo30 yrkande 53, Jo735 yrkande 10, Jo751 yrkande 2 och Jo768 yrkande 1 samt Fi224 yrkande 8 och N33 yrkande 6. Dessa påkallar således icke någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Utskottet ansluter sig vidare till propositionens förslag att utredningen med förtur skall överväga och lämna förslag till ett avgifts- och uppbördssystem för utsläpp av föroreningar som ger upphov till stora miljöstörningar. Förslaget bör omfatta bl. a. utsläpp av klorerad organisk substans från skogsindustrin samt utsläpp av svavel vid oljeförbränning. I det senare fallet bör möjligheten att avgiftsbelägga bränslet utredas. Utredningen bör dock ha möjlighet att föreslå avgifter för även andra föroreningar. Utredningen bör bl. a. pröva möjligheterna att basera avgiftsuttaget på de villkor avseende högsta utsläpp som föreskrivs av tillståndsmyndigheten enligt ML. Vidare bör utredningen precisera mätmetoder, ansvarsfördelningen mellan tillsynsmyndigheterna och företagen samt ge förslag om avgifternas storlek. Arbetet bör bedrivas med inriktning på att ett system för nämnda avgifter om möjligt skall kunna träda i kraft år 1989.

Vad utskottet anfört med anledning av propositionen synes ägnat att i det väsentliga tillgodose syftet med motionerna Jo23 yrkande 6, Jo24 yrkandena 8 och 9, Jo25 yrkande 11, Jo30 yrkande 25, Jo719 yrkande 19 och Jo768 yrkande 2 om svavelavgifter.

Enligt utskottets mening kan även motionerna Jo23 yrkande 8, Jo26 yrkande 8, Jo30 yrkandena 15 och 40, Jo719 yrkande 21 om kloravgifter och Jo768 yrkande 3 om avgifter på miljöfarliga utsläpp anses besvarade med vad som anförts i det föregående.

Som ovan anförts bör utredningen ha möjlighet att föreslå avgifter även på andra slag av utsläpp. Med hänvisning härtill finner utskottet att syftet med motionerna Jo23 yrkande 9, Jo30 yrkande 26 och Jo719 yrkande 20 om avgifter på kväveoxidutsläpp kan tillgodoses.

Med samma motivering avstyrker utskottet motion Jo24 yrkande 14 om avgifter på importerade fordon.

Även motion Jo517 yrkande 2 om särskild kommunal avgift på kemikaliehaltigt avlopp från företag avstyrks med samma motivering.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om en ökad användning av

ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Utskottet avstyrker därmed motion Jo26 yrkande 25.

JoU 1987/88:23

Riksdagen bör även i övrigt lämna utan erinran vad som anförts i propositionen om miljöpolitikens inriktning och innehåll.

12. Anslagsfrågor för budgetåret 1988/89

FJORTONDE HUVUDTITELN

B Miljö

B 5. Åtgärder mot luftföroreningar och försurning

Propositionen

Regeringen har under punkt B 5 (s. 315–316) föreslagit riksdagen att till Åtgärder mot luftföroreningar och försurning för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 163 000 000 kr.

Huvuddelen av de anvisade medlen används för statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag. Förutom kalkningsverksamhet finansieras från anslaget bl. a. viss forskning och övervakning, försöksverksamhet med kalkning av mark och grundvatten samt uppföljning och information.

Mot bakgrund av bl. a. förslagen om vidgad användning av anslaget bör det benämnas åtgärder mot luftföroreningar och försurning.

Anledningen till den relativt stora reservationen – ca 132 700 000 kr. – är att medel anslås och bidrag beviljas för kalkningsprojekt som sträcker sig över flera år. Medlen betalas sedan ut i den takt de förbrukas inom projekten. Reserverade medel är således till allra största delen disponerade för pågående projekt.

De särskilda medel för återställning och sanering av miljöskador som beräknas under anslagen B 20 Åtgärder mot miljöskador och B 21 Åtgärder för att rena Dalälven omfattar även av naturvårdsverket föreslagna åtgärder för behandling av gruvavfall.

I propositionen (1987/88:104) om kulturmiljövård föreslås att under nästa budgetår 10 milj. kr. anslås till riksantikvarieämbetet för åtgärder mot luftföroreningarnas skadeverkningar på kulturminnen och kulturföremål. Dessa medel ingår i naturvårdsverkets budgetförslag i Aktionsplan '87. Miljö- och energiministern föreslår att från anslaget Åtgärder mot luftföroreningar och försurning anvisas 5 av dessa 10 milj. kr. för ändamålet.

Miljö- och energiministern är inte beredd att föreslå några statsbidrag till en utvidgad skogsmarkskalkning.

Den reservation som vid utgången av budgetåret 1987/88 kan finnas under anslaget Åtgärder mot försurningen bör enligt miljö- och energiministern föras över till förevarande anslag.

Motionerna

I centerpartiets partimotion Jo30 begärs dels en anslagsökning om 39 milj. kr. bl. a. för åtgärder för kulturminnesvården (yrkande 36), dels att 10 milj.

kr. av anslagna medel används för försöksverksamhet med vitaliseringskalkning (yrkande 34 delvis). Enligt motion Jo735 (c) yrkande 12 bör anslaget höjas med 47 milj. kr., medan enligt motion Jo784 (m) yrkande 1 anslaget bör minskas med 28 milj. kr. på grund av bl. a. den kritik som har framförts mot den nuvarande hanteringen av kalkning av sjöar och vattendrag.

Enligt motion Jo21 (c) bör anslaget även inrymma bidrag till kalkning av brunnar (yrkande 2), och länsstyrelserna bör i samråd med kommunerna kunna avgöra hur kalkningsanslaget skall användas (yrkande 3). Fortsatt stöd till åtgärder mot försurat vatten i enskild brunn/vattentäkt begärs i motion Jo37 (c), och enligt motion Jo32 (s) skall statsbidrag fortsättningsvis kunna utgå inom ramen för anvisade projektmedel för insatser mot surt grundvatten.

Projekten med kalkning bör enligt motion Jo834 (c) yrkande 3 fortsätta i oförändrad skala. För kalkning av förorenade sjöar bör enligt motion Jo845 (m) avdelas 5–10 milj. kr.

Enligt motion Jo244 (fp) yrkande 8 bör naturvårdsverket ges i uppdrag att snarast fördela pengar till länsstyrelserna i Skåne för kalkning av skogsmarker. Erforderliga medel bör enligt motion Jo798 (c) avsättas för försökskalkning av skogsmark (yrkande 1), och sådan kalkning bör förläggas till Hallands län (yrkande 2).

Insatser mot försurningssskador inom kulturminnesvärden begärs i motionerna Kr6 (c) yrkande 4 och i centerpartiets partimotion Jo30 yrkande 35.

Internationella försurningssekretariatet, miljöorganisationernas organ, måste enligt centerpartiet ges ökade resurser – motion Jo30 yrkande 21.

Utskottets överväganden

Enligt utskottets mening saknas anledning frångå regeringens förslag till anslag. Utskottet är således inte berett att förorda någon ytterligare medelstildelning i enlighet med vad som anförs i motionerna Jo30 yrkande 36 och Jo735 yrkande 12. Motionerna avstyrks på den grunden.

Utskottet, som i flera sammanhang framhållit luftföroreningarna och försurningen som två av våra allvarligaste miljöproblem, är inte berett att tillmötesgå kravet i motion Jo784 yrkande 1 om en anslagsminskning. Motionen avstyrks således.

Utskottet ansluter sig till vad miljö- och energiministern anför om inriktningen av kalkningsverksamheten (avsnitt 4). Utskottet vill i sammanhanget erinra om att den verksamhet som hittills bedrivits med kalkning av brunnar har varit av försökskaraktär. Naturvårdsverket har därför ännu inte kunnat ta ställning till frågan om åtgärder på området. Enligt propositionen kommer naturvårdsverket att inför kommande budgetår utfärda föreskrifter och ge ut allmänna råd för länsstyrelsernas bidragshantering och uppföljning av kalkningsverksamheten. I likhet med miljö- och energiministern gör utskottet den bedömningen att de förbättringar av bidragshantering, uppföljning och redovisning samt den inriktning som har redovisats kommer att leda till en effektivisering av den fortsatta kalkningsverksamheten.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet motionerna Jo21 yrkandena 2 och 3, Jo32 och Jo37 i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Miljö- och energiministerns uppfattning om effekten av sjökalkning delas av utskottet, liksom bedömningen att kalkningsverksamheten på kort sikt bör bedrivas med samma inriktning som hittills. Mot bakgrund härav och i avvaktan på naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd avstyrker utskottet motion Jo845.

I propositionen redogörs för pågående försöksverksamhet med bl. a. kalkning och vitaliseringsgödsling av skog och mark. Försöken har ännu inte slutförts, och kunskaperna om de olika åtgärdernas effekter är fortfarande otillräckliga. I likhet med miljö- och energiministern anser utskottet det väsentligt att försöken följs upp och i vissa fall vidgas inom naturvårdsverkets regi. Härigenom kan en god kunskapsbas byggas upp. I avvaktan härpå är utskottet inte berett att tillmötesgå kravet i motion Jo30 yrkande 34 (delvis) om medel till försöksverksamhet med vitaliseringskalkning. Motionen avstyrks.

Utskottet är väl medvetet om och har i andra sammanhang uttalat sin oro över Skånes miljöproblem. I likhet med miljö- och energiministern och i enlighet med vad som ovan anförts om pågående försöksverksamhet på området är utskottet emellertid inte berett att förorda statsbidrag till en utvidgad skogsmarkskalkning. Den medelsfördelning som föreslås i motion Jo244 yrkande 8 är dessutom en fråga för i första hand naturvårdsverket. Mot bakgrund härav avstyrker utskottet motionen.

Med hänvisning till vad utskottet anfört ovan om skogsmarkskalkning avstyrker utskottet även motion Jo798 yrkandena 1 och 2.

Utskottet har i flera sammanhang betonat vikten av det arbete som inom olika områden utförs av de ideella miljöorganisationerna och uttryckt sin uppskattning av detta arbete. Utskottet är emellertid inte berett att i detta sammanhang föreslå att resurser avsätts i enlighet med vad som förordas i motion Jo30 yrkande 21. Motionen avstyrks således.

Som anförts av miljö- och energiministern föreslås i regeringens proposition (1987/88:104) om kulturmiljövård att 10 milj. kr. tillförs riksantikvarieämbetet för åtgärder mot luftföroreningarnas skadeverkningar på kulturminnen och kulturminnesvård. Miljö- och energiministern föreslår att 5 milj. kr. av detta belopp anvisas från förevarande anslag. Utskottet ansluter sig till miljö- och energiministerns förslag om bidrag till aktuellt ändamål. Mot bakgrund härav och i avvaktan på riksdagens ställningstagande till propositionen om kulturmiljövård bör motionerna Kr6 yrkande 4 och Jo30 yrkande 35 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

B 7. Mark för naturvård

Propositionen

Regeringen har under punkt B 7 (s. 316–317) föreslagit riksdagen att till Mark för naturvård för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.

Från anslaget betalas statens förvärv av värdefulla naturvårdsområden.

Dessa, liksom vissa andra naturvårdsobjekt i statens ägo, redovisas på naturvårdsfonden som förvaltas av naturvårdsverket. Från anslaget betalas vidare vissa ersättningar enligt naturvårdslagen och byggnadslagen och kan lämnas statsbidrag till kommuner eller kommunala stiftelser för skydd av mark för naturvårdsändamål. Anslaget får dessutom disponeras för utrednings-, förhandlings- och värderingskostnader i samband med säkerställande av mark för naturvårdsändamål.

Enligt miljö- och energiministern krävs omedelbara insatser för skydd och bevarande av markområden, bl. a. urskogsområden med högsta skyddsvärde. Som angeläget framhålls skyddet av områden som är av särskilt stor betydelse från naturvårdssynpunkt. Anslaget bör enligt miljö- och energiministern föras upp med oförändrade 40 milj. kr., varvid medel har beräknats för upprättande av skötselplaner i samband med bildande av naturreservat och naturvårdsområden.

Motionerna

Vpk ansluter sig i sin partimotion Jo26 till naturvårdsverkets anslagsframställning och begär en ökning av anslaget med 20 milj. kr. (yrkande 24). Folkpartiet kräver i sin partimotion Jo719 en dubblering av anslaget, dvs. en höjning med 40 milj. kr. (yrkande 85). I linje med partiets uppfattning att skötselkontrakt i större utsträckning än för närvarande bör träffas med enskilda markägare bör enligt kommittémotionen Jo784 (m) yrkande 2 anslaget minskas med 25 milj. kr.

I motion Jo27 (s) konstateras att anslaget under en följd av år har varit oförändrat medan mark- och virkespriserna ökat. Behovet av mark för naturvård är däremot konstant, varför anslaget i framtiden behöver höjas.

Enligt partimotionen Jo30 (c) bör särskilt skyddsvärd mark överföras från domänverket till naturvårdsfonden (yrkande 9), och enligt folkpartiets partimotion Jo719 bör 15 milj. kr. årligen överföras från domänfonden till naturvårdsfonden (yrkande 67).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Jo25 att anslaget skall få användas även för den ideella naturvårdens inköp av mark för naturvård (yrkande 3).

Vpk anser enligt motion Jo26 yrkande 23 att sponsring för skötsel och förvärv av naturvårdsobjekt inte skall tillåtas.

Utskottets överväganden

Utskottet har ovan (avsnitt 3) anslutit sig till de principer som enligt miljö- och energiministern bör vara vägledande för arbetet med att säkerställa särskilt betydelsefulla naturområden. I enlighet med detta ställningstagande ansluter sig utskottet även till regeringens förslag om medelstilleddning under förevarande anslag. Utskottet är således inte berett att tillmötesgå kraven i motionerna Jo26 yrkande 24 och Jo719 yrkande 85 om en höjning av anslaget med 20 milj. kr. resp. 40 milj. kr. Motionerna avstyrks.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet även motion Jo784 yrkande 2 om en minskning av anslaget med 25 milj. kr.

De synpunkter som framförs i motion Jo27 om det långsiktiga behovet av mark för naturvård får enligt utskottets mening anses tillgodosedda med vad miljö- och energiministern anført i propositionen och som i annat sammanhang (avsnitt 3) biträts av utskottet. Motionen bör således inte medföra någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottet har tidigare (avsnitt 3) biträtt vad miljö- och energiministern anført om ansvaret för och värden av naturområden. Med hänvisning härtill och till vad utskottet anført ovan om förslaget till medelstildelning av styrker utskottet motion Jo25 yrkande 3.

Utskottet har även anslutit sig till miljö- och energiministerns uppfattning om sponsring som ett av flera sätt att finansiera förvärv och skötsel av naturvårdsobjekt. Sponsring bör således inte komma i fråga om den förbinds med villkor som begränsar den ansvariga myndighetens handlingsfrihet eller om den skulle medföra något beroendeförhållande av annat slag. Inte heller bör i princip skyltning eller annan reklam förekomma i naturen. Med dessa förbehåll delar utskottet miljö- och energiministerns inställning till denna finansieringsform. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo26 yrkande 23 att sponsring för skötsel och förvärv av naturvårdsobjekt inte skall tillåtas.

Förslag liknande dem i motionerna Jo30 yrkande 9 och Jo719 yrkande 67 om överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden har vid flera tidigare tillfällen och senast i samband med förra årets budgetprövning (JoU 1986/87:17 s. 16) avstyrkts av utskottet. Utskottet hänvisade då till ett tidigare uttalande att ersättningsfrågor – dä produktiv skogsmark tas i anspråk för naturvårdsändamål – bör bedömas på samma sätt när det gäller domänverksmark som i fråga om annan mark (JoU 1984/85:25 s. 58). Någon anledning till ändrad inställning i frågan finns ej enligt utskottets mening. Motionsyrkandena avstyrks således.

B 8. Vård av naturreservat m.m.

Propositionen

Regeringen har under punkt B 8 (s. 317–318) föreslagit riksdagen att till Vård av naturreservat m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 49 192 000 kr.

Anslaget används för att bekosta vård och förvaltning av naturvårdsobjekt som har avsatts enligt naturvårdslagen och ännu inte avsatta objekt, vilka redovisas på naturvårdsfonden. Vidare lämnas från anslaget bl. a. bidrag till vård av hagmarker med ädellövskog samt till andra landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet. Anslaget får även användas för att bekosta upprättande av skötselplaner för ännu inte avsatta naturvårdsobjekt, för särskild tillsynspersonal i Norrbottens fjällvärld och för bemanning av vissa utsjöplatser.

Utgångspunkten för de förslag som redovisas i propositionens avsnitt 3 om naturresurser och naturvård för att effektivisera naturvårdsförvaltningen är enligt miljö- och energiministern bl. a. behovet att stärka och förbättra värden av skyddade naturvårdsobjekt genom att utnyttja befintliga

resurser mer effektivt. Ett visst tillskott för att kompensera kostnadshöjningar bör enligt miljö- och energiministern tillföras anslaget. I enlighet med vad som anförts ovan under punkt B 7 bör kostnader för upprättande av vissa skötselplaner beräknas under nämnda anslag.

Miljö- och energiministern anser det angeläget att ta till vara möjligheterna till samarbete med länsarbetsnämnderna vad gäller beredskapsarbeten på naturvårdsområdet. I de fall åtgärderna omfattar objekt som också berör kulturminnesvårdens intressen bör dessa beaktas och samråd ske med riksantikvarieämbetet.

Motionerna

I centerpartiets partimotion Jo30 begärs en anslagsökning med 10,8 milj. kr. (yrkande 5), och folkpartiet vill enligt motion Jo719 yrkande 86 höja anslaget med 12,7 milj. kr. I kommittémotion Jo784 (m) begärs en ökning med 2,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår, vilket för budgetåret 1988/89 innebär 808 000 kr. utöver regeringens förslag (yrkande 3).

För underhåll av den halländska sandkusten bör enligt motion Jo286 (fp) yrkande 3 medel tilldelas länsstyrelsen i Hallands län.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens syn på värden av våra naturreservat så som den framförs i propositionen (avsnitt 3). I sammanhanget vill utskottet emellertid framhålla att befintliga resurser i första hand bör användas för säkerställande av större markområden av skyddsintresse. Denna synpunkt kan enligt utskottets mening lämpligen beaktas i samband med den översyn av naturvårdsobjekten som aviseras i propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstildelning och är således inte berett att förorda någon höjning av anslaget i enlighet med motionerna Jo30 yrkande 5, Jo719 yrkande 86 och Jo784 yrkande 3. Motionerna avstyrks.

Med anledning av motion Jo286 yrkande 3 om medel till länsstyrelsen i Hallands län för underhåll av den halländska sandkusten vill utskottet erinra om att medel under förevarande anslag fördelas av naturvårdsverket med ledning av bl. a. länsstyrelsernas redovisning till verket. Med det anförda avstyrker utskottet motionen.

B 9. Vård av hotade arter m.m.

Propositionen

Regeringen har under punkt B 9 (s. 318–319) föreslagit riksdagen att till Vård av hotade arter m.m. för budgetåret 198/89 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Miljö- och energiministern delar naturvårdsverkets bedömning att värden av de hotade växt- och djurarterna bör grundas på särskilda program. Möjligheterna till samarbete och samordning med andra myndigheter och med ideella organisationer bör tas till vara.

Naturvårdsverket utarbetar ett samordnat handlingsprogram i syfte att bevara hotade och sårbara arter (prop. 1986/87:58, JoU 15 s. 34 f.). Miljö- och energiministern anser det angeläget att särskilda resurser avsätts för insatser till skydd för utrotningshotade växt- och djurarter. Anslaget bör föras upp med oförändrade 2 milj. kr.

Motionerna

I partimotionerna Jo25 (m) yrkande 1, Jo30 (c) yrkande 8 och Jo719 (fp) yrkande 87 begärs en ökning av anslaget med 1 milj. kr. Till hjälp för igelkottarnas överlevnad föreslås i motion Jo773 (vpk) en anslagsökning med 200 000 kr.

Ökade insatser, bl. a. i form av genbanker, för att bevara de genetiska resurserna och den genetiska variationen begärs i partimotion Jo719 (fp) yrkande 47.

Utskottets överväganden

Utskottet har tidigare understrukt behovet av kraftfulla åtgärder för skydd av utrotningshotade växt- och djurarter och framhållit ett antal åtgärder som nödvändiga för ett framgångsrikt artbevarande (avsnitt 3). I allt väsentligt delar utskottet miljö- och energiministerns inställning i frågan men anser – i likhet med vad som anförs i motionerna Jo25 yrkande 1, Jo30 yrkande 8 och Jo719 yrkande 87 – att anslaget bör höjas med 1 milj. kr. Utskottet tillstyrker således motionerna.

Genom den av utskottet förordade uppräknigen kan det förutsättas att även motion Jo773 kommer att tillgodoses.

Med vad utskottet sälunda anfört bör enligt utskottets mening även syftet med motion Jo719 yrkande 47 vara tillgodosett. Motionen bör således inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

B 18. Åtgärder mot havsföroreningar

Regeringen har under punkt B 18 (s. 319–320) föreslagit riksdagen att till Åtgärder mot havsföroreningar för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

Utskottet tillstyrker detta förslag.

B 19. Utredningsverksamhet om CFC-föreningar, m.m.

Regeringen har under punkt 19 (s. 320) föreslagit riksdagen att till Utredningsverksamhet om CFC-föreningar, m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 2 900 000 kr.

Utskottet tillstyrker detta förslag.

Propositionen

Regeringen har under punkt B 20 (s. 321) föreslagit riksdagen att till Åtgärder mot miljöskador för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

Under propositionens avsnitt 7 Miljöskador, m.m. har behandlats åtgärder i syfte att återställa och sanera skadade områden i miljön. Med hänvisning härtill föreslår miljö- och energiministern ett nytt reservationsanslag med ett beräknat medelsbehov av 50 milj. kr. för budgetåret 1988/89.

Motionen

Enligt partimotion Jo25 (m) bör anslaget B 21. Åtgärder för att rena Dalälven sammanföras med förevarande anslag (yrkande 24).

Utskottets överväganden

Utskottet finner ingen anledning att avvika från den disposition av anslagen som förordats av miljö- och energiministern och avstyrker således motion Jo25 yrkande 24.

B 21. Åtgärder för att rena Dalälven

Regeringen har under punkt B 21 (s. 321) föreslagit riksdagen att till Åtgärder för att rena Dalälven för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Utskottet tillstyrker detta förslag.

B 22. Internationellt institut för främjande av miljöteknik m.m.

Regeringen har under punkt B 22 (s. 321–322) föreslagit riksdagen att till ett Internationellt institut för främjande av miljöteknik m.m. för budgetåret 1988/89 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Utskottet tillstyrker detta förslag.

Övriga anslagsfrågor

I sitt betänkande JoU 1987/88:18 behandlade utskottet regeringens förslag till flertalet anslag under Miljö- och energidepartementets huvudtitel med undantag av litt. C. I anslutning till den miljöpolitiska propositionen har framställts ett antal motionsyrkanden under vissa av anslagen.

Motionerna

Medel för utveckling av ny miljöskyddsteknik tillhandahålls i dag ur bränslemiljöfonden. För att förstärka dessa angelägna insatser bör enligt folkpartiets partimotion Jo24 naturvårdsverket få disponera 40 milj. kr. ur fonden för detta ändamål (yrkande 37).

I enlighet med regeringens förslag beslutade riksdagen under innevaran-

de riksmöte att till anslaget B 3. Övervakning av miljöförändringar m.m. anslå 43,2 milj. kr. (JoU 1987/88:18 s.6 f.) I sin partimotion Jo24 begär folkpartiet att anslaget nu skall ökas med 10 milj. kr. att användas för utredningar och inventeringar inom miljövårdsområdet (yrkande 38).

Till anslaget B 6. Särskilda projekt på miljövärdens område begär folkpartiet i motion Jo24 yrkande 30 ytterligare 5 milj. kr. att användas för hotade områden såsom Kattegatt och i yrkande 31 en anslagsökning om 7 milj. kr. för insatser rörande bekämpningsmedel. I centerpartiets partimotion Jo30 begärs i yrkande 7 att 25 milj. kr. av omställningsstödet för jordbruket överförs till ett särskilt anslag för hagmarksersättning för att bevara det öppna landskapet och artrikedomen i flora och fauna.

I motion Jo24 begär folkpartiet fyra nya tjänster till kemikalieinspektionen med motiveringen att myndighetens resurser redan innan utvärderingen av dess verksamhet skett framstår som helt otillräckliga. Kostnaderna för dessa tjänster bör finansieras med en avgiftshöjning (yrkandena 25 resp. 26).

Centerpartiet begär i sin partimotion Jo30 (yrkande 10) 5 milj. kr. till ett nytt anslag för bevarande av genetiska resurser.

Utskottets överväganden

Utskottet har nyligen tagit ställning till ett yrkande motsvarande det i motion Jo24 yrkande 37 om överföring av 40 milj. kr. från bränslemiljöfonden till naturvårdsverket (JoU 1987/88:18 s. 4). Enligt vad utskottet då erfarit hade 20 milj. kr. för ändamålet överförts till naturvårdsverket för budgetåret 1987/88. och ytterligare 10 milj. kr. fanns disponibla. Utskottet har numera erfarit att naturvårdsverket hos regeringen har ansökt om överföring av dessa medel. Med det sålunda anförda anser utskottet ändamålet med motion Jo24 yrkande 37 i allt väsentligt tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks således.

Vad beträffar förslaget från folkpartiet att öka anslaget B 3. Övervakning av miljöförändringar m.m. saknas enligt utskottets mening anledning frångå tidigare ställningstagande i enlighet med regeringens budgetförslag (JoU 1987/88:18). Motion Jo24 yrkande 38 avstyrks således.

Utskottet har tidigare under innevarande riksmöte avstyrkt yrkanden motsvarande de i motion Jo24 framställda yrkandena 30 om en anslagsökning till vissa hotade havsområden och 31 om en ökning av anslaget B 6. Särskilda projekt på miljövärdens område. Vad avser yrkande 30 har utskottet i andra sammanhang uttryckt sin oro över havsföroreningarnas omfattning men är inte berett att i detta sammanhang förorda ytterligare medel för ändamålet. I samband med årets budgetbehandling tillstyrkte utskottet regeringens förslag om ytterligare 3 milj. kr. till kemikalieinspektionen för insatser rörande bekämpningsmedel (JoU 1987/88:18). Anledning till höjning av anslaget i enlighet med yrkande 31 saknas enligt utskottets mening. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo24 yrkandena 30 och 31.

Inte heller vad beträffar kravet från centerpartiet i motion Jo30 yrkande 7 på överföring av 25 milj. kr. för hagmarksersättning är utskottet berett

frånga sina tidigare ställningstaganden (JoU 1987/88:18 s. 13 och JoU 1987/88:24 s. 36). Motionen avstyrks således.

JoU 1987/88:23

Utskottet har nyligen avstyrkt ett yrkande motsvarande det i motion Jo24 om fler tjänster till kemikalieinspektionen. Utskottet anslöt sig då till regeringens bedömning att frågan om inspektionens organisation och resurser bör behandlas först efter det att resultatet av den nu pågående utvärderingen av inspektionens verksamhet föreligger (JoU 1987/88:18 s. 17). Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker således motion Jo24 yrkande 25. Med det anförda avstyrker utskottet även yrkande 26 i motionen.

Utskottet har i andra sammanhang och vid flera tidigare tillfällen understrukit behovet av kraftfulla åtgärder för skydd av utrotningshotade växt- och djurarter. Som en konsekvens av denna uppfattning har utskottet förordat en höjning av det aktuella anslaget med 1 milj. kr. Utskottet är emellertid inte berett att – som föreslås av centerpartiet – tillstyrka att 5 milj. kr. anslås för inrättande av ett särskilt anslag för bevarande av genetiska resurser. Motion Jo30 yrkande 10 avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

Miljöpolitikens inriktning

1. beträffande *tekniska framsteg m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 1 och 1987/88:Jo25 yrkande 14
2. beträffande *den ekonomiska inriktningen m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkandena 1 och 2,
3. beträffande *ett centralt ekonomiskt mål*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 1,
4. beträffande *miljö- och naturresursdepartement*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 13,
5. beträffande *åtgärder på miljöns område*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo802,

Naturresurser och naturvård

6. beträffande *ägande och förvaltning av mark för naturvård*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo25 yrkande 2,
7. beträffande *bidrag till friluftsanläggningar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo25 yrkande 7,
8. beträffande *en nationell naturvårdsstrategi*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo786 yrkande 2,

De areella näringarna och deras påverkan på miljön

9. beträffande *ändring av skogsvårdslagen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 24,
10. beträffande *miljökonsekvensanalyser av vissa skogsbruksmetoder*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 11, 1987/88:Jo719 yrkande 59 och 1987/88:Jo720 yrkande 7.

11. beträffande *skogsbruk i fjällnära områden*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 1 och 1987/88:Jo719 yrkande 60,

12. beträffande *ersättning till markägare m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo723 yrkandena 2 och 3 och 1987/88:Jo751 yrkande 14 i motsvarande del.

13. beträffande *periodisering av ersättningen*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo17, 1987/88:Jo34, 1987/88:Jo719 yrkande 66 och 1987/88:Jo751 yrkande 14 i återstående del.

14. beträffande *nationalparker och naturreservat m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 27, 1987/88:Jo25 yrkandena 4, 5 och 6, 1987/88:Jo720 yrkande 9 i motsvarande del och 1987/88:Jo751 yrkandena 5, 10 och 11.

15. beträffande *principer för skötseln av naturreservat*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 6 och 1987/88:Jo720 yrkande 9 i återstående del.

16. beträffande *en plan för den svenska fjällvärlden*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 50,

17. beträffande *nationalpark i Sjaunja*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 51 och 1987/88:Jo751 yrkande 8,

18. beträffande *nationalparker i Taavavuoma, Rogen och Kebnekaise*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkandena 52, 53 och 54,

19. beträffande *Kalixälven som nationalälv*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo735 yrkande 11,

20. beträffande *skydd av en planerad nationalpark i Kiruna*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo751 yrkande 7,

21. beträffande *Abisko nationalpark*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo751 yrkande 6 i motsvarande del,

22. beträffande *marina naturreservat*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 45,

23. beträffande *urskogarna*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 61, 1987/88:Jo751 yrkande 17 och 1987/88:Jo786 yrkande 3.

24. beträffande *vätmarkerna*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo712, 1987/88:Jo719 yrkande 57, 1987/88:Jo751 yrkande 18, 1987/88:Jo786 yrkande 10 och 1987/88:Jo821 yrkande 7,

25. beträffande *vissa våtmarker*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo709 och 1987/88:Jo760,

26. beträffande *Kindluområdet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo747,

27. beträffande *Stora Alvaret*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo751 yrkande 9,

28. beträffande *vissa regionala frågor*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo761, 1987/88:Jo853 yrkan-
de 1 och 1987/88:Jo872 yrkandena 3 och 4.
29. beträffande *Skånes miljöproblem*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo821 yrkande 6 och
1987/88:Jo874 yrkande 3.
30. beträffande *fauna- och floravård*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 65 i mot-
svarande del och 1987/88:Jo751 yrkande 15.
31. beträffande *artdatabank m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 65 i åter-
stående del, 1987/88:Jo751 yrkande 16 och 1987/88:Jo786 yrkande 6.
32. beträffande *stöd till jordbrukare*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo38 yrkande 9.
33. beträffande ändring av 18 c § naturvårdslagen (1964:822)
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo711.
34. beträffande *program för skydd av hotade fiskarter*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo716.
35. beträffande *åtgärder för sälstammarna i Östersjön*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 46.
36. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att nationalpar-
kerna Ängsö, Blå Jungfrun och Gotska Sandön utvidgas till att
omfatta även de till resp. nationalparksfastigheter hörande, omgivan-
de vattenområdena.
37. att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att Sänfjällets
nationalpark utvidgas med omgivande mark som är upptagen på
naturvårdsfonden.
38. att riksdagen
a) bemyndigar regeringen att medge det intrång i Stora Sjöfallets
nationalpark som föranleds av en turistanläggning i Vietas.
b) avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 55 och 1987/88:Jo751
yrkande 6 i återstående del.
39. att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen anförts
om en översyn av naturvårdsförvaltningen.
40. beträffande *översyn av naturvårdslagen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 3, 1987/88:
Jo719 yrkandena 48 och 49, 1987/88:Jo720 yrkande 1 och
1987/88:Jo751 yrkandena 12, 19 och 20.
41. beträffande *naturresursräkenskaper*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo767 yrkande 19.
42. beträffande *återinförande av vissa ersättningsregler*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 62.
43. beträffande *bristande överensstämmelse mellan vissa regler i
skogsvårdslagen och naturvårdslagen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 64.
44. beträffande *återinförande av vissa strandskyddsregler*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo734.

45. beträffande *säkerställande av naturmiljöer*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo757 yrkande 1.

46. beträffande *ändring av vissa bestämmelser om ersättning för intrång i markanvändningen m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo723 yrkande 1 och 1987/88:Jo870.

47. beträffande *förslag till strandningslag*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo756.

48. beträffande *ändring i terrängkörningslagstiftningen*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo841 yrkande 1 och 1987/88:Jo 854.

49. beträffande *översyn av naturvårdsverkets organisation*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo853 yrkande 2.

Luftföroreningar och försurning

50. beträffande *det långsiktiga målet*

a) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med anledning av motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 6, 1987/88:Jo25 yrkande 9, 1987/88:Jo30 yrkande 16 i motsvarande del och 1987/88:Jo719 yrkande 27 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om svavelutsläppen.

b) avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 10, 1987/88:Jo25 yrkande 12, 1987/88:Jo30 yrkande 16 i återstående del och 1987/88:Jo719 yrkande 27 i återstående del.

c) avslår motionerna 1987/88:Jo21 yrkande 1, 1987/88:Jo23 yrkande 2, 1987/88:Jo715 yrkande 2, 1987/88:Jo719 yrkande 35, 1987/88:Jo735 yrkande 1, 1987/88:Jo767 yrkande 6, 1987/88:Jo851 och 1987/88:Jo873 yrkande 5.

51. beträffande *avsvavlingskapaciteten*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 24.

52. beträffande *aktionsprogram mot koldioxidutsläppen*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 14 och med anledning av motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 8 och 1987/88:Jo719 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

53. beträffande *ökad internationell aktivitet*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 1, 1987/88:Jo25 yrkande 10, 1987/88:Jo30 yrkande 22, 1987/88:Jo719 yrkande 1 och Jo837 yrkande 3.

54. beträffande *förhandlingar med Danmark*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 23, 1987/88:Jo719 yrkande 36, och 1987/88:Jo821 yrkande 4.

55. beträffande *gränskommunernas skyldigheter*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo20 yrkande 3.

56. beträffande *en internationell luftvårdsfond*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 17, 1987/88:Jo31 yrkande 3, 1987/88:Jo719 yrkande 2 och 1987/88:Jo768 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

57. beträffande *miljöskyddsområde*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo35, 1987/88:Jo810 yrkande 2, 1987/88:Jo821 yrkande 3, 1987/88:Jo833 yrkande 1, 1987/88:Jo843 och 1987/88:Jo865,
58. beträffande *skydd av Vättern*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo728 och 1987/88:Jo855,
59. beträffande *Kattegatt*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 40,
60. beträffande *aktionsplan för insjöarna*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 16, 1987/88:Jo803 och 1987/88:Jo873 yrkandena 2 och 3,
61. beträffande *Sommen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo725,
62. beträffande *särskilda regler*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo810 yrkande 1,
63. beträffande *inversion*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo819,
64. beträffande *skärpta avgaskrav för lastbilar och bussar*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkandena 3 och 4, 1987/88:Jo24 yrkandena 12 och 13, 1987/88:Jo30 yrkandena 29 och 30, 1987/88:Jo751 yrkande 28, 1987/88:Jo770 yrkandena 3 och 4 samt 1987/88:T66 yrkande 35,
b) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 34, 1987/88:Jo735 yrkande 4, 1987/88:Jo873 yrkande 1, 1987/88:T85 yrkande 4 och 1987/88:T95 yrkande 14,
65. beträffande *avgasreningskraven för importerade fordon, m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo841 yrkandena 2 och 3,
66. beträffande *vikten av kunskaper*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo16 yrkande 11,
67. beträffande *avslag på förslaget om stöd*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 15,
68. beträffande *miljöåtgärder i stadstrafiken, m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkandena 28 och 31,
69. beträffande *temporär hastighetsbegränsning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 33,
70. beträffande *Kalifornienkraven*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 17 och 1987/88:Jo770 yrkande 1,
71. beträffande *stimulanser till avgasrening på begagnade bilar*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo18, 1987/88:Jo24 yrkande 16, 1987/88:Jo25 yrkande 13, 1987/88:Jo30 yrkande 32, 1987/88:Jo719 yrkande 33, 1987/88:Jo770 yrkande 2, 1987/88:Jo780, 1987/88:Jo864, 1987/88:Jo871 yrkande 1, 1987/88:T65 yrkande 2 och 1987/88:T85 yrkandena 1 och 8,
72. beträffande *utsläpp från flygplan och fartyg*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 19,

73. beträffande *riktlinjer för det fortsatta arbetet med att introducera alternativa drivmedel m.m.*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med anledning av motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 10, 1987/88:Jo24 yrkande 18, 1987/88:Jo30 yrkande 27 och 1987/88:38 yrkande 5, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

74. beträffande *stöd åt vägasprojekt*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo38 yrkande 6.

75. beträffande *skattefrihet för eldrivna personbilar*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo14.

76. beträffande *monopolsituation på service- och reservdelsmarknaden och ändring av bilavgaslagen*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo781, 1987/88:Jo789, 1987/88:Jo823 och 1987/88:T85 yrkande 5.

77. beträffande *svavellagen*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:1054) om svavelhaltigt bränsle.

78. beträffande *gränsvärdet för kväveoxider vid kolförbränning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 28, 1987/88:Jo751 yrkande 26 och 1987/88:Jo770 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

79. beträffande *utsläppskraven för svavel i koleldade anläggningar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 11 i berörd del, 1987/88:Jo751 yrkande 24 och 1987/88:N33 yrkande 7 i berörd del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

80. beträffande *svavelkraven för oljeeldade anläggningar*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 11 och 1987/88:N33 yrkande 7 i återstående delar.

81. beträffande *svavelhalten i bunkerolja*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 20 och 1987/88:Jo785.

82. beträffande *svavelhalten i eldningsolja*

att riksdagen avslår motion 1987/88:N27 yrkande 7.

83. beträffande *halvering av industrins svavelutsläpp m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 3, 1987/88:Jo719 yrkandena 29, 30, 31 och 32, 1987/88:Jo735 yrkande 2 samt 1987/88:Jo751 yrkandena 23, 25 och 27.

84. beträffande *ersättning av lösningsmedel*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo767 yrkande 14.

85. beträffande *tillvaratagande av bensinångor*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo731 och 1987/88:Jo733.

86. beträffande *kalk som fällningskemikalie*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 50 och 1987/88:Jo719 yrkande 41.

87. beträffande *skogsskadorna i Skåne m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo 750 yrkande 3, 1987/88:Jo715 yrkande 3, 1987/88:Jo837 yrkandena 1 och 2 och

88. beträffande *vitaliseringskalkning av skog*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 22 och 1987/88:Jo30 yrkande 34 i berörd del.

89. beträffande *uppdrag till naturvårdsverket*
a) att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om en uppföljning m.m. av programmet mot luftföroreningar och försurning
b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 23.

Havsföroreningar

90. beträffande *åtgärder mot miljöföroreningarna i Öresund*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo736

91. beträffande *miljöundersökningar i Bottniska viken m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo737

92. beträffande *kustvattnet i norra Bohuslän*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo832.

93. beträffande *kustkommunernas problem*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo829.

94. beträffande *internationellt samarbete*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo415 yrkande 1 och 1987/88:Jo719 yrkandena 4 och 5,
b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo775 yrkande 2.

95. beträffande *förbud mot dumpning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 43.

96. beträffande *vattenströmmarna*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo836 yrkande 1.

97. beträffande *en Nordsjökommission*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 42, 1987/88:Jo719 yrkande 3 och 1987/88:Jo775 yrkande 1.

98. beträffande *märkningssystem för oljetransporter*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo703 och 1987/88:Jo751 yrkande 22.

99. beträffande *skyddsutrustning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo745.

100. beträffande *huvudpunkterna i en aktionsplan mot havsföroreningar*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo767 yrkande 5, 1987/88:Jo775 yrkande 3, 1987/88:Jo833 yrkande 2, 1987/88:Jo834 yrkandena 1 och 2. och 1987/88:Jo836 yrkande 2.

101. beträffande *riktlinjer för militära aktiviteter*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo836 yrkande 4.

102. beträffande *massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar m.m.*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 29 och 1987/88:Jo719 yrkande 43.
b) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkandena 16 och 17, 1987/88:Jo30 yrkande 41 och 1987/88:Jo767 yrkande 12,
c) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 7.

103. beträffande "oblekt" papper
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 5, 1987/88:Jo771 och 1987/88:Jo847.
104. beträffande *PCB*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 38.
105. beträffande *dioxin*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 4, 1987/88:Jo719 yrkande 39 och 1987/88:Jo751 yrkande 30.
106. beträffande *avlopp från industri*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 15, 1987/88:Jo30 yrkande 49, 1987/88:Jo744 yrkande 10, 1987/88:Jo783 och 1987/88:Jo821 yrkande 5.
b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo782 yrkande 1.
107. beträffande *ett nytt system för avloppsledningar, m.m.*
a) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo38 yrkande 8,
b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo705.
108. beträffande *kväveläckage från västkusten*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 42 och 1987/88:Jo821 yrkande 1.
109. beträffande *program om kväveutsläpp*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo727.
110. beträffande *åtgärdsprogram för metaller*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 45 och 1987/88:Jo767 yrkande 13.
111. beträffande *båtottenfärger med tenn m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo722 och 1987/88:Jo751 yrkande 21.
112. beträffande *rökgasrening vid krematorier*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo838.
113. beträffande *FoU inom VA-området*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo517 yrkande 1.
114. beträffande *prioritering av svensk havsmiljöforskning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo775 yrkande 4.
115. beträffande *en marin atlas*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 37.
116. beträffande *utbyggnad av PMK*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo758, 1987/88:Jo767 yrkande 24 och 1987/88:Jo821 yrkande 2.
117. beträffande *lokaliseringen av ett Östersjölaboratorium m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo19, 1987/88:Jo33, 1987/88:Jo412, 1987/88:Jo413, 1987/88:Jo418, 1987/88:Jo430, 1987/88:Jo431, 1987/88:Jo869 och 1987/88:Jo874 yrkande 1.
118. beträffande *undersökning av den marina forskningens resurser och organisation*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

119. beträffande en *aktionsplan mot havsföroreningar*
att riksdagen i övrigt lämnar utan erinran vad regeringen anfört om en aktionsplan för havsföroreningar – med begränsning av utsläpp av stabila organiska ämnen, närsalter, metaller och olja till den marina miljön, samt om forskning, mätverksamhet och uppföljning i anslutning härtill,

Skydd för ozonskiktet

120. beträffande *Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet*

att riksdagen godkänner Montrealprotokollet.

121. beträffande *avveckling av CFC-användningen*

a) att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om en avvecklingsplan för användningen av klorfluorkarboner (CFC) och haloner som bryter ned ozonskiktet,

b) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 10, 1987/88:Jo726 yrkande 1, 1987/88:Jo767 yrkande 7, 1987/88:Jo24 yrkande 2, 1987/88:Jo25 yrkandena 18 och 19 och 1987/88:Jo30 yrkande 39,

122. beträffande *pågående CFC- användning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 11, 1987/88:Jo726 yrkandena 3, 5 och 6, 1987/88:Jo857 yrkande 1 och 1987/88:Jo794 yrkande 2,

123. beträffande *miljöavgift*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 12 och 1987/88:Jo30 yrkande 37,

124. beträffande *övriga styrmedel*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo751 yrkande 29, 1987/88:Jo857 yrkande 2 och 1987/88:Jo23 yrkande 7.,

125. beträffande *inventering och pantsystem*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo744 yrkande 6 och 1987/88:Jo30 yrkande 38 i motsvarande del,

126. beträffande *återvinning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo792 och 1987/88:Jo30 yrkande 38 i återstående del och med avslag på motion 1987/88:

Jo24 yrkande 32 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

127. beträffande *ersättningsteknik och forskning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo726 yrkandena 2 och 4, 1987/88:Jo794 yrkande 1, 1987/88:Jo857 yrkandena 3 och 4, 1987/88:Jo867 och 1987/88:Jo24 yrkande 33.

Miljöskador m.m.

128. beträffande *obligatorisk miljöskadeförsäkring*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:L604 och 1987/88:L605 yrkande 1.

129. beträffande en *miljöskadefond*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L605 yrkande 2,
130. beträffande *obligatorisk miljöskyddsförsäkring*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo23 yrkande 10,
131. beträffande *yrkesfiskarnas ersättningsmöjligheter för miljöskador*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo41,
132. beträffande *obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:L612 och 1987/88:Jo30 yrkande 52,
133. beträffande *företagens miljöredovisning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:L207,
134. beträffande *återställning av skadad miljö i vissa fall*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som i propositionen anförts om behovet av återställning av skadad miljö i vissa fall,

Vissa övriga miljöfrågor

135. beträffande *kemikalieanvändningen i allmänhet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo818 yrkandena 3, 4 och 5,
136. beträffande *hushållskemikalier*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo38 yrkande 7,
137. beträffande *kemikalieanvändningen i vissa fall*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo729, 1987/88:Jo755, 1987/88:Jo777 och 1987/88:Jo826,
138. beträffande *kemikaliekontroll m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 9, 1987/88:Jo742, 1987/88:Jo746, 1987/88:Jo767 yrkande 8, och 1987/88:Jo820,
139. beträffande *ett fullständigt produktregister*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo818 yrkande 2,
140. beträffande *inventering m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkandena 77 och 80, 1987/88:Jo767 yrkande 11, 1987/88:Jo782 yrkandena 2 och 3, 1987/88:Jo818 yrkande 1 och 1987/88:Jo23 yrkande 13,
141. beträffande *avfallshantering i allmänhet*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkandena 69 och 70 samt 1987/88:Jo779 yrkande 1,
142. beträffande *miljöfarligt avfall*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 76 och 1987/88:Jo16 yrkande 15,
143. beträffande *program för miljöfarligt avfall*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 79, 1987/88:Jo724 och 1987/88:Jo24 yrkande 35,
144. beträffande *miljöfarliga transporter*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 16, 1987/88:Jo26 yrkande 13 och 1987/88:Jo36,
145. beträffande *avfallsdeponier*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 78 och 1987/88:Jo744 yrkandena 5 och 8,

146. beträffande *avfallspolitik och resursanvändning*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo744 yrkande 1 och 1987/88:Jo30 yrkande 46,

147. beträffande *sopförbränning*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 74, 1987/88:Jo735 yrkande 5, 1987/88:Jo739 och 1987/88:Jo766 yrkande 1,

148. beträffande *källsortering*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 6, 1987/88:Jo744 yrkandena 3 och 7, 1987/88:Jo766 yrkandena 3, 4 och 5, 1987/88:Jo16 yrkande 14 och 1987/88:Jo30 yrkande 48 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

149. beträffande *retursystem och förpackning*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo718 yrkande 2, 1987/88:Jo719 yrkande 72, 1987/88:Jo740, 1987/88:Jo766 yrkande 2 och 1987/88:Jo859 yrkandena 1 och 2,

150. beträffande *pant på bilbatterier*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 75 och 1987/88:Jo23 yrkande 14,

151. beträffande *pant på miljöfarliga batterier*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo744 yrkande 4, 1987/88:Jo23 yrkande 15 och 1987/88:Jo24 yrkande 34 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

152. beträffande *återvinning av aluminiumburkar*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo759, 1987/88:Jo26 yrkande 9 och 1987/88:Jo30 yrkande 47,

153. beträffande *återvinning*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo718 yrkande 1, 1987/88:Jo719 yrkandena 68, 71 och 73, 1987/88:Jo744 yrkande 2, 1987/88:Jo790 och 1987/88:Jo24 yrkande 36,

154. beträffande *bilskrotningsspremier*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo708, 1987/88:Jo741, 1987/88:Jo749, 1987/88:Jo871 yrkande 2, 1987/88:Jo24 yrkande 21 och 1987/88:T65 yrkande 3,

155. beträffande *miljöfarligt avfall i vissa fall*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo836 yrkande 3, 1987/88:Jo846 och 1987/88:Jo850 yrkandena 1 och 2,

156. beträffande *forskning och utveckling*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo766 yrkande 6, 1987/88:Jo779 yrkande 2 och 1987/88:Jo858,

157. beträffande *radon i bostäder, m.m.*
a) att riksdagen lämnar utan erinran vad som i propositionen anförs om åtgärder mot radon i bostäder,
b) att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080),

158. beträffande *vissa regionala miljöfrågor*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo762 och 1987/88:Jo16 yrkandena 2 och 5,

159. beträffande *Göta älv*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo15,

160. beträffande *trafik och miljö*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo16 yrkandena 12 och 13,
161. beträffande *trafikbuller*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo22 och 1987/88:Jo24 yrkande 39,
162. beträffande *transitering av radioaktivt material*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 12,
163. beträffande *kärnkraft-kärnvapen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 14.
164. beträffande *epidemiologiska undersökningar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkandena 15 och 16,

Internationellt miljösamarbete

165. beträffande *det internationella miljösamarbetets omfattning och utveckling*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 3, 1987/88:Jo30 yrkandena 2 i motsvarande del och 12, 1987/88:Jo715 yrkande 1, 1987/88:Jo767 yrkandena 2 och 3 och 1987/88:Jo839,
166. beträffande *internationella miljöteknikmässor*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 18,
167. beträffande *exportkreditgarantier vid export av miljöteknik*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 19,
168. beträffande *miljöattachéer*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 20,
169. beträffande *Antarktis*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 13, 1987/88:Jo719 yrkande 9 och 1987/88:Jo720 yrkande 5,
170. beträffande *Brundtlandkommissionens rapport*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 2 i återstående del, 1987/88:Jo38 yrkande 1 och 1987/88:Jo767 yrkande 4,
171. beträffande *uropeiskt miljösamarbete*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 17, 1987/88:Jo31 yrkande 1 och 1987/88:Jo751 yrkande 1,
172. beträffande *Miljö-EUREKA*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo767 yrkande 23,
173. beträffande *nordiskt miljösamarbete*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 3,
174. beträffande *samarbete med Polen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo31 yrkande 2 och 1987/88:Jo719 yrkande 8,
175. beträffande *talán vid Internationella domstolen i Haag*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 6,
176. beträffande *påtryckningar mot Storbritannien*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo735 yrkande 3,
177. beträffande *fosforitbrytning i Estland*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo842,
178. beträffande *gränsövers överenskommelsen m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo20 yrkandena 1 och 2,

179. beträffande *ett internationellt miljöteknikinstitut*
att riksdagen godkänner att ett internationellt institut för att främja forskning och utveckling av teknik för en miljöanpassad och varaktigt hållbar utveckling inrättas.

180. beträffande *lokaliseringen av det internationella miljöteknikinstitutet*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo21 yrkande 4, 1987/88:Jo717, 1987/88:Jo763, 1987/88:Jo787, 1987/88:Jo804, 1987/88:Jo806 och 1987/88:Jo807.

181. beträffande *ett internationellt forskningscentrum*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo39.

182. beträffande *ett internationellt institut för strategiska miljöstudier*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo805.

183. beträffande *ett internationellt miljöforskningsorgan*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo844.

184. att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen i övrigt anförts om betydelsen av det internationella miljösamarbetet.

Miljöskyddets regelsystem och organisation

185. beträffande *utgångspunkten för miljöskyddslagen (ML)*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 17.

186. beträffande *miljörevisorer*

a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo28 i motsvarande del och 1987/88:Jo752 yrkande 3.

b) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 7 och 1987/88:Jo719 yrkande 25.

187. beträffande *miljöansvarig*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 12, 1987/88:Jo30 yrkande 59, 1987/88:Jo752 yrkande 2 och 1987/88:Jo848 yrkande 1.

188. beträffande *38 § ML*.

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 6 och 1987/88:Jo719 yrkandena 15 och 16 antar regeringens förslag till ändring av 38 § ML.

189. beträffande *koncessionsnämndens sammansättning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 28, 1987/88:Jo28 i återstående del och 1987/88:Jo30 yrkande 57.

190. beträffande *inrikningen av tillsynsverksamheten m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkandena 61 och 62 samt 1987/88:Jo767 yrkande 10.

191. beträffande *ADB*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo710 och 1987/88:Jo750.

192. beträffande *rätten att överklaga*

a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 11, 1987/88:Jo26 yrkande 22, 1987/88:Jo30 yrkande 56, 1987/88:Jo719 yrkande 26 och 1987/88:Jo815.

b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo852.

193. beträffande *gränsvärden, m.m.*
- a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo752 yrkande 4 och 1987/88:Jo812 i motsvarande del,
- b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 4,
194. beträffande *förbättrad kontroll*
- att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo752 yrkande 5, 1987/88:Jo795 och 1987/88:Jo800 i motsvarande del,
195. beträffande *straff vid uppsåtliga miljöbrott*
- a) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo16 yrkande 9
- b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 27,
196. beträffande *avskaffande av straffrihet*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 5,
197. beträffande *översyn av miljöstraffrätten*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo29,
198. beträffande *effektiva beivrande*
- att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 8, 1987/88:Jo752 yrkande 1 och 1987/88:Jo812 i återstående del,
199. beträffande *preskriptionstiden*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo735 yrkande 7,
200. beträffande *miljöskyddsavgiften*
- att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 8, 1987/88:Jo751 yrkande 3 och 1987/88:Jo848 yrkande 2,
201. beträffande *vinningsrekvisitet*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 24,
202. beträffande *allmän rättshjälp*
- att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 21 och 1987/88:Jo30 yrkande 60,
203. beträffande *miljöinriktad utbildning*
- att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 54,
204. beträffande *miljödeklarationer*
- att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 6 och 1987/88:Jo38 yrkande 4,
205. beträffande *miljökonsekvensbeskrivningar*
- a) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 55 i motsvarande del,
- b) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med anledning av motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 17, 1987/88:Jo719 yrkande 22, 1987/88:Jo751 yrkande 4 och 1987/88:Jo767 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
206. beträffande *offentliga förhör och framtidsstudier*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo767 yrkandena 21 och 22,
207. beträffande *tillsynsansvaret enligt NRL, m.m.*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkandena 14 och 17,
208. beträffande *handläggartjänster för miljöskyddet*
- att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 23 och 1987/88:Jo767 yrkande 18,
209. beträffande *kommunernas resurser*
- att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 20,

210. beträffande *utbildning av miljöjurister*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 29,
211. beträffande *statsåklagare*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 58.
212. beträffande *miljöombudsman, m.m.*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo767 yrkande 1 och 1987/88:Jo791,
b) att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo704,
213. beträffande *haverikommission*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo809,
214. beträffande *miljöpolis*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo811
215. beträffande *regionala miljö- och naturvårdsenheter*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo825,
216. beträffande *avgifter för prövning och tillsyn*
a) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 23,
b) att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo416 yrkande 4 och 1987/88:Jo721,
217. beträffande 5 § *ML*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkandena 18 och 26 samt 1987/88:Jo30 yrkande 55 i återstående del,
218. beträffande förstärkning av miljöskyddslagen
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo800 i återstående del,
219. beträffande *miljöskyddsprövning av vägar*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1987/88:Jo26 yrkande 19,
220. beträffande *miljöskyddslagen i övrigt*
att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöskyddslagen (1969:387) i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan under mom. 188,
221. beträffande *brottsbalken*
att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken,
222. beträffande *miljöskyddets regelsystem m.m.*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om miljöskyddets regelsystem, organisation och behovet av resurser för att förstärka miljöskyddet.

Ekonomiska styrmedel

223. beträffande *förslag om införande av ekonomiska styrmedel*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 5, 1987/88:Jo25 yrkande 22, 1987/88:Jo30 yrkande 53, 1987/88:Jo735 yrkande 10, 1987/88:Jo751 yrkande 2 och 1987/88:Jo768 yrkande 1 samt 1987/88:Fi224 yrkande 8 och 1987/88:N33 yrkande 6.
224. beträffande *svavelavgifter*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 6, 1987/88:Jo24 yrkandena 8 och 9, 1987/88:Jo25 yrkande 11, 1987/88:Jo30 yrkande 25, 1987/88:Jo719 yrkande 19 och 1987/88:Jo768 yrkande 2.

225. beträffande *kloravgifter m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 8, 1987/88:Jo26 yrkande 8, 1987/88:Jo30 yrkandena 15 och 40, 1987/88:Jo719 yrkande 21 och 1987/88:Jo768 yrkande 3.

226. beträffande *avgifter på kväveoxidutsläpp*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 9, 1987/88:Jo30 yrkande 26 och 1987/88:Jo719 yrkande 20.

227. beträffande *avgifter på importerade fordon*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 14.

228. beträffande *kommunal avgift på kemikaliehaltigt avlopp*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo517 yrkande 2.

229. beträffande *ökad användning av ekonomiska styrmedel*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo26 yrkande 25 lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om ökad användning av ekonomiska styrmedel.

230. beträffande *miljöpolitikens inriktning och innehåll i övrigt*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen om miljöpolitikens inriktning och innehåll i övrigt.

Anslagsfrågor för budgetåret 1988/89

231. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 36, 1987/88:Jo735 yrkande 12 och 1987/88:Jo784 yrkande 1 till *Åtgärder mot luftföroreningar och försurning* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 163 000 000 kr.,

232. beträffande *vitaliseringskalkning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 34 i återstående del.

233. beträffande *kalkning av brunnar m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo21 yrkandena 2 och 3, 1987/88:Jo32 och 1987/88:Jo37.

234. beträffande *inriktningen av kalkningsverksamheten*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo834 yrkande 3.

235. beträffande *kalkning av sjöar*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo845.

236. beträffande *kalkningsverksamhet i Skåne*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo244 yrkande 8.

237. beträffande *försökskalkning av skogsmark m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo798.

238. beträffande *försurningsskador på kulturminnen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Kr6 yrkande 4 och 1987/88:Jo30 yrkande 35.

239. beträffande *Internationella försurningssekretariatet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 21.

240. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 24, 1987/88:Jo719 yrkande 85 och 1987/88:Jo784 yrkande 2 till *Mark för naturvård* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

241. beträffande *det långsiktiga behovet av mark för naturvård*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo27,
242. beträffande *överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 9 och 1987/88:Jo719 yrkande 67.
243. beträffande *bidrag till den ideella naturvårdens inköp av mark*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo25 yrkande 3.
244. beträffande *sponsring för skötsel och förvärv av naturvårdsobjekt*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo26 yrkande 23.
245. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 5, 1987/88:Jo719 yrkande 86, 1987/88:Jo784 yrkande 3 till *Vård av naturreservat m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 49 192 000 kr.,
246. beträffande *underhåll av den halländska sandkusten*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo286 yrkande 3.
247. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1987/88:Jo773 och med bifall till motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 1, 1987/88:Jo30 yrkande 8 och 1987/88:Jo719 yrkande 87 till *Vård av hotade arter m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.,
248. beträffande *genbanker*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo719 yrkande 47.
249. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Åtgärder mot havsföreningar* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,
250. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Utredningsverksamhet om CFC-föreningar, m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 2 900 000 kr.,
251. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1987/88:Jo25 yrkande 24 i motsvarande del till *Åtgärder mot miljöskador* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,
252. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1987/88:Jo24 i återstående del till *Åtgärder för att rena Dalälven* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,
253. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Internationellt institut för främjande av miljöteknik m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,
254. beträffande *bränslemiljöfonden*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 37,
255. beträffande *Övervakning av miljöförändringar m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkande 38,
256. beträffande *Särskilda projekt på miljövårdens område*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkandena 30 och 31 och 1987/88:Jo30 yrkande 7,
257. beträffande *ett särskilt anslag för hagmarksersättning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 7.

258. beträffande *Kemikalieinspektionen*.
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo24 yrkandena 25 och 26.

259. beträffande *anslag för bevarande av genetiska resurser*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo30 yrkande 10.

Stockholm den 24 maj 1988

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Sven Eric Lorentzon (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Ingvar Eriksson (m), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp).

Reservationer

1. Tekniska framsteg (mom. 1)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Utskottet finner" och på s. 51 slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas syn på vikten av teknisk utveckling inom miljövärdens område. Erfarenheten visar att teknisk utveckling genererar energisnålare och mer miljövänliga lösningar. Det gäller inte minst inom transportområdet. För att uppmuntra och påskynda den tekniska utvecklingen skall politiker fastställa gränsvärden i stället för att i detalj binda upp besluten i olika tekniska lösningar. Via rabatter, skattenedsättningar och avgifter kan processen påskyndas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo25 yrkande 14 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därigenom tillgodoses även motion Jo16 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *tekniska framsteg m.m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 1 och 1987/88:Jo25 yrkande 14.

2. Den ekonomiska inriktningen (mom. 2)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 50 som börjar med "Utskottet kan i" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att miljöpolitiken är en fråga om makt. Den handlar ytterst om fördelningen av jordens resurser. Först när den ekonomiska utvecklingen inriktas på människornas hälsa och på

Människornas uppror mot rövdrift och förtryck är nu, liksom tidigare, den viktigaste förutsättningen för en sådan förändring. Fortfarande har ett litet fåtal den ekonomiska makten i Sverige. Maktgrupper som dessa har aldrig självmant ändrat attityd. Striden mot det etablerade har varit och är fortfarande en livsnödvändighet. I dag är den dessutom en kapplöpning med tiden eftersom den punkt rycker allt närmare där de ekologiska systemen kollapsar. Mot den angivna bakgrunden delar utskottet motionärernas krav på den ekonomiska politikens inriktning liksom på en kursändring från imperialistiskt förtryck och kapitalistisk utsugning till en ny ekonomisk världsordning. Vad utskottet anfört med anledning av motionen i nu berört avseende bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *den ekonomiska inriktningen m.m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1987/88:Jo26 yrkandena 1 och 2.

3. Ett centralt ekonomiskt mål (mom. 3)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Utskottet kan ansluta" och slutar med "tillgodosett härmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att hushållning med naturresurser och en god miljö skapar framtidsmöjligheter, medan en miljöskadlig utveckling undergräver framtiden. Miljöpolitiken måste ges stimulans, styrmedel och tydliga signaler för en utveckling som skapar en uthållig produktionsförmåga. Eftersom miljön är helheten måste den också ha sin givna plats i hela samhället.

Utskottet anser liksom centern att god miljö är ett centralt ekonomiskt mål. Som framhålls i motionen har de direkta skadorna på miljön i Sverige uppskattats till ca 60 miljarder kronor per år. För att ge en varaktig tillväxt i samhället behövs både ekonomisk och ekologisk balans. Vad utskottet anfört med anledning av motionen i berörd del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ett centralt ekonomiskt mål*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 1,

4. Ägande och förvaltning av mark för naturvård (mom. 6)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar med "I likhet" och på s. 55 slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Vad gäller säkerställande av mark för naturvård är utskottets principiella inställning att det endast i två fall finns skäl för annat än privat ägande av mark för naturvård. Det ena är nationalparkerna, som staten bör äga och förvalta, det andra är värdefull mark av annan karaktär, där ägarbilden är för splittrad eller osäker för att skötselkontrakt skall kunna användas. Här skulle enligt utskottets mening de ideella föreningarna på miljövårdens område kunna ta ett ansvar för ägandet och förvaltningen. Det engagemang som dessa organisationer lägger i dagen vid skötsel av värdefulla naturområden visar var den mesta kunskapen, den högsta motivationen och den största ansvarskänslan finns för den framtida förvaltningen av den svenska naturen. Utskottet delar således den uppfattning som kommer till uttryck i motion Jo25. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionens yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande ägande och förvaltning av mark för naturvård*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo25 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om den ideella naturvården.

5. Bidrag till friluftsanläggningar (mom. 7)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 55 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Till skillnad från miljö- och energiministern anser utskottet att naturvårdsverkets bidrag till olika friluftsanläggningar på sikt bör avvecklas och ansvaret helt överförs på kommunerna. Utskottet ansluter sig även till den uppfattning som framförs i motion Jo25 att mark för friluftssändamål i största möjliga utsträckning bör bibehållas i enskild ägo och tillgängligheten garanteras genom långsiktiga avtal. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo25 yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. *beträffande bidrag till friluftsanläggningar*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo25 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Ändring av skogsvårdslagen (mom. 9)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Situationen är nu sådan att skyndsamma åtgärder är nödvändiga. Utskottet delar därför den uppfattning som framförs i motion Jo 24 att skogsstyrelsen bör få i uppdrag att i samråd med naturvårdsverket utarbeta förslag till hur lövskogsandelen skall kunna ökas i särskilt känsliga om-

råden. Utskottet noterar att motionärerna i andra sammanhang lagt fram förslag om omfattande bidrag för lövskogsplantering i slättbygd och om ändringar i skogsvårdslagen som skulle utöka möjligheterna för skogsägare som så önskar att i högre utsträckning både bevara och plantera lövskog. Utskottet utgår från att dessa och andra förslag kommer att övervägas i anslutning till det uppdrag de hägge verken nu föreslås få. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 24 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *ändring av skogsvårdslagen*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo24 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Miljökonsekvensanalys av vissa skogsbruksmetoder (mom. 10)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 58 börjar med "Miljö- och energiministern betonar" och på s. 59 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Miljö- och energiministern betonar — — — (=utskottet) — — — på området. Dessa åtgärder bör enligt utskottets mening kompletteras med miljökonsekvensanalyser i enlighet med vad som föreslås i motionerna Jo30, Jo719 och Jo720. Sådana beskrivningar och analyser skall således göras för olika skogsbruksmetoder såsom hyggesplöjning, stubbrytning, inplantering av främmande träslag samt skogsplantering på jordbruksmark. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo30 yrkande 11, Jo719 yrkande 59 och Jo720 yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *miljökonsekvensanalyser av vissa skogsbruksmetoder*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 11, 1987/88:Jo719 yrkande 59 och 1987/88:Jo720 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Skogsbruk i fjällnära områden (mom. 11)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "Med anledning" och slutar med "från riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Med anledning av motion Jo23 yrkande 1 vill utskottet anföra följande. Det är nu hög tid att åstadkomma en långsiktig lösning på konflikterna om de fjällnära skogarna. En utredning bör tillsättas om en naturvårdsgräns för dessa skogar. Därvid bör särskilt beaktas att ett småskaligt skogsbruk, så

som det traditionellt bedrivs av ortsbefolkningen, har större möjlighet att bruka skogen på ett miljövänligt sätt. Utskottet vill betona att gränsdragningen skall ske i nära kontakt med företrädare för lokala intressen, inte minst skogsbrukarna, och att eventuella inskränkningar skall ersättas i första hand med annan mark. I anslutning till en lösning av detta slag kan den gamla skogsodlingsgränsen utmönstras.

Utskottet delar vidare den syn på behovet av skydd för värdefulla skogar nedanför de fjällnära områdena som redovisas i motion Jo719. Enligt utskottets mening bör riksdagen ställa sig bakom målet att en procent av den produktiva skogsmarken nedanför de fjällnära barrskogarna bör undantas från vanligt skogsbruk. Syftet skall vara att bevara såväl ovanliga skogstyper – såsom urskogar och urskogsliknande områden – som representativa naturtyper, dvs. olika kulturpåverkade skogar. Utskottet bedömer att naturskyddsbeslut av en sådan omfattning vore väl avvägda för att tillgodose de skilda skyddsbehov som är kända. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo23 yrkande 1 och Jo719 yrkande 60 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *skogsbruk i fjällnära områden*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 1 och 1987/88:Jo719 yrkande 60.

9. Ersättning till markägare m.m. (mom. 12)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Frågor om" och slutar med "yrkande 14 (delvis)" bort ha följande lydelse:

Vissertligen kan utskottet konstatera att frågan om ersättning till markägare vid olika typer av intrång har kommit i ett nytt och för markägarintressena i viss mån förmånligare läge sedan plan- och bygglagen jämte följdlagstiftning har börjat tillämpas. Enligt utskottets mening är situationen emellertid alltjämt otillfredsställande. Privata markägare skall inte behöva drabbas av att de på sin mark har en hotad art. Det måste ankomma på staten att tillerkänna berörda markägare skälig ersättning för försvarande av pågående markanvändning. Genom en entydig lagstiftning skulle två fördelar nås. Dels skulle markägaren – som ofta mot sin vilja får avstå från marken i fråga – erhålla en rättvis kompensation för intrånget, dels skulle ersättningen fungera som incitament för en bättre prövning och prioritering av objekten. Ersättningen skall dessutom vara sådan att markägaren upplever det positivt att ta sitt ansvar. Härmed ansluter sig utskottet till den syn på ersättningsfrågorna som kommer till uttryck i motionerna Jo723 yrkandena 2 och 3 och Jo751 yrkande 14 (delvis). Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

JoU 1987/88:23

12. beträffande *ersättning till markägare m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo723 yrkandena 2 och 3 och 1987/88:Jo751 yrkande 14 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Nationalparker och naturreservat m.m. (mom. 14)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "I propositionen" och på s. 24 slutar med "och 11" bort ha följande lydelse:

I propositionen — — — (=utskottet) — — — och naturvårdsområden. När det gäller skyddsformerna nationalparker och naturreservat delar emellertid utskottet den uppfattning som kommit till uttryck i moderata samlingspartiets partimotioner Jo25 och Jo751 att nationalparker skall omfatta områden där naturen i huvudsak får utvecklas fritt. Marken bör ägas av staten, och naturen skall normalt inte behöva någon skötsel. Nationalparker skall därför i princip inte ha några driftskostnader utom för viss övervakning. Ett par sydsvenska nationalparker utgörs emellertid av kulturparker av skilda slag och kräver särskild vård. Naturreservatet bör i första hand syfta till ett skydd för särskilda naturtyper, t. ex. biotoper för hotade arter och geologiska formationer. Däremot bör denna skyddsform inte komma i fråga vad gäller friluftsliv och rekreation. Här finns andra, mindre ingripande skyddsformer att tillgå. Där det är möjligt bör en ägare av den berörda marken eller intilliggande mark få ett tillsynsansvar för naturreservatet. Härigenom uppnås en personlig anvarskänsla, och kostnaderna för tillsynen minskar. Denna modell kan användas även för andra naturvårdsobjekt. Många av dagens naturreservat har inte sådan status att de bör kvarstå som naturreservat. Regeringen bör därför utvärdera denna skyddsform. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo25 yrkandena 4, 5 och 6 och Jo751 yrkandena 5, 10 och 11 bör ges regeringen till känna. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo24 yrkande 27 och Jo720 yrkande 9 (delvis) i den mån de inte blivit tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *nationalparker och naturreservat m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo25 yrkandena 4–6 och 1987/88:Jo751 yrkandena 5, 10 och 11 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 27 och 1987/88:Jo720 yrkande 9 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Nationalparker och naturreservat m.m. (mom. 14)

JoU 1987/88:23

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "I propositionen" och slutar med "och 11" bort ha följande lydelse:

I propositionen – – (=utskottet) – – – årets utgång. Det värdefulla inventeringsarbete som här åsyftas är emellertid inte tillräckligt utan bör följas av konkreta åtgärder för att säkra dessa riksobjekt för framtiden genom reservatsbildning. Det är oacceptabelt att riksintressanta naturvårdsobjekt exempelvis på grund av resursbrist skall gå förlorade. Utskottet delar därför den uppfattning som framförs i motion Jo24 att länsstyrelserna bör utarbeta säkerställandeplaner med utgångspunkt från gjorda inventeringar. Det är också angeläget att naturvårdsmyndigheterna skaffar sig en samlad bild av lämpliga framtida naturreservat. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkande 27 bör ges regeringen till känna. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo25 yrkandena 4, 5 och 6, Jo720 yrkande 9 (delvis) och Jo751 yrkandena 5, 10 och 11 i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *nationalparker och naturreservat m m* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo24 yrkande 27 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo25 yrkandena 4, 5 och 6, 1987/88:Jo720 yrkande 9 i motsvarande del och 1987/88:Jo751 yrkandena 5, 10 och 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Principer för skötseln av naturreservat (mom. 15)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 9 (delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter – – – (=utskottet) – – – och naturvårdsområden. Förutom de här nämnda finansieringsformerna anser utskottet – i likhet med vad som framförs i centerpartiets motioner Jo30 och Jo720 – att en fond bör tillskapas för vård och inköp av naturvårdsobjekt. Fonden skall byggas upp av statliga medel men med möjlighet för allmänheten och företag att lämna bidrag. Bidrag till fonden skall också kunna lämnas genom testamentariska förordnanden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo30 yrkande 6 och Jo720 yrkande 9 (delvis) bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *principer för skötseln av naturreservat* att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 6 och 1987/88:Jo720 yrkande 9 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Som redovisats" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

På olika sätt har statsmakterna sökt skydda fjällvärlden mot exploatering. Redan i seklets början avsattes nationalparker. Ytterligare parker har tillkommit senare. Sarek–Padjelanta–Stora Sjöfallet är ett av världens största sammanhängande skyddade områden. Genom den fysiska riksplaneringen har även andra delar av fjällen givits ett visst om än osäkert skydd, bl. a. genom att obrutna fjällområden avgränsats.

I praktiken är det dock inte lika väl beställt. Den nya naturresurslagen medger att mineralutvinning sker även i områden som åtnjuter särskilt skydd mot exploateringsföretag. Bestämmelsen bör utgå ur lagen.

Inte ens nationalparksskyddet – dvs. utfästelsen att till kommande generationer spara särskilt värdefulla naturtyper – har visat sig hållbart. I Stora Sjöfallets nationalpark har flagranta ingrepp och gränsändringar skett vid en rad tillfällen för att möjliggöra vattenkraftsutbyggnad. Omfattande vägbyggen har också utförts. Abisko nationalpark genombryts av den s. k. Norgevägen. Riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen har visat sig mycket tånjbara så snart de ställts mot mer konkreta krav från skogsbruket eller på utbyggnad av fritidshus och vägar. Det finns en rad hot av detta slag även mot de mest skyddsvärda fjällområdena. Skyddet har inte hindrat planer på vattenkraftsutbyggnad, ytterligare vägdragningar och prospektering efter malm och mineraler. Sådan exploatering drabbar också rennäringen.

finner" och slutar med "planerade Kirunaparken" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit är avsikten att inom den planerade nationalparken i Kirunafjällen också utveckla turismen. De delar av parken som skall brukas för detta ändamål bör enligt utskottets mening skyddas på annat sätt, nämligen såsom naturreservat eller naturvårdsområde. Utskottet ansluter sig härmed till vad som framförs i motion Jo751 yrkande 7 om Kirunaparken. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *en plan för den svenska fjällvärlden*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 50
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Nationalpark i Sjaunja (mom. 17)

Sven Eric Lorentzon (m); Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Mot bakgrund" och på s. 66 slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

På grund av riksdagens enhälliga uttalande att snara åtgärder borde vidtas för att bevara Sjaunjaområdet har området nyligen avsatts som naturreservat. Trots detta är området fortfarande hotat. Enligt vad utskottet

erfarit har tillstånd givits för mineralprospektering, en åtgärd som i sig skadar området. Skulle man dessutom finna brytningsvärda tillgångar kommer givetvis kravet på exploatering att bli oerhört starkt. Det är utskottets mening – vilket även framförs i motionerna Jo719 och Jo751 – att endast det mera omfattande skydd som nationalparksinstitutet innebär kan förhindra exploatering och annan påverkan som skadar den känsliga miljön i Sjaunjaområdet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo719 yrkande 51 och Jo751 yrkande 8 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *nationalpark i Sjaunja*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 51 och 1987/88:Jo751 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Nationalparker i Taavavuoma, Rogen och Kebnekaise (mom. 18)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "och 54" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som framhålls i motion Jo719, att såväl Taavavuoma som Rogenområdet och Kebnekaise har unika naturvärden och att de bör avsättas som nationalparker. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo719 yrkandena 52, 53 och 54 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *nationalparker i Taavavuoma, Rogenområdet och Kebnekaise*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkandena 52, 53 och 54 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Skydd av en planerad nationalpark i Kiruna (mom. 20)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "planerade Kirunaparken" bort ha följande lydelse:

Enligt vad utskottet erfarit är avsikten att inom den planerade nationalparken i Kirunafjällen också utveckla turismen. De delar av parken som skall brukas för detta ändamål bör enligt utskottets mening skyddas på annat sätt, nämligen såsom naturreservat eller naturvårdsområde. Utskottet ansluter sig härmed till vad som framförs i motion Jo751 yrkande 7 om Kirunaparken. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *skydd av en planerad nationalpark i Kiruna*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 7 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Abisko nationalpark (mom. 21)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "yrkande 6 (delvis)" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion Jo751 kan utskottet konstatera att vid flera tillfällen olika ingrepp såsom vägbyggen och vattenfallsutbyggnader har gjorts i de nordliga nationalparkerna Stora Sjöfallet och Abisko. De exploaterade områdena urholkar enligt utskottets mening respekten för nationalparksbegreppet. Utskottet ansluter sig till vad som sägs i motion Jo751 yrkande 6 (delvis) att de exploaterade delarna av Abisko nationalpark bör överföras till naturreservat. Utskottet återkommer nedan (reservation 30) till frågan om skyddet av Stora Sjöfallet. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *Abisko nationalpark*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 6 i
motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Marina naturreservat (mom. 22)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 45" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförs i motion Jo719 anser utskottet att ambitionsnivån måste höjas när det gäller marina skyddsområden. Inom vissa områden, främst Öresund och runt Gotska Sandön, är t. ex. sandsugning ett hot mot den marina miljön. Flera områden i Stockholms skärgård och på västkusten, inkl. grunda vikar av stort biologiskt värde, behöver skyddas. Syftet måste vara att skydda havsmiljön i dess helhet, dvs. även fauna och flora, mot bl. a. direkta ingrepp och att skapa en fristad för känsliga arter. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *marina naturreservat*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 45
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Urskogarna (mom. 23)

JoU 1987/88:23

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Beträffande det" och på s. 67 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Beträffande det – – – (=utskottet) – – – all kulturpåverkan. Anspråken på dessa marker är stora från det moderna skogsbrukets sida. Särskilt viktigt är att undanta dessa områden och ge dem ett varaktigt skydd från avverkning i den södra landshalvan, där även lövskogar finns. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo751 yrkande 17 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motionerna Jo719 yrkande 61 och Jo786 yrkande 3 anses i allt väsentligt tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *urskogarna*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 17 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 61 och 1987/88:Jo786 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Urskogarna (mom. 23)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 66 börjar med "Beträffande det" och på s. 67 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Beträffande det – – – (=utskottet) – – – all kulturpåverkan. Dessa åtgärder är emellertid inte tillräckliga. Trycket på våra urskogar är hårt, samtidigt som resurserna för att bilda naturreservat är helt otillräckliga. Med nuvarande takt i bevarandebesluten kommer ett stort antal av våra få kvarvarande urskogar att gå förlorade. Därför behövs snabba åtgärder och avsevärt ökade resurser för nya naturreservat. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 61 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motionerna Jo751 yrkande 17 och Jo786 yrkande 3 anses i allt väsentligt tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *urskogarna*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 61 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo751 yrkande 17 och 1987/88:Jo786 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. Våtmarkerna (mom. 24)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Våra våtmarker har ofta en särpräglad fauna såväl som flora, vilka är angelägna att bevara. Våtmarkerna är viktiga för viltet och som rastplatser för flyttande fåglar. I områden med kalhyggen och stor vattenavrinning utgör de en typ av "utjämningsmagasin" som motverkar översvämningar nedströms. Även globalt är våra våtmarker av betydelse. Utskottet vill erinra om att Convention of Wetlands – den s. k. våtmarkskonventionen – i sin förteckning upptar ca 20 internationellt skyddsvärda områden i Sverige.

Brytning av torv kan innebära oåterkalleliga skador på myrarna och på de växter och djur som är beroende av myrarna som sin livsmiljö. Genom att ge undersökningstillstånd för Gullhögsfloarna i Härjedalen har regeringen enligt utskottets mening visat sin bristande respekt för stora och riksangelägna naturvärden. Den aktuella myren har av såväl vetenskap som naturvård klassats som riksobjekt och saknar direkt motsvarighet i landet.

En utdikad torvmyr eller ett utdikad rikkärr kan aldrig återställas. En stor del av Sveriges våtmarker – i Sydsverige 90 % – är i dag mer eller mindre torrlagda. Enligt utskottets mening bör i princip kvarvarande sydsvenska våtmarker bevaras, särskilt i de kalkrika områdena. Naturvärden måste få komma in i ett tidigt planeringsstadium. Utdikningsföretag måste följa gällande lagar och överträdelse måste påtalas och beivras. Vad utskottet sälunda anfört med anledning av motion Jo751 yrkande 18 bör ges regeringen till känna. Med det anförda är enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motionerna Jo719 yrkande 57, Jo786 yrkande 10 och Jo821 yrkande 7 tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. *beträffande våtmarkerna*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 18 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 57, 1987/88:Jo786 yrkande 10 och 1987/88:Jo821 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Våtmarkerna (mom. 24)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

I landet finns 6–7 miljoner ha våtmarker av skilda slag, som inte ger någon produktiv avkastning för jord- och skogsbruket. Dessa områden är ekologiskt sett av utomordentligt stor betydelse. De spelar stor roll för vattenbalansen. Deras naturvårdsbetydelse ökar i takt med den ökande intensiteten i skogs- och jordbruket. De utgör refugier, dvs. ostörda områden för djur och växter, särskilt sådana arter som trängs tillbaka i det moderna produktionslandskapet. Våtmarkerna bidrar också i hög grad till omväxlingen i landskapet.

Våtmarkerna kan genom nya tekniska landvinningar numera utnyttjas i betydligt större utsträckning än man kunde tänka sig för 10–20 år sedan.

De är därför intressanta för ett expanderande skogsbruk. Våtmarkerna är emellertid också av intresse för energiförsörjningen. Många av dem innehåller stora mängder torv som kan brytas och utnyttjas som bränsle. De är också intressanta för s. k. energiskogsodling.

De samlade intressen och anspråk som redovisats eller kan räknas fram är väsentligt större än den totala areal av våtmarker som finns att tillgå. Därför måste en planering av deras utnyttjande och skydd komma till stånd.

I den fysiska planeringen måste dessa områden på alla nivåer ägnas ett avsevärt större intresse än hittills. Beslutsunderlaget måste förbättras genom en planmässig satsning på forskning och på rikstäckande inventeringar. Naturvårdens synpunkter måste komma in redan i planeringsarbetets begynnelsekedan.

Inventeringar av olika våtmarkers värde för naturvården har utförts och pågår också för närvarande i bl. a. naturvårdsverkets regi. Det har framgått att nästan alla våtmarker skadats, och det är mycket angeläget med snara skyddsåtgärder för många särskilt skyddsvärda områden, framför allt reservatsbildning. Takten i bevarandearbetet måste öka väsentligt och erforderliga resurser ställas till förfogande för dessa nödvändiga skyddsåtgärder. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 57 bör ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses även motion 821 yrkande 7 och i allt väsentligt syftet med motionerna Jo751 yrkande 18 och Jo786 yrkande 10.

dels att utskottets hemställan under 24 bör ha följande lydelse:

24. *beträffande våtmarkerna*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 57 och 1987/88:Jo821 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo751 yrkande 18 och 1987/88:Jo786 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

23. Våtmarkerna (mom. 24)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Inslag av myrar, sumpskog och andra våtmarker i skogslandskapet är en förutsättning för art- och variationsrika skogar. Våtmarkerna fungerar exempelvis som födoproducenter för många av skogens fåglar och är också viktiga för älg och annat skogsvilt. Myrarna utgör skogens mest ursprungliga och opåverkade miljöer och hyser ofta en värdefull lägre fauna. Detta gäller även kantzoner, små myrholmar och liknande skogspartier i anslutning till våtmarkerna. En stor del av de hotade skogsväxterna hör hemma i skogliga våtmarker.

Dikningen av myrmark för skogsproduktion har mer än tredubblats i omfattning sedan 1970 och stimuleras med statliga bidrag. Skogsstyrelsens målsättning är att omkring 700 000 ha sumpskog skall dikas inom 20 år och 800 000 ha myr inom 40 år. Dikning av denna omfattning skulle enligt

uskottets mening innebära en kraftig biologisk utarmning av skogslandskapet, i all synnerhet som de från ekologisk synpunkt intressanta dikningsobjekten inte är jämnt fördelade över landet. Det är framför allt näringsrika våtmarker i södra Sverige som kommer i fråga. Enligt vad utskottet erfarit är i vissa av skogslänen i södra Sverige, exempelvis Kronobergs län, skogsdikningen för närvarande ett mycket allvarligt naturvårdsproblem.

Dikningsföretag kräver numera länsstyrelsens tillstånd, vilket har förbättrat situationen från naturvårdssynpunkt. Det dåliga kunskapsläget rörande våtmarkernas naturvärden och länsstyrelsernas bristande resurser för tillståndsprövningen innebär dock enligt utskottets mening att situationen inte kan anses vara under kontroll.

I likhet med vad som framförs i motion Jo786 anser utskottet att skogsstyrelsens mål för dikningen måste justeras ned avsevärt. Nydikning av våtmarker i södra Sverige bör tillåtas endast i mycket begränsad omfattning. På samma sätt som för lövskogarna bör – med utgångspunkt i de övergripande målen om bevarad art- och variationsrikedom i skogslandskapet – länsvisa mål för sumpskogs- och myrmarksarealerna sättas upp. Kartläggning av ett våtmarksområdes naturvärden skall bekostas av den som ansöker om att få dika området, och tillstånd skall inte få ges innan en sådan kartläggning har gjorts. Reglerna för tillståndsgivning bör skärpas, så att även större skyddsdikningar blir tillståndspliktiga. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo786 yrkande 10 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motionerna Jo719 yrkande 57, Jo751 yrkande 18 och Jo821 yrkande 7 i allt väsentligt anses tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *våtmarkerna*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo786 yrkande 10 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 57, 1987/88:Jo751 yrkande 18 och 1987/88:Jo821 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. Vissa våtmarker (mom. 25)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "och Lundåkrabukten" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter – – (=utskottet) – – och Jo760.

Utskottet delar emellertid den bedömning av naturvårdsvärdet hos Skåldervikens inre del samt hos stora delar av Lundåkrabukten i Skåne som görs i motion Jo712. Som framhålls i motionen utgör den välhävdade strandäng- en en av vårt lands sällsynta naturtyper. Utskottet fäster stort avseende vid det faktum att åtskilliga hotade växt- och djurarter, bl. a. flera fågelarter, har sitt hemvist i dessa områden. Utskottet delar därför motionärens uppfattning att dessa bägge områden bör uppföras på den svenska listan över våtmarker av internationell betydelse. Regeringen bör ta erforderliga initiativ i detta syfte. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo712 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *vissa våtmarker*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo712 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo709 och 1987/88:Jo760 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om Skälderviken och Lundåkrabukten.

25. Stora Alvaret (mom. 27)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar med "Utskottet är" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna i motion Jo751 kan utskottet konstatera att Stora Alvaret på Öland är unikt i Norden med ett djur- och växtliv av enastående värde. Området bör bevaras och uppdrag ges åt naturvårdsverket att finna lämpliga bevarandeformer, t. ex. genom skötselkontrakt. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo751 yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *Stora Alvaret*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Fauna- och floravård (mom. 30)

Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 71 börjar med "Utskottet har" och på s. 72 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Antalet hotade svenska djur- och växtarter ökar och flera hundra arter hotas av utrotning. I de flesta fall är huvudorsaken miljöförändringar, men vanligast är förändrad markanvändning inom jord- och skogsbruket.

Våra inhemska växt- och djurarter representerar stora värden både i sig och som delar av ekosystemet. När arter försvinner eller reduceras i antal sker en genetisk utarmning. Variationen blir mindre både genom att antalet individer minskar och genom att avstånden mellan individerna ökar. Det är därför ett angeläget och grundläggande naturvårdskrav att bevarandet så långt möjligt sker i arternas egen miljö.

Flora- och faunavärden utgör enligt utskottets mening en starkt försummad del av naturvården. Den måste ges en ökad tyngd och bedrivas längs flera linjer. Lämpliga instrument finns delvis, men de måste användas i större utsträckning och på ett mer målmedvetet sätt. En utökad forskning inom området är angelägen. Av grundläggande betydelse är att bibehålla eller återskapa lämpliga miljöer för de aktuella arterna. Särskilt värdefulla miljöer måste avsättas som naturreservat. Skyddet för djur- och växtarter måste förstärkas inom ramen för en mer effektiv naturskyddslagstiftning.

och artskyddsbestämmelserna bör gälla både växter och djur. De måste också verka förebyggande. Vidare bör lagstiftningen ändras så att för hotade arter kritiska områden ges ett automatiskt skydd liknande det i USA. Detta är emellertid inte tillräckligt. Därutöver krävs en allmänt ökad hänsyn till växt- och djurlivet från skogs- och jordbrukets sida. I enlighet med vad utskottet anfört ovan om arternas miljöer är den viktigaste åtgärden att säkerställa deras livsmiljöer, deras biotoper. Många gånger innebär detta ett avsevärt försvarande av pågående markanvändning, vilket medför att markägaren blir ersättningsberättigad. Enda möjligheten är då att tillgripa något av naturvårdslagens skyddsinstitut, främst naturreservat.

Som framgår av vad utskottet anför under budgetavsnittet i detta betänkande bör riksdagen öka det av regeringen föreslagna anslaget för vård av hotade arter från 2 milj. kr. till 3 milj. kr. Vad utskottet dessutom anfört ovan med anledning av motionerna Jo719 yrkande 65 (delvis) och Jo751 yrkande 15 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *fauna- och floravård*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 65 i motsvarande del och 1987/88:Jo751 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

27. Artdatabank m.m. (mom. 31)

Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 72 som börjar med "Med det" och slutar med "väsentligt tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Förutom ovan angivna åtgärder bör enligt utskottets mening fauna- och floravårdskommittéerna vid SLU ges ökade resurser så att deras insamling av data om hotade djur och växter når en god spridning. Informationen om denna verksamhet behöver utökas. Kommittéerna är viktiga remissinstanser och bör utnyttjas t. ex. vid en revidering av hänsynsreglerna inom jord- och skogsbrukslagstiftningen. Vidare bör en permanent databank för utrotningshotade växt- och djurarter inrättas och ett handlingsprogram för bevarande av genetiska resurser utarbetas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo719 yrkande 65 (delvis) och Jo751 yrkande 16 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motion Jo786 yrkande 6 anses i allt väsentligt tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *artdatabank m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 65 i återstående del och 1987/88:Jo751 yrkande 16 och med avslag på motion 1987/88:Jo786 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 72 börjar med "Frågan om" och på s. 73 slutar med "motion Jo711" bort ha följande lydelse:

För skydd av vissa groddjur begärs i motion Jo711 komplettering av nu gällande bestämmelser om fridlysning genom ändring av 18 § naturvårdslagen.

Som utskottet erinrat om har sedan nya vattenlagens ikraftträdande den 1 januari 1984 naturvårdsintressena en starkare ställning än tidigare. För ett bevarande av groddjuren är det också nödvändigt att deras livsmiljö skyddas. Något effektivt och varaktigt skydd för dessa arter garanterar emellertid inte lagstiftningen. I likhet med vad som föreslås i motion Jo711 kan ett sådant biotopskydd enklast tillskapas genom att i naturvårdslagen införs en generell tillståndsplikt för utfyllnad av våtmarker och vattenområden. Ett skyndsamt förslag härom bör enligt utskottets mening utarbetas. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *ändring av 18 c § naturvårdslagen (1964:822)*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo711 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

29. Åtgärder för sälstammarna i Östersjön (mom. 35)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Utskottet har tidigare och senast för" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet har — — — (=utskottet) — — — detta område. Dessa åtgärder är emellertid inte tillräckliga. För att återskapa en livskraftig sälstam är det dessutom av allt att döma nödvändigt att underlätta den naturliga förnyringen genom uppfödning och utsättning av jämförelsevis giftfria sälungar. Utskottet ansluter sig således till kraven i motion Jo719 yrkande 46. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *åtgärder för sälstammarna i Östersjön*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 46 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

30. Stora Sjöfallets nationalpark (mom. 38 b)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "Naturvårdsverket, som" och slutar med "yrkande 6 (delvis)" bort ha följande lydelse:

Naturvårdsverket, som - - - (=utskottet) - - - i propositionen. Härutöver är utskottets uppfattning - som också har framförts i andra sammanhang - att exploatering av nationalparker urholkar respekten för nationalparksbegreppet: Delar av Stora Sjöfallets nationalpark har redan vid flera tillfällen blivit utsatta för olika ingrepp. En turistanläggning i Vietas skulle enligt utskottets mening än mer fjärma området från dess ursprungliga karaktär av nationalpark. De delar av parken som på olika sätt har exploaterats bör därför överföras till naturreservat. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo751 yrkande 6 (delvis) bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 38 b bort ha följande lydelse:

38. beträffande *Stora Sjöfallets nationalpark*

b) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 6 i återstående del och med avslag på motion 1987/88:Jo719 yrkande 55 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

31. Stora Sjöfallets nationalpark (mom. 38 b)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "Naturvårdsverket, som" och slutar med "yrkande 6 (delvis)" bort ha följande lydelse:

Naturvårdsverket, som - - - (=utskottet) - - - i propositionen. Riksdagen har vid flera tillfällen slagit fast att ett beslut om inrättande av nationalpark innebär att ingen exploatering får ske inom området. Detta måste enligt utskottets mening med skärpa understrykas. I konsekvens med denna uppfattning och i likhet med vad som anförs i motion Jo719 bör de delar av Stora Sjöfallets nationalpark som fortfarande har ett stort skyddsvärde införlivas med intilliggande Sareks nationalpark. Detta gäller främst området söder om sjön Akkajaure. Andra områden i de nordöstra delarna av den nuvarande parken bör slås samman med den av utskottet i annat sammanhang (reservation 14) förordade nya nationalparken i Sjaunjaområdet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 55 bör ges regeringen till känna. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo751 yrkande 6 (delvis).

dels att utskottets hemställan under 38 b) bort ha följande lydelse:

38. beträffande *Stora Sjöfallets nationalpark*

b) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 55 och med avslag på motion 1987/88:Jo751 yrkande 6 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

32. Översyn av naturvårdslagen (mom. 40)

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "I likhet" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

I likhet — — (=utskottet) — — i propositionen. Grunden för denna översyn bör enligt utskottets mening vara att resurserna skall förvaltas, inte exploateras. Naturvårdslagen måste ges ökad tyngd i förhållande till annan lagstiftning på området. Relationerna till övriga lagar inom miljöområdet såsom miljöskyddslagen, naturresurslagen och plan- och bygglagen måste ses över för att en nödvändig samordning av regelsystemet skall kunna komma till stånd. Även naturresurslagen behöver revideras för att åstadkomma ett bättre samband mellan naturresurslagen och naturvårdslagen vad gäller värnet om naturmiljön. En utredning bör dessutom särskilt pröva om det inte finns skäl att göra en tydligare boskillnad mellan naturområden som skall sparas främst av hänsyn till flora och fauna och sådana som skall bevaras av hänsyn till friluftsliv och rekreation. Frågan om införande av bestämmelser som ger ett direkt skydd för hotade arter och för arter med en hotad genetisk variation bör övervägas, liksom frågan om miljökonsekvensanalyser. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo30 yrkande 3, Jo719 yrkandena 48 och 49, Jo720 yrkande 1 och Jo751 yrkandena 12, 19 och 20 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *översyn av naturvårdslagen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 3, 1987/88:Jo719 yrkandena 48 och 49, 1987/88:Jo720 yrkande 1 och 1987/88:Jo751 yrkandena 12, 19 och 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

33. Naturresursräkenskaper (mom. 41)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 79 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Till vad som anförts ovan vill utskottet lägga att naturresursräkenskaper — i likhet med vad som anføres i motion Jo767 — kan bli ett sätt att undersöka och beskriva sambanden mellan naturresurser/miljö och ekonomi och dessutom ett instrument i bedömningen av en viss ekonomisk utveckling och av de naturresurser som används. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo767 yrkande 19 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *naturresursräkenskaper*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo767 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 79 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "anfört ovan" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Jo719 att de nya ersättningsregler som år 1987 infördes i naturvårdslagen bör ändras. Naturvårdsverkets uppfattning att de nya reglerna inneburit en "drastisk försämring" för naturvårdens del måste tas på allvar. Som framhålls i motion Jo719 krymper de nya reglerna möjligheterna att ställa krav på naturvårdshänsyn i skogsbruket enligt 21 § skogsvårdslagen. De hänsyn det är fråga om är av marginell ekonomisk betydelse och har som främsta syfte att bibehålla den biologiska mångfald som hotas av de moderna brukningsmetoderna och är en förutsättning för att på sikt bibehålla den biologiska produktionsförmågan. Mot bakgrund av detta bör regeringen återkomma med förslag om ändrade ersättningsregler i syfte att undanröja de nackdelar som förra årets beslut medfört. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 62 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. *beträffande återinförande av vissa ersättningsregler*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 62
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

35. Bristande överensstämmelse mellan vissa regler i skogsvårdslagen och naturvårdslagen (mom. 43)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 79 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "anses tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Den viktigaste åtgärden för skydd av sällsynta eller hotade arter är som framhålls i motion Jo719 att säkerställa deras livsmiljöer. Utskottet kan konstatera att det därför är mycket allvarligt att det föreligger ett gap mellan skyddsinstituterna i naturvårdslagen – främst naturreservat – och skogsvårdslagens hänsynsregler. För att skydda alla våra mest hotade djur- och växtarter skulle vi behöva något tusental skyddade småområden. För detta syfte är varken naturvårdslagens eller skogsvårdslagens regler i dag helt ändamålsenliga. I likhet med motionärerna i motion Jo719 vill utskottet peka på två sätt att lösa detta problem. Möjligheterna att bilda mindre reservat bör utökas. Denna fråga kan lämpligen tas upp i den översyn av naturvårdslagen som nu skall genomföras. Vidare bör ett särskilt bidrag till markägare som tar mer långtgående naturvårdshänsyn än lagen kräver – enligt mönster från det s. k. NOLA-bidraget – kunna övervägas. Utskottet ansluter sig till vad som framförs i motionen om förslag till ändring av berörd lagstiftning. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 64 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *bristande överensstämmelse mellan vissa regler i skogsvårdslagen och naturvårdslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 64 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

36. Återinförande av vissa strandskyddsregler (mom. 44)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 79 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "motion Jo734" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo734 har vårt land en utomordentligt god tillgång på strandområden som skulle kunna utnyttjas för t. ex. bebyggelse utan att naturvårdens intressen behöve trädas för när. Naturvårdslagens bestämmelser om strandskydd bör därför ändras så att endast de strandområden som kommunerna undantar från bebyggelse skyddas. Undantag måste givetvis göras även i områden av nationellt intresse. Utskottet förordar således i likhet med motionärerna att det generella strandskyddet avskaffas och att strandskyddsreglerna utformas på sätt som föreslagits i motionen. Det bör ankomma på regeringen att lämna förslag till lagändring i enlighet med det anförda. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *återinförande av vissa strandskyddsregler*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo734 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

37. Det långsiktiga målet (mom. 50 b)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar med "Utskottet biträder" och slutar med "återstående del" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker yrkande 12 i motion Jo25, att kväveutsläppen bör minskas till en nivå naturen i Sverige tål. Vilken nivå detta innebär bör närmare studeras. Regeringen bör återkomma med förslag om detta. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna. Det anförda innebär vidare att motionerna Jo30 yrkande 16 i återstående del och Jo719 yrkande 27 i återstående del avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 50 b bort ha följande lydelse:

50. beträffande *det långsiktiga målet*

b) att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo25 yrkande 12 samt med avslag på motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 10, 1987/88:Jo30 yrkande 16 i återstående del och 1987/88:Jo719 yrkande 27 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om kväveoxidminskningen.

38. Det långsiktiga målet (mom. 50 b)

JoU 1987/88:23

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar med "Utskottet biträder" och slutar med "svenska utsläppskällor" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförts i folkpartiets och centerns motioner om målet för minskning av såväl kväveoxidutsläppen som kolväteutsläppen vilka dessutom aktivt bidrar till bildningen av ozon och andra fotokemiska oxidanter. Enligt utskottets mening bör utsläppen av kväveoxider och kolväten kunna minskas med 75 % från 1980 till sekelskiftet. Utskottet biträder även förslaget om att åtgärder bör vidtas för nedbringa ozonbildningen med 75 %. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo24 yrkande 10, Jo30 yrkande 16 i återstående del och Jo719 yrkande 27 i återstående del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det anförda innebär även att utskottet avstyrker motion Jo25 yrkande 12.

dels att utskottets hemställan under 50 b bort ha följande lydelse:

50. beträffande *det långsiktiga målet*

b) att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo25 yrkande 12 och med anledning av motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 10 och 1987/88:Jo30 yrkande 16 i återstående delar samt 1987/88:Jo719 yrkande 27 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om minskning av kväveoxidutsläpp, kolväteutsläpp och ozonbildning.

39. Avsvavlingskapaciteten (mom. 51)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 82 börjar med "Med det anförda" och slutar med "utskottets ställningstagande" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder yrkandet i motion Jo30 om ökad avsvavlingskapacitet vid oljeraffinaderierna. Riksdagen bör göra ett särskilt uttalande härom.

dels att utskottets hemställan under 51 bort ha följande lydelse:

51. beträffande *avsvavlingskapaciteten*

ratt riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

40. Aktionsprogram mot koldioxidutsläppen (mom. 52)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 83 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att koldioxidproblemet är av global natur. Det kan icke lösas genom nationella åtgärder. En internationell reglering är nödvändig. Det är emellertid först nödvändigt att vinna internationellt erkännande av problemet.

Utskottet instämmer i att, så som framhålls i energipropositionen, omställningen av energisystemet måste genomföras på ett sådant sätt att negativa effekter för miljö och hälsa undviks. Elproduktionsanläggningar som vid behov skall ersätta kärnkraften måste uppfylla mycket högt ställda miljö- och säkerhetskrav. Hushållningen med energi och el understryks i propositionen som ett viktigt led i en hållbar utveckling av energisystemet.

Som ett led i ansträngningarna härför och mot bakgrund av vad som framkommit ansluter sig utskottet till förslaget i motion Jo30 om att regeringen bör klarlägga energianvändningens effekter på koldioxidhalten i atmosfären och utarbeta ett program för att minska utsläppen så att koldioxidbalans långsiktigt kan uppnås. Den positiva utvecklingen under 1980-talet skall därvid tas till vara. Utskottet understryker också betydelsen av att kärnkraftsutvecklingen inleds under mitten av 1990-talet. En tidigare start kan möjliggöra en långsiktigt hållbar utveckling av energisystemet. Utskottet erinrar därför om biobränslenas, hushållningens och på medellång sikt naturgasens roll i en sådan omställning. Vidare bör verkningsgradens betydelse vid energiproduktion beaktas. På kort sikt kan avvikelser från den långsiktiga inriktningen förekomma.

Utformningen av strategin bör kunna rymmas i det samlade utredningsuppdrag som regeringen ger naturvårdsverket med anledning av att aktionsplan 87 mot luftföroreningar och försurning skall revideras. En långsiktigt hållbar strategi ur koldioxidsynpunkt bör även kunna uppmärksammas av utredningen om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

Vad utskottet anfört synes ägnat att i allt väsentligt tillgodose syftet även med motionerna Jo25 yrkande 8 och Jo719 yrkande 7. Något särskilt uttalande i frågan från riksdagens sida påkallas således icke.

dels att utskottets hemställan under 52 bort ha följande lydelse:

52. beträffande *aktionsprogram mot koldioxidutsläppen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 14,
1987/88:Jo25 yrkande 8 och 1987/88:Jo719 yrkande 7,

41. Ökad internationell aktivitet (mom. 53)

Karl Erik Olsson (c), Sven Erik Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 85 slutar med "hänsyn härtill" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionerna från tre partier kan luftföroreningsproblemen bara lösas genom internationella överenskommelser. Enligt utskottets mening har de svenska ansträngningarna att nå sådana närmast havererat med tanke på att hittills bara 21 av Europas stater lyckats ena sig om en 30-

procentig minskning av svavelutsläppen och någon överenskommelse om reduktion av kväveutsläppen över huvud icke kunnat nås. Regeringen bör mot den angivna bakgrunden ta nya initiativ i det internationella miljöarbetet. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo24 yrkande 1, Jo25 yrkande 10, Jo30 yrkande 22, Jo719 yrkande 1 och Jo837 yrkande 3,

dels att utskottets hemställan under 53 bort ha följande lydelse:

53. beträffande *ökad internationell aktivitet*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 1, 1987/88:Jo25 yrkande 10, 1987/88:Jo30 yrkande 22, 1987/88:Jo719 yrkande 1 och 1987/88:Jo837 yrkande 3,

42. Förhandlingar med Danmark (mom. 54)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 84 börjar med "Utskottet är" och slutar på s. 85 med "sina miljövårdsinsatser" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motioner från folkpartiet och centern att en minskning av de luftföroreningar som sprids från Danmark in över Sydvästsverige är nödvändig som ett led i att rädda den skånska miljön. Regeringen bör därför ta upp överläggningar med den danska regeringen om begränsningar av luftföroreningarna från Danmark. Riksdagen bör med bifall till berörda motionsyrkanden göra ett särskilt uttalande härom.

dels att utskottets hemställan under 54 bort ha följande lydelse:

54. beträffande *förhandlingar med Danmark*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 23, 1987/88:Jo719 yrkande 36 och 1987/88:Jo821 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

43. En internationell luftvårdsfond (mom. 56)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 85 börjar med "Frågan om" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Åtgärder mot försurningen och luftföroreningarna kräver inhemska åtgärder och internationella åtaganden. Den svenska regeringen har under senare år tagit viktiga initiativ som givit goda resultat. Tillskapandet av ett bindande svavelprotokoll inom ramen för luftvårdskonventionen är ett exempel. Genom de åtaganden som gjorts kan nedfallet av försurande ämnen i Sverige förväntas minska med 35 % under perioden 1980 till 1995. För närvarande förs internationella förhandlingar för att tillskapa ett motsva-

rande protokoll för kväveoxider. Dessa förhandlingar förs med en delvis annorlunda ländersammansättning som bas.

I förhandlingarna framförs ekonomiska och tekniska skäl som ett hinder för mer långtgående eller snabba åtaganden som annars skulle varit önskvärt. För att delvis undanröja frågan om spridning av bästa miljöteknik har den svenska regeringen tagit initiativ till att bilda ett internationellt miljöteknikinstitut.

Varje land bör i största möjliga utsträckning ta ansvar för de föroreningar som produceras inom landets gränser. Detta har varit en vägledande princip i såväl nationella som internationella sammanhang.

Miljöinvesteringar är lönsamma både på kort och lång sikt. Hälsoläget kan förbättras och produktiviteten i jordbruket förbättras om miljöbelastningen minskas. Det bör därför ligga i varje lands intresse att vidta de åtgärder som är påkallade för det egna hälso- och miljöskyddet.

Detta är principer som envetet måste hävdas i det internationella umgänget. Havet och lufthavet är inte oändligt. Föreställningen om dessa medier som en oändlig utspädningskälla har för länge sedan passerats. Genom aktiv opinionsbildning får denna inställning en allt mer undanskyddad roll.

Samordnade regionala initiativ för att driva på utvecklingen kommer att vara en betydelsefull del av den framtida miljöstrategin. Utarbetandet av en Aktionsplan för Europa är en sådan del. Multilaterala överenskommelser om åtaganden, teknologiöverföring m.m. kommer att spela en stor roll. Frågan om en internationell luftvårdsfond har i Sverige och i viss mån även i andra länder diskuterats som en del i denna strategi. Intresset från potentiella givarländer har än så länge varit svagt. Frågan har under hand förts fram av svenska representanter vid överläggningar inom luftvårdskonventionen.

För att inte förlora tid har den svenska regeringen koncentrerat huvudintresset på spridningen av bästa tillgängliga miljöteknik. Inrättandet av ett internationellt miljöteknikinstitut kan bli en verksam del i att regionalt och globalt också skapa en bättre luftmiljö. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet berörda motioner.

dels att utskottets hemställan under 56 bort ha följande lydelse:

56. beträffande *en internationell luftvårdsfond*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 17, 1987/88:Jo31 yrkande 3, 1987/88:Jo719 yrkande 2 och 1987/88:Jo768 yrkande 4.

44. Kattegatt (mom. 59)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 86 börjar med "Med hänvisning" och slutar med "berörda motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Utskottet får — — — (= utskottet) — — — förbättrade förutsättningar. Utskottet anser dock i likhet med folkpartiet att föroreningssituationen i

hela Kattegatt nu är så allvarlig att det vore oförsvarligt att beträffande detta område avvakta innan nödvändiga åtgärder vidtas för att rädda havsmiljön. Regeringen bör således förklara hela Kattegatt som miljöskyddsområde. Riksdagen bör göra ett särskilt uttalande härom. Däremot avstyrker utskottet övriga motioner om miljöskyddsområde i den mån de icke kan anses tillgodosedda genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 59 bort ha följande lydelse:

59. beträffande *Kattegatt*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo719 yrkande 40 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

45. Aktionsplan för insjöarna (mom. 60)

Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 86 börjar med "Utskottet är" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den mening som framförs i motionerna Jo25 och Jo803 om en aktionsplan för insjöar och vattendrag och i motion Jo873 om skydd av Mälaren. Som motionärerna framhåller är många av våra insjöar dricksvattenreservoarer för betydande områden. Rapporter om dioxinförekomst i Vättern, som förser ett stort område med dricksvatten, är oroande. Starka restriktioner bör läggas på miljöfarliga transporter i och på kemikalieutsläppen till Mälaren. Miljötillstånden i våra sjöar och vattendrag kan vi i Sverige själva till största delen påverka. Regeringen bör därför uppdraga åt naturvårdsverket att utarbeta en aktionsplan mot föroreningarna i sjöar och vattendrag. Riksdagen bör göra ett särskilt uttalande härom.

dels att utskottets hemställan under 60 bort ha följande lydelse:

60. beträffande *en aktionsplan för insjöarna*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 16, 1987/88:Jo803 och 1987/88:Jo873 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

46. Skärpta avgaskrav för lastbilar och bussar (mom. 64 a)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 88 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "bestämmelserna tidigare" bort ha följande lydelse:

Utskottet får — — (= utskottet) — — i synnerhet. Utskottet ansluter sig mot den bakgrunden till de motioner som kräver obligatoriska regler om skärpta avgaskrav för lätta lastbilar och bussar från 1990 års modeller och för tunga lastbilar och bussar från 1992 års modeller. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionerna i fråga som sin mening ge regeringen till känna. Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Jo751 yrkande 28.

dels att utskottets hemställan under 64 a bort ha följande lydelse:

JoU 1987/88:23

64. beträffande *skärpta avgaskrav för lastbilar och bussar*
a) att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo23 yrkandena 3 och 4, 1987/88:Jo24 yrkandena 12 och 13, 1987/88:Jo30 yrkandena 29 och 30, 1987/88:Jo770 yrkandena 3 och 4 samt 1987/88:T66 yrkande 35 samt med avslag på motion 1987/88:Jo751 yrkande 28 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

47. Skärpta avgaskrav för lastbilar och bussar (mom. 64 a)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 88 börjar med "Utskottet får " och slutar med "genom propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet får - - - (=utskottet) - - - till kraven. Riksdagen bör således avslå motionerna om att införa de skärpta bestämmelserna tidigare.

Utskottet delar moderata samlingspartiets mening att en frivillig övergång stimulerad med skatterabatter bör ske redan från år 1991. I övrigt stöder utskottet regeringens förslag. Riksdagen bör med bifall till motion Jo751 yrkande 28 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 64 a bort ha följande lydelse:

64. beträffande *skärpta avgaskrav för lastbilar och bussar*
a) att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo751 yrkande 28 samt med avslag på motionerna 1987/88:Jo23 yrkandena 3 och 4, 1987/88:Jo24 yrkandena 12 och 13, 1987/88:Jo30 yrkandena 29 och 30, 1987/88:Jo770 yrkandena 3 och 4 och 1987/88:T66 yrkande 35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

48. Avslag på förslaget om stöd (mom. 67)

Lars Ernestam och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 89 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående (res. 46) förordat att obligatoriet med skärpta avgasregler för lastbilar och bussar tidigareläggs med två år. Mot den bakgrunden krävs ingen särskild stimulans till bilköparna. De bidrag om sammanlagt 450 milj. kr. som regeringen aviserat för stimulansåtgärder kan således inhiberas. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 67 bort ha följande lydelse:

67. beträffande *avslag på förslaget om stöd*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo24 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 89 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "Tu 1987/88:23)" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder motionärernas yrkande. De åtgärder för miljöåtgärder i stadstrafiken som anges i motionen bör kunna genomföras utan en lång och tidskrävande utredning vilken snarare innebär ytterligare förhållning av nödvändiga åtgärder. Riksdagen bör alltså göra ett särskilt uttalande med anledning av motionen såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan under 68 bort ha följande lydelse:

68. beträffande *miljöåtgärder i stadstrafiken*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkandena 28 och 31 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

50. Temporär hastighetsbegränsning (mom. 69)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 89 som börjar med "I motion" och slutar med "motionärernas yrkande" bort ha följande lydelse:

I motion — — — (= utskottet) — — — slår igenom. Utskottet biträder yrkandet. Riksdagen bör således bifalla motionen och begära att regeringen inför temporär hastighetsbegränsning till 100 resp. 80 km/tim. för att minska de skadliga utsläppen tills merparten av bilparken har tillfredsställande avgasrening. Undantag bör göras för de minst försurade Norrlandslänen.

dels att utskottets hemställan under 69 bort ha följande lydelse:

69. beträffande *temporär hastighetsbegränsning*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

51. Stimulanser till avgasrening på begagnade bilar (mom. 71)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 90 som börjar med "Utskottet erinrar" och på s. 91 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Införandet av skärpta avgaskrav för personbilar och nu också lastbilar och bussar är ett led i arbetet att generellt minska luftföroreningsproblemet i Sverige. Utskottet erinrar om att motiven för sådana åtgärder är dubbla. Åtgärderna kommer att leda till minskade utsläpp i Sverige. Genom att Sverige inför hårdare avgaskrav banar vi väg för och underlättar efterföljd även i andra länder.

Nedfallet av kväveoxider härrör från utsläppskällor med stor geografisk spridning. Märkbara nedfallsreduktioner erhålls genom samlade internation-

nella åtaganden, motsvarande dem som genomförts för svavelutsläppen. Här kan positiva nedfallsreduktioner uppnås inom den närmaste tiden. Åtgärder mot kväveoxider kräver samlade internationella aktioner. Enskilda beslut, i Sverige som t. ex. ett tidigare införande av avgasrening på nya person- eller lastbilar är föga meningsfulla. Dessa beslut är strategiska och bör samordnas med andra länder.

Lokalt betydelsefulla utsläpp, särskilt i tätorterna, kan i betydligt högre grad påverkas genom nationellt baserade åtgärder. Åtgärder som endast genomförs på nationell bas bör därför syfta till att uppnå optimal effekt på lokal nivå, framför allt i tätorterna. Sådana åtgärder kan även syfta till att driva på den tekniska utvecklingen och marknadsintroduktionen av ny teknik. På så vis kan åtgärderna bilda en del av den grund som krävs för nya generella krav. Ett exempel på en sådan utveckling är partikelfällan för rening av avgaser från tunga dieseldrivena fordon. Partikelfällor för stadstrafik kommer, vad utskottet erfar, inom en nära framtid att marknadsföras.

Regeringens förslag i den trafikpolitiska propositionen, som riksdagen nyligen behandlat, om ett särskilt anslag till miljövänligare drift i kollektivtrafiken fyller detta syfte.

Eftermontering av avgaskatalysatorer på gamla bilar ger en osäker och kortsiktig miljöeffekt, med risker för oönskade miljöeffekter, t. ex. utsläpp av bensen i tätortsmiljö. Nödvändiga mål för den lokala tätortsmiljön kommer inte närmare sin lösning. Kvävenedfallet kommer inte på den regionala nivån att påverkas nämnvärt.

Kostnaden för reduktion av kväveoxider genom eftermontering av avgasrening tillsatser överskrider, som tidigare anförts, väsentligt andra typer av åtgärder som utskottet bifallit.

Ett bidragssystem som föreslagits i motionerna Jo18, Jo24 yrkande 16, Jo25 yrkande 13, Jo30 yrkande 32, Jo719 yrkande 33, Jo770 yrkande 2, Jo780, Jo864, Jo871 yrkande 1, T65 yrkande 2 och T85 yrkandena 1 och 8 ställer krav på kontroll av såväl utrustningens funktion och hållbarhet som motorns avgasreningens egenskaper. Negativa effekter kan befaras bli följden av avgasreningens anordningar om de inte monteras på ett tillfredsställande sätt. Utskottet befarar att kostnaden då kan anses bli väsentligt högre, varför anslutningsgraden skulle bli låg. Utskottet menar att om ett system med avgasrening i efterhand skall införas så bör införandet förenas med sådana villkor och garantier att såväl miljöskyddet som konsumentskyddet tryggas.

Vidare anser utskottet att den kompetens som står till förfogande för att driva fram, såväl nationellt som internationellt, stränga krav för nya fordon i första hand bör användas för detta ändamål. Utskottet har erfarit att denna kompetens till väsentlig del skulle behöva tas i anspråk om avgasrening införs i efterhand. Riksdagen bör avslå motionerna i fråga.

dels att utskottets hemställan under 71 bort ha följande lydelse:

71. beträffande *stimulanser till avgasrening på begagnade bilar* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo18, 1987/88:Jo24 yrkande 16, 1987/88:Jo25 yrkande 13, 1987/88:Jo30 yrkande 32, 1987/88:Jo719 yrkande 33, 1987/88:Jo770 yrkande 2, 1987/88:Jo780, 1987/88:Jo864, 1987/88:Jo871 yrkande 1, 1987/88:T65 yrkande 2 och 1987/88:T85 yrkandena 1 och 8.

52. Riktlinjer för det fortsatta arbetet med att introducera alternativa drivmedel m.m. (mom. 73)

JoU 1987/88:23

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 93 börjar med "Som framhålls" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

På kort och medellång sikt kommer införande av skärpta avgaskrav för personbilar, lastbilar och bussar att vara av stor betydelse. På längre sikt kommer nya drivmedel och drivsystem att vara av allra största betydelse. En långsiktig hållbar utveckling av transportsystemet kräver långt bättre miljöprestanda än vad som är möjligt idag. Inte minst ur global synvinkel är en sådan utveckling helt nödvändig.

Utskottet instämmer i vad som framhålls i miljöpropositionen att det är viktigt att samhället tidigt ger besked om vilka krav som skall vara gällande i framtiden. Omställningstid och utvecklingstid är nyckelfaktorer för att högre miljökrav skall kunna realiseras.

Såväl motor- som drivmedelsmarknaderna är utpräglad internationella. Bilar exporteras och färdas över gränser. Utskottet betonar därför att åtgärder för att långsiktigt komma till rätta med trafiksystemets miljöproblem bör ske i internationell överensstämmelse. I detta arbete bör Sverige inta en pådrivande roll.

I detta sammanhang är det av vikt att statsmakterna står för målstyrning med nödvändiga regelverk och åtaganden i form av samordning av myndigheter och internationella samarbetsöverenskommelser. Utskottet vill betona att det är av vikt att ett bra och långsiktigt trovärdigt utvecklingsklimat kan skapas. Forskning- och utvecklingsverksamhet bör i första hand bedrivas inom bilindustrin.

Utskottet understryker dock vikten av att viss forskningsverksamhet initieras och samordnas av statsmakterna. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om betydelsen av det gemensamma uppdrag som givits energiverket, transportforskningsberedningen och styrelsen för teknisk utveckling att i samarbete med naturvårdsverket utarbeta ett program för energirelaterad forskning och utveckling inom transportsektorn. Utskottet erinrar också om att riksdagen fattar beslut om en introduktionsplan för alternativa drivmedel. Nyligen fattade riksdagen med anledning av den trafikpolitiska propositionen beslut om särskilda medel för utvecklings- och demonstrationsprojekt inom kollektivtrafiken.

Någon särskild åtgärd med anledning av motionerna Jo16 yrkande 10, Jo24 yrkande 18, Jo30 yrkande 27 och Jo38 yrkande 5 är således inte påkallad.

dels att utskottets hemställan under 73 bort ha följande lydelse:

73. beträffande *riktlinjer för det fortsatta arbetet med att introducera alternativa drivmedel m.m.*

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 10, 1987/88:Jo24 yrkande 18, 1987/88:Jo30 yrkande 27 och 1987/88:Jo38 yrkande 5 godkänner regeringens förslag.

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 97 börjar med "Utskottet biträder" och slutar med "berörda motioner" bort ha följande lydelse:

Arbetet mot luftföroreningar och försurning bör enligt utskottets uppfattning drivas vidare. Den svenska strategin bör som framhålls i miljöpropositionen vara att gå före andra länder och skapa marknad för nya tekniker med goda miljöprestanda.

Den tekniska utvecklingen på miljöområdet är mycket snabb. Regeringens förslag till riksmötet 1983/84 (den s. k. kolmiljöpropositionen), inriktningen av energiforskningsprogrammet mot miljövänlig förbränningsteknik samt inrättandet av bränslemiljöfonder har bidragit till att miljövänlig förbränningsteknik tagits fram i snabb takt.

Utskottet understryker så som framhålls i miljöpropositionen att den tekniska utvecklingen skall tas till vara vid varje tillfälle. Redan innan en anläggning är färdigbyggd kan en ny anläggning offereras med bättre miljöprestanda. Särskilt för större anläggningar bör längre gående krav kunna fastläggas vid provningen av den enskilda anläggningen. Det bör enligt utskottet vara möjligt att vid denna enskilda provning kunna gå längre än vad som anförts i motionerna. Vissa svårigheter kan uppstå för mindre anläggningar, varför provningen bör ske utifrån ett intervall. I annat fall skulle mindre kraftvärmeverk missgynnas i förhållande till storskaliga kondenskraftverk. Någon avgörande miljöeffekt av de i motionerna föreslagna kravnivåerna kan mot bakgrund av ovanstående ej heller påvisas.

Utskottet framhåller vikten av att riktlinjerna är generella för alla typer av bränslen. Höga krav måste också ställas på svavelutsläppen från olja. En effekt av förslagen i motionerna kan befaras bli att andra bränslen med sämre möjlighet till rening väljs på kort sikt. Därmed kommer den annars förväntade miljöeffekten att utebli. Utskottet erinrar också om målet om att ersätta olja.

Utskottet finner för sin del att vad som anförts i motionerna tillgodoses genom vad som uttalats i propositionen. Någon ytterligare åtgärd påkallas icke.

dels att utskottets hemställan under 78 och 79 bort ha följande lydelse:

78. beträffande *gränsvärdet för kväveoxider vid kolförbränning* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:JO719 yrkande 28, 1987/88:Jo751 yrkande 26 och 1987/88:Jo770 yrkande 5.

79. beträffande *utsläppskraven för svavel i koleldade anläggningar* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 11 i motsvarande del, 1987/88:751 yrkande 24 och 1987/88:N33 yrkande 7 i motsvarande del.

54. Svavelkraven för oljeeldade anläggningar m.m. (mom. 80 och 81)

JoU 1987/88:23

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 97 börjar med "Däremot avstyrker" och slutar med "oleldade anläggningen" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig även till folkpartiets yrkanden i motionerna Jo24 och N33 vad gäller oljeeldade anläggningar. Samma gäller motionerna Jo24 yrkande 20 och Jo785 om svavelhalten i bunkerolja. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av nämnda motionsyrkanden bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 80 och 81 bort ha följande lydelse:

80. beträffande *svavelkraven för oljeeldade anläggningar*
att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 11 och 1987/88:N33 yrkande 7 i återstående delar som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

81. beträffande *svavelhalten i bunkerolja*
att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 20 och 1987/88:Jo785 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

55. Svavelhalten i eldningsolja (mom. 82)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 97 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "i eldningsolja" bort ha följande lydelse:

Däremot tillstyrker utskottet motion N27 (vpk) yrkande 7 om svavelhalten i eldningsolja. Riksdagen bör göra ett särskilt uttalande till regeringen härom.

dels att utskottets hemställan under 82 bort ha följande lydelse:

a82. beträffande *svavelhalten i eldningsolja*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:N27 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

56. Ersättning av lösningsmedel (mom. 84)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 98 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder motionärernas krav. Lösningsmedel som innehåller kolväten kan orsaka skador på växter och på människors hälsa. De har också förmågan att bilda oxidanter vid kemiska reaktioner med kväveoxider. De bör därför ersättas med miljövänliga alternativ. Riksdagen bör i ett särskilt uttalande till regeringen påtala frågans vikt.

dels att utskottets hemställan under 84 bort ha följande lydelse:

JoU 1987/88:23

84. beträffande *ersättning av lösningsmedel*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo767 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

57. Skogsskadorna i Skåne m.m. (mom. 87)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 99 börjar med "Utskottet är" och slutar med "anses besvarade" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionerna är det egentligen inte förvånande att situationen för skogen i Skåne är allvarlig, eftersom de största föroreningsmängderna belastar just denna del av landet. Skåne är också den del av landet som uppvisar de mest försurade skogsjordarna. Mot den bakgrunden bör utvecklingen av skogsskadorna följas upp årligen och inventeringen av skogskadeutvecklingen i Skåne intensifieras. Vad utskottet anfört med anledning av här behandlade motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 87 bort ha följande lydelse:

87. beträffande *skogsskador*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1986/87:Jo750 yrkande 3, 1987/88:Jo715 yrkande 3, 1987/88:Jo837 yrkandena 1 och 2 och 1987/88:Jo834 yrkande 5.

58. Vitaliseringskalkning av skog (mom. 88)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 99 börjar med "När det" och slutar med "berörda motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo30 ökar skogsskadorna som en följd av luftföroreningarna. Allvarligast är situationen i södra och västra Sverige. Det sura nedfallet leder till att många växtnäringsämnen lakas ut ur marken. Därmed hotas markens långsiktiga produktionsförmåga. Naturvårdsverket har föreslagit att en försöksverksamhet genomförs med en kombination av kalknings- och vitaliseringsinsatser och skogsbruksåtgärder. Regeringen har icke tagit upp förslaget i propositionen. Utskottet biträder motionärernas förslag att de föreslagna vitaliseringsförsöken skall genomföras. Riksdagen bör göra ett särskilt uttalande till regeringen härom. Därigenom tillgodoses även yrkande 22 i motion Jo24.

dels att utskottets hemställan under 88 bort ha följande lydelse:

88. beträffande *vitaliseringskalkning av skog*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo1987/88:Jo24 yrkande 22 och 1987/88:Jo30 yrkande 34 i berörd del.

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 101 som börjar med "Frågan om" och slutar med "det anförda" bort ha följande lydelse:

Nordsjön är ett av de livligast trafikerade havsområdena i världen. Den intensiva användningen av Nordsjön medför tyvärr också en omfattande nedsmutsning. Avsevärda mängder avfall av de mest skilda slag hamnar dagligen i havet från industrier, fartyg och genom oljeindustrin i Nordsjön.

Havsströmmar och vindar samverkar så, att det blir den svenska västkusten som till stor del blir mottagare av avfallet. Av den svenska kusten är Hallandskusten och Bohuskusten i särklass mest nedskräpade. Värst är situationen i norra Bohuslän. Skräpet förs med havsströmmarna i Kattegatt, Nordsjön och Skagerrak.

Praktiskt taget allt skräp på havsstränderna kommer från andra länder, från yrkessjöfarten eller oljeutvinning i Nordsjön. Det fasta avfall som kommer från kommunernas egna invånare eller från fritidsfolket är i sammanhanget av marginell betydelse. Enligt renhållningsstadgan är det emellertid kommunernas egen angelägenhet att hålla rent – även utmed stränderna. Att skräpet kommer från annat håll har formellt ingen betydelse. Något direkt statligt stöd för att hjälpa kommunerna finns inte. Nedskräpning från havet är därför en extra börda för västkustkommunerna i Bohuslän och Halland.

Västkuststiftelsen har under år 1987 genomfört en städskampanj utefter västkusten. Trots en massiv arbetsinsats från kustbefolkningen har uppskattningsvis endast ca 30 % av kusten kunnat städas.

Utskottet anser, i likhet med vad som framhållits i motion Jo829, att det är nödvändigt att förutsättningslöst utreda hur kustkommunernas stora nedsmutsningsproblem i ett längre tidsperspektiv skall kunna lösas. Som motionärerna framhåller lägger den nya plan- och bygglagen och naturresurslagen dessutom ytterligare krav på kommunerna när det gäller planeringen av vattenområden vid kusterna. En statlig utredning bör enligt utskottets mening inväga synpunkter från naturvårdsverket och kommunförbundet och även styra över en del befintliga forsknings- och utvecklingsprojekt (FoU) till att studera dessa problem. I redan pågående FoU-projekt uppmärksammas nedsmutsningsproblem som är gemensamma för norska och svenska kommuner. En sådan utredning bör även utarbeta förslag hur det internationella informationsarbetet bör kunna utformas.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo829 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 93 bort hemställa

93. beträffande *kustkommunernas problem*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo829 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

60. Internationellt samarbete (mom. 94 a)

JoU 1987/88:23

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 102 som börjar med "Utskottet hade" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som framförs i motionerna Jo415 och Jo719 att det internationella samarbetet kring våra kustvatten måste förstärkas. Det gäller såväl undersökningar och miljöövervakning som konkreta åtgärder för att minska föroreningstillförseln m.m. Samarbetet pågår bl. a. inom ramen för Helsingforskonventionen, men enligt utskottets mening fordras ett intensivare samarbete både med de andra Östersjöstaterna och med länderna kring Nordsjön. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo415 yrkande 1 och Jo719 yrkandena 4 och 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion Jo775 yrkande 2 synes icke påkalla något särskilt uttalande från riksdagens sida.

dels att utskottet under moment 94 a bort hemställa

94. beträffande *internationellt samarbete*

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo415 yrkande 1 och 1987/88:Jo719 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

61. Internationellt samarbete (mom. 94 b)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c)anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 102 som börjar med "Utskottet hade" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som framförs i motion Jo775 att det internationella samarbetet kring våra kustvatten måste förstärkas. Med utgångspunkt däri ansluter utskottet sig till motionärernas förslag att Sverige bör ta initiativ till ett gemensamt nordiskt program för förbättring av Skagerrak-Kattegatts vattenkvalitet. Utskottet anser det viktigt att ett sådant program får tillräckliga resurser så att underlag för beslut kan tas fram på kort tid samt att det därefter finns finansieringsmöjligheter för erforderliga investeringar. Utskottet förordar därför att den speciella läneordningen i Nordiska Investeringsbanken utnyttjas för detta ändamål.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo775 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo415 yrkande 1 och Jo719 yrkandena 4 och 5 påkallar inget särskilt uttalande från riksdagens sida.

dels att utskottet under moment 94 b bort hemställa

94. beträffande *internationellt samarbete*

b) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo775 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

62. Förbud mot dumpning (mom. 95)

JoU 1987/88:23

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 102 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "till havs" bort ha följande lydelse:

Som redovisas i propositionen omfattar Oslokonventionen förbud mot havsförorening genom dumpning av vissa särskilt angivna miljöfarliga ämnen, t. ex. klorerade organiska ämnen, cancerframkallande ämnen, kadmium och kvicksilver. För dumpning av andra ämnen samt förbränning av miljöfarligt avfall till havs krävs tillstånd av nationell myndighet i varje särskilt fall. Av propositionen framgår vidare att de länder som gränsar till Nordsjön deltog i en särskild Nordsjökonferens på ministernivå i London i november förra året. Då träffades en överenskommelse som bl. a. innebär att även efter år 1988 kommer dumpning av avfall i Nordsjön att tillåtas, låt vara i undantagsfall. I likhet med motionärerna i motion Jo30 förordar utskottet emellertid ett undantagslöst förbud av all miljöfarlig dumpning av avfall. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo30 yrkande 43 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 95 bort hemställa

95. beträffande *förbud mot dumpning*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 43 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

63. Vattenströmmarna (mom. 96)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 102 som börjar med "Yrkandet i" och slutar med "(SOU 1987:42)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är utmärkt att Nordiska ministerrådet rekommenderats att ta fram handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar, men det räcker inte. Som framhålls i motion Jo836 behövs det snabba, konkreta beslut om vattnen kring Skandinavien skall kunna räddas. I likhet med motionärerna förordar utskottet sålunda att Sverige i Nordiska rådet arbetar för en överenskommelse innebärande att vattenströmmarna vid Öresund, Stora Bält och Lilla Bält inte minskas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo836 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 96 bort hemställa

96. beträffande *vattenströmmarna*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo836 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

64. En Nordsjökommission (mom. 97)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 103 som börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att Paris- och Oslokonventionerna bevakar miljöfrågor som berör Nordsjön och Nordostatlanten. I detta område är Nordsjön särskilt utsatt för föroreningar, vilket också i hög grad präglar arbetet inom kommissionerna.

För att särskilt driva Nordsjöns miljöproblem har man vid två tillfällen haft ministerkonferenser om Nordsjöns miljö, senast i London hösten 1987 då betydande framgångar nåddes. Ytterligare två ministermöten är planerade för den närmaste femårsperioden. Vid dessa konferenser utnyttjar man den kunskap och de utredningar som gjorts inom Paris- och Oslokommissionerna. Kommissionerna har för övrigt ett mycket nära samarbete bl. a. genom ett gemensamt sekretariat. En särskild arbetsgrupp har också tillsatts under Nordsjökonferensen med uppgift att utarbeta bl. a. gemensamma mätmetoder.

Det är självfallet utskottets mening att regeringen bör pröva olika alternativ för ett fortsatt intensivt arbete med Nordsjöfrågorna. Utskottet kan dock i dagsläget inte se några uppenbara fördelar med att tillskapa ytterligare kommission som resulterar i ökade kostnader för sekretariat, ännu fler arbetsgrupper, samordningsbehov osv.

Riksdagen bör därför avslå motionerna Jo30 yrkande 42, Jo719 yrkande 3 och Jo775 yrkande 1.

dels att utskottets under moment 97 bort hemställa

97. beträffande en Nordsjökommission

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 42, 1987/88:Jo719 yrkande 3 och 1987/88:Jo775 yrkande 1,

65. Skyddsutrustning (mom. 99)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c)anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 103 som börjar med "De frågor" och slutar med "motion Jo745" bort ha följande lydelse:

De frågor — — — (= utskottet) — — = berörd del.

Oljeutsläpp är ett av de allvarligaste hoten mot havsmiljön. Om oljan når stränderna uppstår stora skador på stränderna, strandvegetationen och fågellivet. Också olja som sjunker till havsbotten skapar stora skador på bottenfaunan. En av många åtgärder som behöver vidtas för att begränsa oljeskadorna är att påskynda ingripandena i samband med oljeutsläpp. Därför är det viktigt att ett fartyg som släppt ut olja självt kan vidta åtgärder i avvaktan på hjälp utifrån. Många oljetankers saknar i dag utrustning för att begränsa oljeskador. Detta är enligt utskottets mening helt otillfredsställande. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att Sverige bör lagstifta om att alla fartyg som transporterar olja på svenska vatten skall vara utrustade med länsar och annan lämplig utrustning för att kunna begränsa skadorna i samband med oljeutsläpp och ha personal som har utbildning för ändamålet. Eftersom oljeskador är en internationell företeelse anser utskottet att Sverige bör verka för att också internationella överenskommelser nås om oljetankers skyddsutrustning. I första hand är det viktigt att åstad-

komma en samstämmig politik på detta område bland Östersjöstaterna. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo745 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

JoU 1987/88:23

dels att utskottet under moment 99 bort hemställa

99. beträffande *skyddsutrustning*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo745 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

66. Huvudpunkterna i en aktionsplan mot havsföroreningar (mom. 100)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 104 som börjar med "Det förslag" och slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Det förslag — — — (= utskottet) — — — ytterligare åtgärd. När det särskilt gäller det i motion Jo836 upptagna spörsmålet om hoten mot sälstammen i Bottniska Viken och Östersjön vill utskottet erinra om att hotet mot sälarnas överlevnad i hög grad får anses hänga samman med förekomsten av PCB och andra stabila organiska gifter i vattnet. Som motionärerna påpekar måste åtgärder omedelbart vidtas. Annars kommer det inom något decennium inte att finnas några sälar kvar i dessa vatten. Vad utskottet anfört med anledning av motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 100 bort hemställa

100. beträffande *huvudpunkterna i en aktionsplan mot havsföroreningar*

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Jo767 yrkande 5, 1987/88:Jo775 yrkande 3, 1987/88:Jo833 yrkande 2 och 1987/88:Jo834 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1987/88:Jo836 yrkande 2.

67. Riktlinjer för militära aktiviteter (mom. 101)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 104 som börjar med "När det" och slutar med "utskottets beredningsområde" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av yrkande 4 i motion Jo836 understryka vikten av att särskilda riktlinjer för militära aktiviteter och andra verksamheter som påverkar natur och miljö i Östersjön utarbetas. Det bör ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med förslag i enlighet med vad utskottet anfört.

dels att utskottet under moment 101 bort hemställa

61. beträffande *riktlinjer för militära aktiviteter*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo836 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

68. Massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar
m.m. (mom. 102 a)

JoU 1987/88:23

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Jo719 att omedelbara och kraftfulla åtgärder är nödvändiga för att väsentligt minska och efter hand helt eliminera utsläppen av svårnedbrytbara substanser från massaindustrierna – främst blekeriprocesserna – längs Östersjöns, Bottenhavets och Bottenvikens kuster. Ytterligare forskning angående omsättning och effekter av klorerade ligninrester är visserligen angelägen men kraftfulla insatser måste göras omgående. Som motionärerna framhåller måste utvecklingen av s. k. slutna massablekier paskyndas och användningen av oblekt papper bör på olika sätt stimuleras. Utskottet anser att regeringen i samråd med industrin bör ta erforderliga initiativ på detta område. Vad utskottet anfört med anledning av här berörda motioner bör riksdagen ge regeringen till känna. Något särskilt uttalande med anledning av motionerna Jo23 yrkandena 16 och 17, Jo26 yrkande 7, Jo30 yrkande 41 och Jo767 yrkande 12 påkallas icke.

dels att utskottets hemställan under moment 102 a bort ha följande lydelse:

102. beträffande *massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar m.m.*

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 29 och 1987/88:Jo719 yrkande 43 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

69. Massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar
m.m. (mom. 102 b)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att klorutsläppen från den svenska massaindustrin måste upphöra. Det är inte bara angeläget utan även möjligt. Enligt utskottets uppfattning bör utsläppen av klorerade föreningar i huvudsak kunna vara avvecklade inom sju år. Gällande tillstånd för massaindustrin måste omprövas och starkare krav ställas så att en övergång till miljövänlig teknik forceras.

Vidare anser utskottet att en miljöavgift på organiska klorföreningar bör tas ut med 20 kr. per kg. organiskt bundet klor för att stimulera en miljövänlig utveckling. Det finns en blekningsmetod för pappersmassa som kan ersätta den miljöfarliga klore och dessutom spara energi. Den kallas Pre-noxmetoden och utnyttjar kvävedioxid i kombination med en alkalisk behandling och en syrgasbehandling.

Det finns också andra tekniker att få fram papper som tillgodoser rimliga vithetskrav. Blekning med väteperoxid åstadkommer mindre föroreningar än klorblekning. Papperet kan också bestrykas med ett tunt skikt av vit lera eller krita.

I många fall är blekningen onödig. Hushållspapper fungerar lika väl vare sig de är blekta eller ej. Konsumenterna har genom sina val möjlighet att påverka så att efterfrågan på blekt papper blir begränsad.

Enligt utskottets mening bör kommuner och myndigheter övergå till att använda miljövänligt papper. Vad utskottet anfört med anledning av här aktuella motionsyrkanden bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Något särskilt uttalande med anledning av motionerna Jo24 yrkande 29, Jo26 yrkande 7 och Jo719 yrkande 43 påkallas icke.

dels att utskottet under moment 102 b bort hemställa

102. *massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar*

b) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo23 yrkandena 16 och 17, 1987/88:Jo30 yrkande 41 och 1987/88:Jo767 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

70. Massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar m.m. (mom. 102 c)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Med anledning av motion Jo26 yrkande 7 förordar utskottet den i motionen angivna tidtabellen för en successiv minskning av de klororganiska utsläppen från blekerierna. Som anges i tabellen bör mängden utsläpp år 2000 ha kommit ned till 0,1 AOX-kg/ton pappersmassa (AOX: Absorbed Organic Halogen). Vad utskottet anfört med anledning av motionsyrkandet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed torde även övriga berörda motioner vara tillgodosedda. De avstyrks således.

dels att utskottet under moment 102 c bort hemställa

102. *beträffande massaindustrins utsläpp av organiska klorföreningar m.m.*

c) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo26 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

71. "Oblekt" papper (mom. 103)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "den bakgrunden" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som särskilt uttrycks i vpk-motionen där det förordas förbud mot tillverkning av klorblekt hushålls- och toalettpapper. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo26 yrkande 5, Jo771 och Jo847 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 103 bort hemställa

103. beträffande "oblegt" papper

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 5, 1987/88:Jo771 och 1987/88:Jo847 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

72. PCB (mom. 104)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 108 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är naturvårdsverkets ovan redovisade förslag om ett förbud med verkan från år 1995 mot fortsatt användning av PCB i vissa transformatorer och kondensatorer inte tillräckligt omfattande. I likhet med motionärerna i motion Jo719 anser utskottet att halterna av PCB måste minska i snabbare takt än för närvarande. Av den anledningen förordar utskottet omgående lagstiftning med totalförbud mot användningen av PCB samt intensifierade insatser från regeringens sida för att motsvarande restriktioner införs i övriga stater runt Östersjön. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 38 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 104 bort hemställa:

104. beträffande PCB

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 38 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

73. Dioxin (mom. 105)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 109 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "således icke" bort ha följande lydelse:

Dioxiner är organiska klorföreningar som kan uppkomma vid förbränning av kolhaltigt organiskt material. De är extremt giftiga. Regeringen har fastställt gränsvärden för dioxinutsläpp vid förbränning i nya anläggningar till 0,1 nanogram/m³ luft och till max 2,0 nanogram/m³ luft i äldre anläggningar. Med hänsyn till dioxinets extrema giftighet delar utskottet motionärernas förslag i motion Jo751 att det gränsvärde, som gäller nya anläggningar efter en övergångstid på tio år även bör gälla äldre anläggningar. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion Jo751 yrkande 30 som sin mening ge regeringen till känna. Av det anförda framgår att motionerna Jo26 yrkande 4 och Jo719 yrkande 39 avstyrks.

dels att utskottet under moment 105 bort hemställa

105. beträffande dioxin

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo751 yrkande 30 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 4 och 1987/88:Jo719

yrkande 39 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

JoU 1987/88:23

74. Dioxin (mom. 105)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Anders Castberger (fp) och Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 109 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "således icke" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar även motionärernas syn på att största möjliga noggrannhet måste iakttas såväl inom processindustrin som vid förbränningsanläggningar så att dioxinbildningen i möjligaste mån undviks och så att aktiva reningsåtgärder vidtas. Målet måste – som motionärerna i motionerna från fp och vpk också framhåller – vara att utsläpp av dioxin i princip upphört helt. Vad utskottet anfört med anledning av berörda motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed torde även motion Jo751 yrkande 30 tillgodoses. Den bör alltså icke föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

dels att utskottet under moment 105 bort hemställa

105. beträffande *dioxin*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 4 och 1987/88:Jo719 yrkande 39 samt med avslag på motion 1987/88:Jo751 yrkande 30 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

75. Avlopp från industri (mom. 106 a)

Karl Erik Olsson (c), Sven Erik Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 109 som börjar med "Utskottet betonar" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet betonar – – – (= utskottet) – – – av miljösituationen. Detta får emellertid inte leda till en minskad uppmärksamhet på industrins roll när det gäller utsläpp av giftiga och svärnedbrytbara ämnen till de kommunala reningsverken. Tvärtom anser utskottet, i likhet med motionärerna, att det bör ske en skärpning av kravet på de avfallsproducerande anläggningarna så att en rening av avloppsvattnet sker innan det når reningsverket. Vad utskottet anfört med anledning av i sammanhanget berörda motioner (m,fp,c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Något uttalande med anledning av motion Jo782 synes däremot icke påkallat.

dels att utskottet under moment 106 a bort hemställa

106. beträffande *avlopp från industri*

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 15, 1987/88:Jo30 yrkande 49, 1987/88:Jo744 yrkande 10, 1987/88:

76. Avlopp från industri (mom. 106 b)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 109 som börjar med "Utskottet betonar" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet betonar — — — (= utskottet) — — — av miljösituationen. Detta får emellertid inte leda till en minskad uppmärksamhet på industrins ansvar för sitt avloppsvatten. Tvärtom måste det, som framhålls i motion Jo782, vara självklart att industrier och andra avfallsproducerande anläggningar själva renar sitt avloppsvatten från de ämnen som inte kan tas om hand på ett miljövänligt sätt i våra kommunala reningsverk.

Utskottet ansluter sig till motionärernas förslag (yrkande 1) att industrier anslutna till de kommunala reningsverken i de 30 största kommunerna får ett år på sig att lägga fram planer hur de snarast skall kunna eliminera de delar av utsläppen som reningsverken ej kan oskadliggöra. Vad utskottet anfört med anledning av motionen såvitt nu är i fråga bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Övriga här berörda motionsyrkanden blir därigenom tillgodosedda.

dels att utskottet under moment 106 b bort hemställa

106. beträffande *avlopp från industri*

b) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo782 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

77. Åtgärdsprogram för metaller (mom. 110)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 111 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "i allt väsentligt" bort ha följande lydelse:

Regeringen föreslår i propositionen att de svenska punktutsläppen av metaller halveras. Som framhålls i motion Jo30 kommer detta enbart att påverka miljön lokalt. Men det kommer knappast alls att minska metalltillförseln till Östersjön i stort. Utskottet delar motionärernas uppfattning att metallbelastningen måste reduceras till samma storleksordning som den naturliga påverkan. Kadmiumhalterna i sedimenten är förhöjda med mer än 10 gånger. Om man skall reducera kadmiumhalten till naturlig nivå skall den totala tillförseln minskas från 140 ton/år till 14 ton/år. Att halvera enbart de svenska utsläppen från 7,5 till 3,5 ton/år hjälper då inte mycket. Utskottet anser att metallutsläppen är ett mycket allvarligt miljöproblem som kräver omfattande insatser. Utskottet förordar därför, i likhet med motionärerna, att naturvårdsverket får i uppdrag att utarbeta ett handlingsprogram för att begränsa metallhalterna till en nivå som motsvarar de naturliga variationerna. Vad utskottet anfört med anledning av berörda motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 110 bort hemställa

110. beträffande *åtgärdsprogram för metaller*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 45 och 1987/88:Jo767 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

78. FoU inom VA-området (mom. 113)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 112 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Med anledning av motion Jo517 vill utskottet i sammanhanget särskilt framhålla vikten av snabbt utökade resurser för forskning och utveckling inom VA-området. Som motionärerna framhåller bör Svenska vatten- och avloppsföreningen och Kommunförbundet kunna hjälpa till att kanalisera ökade anslag på ett effektivt sätt. En del av dessa anslag skulle kunna tas in genom en "gift-avgift" eller utsläppsavgift (jfr. nedan under kap. 11 Ekonomiska styrmedel. reservation (>)). Med rätt eller ännu hellre skyldighet för kommunerna att ta ut en sådan avgift från alla företag och institutioner, som i sitt avlopp har kemikalier, skulle företagen bli mer intresserade av att övergå till slutna system och/eller ofarliga alternativa råvaror/produkter.

Införandet av en utsläppsavgift kan behöva en viss utredning för att man skall få fram ett enkelt och administrativt hanterligt taxsystem.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo517 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 113 bort hemställa

113. beträffande *FoU inom VA-området*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo517 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

79. Utbyggnad av PMK (mom. 116)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 113 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Regeringens aviserade åtgärder i sammanhanget är enligt utskottets mening inte tillräckligt omfattande. Som framhålls i motion Jo767 har det nuvarande åtgärdsprogrammet för övervakning av miljökvalitet, PMK, fått internationellt erkännande. Det är viktigt att slå vakt om den fortsatta verksamheten. Enligt utskottets mening är det också angeläget att man inom ramen för det gällande uppdraget vidgar arbetsfältet till att omfatta också Västerhavet och Nordsjön. Det pågående programarbetet är en omistlig del i arbetet för att förbättra havsmiljön. Verksamheten kan förbättras genom en samordning av forskningen tvärvetenskapligt.

Vad utskottet anfört med anledning av här berörda motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under moment 116 bort hemställa

116. beträffande *utbyggnad av PMK*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo758, 1987/88:Jo767 yrkande 24 och 1987/88:Jo821 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

80. Avveckling av CFC-användningen (mom. 121b)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 117 med "Det är" och slutar på s. 118 med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

I detta sammanhang är det särskilt angeläget att alla möjligheter till att påskynda minskningstakten med kraft tillvaratas. I den gemensamma marknaden och i USA kommer avvecklingsplaner för CFC-användningen, såvitt nu kan bedömas, att strikt följa Montrealprotokollets krav och tidsplan. En viktig del av protokollet är enligt utskottets mening att bestämmelsen att föreskriva minskningen av CFC och haloner skall kunna revideras om sammanställningar av vetenskapliga och andra data talar i den riktningen. På senare tid publicerade forskningsrapporter visar emellertid att hittills använda beräkningsmodeller varit för optimistiska vilket understryker problemets allvar. Det finns därför utomordentligt starka skäl som talar för att Sverige bör verka för att den granskningskonferens som är planerad att äga rum år 1990 tidigareläggs. Inom ramen för denna konferens bör Sverige aktivt verka för en mer ambitiös målsättning till år 1999. Ett årtal för total avveckling av CFC-användningen bör också fastställas.

Utskottet tillstyrker således att riksdagen godkänner Montrealprotokollet. Riksdagen bör vidare lämna utan erinran vad som anförs i propositionen om en avvecklingsplan för användningen av klorfluorkarboner (CFC) och haloner som bryter ned ozonskiktet. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo25 yrkande 18 om tidigareläggning av granskningskonferensen bör ges regeringen till känna. Det anförda innebär, enligt utskottets mening, att motionerna Jo719 yrkande 10, Jo726 yrkande 1, Jo767 yrkande 7, Jo24 yrkande 2, Jo25 yrkande 19 samt Jo30 yrkande 39 kan anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 121b. bort ha följande lydelse:

121. beträffande *avveckling av CFC-användningen*

b) att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo25 yrkande 18 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 10, 1987/88:Jo726 yrkande 1, 1987/88:Jo767 yrkande 7, 1987/88:Jo24 yrkande 2, 1987/88:Jo25 yrkande 19 och 1987/88:Jo30 yrkande 39 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om det internationella arbetet.

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Vad som" och slutar med "yrkande 37" bort ha följande lydelse:

Den i avvecklingsplanen redovisade tidsramen utgör enligt utskottets mening inte skäl att avstå från en miljöavgift som kan tänkas påskynda avvecklingen av CFC-användningen. Vidare kan ett sådant styrmedel under avvecklingstiden styra över CFC-användningen mot mindre skadliga ofullständigt halogenerade föreningar (HCFC). En miljöavgift på 50 kr/kg CFC, enligt naturvårdsverket motsvarande kostnaden för den årliga minskningen av CFC-användningen, borde således införas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo30 yrkande 37 bör regeringen ges till känna. Med det anförda anser utskottet att motion Jo719 yrkande 12 i allt väsentligt får anses tillgodosedd. Utöver en miljöavgift är utskottet inte nu berett att förorda ytterligare ekonomiska styrmedel i detta sammanhang varför motionerna Jo857 yrkande 2 och Jo23 yrkande 7 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 123 bort ha följande lydelse:

123. beträffande *miljöavgift*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 7 och 1987/88:Jo719 yrkande 12 i motsvarande del och med avslag på motion 1987/88:Jo 719 yrkande 12 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

82. Övriga styrmedel (mom.124)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Med återöpande" och slutar med "yrkande 29." bort ha följande lydelse:

Sveriges CFC-användning ingår som en viktig del i våra energisparande åtgärder. Tillverkningen av högisolerande material för hus och kyl- och frysskåp är ett exempel. CFC-användningen i värmepumpar är ett annat. Dessa områden svarar för två tredjedelar av CFC-användningen. Det nordiska ministerrådet har kommit överens om att minska CFC-användningen med 25% till år 1991. Enligt beräkningar gjorda av Sveriges Industriförbund bör detta mål kunna uppnås genom frivilliga överenskommelser med berörda industrier. Som ett komplement bör emellertid enligt utskottets mening regeringen föreslå riksdagen gränsvärden för freonutsläpp vid plasttillverkning. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo751 yrkande 29 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 124 bort ha följande lydelse:

124. beträffande *övriga styrmedel*

att riksdagen med med anledning av motion 1987/88:Jo751 yrkande 29 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo857 yrkande 2 och 1987/88:Jo23 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om gränsvärden för CFC vid plasttillverkning.

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 120 börjar med "Den komplettering" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i propositionen framförda uppfattningen att återvinning av CFC bör ägnas stor uppmärksamhet. I propositionen framgår att naturvårdsverket, i samverkan med övriga intressenter, kommer att ges i uppdrag att ta fram förslag till hur insamlingen och fragmenteringen av CFC-haltigt material skall ske. Det är viktigt att detta arbete genomförs skyndsamt. Utskottet vill dock betona att ansvaret för omhändertagandet av CFC-haltigt material, liksom övrig avfallshantering, ligger på kommunerna och producent/användare. Flera kommuner har också påbörjat projekt med återvinning av CFC vilket utskottet hälsar med tillfredsställelse. De erfarenheter som därigenom vunnits bör kunna utgöra ett gott bidrag till naturvårdsverkets utredningsarbete. Med hänvisning till det nu anförda avstyrker utskottet motionerna Jo792 och Jo30 yrkande 38 i ifrågasvarande del.

dels att utskottets hemställan under 126 bort ha följande lydelse:

126. beträffande *återvinning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo792, 1987/88:Jo24 yrkande 32 och 1987/88:Jo30 yrkande 38 i återstående del.

84. Obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier (mom.132)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 126 börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "för kemikalier" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör regeringens ställningstagande till frågan om produktansvarets utformning inte föregripas. Utskottet vill dock understryka vikten av att beredningsarbetet inriktas på att åstadkomma en lösning som tillgodoser de skadelidandes intressen. Inte minst angeläget härvidlag är att ansvaret för kemikalieskador får en tillfredsställande utformning. I likhet med motionärerna anser utskottet att starka skäl talar för att en obligatorisk ansvarsförsäkring mot sådana skador bör införas. En sådan försäkring är av betydelse inte bara för dem som skadas av kemikalier utan leder också som närmare redovisas i motionerna till en förbättrad produktkontroll från företagens sida och till ökade satsningar på forskning och analyser inom miljöområdet. Enligt utskottets mening bör regeringen i samband med förslag till lagstiftning om produktansvar framlägga förslag till införande av skyldighet för tillverkare och importörer av kemikalier att ha ansvarsförsäkring. Vad utskottet anför med anledning av motionerna L612 och Jo30 yrkande 52 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 132 bort ha följande lydelse:

132. beträffande *obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier* att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:1.612 och 1987/88:Jo30 yrkande 52 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

85. Kemikalieanvändningen i allmänhet (mom.135)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 127 börjar med "Målen för" och slutar med "4 och 5" bort ha följande lydelse:

Målen för — — — (=utskottet) — — — ofarliga sådana. Som ett led i detta arbete måste en behovsprövning av i första hand kemiska ämnen och produkter införas. Härför fordras stora förändringar av den nuvarande makt- och industristrukturen. Men redan nu går det att använda produktregister som ett instrument om det byggs ut fullständigt och om det öppnas för demokratisk insyn. I anslutning härtill skall enligt utskottets mening en behovsprövning av alla gamla och nya kemiska ämnen och produkter införas. En sådan prövning skulle kunna medföra positiva effekter på miljö- och hälsoproblemen inom olika områden. Förslag till former för en demokratisk styrning av produktionen, som skall syfta till sparsamhet, hushållning och återanvändning bör enligt utskottet snarast utarbetas. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att regeringen bör ge de statliga verken och myndigheterna direktiv att i sin verksamhet sätta människors hälsa, miljön och samhällsekonomiska överväganden i första rummet. Utskottet anser vidare att en parlamentarisk kommission med uppgift att analysera frågor angående annan hushållning, ekologiskt inriktad produktion, övergång till miljövänligare material, förändrade konsumtionsmönster samt förenlighet med en solidarisk och rättvis fördelningspolitik bör till sättas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo818 yrkandena 3, 4 och 5 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 135 bort ha följande lydelse:

135. beträffande *kemikalieanvändningen i allmänhet* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo818 yrkandena 3, 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

86. Kemikaliekontroll m.m. (mom.138)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 129 börjar med "Med hänsyn" och slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de ovan åberopade nya arbetsformerna på kemikalieområdet, som enligt tidigare riksdagsbeslut är föremål för en utvärdering, saknas det för närvarande enligt utskottets mening anledning att föranstalta om några särskilda initiativ beträffande kemikaliekontrollen i de hänseenden som anges i motionerna Jo735 yrkande 9 och Jo746. Motionerna av-

styrks således. Utskottet finner dock skäl att i detta sammanhang understryka behovet av en väl fungerande tillsyn över kemiska produkter och att en förbättring av kemikaliekontrollen kräver ökade resurser. Förutom resursförstärkningar, framförallt i vad avser dokumentationsbehovet, anser utskottet att ett bättre utnyttjande av befintliga resurser i kombination med en löpande omprövning av givna tillstånd utgör ytterligare medel i arbetet med en förbättrad kemikaliekontroll. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo767 yrkande 8 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 138 bort ha följande lydelse:

138. beträffande *kemikaliekontroll m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo767 yrkande 8 samt med avslag på motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 9, 1987/88:Jo742, 1987/88:Jo746 och 1987/88:Jo820, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande förbättrad kemikaliekontroll.

87. Ett fullständigt produktregister (mom.139)

Jan Jennchag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 129 börjar med "Med samma" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner dock anledning att i detta sammanhang framhålla möjligheten av att använda produktregistret som ett instrument för att skapa en total överblick över kemisamhället. Härför fordras enligt utskottets mening att registret byggs ut fullständigt och öppnas för demokratisk insyn. Registret skall innehålla alla uppgifter om de ämnen och produkter som förekommer, var de förekommer, var de tillverkats och hur tillverkningen sker. Utskottet anser således att ett fullständigt produktregister i enlighet med vad som anförs i motionen byggs ut. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo818 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 139 bort ha följande lydelse:

139. beträffande *ett fullständigt produktregister*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo818 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

88. Inventering m.m. (mom.140)

Karl Erik Olsson (c), Jan Jennchag (vpk) och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 130 börjar med "Kontroll över" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Kontroll över — — — (=utskottet) — — — av kemikalieanvändningen. Utskottet anser att det underlag som härigenom tillhandahålls är väsentligt för den fortsatta hanteringen av kemikaliefrågan. Utskottet vill dock betona

att kemisamhällets risker redan nu utgör ett hot mot människan och miljön och att omedelbara åtgärder är nödvändiga för att upprätthålla kontrollen över utvecklingen. Förslag till hur samhället på ett rationellt sätt skall kunna få en överblick över riskfaktorerna i samhället bör därför utarbetas. Industrin har här enligt utskottet ett stort ansvar och dess insatser för skyddsåtgärder i förebyggande syfte måste ökas. Varje företag bör därför enligt utskottets uppfattning upprätta en "budget" över hur miljöfarliga ämnen hanteras i den egna verksamheten och var de slutligen hamnar. Denna "budget" skall vara till hjälp för såväl företag som berörd miljömyndighet. Vidare bör användningen av kemikalieprodukter snabbtredas och resultera i omedelbara förslag till åtgärder. I arbetet bör även ingå en radikal minskning av framställning och import av giftiga ämnen. Vad utskottet ovan anfört innebär en anslutning till vad som anförts i motionerna Jo767 yrkande 11, Jo782 yrkandena 2 och 3 samt Jo818 yrkande 1 och bör ges regeringen till känna. Motionerna Jo719 yrkandena 77 och 80 och Jo23 yrkande 13 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet ovan anfört.

dels att utskottets hemställan under 140 bort ha följande lydelse:

140. beträffande *inventering m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo767 yrkande 11, 1987/88:Jo782 yrkandena 2 och 3 och 1987/88:Jo818 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1987/88:Jo719 yrkandena 77 och 80 och 1987/88:Jo23 yrkande 13, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

89. Avfallshantering i allmänhet (mom. 141)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 132 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

Utskottet kan — — (=utskottet) — — berörda avfallsfrågor. Som ett led i att förbättra avfallshanteringen inom industrin anser utskottet att staten bör stimulera till försök med en s. k. avfallsbör, som förmedlar kontakter och utbyte mellan industrier. Därigenom skulle den enes avfall kunna utgöra den andres råvara. Utskottet anser vidare att möjligheten att ta till vara konsumenternas miljöansvar bör utnyttjas i större utsträckning. Förbättrad konsumentupplysning om en varas hantering som avfall bör därför genomföras och detta kan ske genom miljömärkning av särskilt miljövänliga produkter. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo719 yrkandena 69 och 70 bör ges regeringen till känna. Motion Jo779 yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 141 bort ha följande lydelse:

141. beträffande *avfallshantering i allmänhet*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkandena 69 och 70 samt med avslag på motion 1987/88:Jo779 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 132 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan - - - (=utskottet) - - - avfallsfrågor. Utskottet anser dock att hela systemet med en central anläggning för avfallsdestruering bör utvärderas. Staten har gett SAKAB i uppdrag att samla in det miljöfarliga avfallet inom Sverige till sin anläggning. Med hänsyn till att inte mer än ca 10% av detta avfall i praktiken kommer in är en analys av verksamheten enligt utskottets mening synnerligen befogad. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo779 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Med hänsyn till vad utskottet i övrigt anfört i detta sammanhang avstyrks motion Jo719 yrkandena 69 och 70.

dels att utskottets hemställan under 141 bort ha följande lydelse:

141. beträffande *avfallshantering i allmänhet*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo779 yrkande 1 och med avslag på motion 1987/88:Jo719 yrkandena 69 och 70 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

91. Miljöfarligt avfall (mom.142)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 132 med "Det kan" och slutar på s. 133 med "yrkande 15" bort ha följande lydelse:

Det kan - - - (=utskottet) - - - utöver SAKAB:s. Hanteringen av miljöfarligt avfall kan dock förbättras. Sådant avfall måste tas om hand efter speciella aktsamhetsregler och oskadliggöras. Här fyller SAKAB enligt utskottets mening en viktig funktion och det är därför också angeläget att avfallet hanteras på ett för samhället godtagbart sätt. Bl.a. följande förbättringar borde enligt utskottets mening kunna genomföras. Skärpta krav på utsläpps begränsningar vid SAKAB:S centrala anläggning i Kumla, utvidgning av SAKAB:s verksamhet från ren destruktion till att omfatta även återvinning, ökad återvinning av spillolja med hjälp av ökad tillsyn och ekonomiska styrmedel och export av miljöfarligt avfall för återvinning och destruering till anläggningar som uppfyller svenska miljökrav. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 76 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Med hänsyn till tidigare åberopade uppdrag anser utskottet att motion Jo16 yrkande 15 inte nu bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motionen avstyrks således.

dels att utskottets hemställan under 142 bort ha följande lydelse:

142. beträffande *miljöfarligt avfall*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 76 och med avslag på motion 1987/88:Jo16 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 133 börjar med "Då redovisningen" och slutar med "yrkande 35" bort ha följande lydelse:

Utöver vad utskottet tidigare anfört om hanteringen av det miljöfarliga avfallet bör problemen med den omfattande deponeringen av miljöfarligt avfall vid SAKAB i Närke särskilt uppmärksammas. Ett säkerställandeprogram för deponering och hantering av miljöfarligt avfall bör tas fram. Härvid bör enligt utskottets mening undersökas om det är rimligt att endast en anläggning skall ha huvudansvaret för hantering och deponering av miljöfarligt avfall. Programmet bör således vara övergripande och inte bara avse verksamheten vid SAKAB. I detta sammanhang bör också enligt utskottets mening frågan om statens möjligheter att stimulera utvecklingen mot ökad återvinning och återanvändning beaktas. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo719 yrkande 79 och Jo24 yrkande 35 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion Jo724 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 143 bort ha följande lydelse:

143. beträffande *program för miljöfarligt avfall*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 79 och 1987/88:Jo24 yrkande 35 och med avslag på motion 1987/88:Jo724 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

93. Miljöfarliga transporter (mom.144)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 133 börjar med "Statens räddningsverk" och slutar med "och Jo36" bort ha följande lydelse:

Statens räddningsverk — — — (=utskottet) — — — tillsynen. Riksdagen har — — — (=utskottet) — — — transporterna. Vad utskottet nu anfört skall ses mot bakgrund av att det varje dag transporteras en okänd mängd miljöfarligt gods på våra vägar och järnvägar och att de myndigheter som är satta att övervaka denna verksamhet inte har den information som krävs för att kunna fullgöra erforderliga övervakningsuppgifter. Detta är enligt utskottets mening otillfredsställande. Personal kan inte utbildas, utrustning inte anskaffas och erforderlig beredskap kan under sådana omständigheter inte upprätthållas. Utskottet anser därför att riksdagen bör tilldela de berörda myndigheterna de resurser som erfordras för att skydda människor och miljö vid transporter som kan vara farliga för omgivningen. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo26 yrkande 13 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo16 yrkande 16 och Jo36 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 144 bort ha följande lydelse:

144. beträffande *miljöfarliga transporter*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo26 yrkande 13 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 16 och 1987/88:Jo36 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

94. Avfallsdeponier (mom. 145)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 133 börjar med "Med hänsyn" och slutar med "och 8" bort ha följande lydelse:

Problemen vid deponering av avfall är främst knutna till förorening av mark och grund- och ytvatten. Luftförorening kan i viss mån ske vid gasavgång och vid bränder. Sedan miljöskyddslagens tillkomst har situationen vid deponierna förbättrats och i dag är de flesta nyanlagda deponier försedda med uppsamlingsystem för lakvatten och överledningssystem av lakvatten till reningsverk. Trots nämnda förbättringar anser utskottet dock att situationen inte är tillfredsställande. Ytterligare åtgärder måste vidtas för att förbättra deponeringstekniken. Miljökraven bör skäpas och tillsynen förbättras. I detta sammanhang måste enligt utskottets mening situationen vid de äldre deponierna uppmärksammas. Den inventering som genomförs av naturvårdsverket bör snarast följas upp med konkreta skyddsåtgärder. Ansvaret för sådana åtgärder bör ligga på den tidigare huvudmannen. En ytterligare förutsättning för möjligheterna till förbättringar i detta sammanhang är enligt utskottets mening att kunskapen om föroreningarna vid avfallsdeponierna i ett längre tidsperspektiv förbättras. Beredningsplaner för och ökad forskning om föroreningarna från avfallsdeponierna utgör självklara moment i detta arbete. I detta sammanhang anser utskottet att alternativ till deponeringstekniken också måste bli föremål för ökade insatser. Ett sådant alternativ är bioförgasning som har den fördelen att energi produceras i samband med att hushållsavfallet rötas. Över huvud taget bör enligt utskottets mening möjligheterna till miljövänlig energiproduktion vid avfallshanteringen tas till vara. Vad utskottet anför med anledning av motionerna Jo719 yrkande 78 och Jo744 yrkandena 5 och 8 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 145 bort ha följande lydelse:

145. beträffande *avfallsdeponier*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 78 och 1987/88:Jo744 yrkandena 5 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 133 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Samtidigt som avfall är ett miljöproblem kan det konstateras att det också utgör en potentiell resurs med tanke på innehåll i form av såväl material som energi. Man kan här urskilja några handlingslinjer i hanteringen av hushållsavfallet. Hit hör exempelvis källsortering, förbränning, deponering, efter-sortering och kompostering. En ytterligare handlingslinje bör enligt utskottets mening vara att undvika avfall genom ökad styrning av produktionsprocesser och konsumtionsmönster. Härför krävs enligt utskottets uppfattning en helt ny avfallspolitik där tyngdpunkten för fortsatt utveckling och forskning måste förskjutas från traditionell filter- och återvinnings-teknik mot förebyggande lösningar i produktionsledet. Detta innebär en inriktning mot teknik som i produktionsledet använder färre resurser samt frambringar avfall och föroreningar i mindre omfattning eller av mindre miljöfarlig karaktär än för närvarande. Utskottet finner det därför nödvändigt att riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma med förslag om en ny avfallspolitik enligt de grunder som nu redovisats av utskottet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo744 yrkande 1 och Jo30 yrkande 46 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 146 bort ha följande lydelse:

146. *beträffande avfallspolitik och resursanvändning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo744 yrkande 1 och 1987/88:Jo30 yrkande 46 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

96. Söpfungörbränning (mom.147)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 132 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Den utan tvekan mest kontroversiella behandlingsmetoden för avfall är söpfungörbränning. Mot bakgrund av den stora spridningen av föroreningar i detta sammanhang intar reningen av utsläppen en central roll. Enligt utskottets mening måste kraven skärpas. Minst måste de s. k. ENA-kraven uppfyllas. Forskningen måste intensifieras inom de områden där teknik och kunskap saknas för att ge ett bättre underlag för den fortsatta hanteringen av de med söpfungörbränningen sammanhängande problemen. I avvaktan på att möjligheterna att klara högt ställda miljökrav prövas bl. a. vad gäller dioxinutsläpp bör inga nya söpfungörbränningsanläggningar tillåtas under det kommande året. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo719 yrkande 74 bör ges regeringen till känna. Utöver vad som nu anförts om söpfungörbränning är utskottet inte berett att förorda några ytterligare villkor för söpfungörbränning. Utskottet avstyrker således motion Jo739. Även motion Jo766 yrkande 1

yrkande 1 avstyrks på samma grund i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

JoU 1987/88:23

dels att utskottets hemställan under 147 bort ha följande lydelse:

147. beträffande *sopförbränning*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 74 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 5, 1987/88:Jo739 och 1987/88:Jo766 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

97. Sopförbränning (mom.147)

Jan Jennchag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 132 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Sverige har i dag 27 sopförbränningsanläggningar. Det är anläggningar med olika reningegrad men inga av dessa är enligt utskottets mening miljömässigt acceptabla. Röken från en sopförbränningsanläggning innehåller några av de värsta miljögifterna som vi känner till och sopor är dessutom ett av de mest försurande bränslen man kan använda, räknat per energienhet. Karaktäristiskt för många av de aktuella ämnena är att de bryts ned ytterst långsamt i naturen och att de har en tendens att ansamlas i levande organismer. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet det nödvändigt att nya sopförbränningsanläggningar förbjuds och att befintliga anläggningar avvecklas inom en femårsperiod. Härvid bör de äldsta anläggningarna avvecklas först. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning i enlighet med vad utskottet anfört i anledning av motion Jo766 yrkande 1. Utöver vad utskottet nu anfört angående sopförbränningen saknas skäl till ytterligare initiativ från riksdagens sida varför motionerna Jo719 yrkande 74 och Jo739 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 147 bort ha följande lydelse:

147. beträffande *sopförbränning*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo766 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo719 yrkande 74, 1987/88:Jo735 yrkande 5 och 1987/88:Jo739 hos regeringen hemställer om förslag till lagstiftning i enlighet med vad utskottet anfört.

98. Källsortering (mom.148)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 133 med "Utöver vad" och slutar på s. 134 med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner flera av de detaljförslag som förs fram i motionerna beaktansvärda. Källsortering kommer enligt utskottets mening att vara en

grundpelare i framtidens avfallshantering. Utskottet fäster därför stora förhoppningar på att den redovisning regeringen beställt av naturvårdsverket kommer att ge underlag för konkreta ställningstaganden på detta område. För att lösa framtidens avfallsproblem är det nödvändigt att se problemen i ett helhetsperspektiv innefattande hela avfallskedjan från produktion till restprodukt. De förslag som presenteras i berörda motioner har trots vällovliga ambitioner formen av detaljkrav som inte ger möjlighet att på ett genomgripande och framåtsyftande sätt behandla avfallsproblematiken. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo735 yrkande 6, Jo744 yrkandena 3 och 7, Jo766 yrkandena 3, 4 och 5, Jo16 yrkande 14 och Jo30 yrkande 48.

dels att utskottets hemställan under 148 bort ha följande lydelse:

148. beträffande *källsortering*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 6, 1987/88:Jo744 yrkandena 3 och 7, 1987/88:Jo766 yrkandena 3, 4 och 5, 1987/88:Jo16 yrkande 14 och 1987/88:Jo30 yrkande 48,

99. Retursystem och förpackning (mom.149)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 134 med "Den framtida" och slutar på s. 135 med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Den framtida - - - (= utskottet) - - - nära förestående. För att samhället skall kunna handskas med avfallet på ett vettigt sätt när sopförbränningen avskaffats krävs enligt utskottets mening ytterligare åtgärder för att minska avfallsmängderna. Ett sätt att minska avfallet är att inte producera så mycket förpackningar. Nödvändiga förpackningar bör dessutom tillverkas av så miljövänligt material som möjligt. Utskottet anser därför att förpackningsproducenterna skall åläggas att lösa avfallsfrågan på ett miljömässigt acceptabelt sätt innan förpackningarna introduceras på marknaden. Utgångspunkten för detta krav bör återigen vara att returförpackningar utgör det normala alternativet och att övriga förpackningar återvinns i största möjliga utsträckning. Regeringen bör således återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder så att förpackningsproducenterna åläggs att lösa avfallsfrågan på ett miljövänligt och acceptabelt sätt i enlighet med vad utskottet anför. Utskottet tillstyrker således motion Jo766 yrkande 2. Med hänvisning till vad utskottet anför saknas skäl till ytterligare initiativ i detta sammanhang varför motionerna Jo718 yrkande 2, Jo719 yrkande 72, Jo740 och Jo859 yrkandena 1 och 2 avstyrks i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 149 bort ha följande lydelse:

149. beträffande *retursystem och förpackning*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo766 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo718 yrkande 2, 1987/88:Jo719 yrkande 72, 1987/88:Jo740 och 1987/88:Jo859 yrkandena 1 och 2 hos regeringen hemställer om förslag rörande förpackningsproducenternas ansvar för avfallsfrågan.

100. Pant på miljöfarliga batterier (mom. 151)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg och Åke Selberg (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 135 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Spridningen av tungmetaller genom batterier utgör enligt utskottets mening ett mycket allvarligt miljöproblem. Utskottet vill erinra om att regeringen tidigare tagit initiativ till att intensifiera insamling och omhändertagande av bl. a. kvicksilverhaltiga batterier. Betydande mängder batterier har också samlats in som ett resultat av dessa ansträngningar. Utskottet vill vidare erinra om de ansträngningar som gjorts för att på nordisk och internationell nivå åstadkomma ett märkningssystem av miljöfarliga batterier. Detta initiativ tillsammans med de överläggningar som genomförts med storkonsumenter av miljöfarliga batterier i syfte att förmå dessa att övergå till mindre miljöfarliga alternativ är enligt utskottets förmenande viktiga delar i det fortsatta arbetet med att minska miljöproblemen till följd av miljöfarliga batterier. I det av utskottet tidigare omnämnda utredningsuppdraget till naturvårdsverket ingår som en del att se över möjligheterna att införa ett pantsystem för miljöfarliga batterier. Eftersom naturvårdsverket, enligt vad utskottet erfarit, har för avsikt att redovisa utredningsuppdraget under juni månad 1988 och med hänsyn till det ovan anförda avstyrks motionerna Jo744 yrkande 4, Jo23 yrkande 15 och Jo24 yrkande 34.

dels att utskottets hemställan under 151 bort ha följande lydelse:

151. beträffande *pant på miljöfarliga batterier*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo744 yrkande 4, 1987/88:Jo23 yrkande 15 och 1987/88:Jo24 yrkande 34.

101. Återvinning av aluminiumburkar (mom. 152)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 135 börjar med "För öl" och slutar med "därför motionerna" bort ha följande lydelse:

För öl — — — (=utskottet) — — — successivt ökat. Som ett led i den av utskottet tidigare förordade nya avfallspolitiken bör målsättningen för pantsystemet sättas mycket högt. Ett återvinningskrav på minst 90% är enligt utskottets mening en rimlig nivå och om detta krav inte uppnås före den 1 januari 1990 bör aluminiumburken förbjudas. Vad utskottet anfört med

anledning av motion Jo30 yrkande 47 bör ges regeringen till känna. Motion Jo26 yrkande 9 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

JoU 1987/88:23

dels att utskottets hemställan under 152 bort ha följande lydelse:

152. beträffande återvinning av aluminiumburkar
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 47 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo759 och 1987/88:Jo26 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

102. Återvinning (mom. 153)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 136 börjar med "Som utskottet" och slutar med "således motionerna" bort ha följande lydelse:

Som utskottet - - - (=utskottet) - - - kring avfallshanteringen. Härutöver anser utskottet att möjligheterna till återvinning intar en särställning när det gäller frågan om en förbättrad avfallshantering. Sverige saknar i dag lagstiftning med generella krav på återvinning. Sådan lagstiftning skulle enligt utskottets mening kunna påskynda dels forskning och utvecklingen mot slutna tillverkningsystem och samverkan mellan olika industrier, dels sådan sammansättning av produkter att återvinning underlättas. Det har desutom visat sig att företag som har utvecklat icke förorenande återvinningsbara produkter, förändrade produktionsprocesser och återvinning av avfallsprodukter ofta har kunnat göra detta på ett för företaget gynnsamt ekonomiskt vis. Av särskilt intresse i detta sammanhang är återvinningstekniken för miljöfarligt avfall. Sådan teknik saknas i dag i stor utsträckning varför arbetet härmed måste intensifieras. Utöver vad utskottet tidigare anfört beträffande pant på miljöfarliga batterier bör framhållas att sådana batterier ger betydande störningar i miljön. Arbetet med att möjliggöra återvinning av dessa batterier måste därför enligt utskottets mening påskyndas. Härutöver kan nämnas att glas med den nuvarande avfallshanteringen utgör ett stort problem vid sidan av det övriga avfallet. Svårigheterna att uppnå tillräckligt hög temperatur vid förbränningen medför att den svårplacerade slagg som lämnar förbränningsanläggningarna innehåller stora mängder glas. Glasåtervinningen bör därför stimuleras genom ökade aktiviteter beträffande s. k. "igloos" och förbättrad returglashantering. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo719 yrkande 68, 71 och 73, Jo744 yrkande 2 och Jo24 yrkande 36 bör ges regeringen till känna.

Motion Jo718 yrkande 1 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

Med hänsyn till vad utskottet tidigare anfört beträffande pant på batterier avstyrks motion Jo790.

dels att utskottets hemställan under 153 bort ha följande lydelse:

153. beträffande *återvinning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo719 yrkandena 68, 71 och 73, 1987/88:Jo744 yrkande 2 och 1987/88:Jo24 yrkande 36 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo718 yrkande 1 och 1987/88:Jo790 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

103. Bilskrotningspremier (mom. 154)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 137 börjar med "Eftersom utskottet" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser härutöver att höjningen av skrotningspremien är för låg samt att den även bör omfatta skrotningsavgiften. Ur miljösynpunkt är det enligt utskottets uppfattning mycket angeläget att påskynda skrotningen av äldre bilar som förorenar mest. Premien borde därför höjas till 1500 kr och motsvarande höjning bör givetvis genomföras beträffande bilskrotningsavgiften. Höjningen kan dessutom kombineras med en informationskampanj om vikten av att påskynda bilparkens förnyelse.

dels att utskottets hemställan under 154 bort ha följande lydelse:

154. beträffande *bilskrotningspremier*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo708, 1987/88:Jo871 yrkande 2, 1987/88:Jo24 yrkande 21 och 1987/88:T65 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo741 och 1987/88:Jo749 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

104. Göta älv (mom. 159)

Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 139 med "När det" och slutar på s. 140 med "motion Jo15" bort ha följande lydelse:

Göta älv är dricksvattentäkt för över 500 000 västsvenskar. Älven transporterar stora mängder kemiska och biologiska föroreningar. Vattenomsättningen är mycket hög. Genom att älven sträcker sig från Värmland via Väneren till kusten berörs ett flertal län och därigenom är tillsynsansvaret oklart. För att uppnå en samlad syn på Göta älvs vattenområde ur mikrobiologisk och kemisk-teknisk synpunkt krävs att området ses som en helhet. För detta synsätt krävs enligt utskottets mening att en myndighet har totalansvar och att Göta älv med tillrinningsområde betraktas som en riksangelägenhet. Mot bakgrund av det nu anförda anser utskottet att en utredning snarast bör tillsättas med uppdrag att lägga fram förslag till erforderliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder. Ett sådant utredningsuppdrag faller enligt utskottets mening väl in i utarbetandet av en

aktionsplan mot föroreningar i våra sjöar och vattendrag. Vad utskottet sälunda anfört med anledning av motion Jo15 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna:

dels att utskottets hemställan under 159 bort ha följande lydelse:

159. beträffande *Göta älv*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

105. Trafikbuller (mom. 161)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 140 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 39" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser — — — (=utskottet) — — — rustas upp. Åtgärder mot trafikbullret har övervägts under mycket lång tid. Trafikbullerutredningen (TBU) redovisade i sitt betänkande bl. a. förslag till emissionsnormer med angivande av preciserade krav på buller från fordon och förslag till immissionsnormer för högsta lämpliga bullernivå inom bostäder och andra områden där människor uppehåller sig. En arbetsgrupp tillsattes för det vidare arbetet och råd och anvisningar om bullerbekämpning utgavs sedermera av statens planverk. Den dåvarande borgerliga regeringen fastställde normer för nya personbilar, bussar och lastbilar. För att så långt som möjligt bringa ned bullernivåerna angavs att kommunerna borde sätta upp planeringsmål för bullerbekämpning och ta initiativ till trafikbullerutredningar. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det är oacceptabelt att endast ange riktlinjer för det fortsatta arbetet i vad avser vägtrafikbuller vid nyplanering. Regeringen bör därför återkomma med förslag om skärpta riktlinjer för fortsatta insatser med att begränsa trafikbuller också i den befintliga miljön. Sådana riktlinjer bör omfatta såväl begränsning av emissioner som immissioner. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo22 bör ges regeringen till känna. Motion Jo24 yrkande 39 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

dels att utskottets hemställan under 161 bort ha följande lydelse:

161. beträffande *trafikbuller*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo22 och med avslag på motion 1987/88:Jo24 yrkande 39 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

106. Det internationella miljösamarbetets omfattning och utveckling (mom. 165)

Karl Erik Olsson (c), Lennart Brunander (c) och Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 143 börjar med "I takt" och på s. 144 slutar med "utan åtgärd" bort ha följande lydelse:

I takt — — (=utskottet)— — globala miljön. Utskottet finner det angeläget att en strategi skapas för internationellt miljöarbete. På en rad områden måste utsläppen minskas drastiskt för att inte en ökad ansamling av föroreningar skall nå nivåer där atmosfärens, vattnens, jordens och organismernas motståndskraft är förbrukad. Enligt utskottets mening måste en god miljö och hushållning med naturresurserna vara centrala mål för såväl i-länder som u-länder. Länderna måste ta vara på möjligheterna att bruka bättre och förbruka mindre. En uthållig utveckling kan skapas om dagens behov tillfredsställs utan att kommande generationers möjligheter begränsas.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att regeringens åtgärder inom det internationella miljöarbetet är otillräckliga. Med dessa uttalanden ansluter sig utskottet till vad som framförs i motionerna Jo26 yrkande 3, Jo30 yrkandena 2 (delvis) och 12, Jo767 yrkandena 2 och 3 och Jo839. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 165 bort ha följande lydelse:

165. *beträffande det internationella miljöarbetets omfattning och utveckling*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 3, 1987/88:Jo30 yrkandena 2 i motsvarande del och 12, 1987/88:Jo767 yrkandena 2 och 3 och 1987/88:Jo839 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

107. Internationella miljöteknikmässor (mom. 166)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 144 som börjar med "Yrkanden motsvarande" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion Jo30 om betydelsen av internationella miljöteknikmässor för spridande av kunskap om effektiv miljöteknik. Initiativ från regeringens sida till sådana mässor skulle enligt utskottets mening även stärka det svenska näringslivets satsningar på miljöförbättrande teknik och bidra till att presentera sådan teknik på världsmarknaden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo30 yrkande 18 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 166 bort ha följande lydelse:

166. *beträffande internationella miljöteknikmässor*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

108. Exportkreditgarantier vid export av miljöteknik (mom. 167)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 144 som börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 19" bort ha följande lydelse:

I likhet med centerpartiet anser utskottet att en utvidgning av det nuvarande exportkreditgarantisystemet genom att låta de s. k. s/u-garantierna även omfatta export av miljöteknik är av särskilt intresse ur samhällsynpunkt. En ökad export av svensk reningsteknik till vissa länder i Östersjöområdet skulle kunna leda till en förbättrad miljösituation även i Sverige. Det ligger uppenbart i Sveriges intresse att bidra till en sådan utveckling. Om nuvarande villkor för utfärdande av s. k. s/u-garantier kompletterades med ett miljöpolitiskt motiv skulle möjligheterna förbättras för svensk export till berörda länder av varor och tjänster på miljöteknikens område. Enligt utskottets mening skulle ett relativt stort risktagande från statens sida vid sådana exportaffärer vara motiverat även ur samhällsekonomisk synpunkt. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo30 yrkande 19 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 167 bort ha följande lydelse:

167. beträffande *exportkreditgarantier vid export av miljöteknik* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

109. Miljöattachéer (mom. 168)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 144 som börjar med "Krav på" och slutar med "grunden motionen" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo30 är det angeläget att miljöpolitiken i vissa för Sverige betydelsefulla länder och regioner blir föremål för skärpt bevakning från utlandsmyndigheternas sida. Utskottet delar uppfattningen att särskild personal med kompetens på miljöområdet bör avdelas för sådana uppgifter. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo30 yrkande 20 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 168 bort ha följande lydelse:

168. beträffande *miljöattachéer* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

110. Antarktis (mom. 169)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 144 börjar med "Sveriges agerande" och på s. 145 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Antarktis är det enda större område som ännu inte utsatts för mänskliga ingrepp i någon större omfattning. I Brundtlandkommissionens rapport uppmanas länderna till internationellt samarbete för att skydda området. I likhet med vad som framförs i motionerna Jo30, Jo719 och Jo720 anser utskottet att regeringen genom FN:s miljöorgan UNEP bör söka få Ant-

arktisk förklarad som internationell naturpark. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo30 yrkande 13, Jo719 yrkande 9 och Jo720 yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 169 bort ha följande lydelse:

169. beträffande *Antarktis*,

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 13, 1987/88:Jo719 yrkande 9 och 1987/88:Jo720 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

111. Brundtlandkommissionens rapport (mom. 170)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 146 som börjar med "1 linje" och slutar med "utan åtgärd" bort ha följande lydelse:

I kommissionens rapport slås fast att miljöfrågorna och de ekonomiska frågorna helt måste integreras i beslutsfattande på alla nivåer. Detta innebär en bred förändringsprocess som omfattar alla verksamhetsfält. Tillväxten behövs men dess innehåll måste förändras från att främja kortsiktig effektivitet till att låta det uthålliga perspektivet råda. I likhet med motionärerna i motionerna Jo30, Jo38 och Jo767 anser utskottet att denna syn på ett bättre sätt än vad som kommer till uttryck i propositionen måste gälla för det svenska samhället. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 170 bort ha följande lydelse:

170. beträffande *Brundtlandkommissionens rapport*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 2 i återstående del, 1987/88:Jo38 yrkande 1 och 1987/88:Jo767 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

112. Europeiskt miljösamarbete (mom. 171)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 148 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

För att Sveriges stämma skall höras i det internationella miljöarbetet är det viktigt att tillhöra en grupp med tillräcklig tyngd. Som framhålls i motionerna Jo25 och Jo751 erbjuder ett fördjupat samarbete med EG, den gemensamma marknaden, en sådan möjlighet. Miljöfrågorna har inom EG fått en successivt ökad tyngd, och Sverige borde i ett nära samarbete kunna tillföra Gemenskapen en hel del på miljöområdet i form av såväl teknik och kunskaper som forskningsresurser.

Ett vidgat västeuropeiskt samarbete är troligen också en förutsättning för ett fördjupat samarbete med öststaterna, som har svåra miljöproblem. För västeuropeiska länder med en ambitiös miljöpolitik kan i mitten av 1990-talet investeringar i luftvärd i det egna landet ge sämre utbyte än mot-

svarande investeringar i angränsande öststater. Lösningen på dessa problem skulle enligt utskottets mening underlättas av samordnade västeuropeiska insatser i form av tekniköverföring, kreditöverenskommelser m.m. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo25 yrkande 17 och Jo751 yrkande 1 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får även syftet med motion Jo31 yrkande 1 anses i allt väsentligt tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 171 bort ha följande lydelse:

171. beträffande *europiskt miljösamarbete*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo25 yrkande 17 och 1987/88:Jo751 yrkande 1 och med avslag på motion 1987/88:Jo31 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

113. Miljö-EUREKA (mom. 172)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunänder (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 148 som börjar med "Frågan om" och slutar med "utan åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Jo767 om det stora behovet av ett ökat europeiskt samarbete i miljöfrågor, vilket utskottet har framfört även i andra sammanhang. Inom det s. k. EUREKA-projektet pågår diskussioner om vissa forskningsprojekt på miljöområdet. Organisatoriska förutsättningar för en intensifiering av samarbetet föreligger i dag. Genom bildandet av ett Miljö-EUREKA i enlighet med vad som föreslås i motionens yrkande 23 skulle enligt utskottets mening detta samarbete ytterligare kunna främjas och nödvändiga insatser stimuleras och utvecklas. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 172 bort ha följande lydelse:

172. beträffande *Miljö-EUREKA*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo767 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

114. Samarbete med Polen (mom. 174)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 150 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "härmed avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som utskottet - - - (= utskottet) - - - Nordsjökommission. Mot bakgrund av att Polens omfattande luftföroreningar i hög grad påverkar den svenska miljön, kan det härutöver enligt utskottets mening - vilket också framförs i motionerna Jo31 och Jo791 - finnas skäl att inleda ett närmare miljötekniskt samarbete med detta land. Även lämpliga former för ett eventuellt ekonomiskt samarbete bör övervägas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo31 yrkande 2 och Jo719 yrkande 8 bör ges regeringen till känna. Med det anförda anser utskottet syftet med

motion Jo735 yrkande 3 i allt väsentligt tillgodosett. Motionerna avstyrks på den grunden.

JoU 1987/88:23

dels att utskottets hemställan under 174 bort ha följande lydelse:

174. beträffande *samarbete med Polen*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo31 yrkande 2 och 1987/88:Jo719 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

115. Utgångspunkten för miljöskyddslagen (mom. 185)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 153 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

1. Utskottet anser att utgångspunkten för miljöskyddslagen är de begränsningar som människan, miljön och naturresurserna utgör. Det är där som gränsvärdena ska sättas för att garantera att vår och våra efterkommandes gemensamma framtid ej utsätts för exploatering och rovdrift.

dels att utskottets hemställan under 185 bort ha följande lydelse:

185. beträffande *utgångspunkten för miljöskyddslagen*,

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1987/88:Jo26 yrkande 17.

116. Miljörevisorer (mom. 186 b)

Lars Ernestam och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 155 som inleds med "Liksom miljö- och energiministern" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets mening starka skäl att avvisa den modell för miljörevisorer som föreslogs av utredningen om miljövärdens organisation, bl. a. eftersom den skulle ge revisorn en dubbelroll med lojaliteter både mot företaget och mot det allmänna. I stället bör ett nytt system utgå från att miljörevisorerna har aktieägarna som uppdragsgivare och sålunda utses av bolagsstämman. Det skulle byggas upp i analogi med de ekonomiska revisorerna. Fördelen vore att det skulle kunna ge företagets egenkontroll ökad trovärdighet och kunna förstärka främst de mindre företagets miljöskyddsarbete. Med tanke på behovet av kvalificerad personal bör ett system med miljörevisorer byggas upp successivt. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i denna riktning. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 186 b bort ha följande lydelse:

186. beträffande *miljörevisorer*

b) att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 7 och 1987/88:Jo719 yrkande 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 155 börjar med "Med anledning" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar de synpunkter som framförts i motionerna om obligatoriskt införande av miljöansvarig vid företagen. Utskottet tillstyrker således motionsyrkandena i fråga.

dels att utskottets hemställan under 187 bort ha följande lydelse:

187. beträffande *miljöansvarig*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 12, 1987/88:Jo30 yrkande 59 och 1987/88:Jo752 yrkande 2 och 1987/88:Jo848 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.,

118. 38 § ML (mom. 188)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 156 börjar med "Utskottet avstyrker" och på s. 157 slutar med "av tillsynen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar dock folkpartiets mening att risk föreligger för att bördan blir övermäktig för många små kommuner om de, som regeringen föreslår, obligatoriskt skall överta tillsynsverksamheten för anmälningspliktiga anläggningar. Detta tillsynsansvar skall enligt utskottets uppfattning vara fakultativt för kommunerna. Kommunerna bör även få full rätt att ta över hela eller delar av tillsynen av provningspliktiga anläggningar från länsstyrelserna. Länsstyrelsen bör ges en vägledande roll gentemot de kommuner som övertagit tillsynsansvaret. Riksdagen bör således med avslag på regeringens förslag om ändring av 38 § ML begära att regeringen återkommer med förslag till ny lydelse av 38 § i enlighet med vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo24 yrkande 6 och Jo719 yrkandena 15 och 16.

dels att utskottets hemställan under 188 bort ha följande lydelse:

188. beträffande *avslag på förslaget om kommunal tillsyn m.m.*

att riksdagen med avslag på regeringens förslag om ändring av 38 § ML hemställer att regeringen återkommer med förslag till ny lydelse av 38 § ML i enlighet med vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo24 yrkande 6 och 1987/88:Jo719 yrkandena 15 och 16,

119. Koncessionsnämndens sammansättning (mom. 189)

Karl Erik Olsson (c) Lennart Brunander (c) och Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 157 som börjar med "Koncessionsnämndens sammansättning" och slutar med "yrkande 57" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att koncessionsnämndens sammansättning bör ändras så att fler ledamöter har miljöskunskap. För att komma till rätta med miljöskyddet måste alla de instanser som är tillsatta för att granska, kontrollera och ge anvisningar vad gäller miljöskyddet förstärkas. Det är otillräckligt att endast en av fyra skall ha erfarenhet av frågor som faller inom verksamhetsområdet för statens naturvårdsverk. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna Jo26 yrkande 28, Jo28 i återstående del och Jo30 yrkande 57 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 189 bort ha följande lydelse:

189. beträffande *koncessionsnämndens sammansättning*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 28, 1987/88:Jo28 i återstående del och 1987/88:Jo30 yrkande 57,

120. Inriktningen av tillsynsverksamheten m.m. (mom. 190)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 157 börjar med "När det" och slutar med "icke föreligga" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är angeläget att tillsynsmyndigheterna tar till vara möjligheterna att ompröva givna tillstånd så att bästa möjliga teknik utnyttjas. Som motionärerna framhåller bör kontrollprogrammen ses över. 7 § miljöskyddsförordningen bör ändras så att möjlighet ges för myndigheterna att prioritera ärendena utifrån miljöeffekt. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 190 bort ha följande lydelse:

190. beträffande *inriktningen av tillsynsverksamheten m.m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo30 yrkandena 61 och 62 samt 1987/88:Jo767 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

121. Rätten att överklaga (mom. 192 a)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Anders Castberger (fp), och Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 158 börjar med "Som framgår" och slutar med "och Jo815" bort ha följande lydelse.

Som framgår — — — (= utskottet) — — — på

Utskottet delar därför den uppfattning som framförs i flera motioner att miljöorganisationer som uppfyller vissa kriterier skall ha rätt att överklaga beslut enligt miljöskyddslagen. Det kan noteras att redan den ändring i miljöskyddslagen som genomfördes 1981 innebar att vissa organisationer — lokala arbetstagarorganisationer — fick överklaganderätt. Utskottet anser i likhet med utredningen om miljövärdens organisation att kretsen av organisationer nu bör vidgas så att det blir möjligt att ta till vara det kunnande och

engagemang som finns i miljöorganisationerna och samtidigt utöka möjligheterna för miljöintressena och medborgarna att påverka viktiga beslut i miljöfrågor. Regeringen bör lägga fram förslag i denna riktning.

dels att utskottets hemställan under 192 a bort ha följande lydelse:

192. a) beträffande *rätten att överklaga*
att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 11, 1987/88:Jo26 yrkande 22, 1987/88:Jo30 yrkande 56, 1987/88:Jo719 yrkande 26 och 1987/88:Jo815 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

122. Avskaffande av straffrihet (mom. 196)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 160 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "yrkande 27" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till regeringens förslag om skärpning av påföljdsreglerna vid fall av miljöbrottslighet men vill på en punkt gå längre. Enligt utskottets mening vore – som anförs i motion Jo24 – ett avskaffande av straffriheten vid miljöbrott i ringa fall en viktig markering av hur allvarligt samhället ser på dessa brott. Vad utskottet anfört innebär att motion Jo24 yrkande 5 tillstyrks och att motionerna Jo16 yrkande 9 och Jo26 yrkande 27 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 196 bort ha följande lydelse:

196. beträffande *avskaffande av straffrihet*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo24 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

123. Miljöskyddsavgiften (mom. 200 och 201)

Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 161 börjar med "De förslag" och slutar med "hänvisning till" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar i princip de synpunkter som framförs i motionerna från moderata samlingspartiet och folkpartiet att miljöskyddsavgift skall utgå automatiskt så fort en utsläppsgrens har överskridits. Vinningsrekvisitet bör därför avskaffas samtidigt som ett nytt system för miljöskyddsavgifterna införs. Det nya systemet bör konstrueras så att miljöskyddsavgiften relateras till utsläppens storlek. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen hemställa om förslag i den riktning som anges i motionerna.

dels att utskottets hemställan under 200 och 201 bort ha följande lydelse:

200. beträffande *miljöskyddsavgiften*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo16 yrkande 8, 1987/88:Jo751 yrkande 3 och 1987/88:Jo848 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

201. beträffande *vinningsrekvisitet*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo719 yrkande 24
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

124. Miljödeklarationer (mom. 204)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 164 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Fler och fler konsumenter efterfrågar varudeklarationer i vidare bemärkelse. Det finns ett genuint intresse hos svenska folket att få en så bra konsumentinformation som möjligt. Först när konsumenten får den valmöjlighet som en miljömärkning – varudeklaration – innebär kan konsumentens rättmätiga krav på varudeklaration och fritt val uppfyllas. Utskottet anser därför att tillverkarna av pappersprodukter skall åläggas att varudeklarera sina produkter. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna med anledning av vad motionerna Jo26 yrkande 6 och Jo38 yrkande 4.

dels att utskottets hemställan under 204 bort ha följande lydelse:

204. beträffande *miljödeklarationer*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 6 och 1987/88:Jo38 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

125. Miljökonsekvensbeskrivningar (mom. 205 a)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 164 börjar med "Enligt 13" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Enligt 13 – – – (= utskottet) – – – skall beskrivas. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en miljökonsekvensbeskrivning bör i skäligen omfattning redovisa de direkta och indirekta miljöeffekter som projektet kan medföra, redovisa alternativa handlingssätt och miljöeffekter av sådana, samt alternativet om inte åtgärden vidtas. Vad utskottet anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 205 a bort ha följande lydelse:

205. beträffande *miljökonsekvensbeskrivningar*

a) att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 55 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

126. Tillsynsansvaret enligt NRL, m.m. (mom. 207)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 166 börjar med "Utredningen har" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör ansvaret för NRL i likhet med vad som anförs i motion Jo719 ligga hos naturvårdsverket som ju har att bevaka hur naturresurserna utnyttjas. Det påtagliga samband som finns mellan miljöfrågorna och frågor om hushållning med naturresurser är ett starkt motiv för den uppfattning som förs fram i folkpartimotionen. Det är lämpligt att detta ansvar övertas av verket snarast då ju planverkets befattning med frågor om NRL upphör när dess uppgifter tas över av det nya plan- och bostadsverket. Ett tillkännagivande i enlighet med vad i den nu behandlade motionen föreslås bör göras av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 207 bort ha följande lydelse:

207. beträffande *tillsynsansvaret enligt NRL, m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo719 yrkandena 14 och 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

127. Handläggartjänster för miljöskyddet (mom. 208)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 167 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "vara tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till förslaget om att företagens egenkontroll skall skärpas och att en miljörapport årligen skall ges in till tillsynsmyndigheten är det, som framhålls i motion Jo25, av yttersta vikt från effektivitetssynpunkt att den offentliga kontrollen är uppbyggd på ett ändamålsenligt sätt. Enligt utskottets mening bör myndigheterna i ökad utsträckning kunna köpa tillsyns- och kontrolltjänster av fristående specialiserade konsultföretag, som kan uppnå hög kompetens och god effektivitet i sitt arbete och därmed göra verksamheten kostnadseffektiv. En viss kapacitet bör dock självfallet även finnas hos myndigheterna av kompetens- och kontrollskäl.

Med det skisserade systemet torde det antal handläggare som regeringen föreslagit kunna avsevärt reduceras och friställda resurser till lämplig del anslås för inköp av tjänster från utomstående företag. Vad utskottet anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Det anförda innebär att motion Jo767 yrkande 18 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 208 bort ha följande lydelse:

208. beträffande *handläggartjänster för miljöskyddet*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo25 yrkande 23 och med avslag på motion 1987/88:Jo767 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

128. Handläggartjänster för miljöskyddet (mom. 208)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 167 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "vara tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är nödvändigt att en förstärkning sker med 100 handläggartjänster vid de statliga myndigheterna. Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Jo767 yrkande 18 att 20 milj. kr. skall anslås för budgetåret 1988/89 och att ytterligare 20 milj. kr. anslås för budgetåret 1989/90. Riksdagen bör med bifall till motion Jo767 yrkande 18 ge regeringen till känna vad utskottet anfört. Det anförda innebär att motion Jo25 yrkande 23 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 208 bort ha följande lydelse:

208. beträffande *handläggartjänster för miljöskyddet*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo767 yrkande 18 och med avslag på motion 1987/88:Jo25 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

129. Kommunernas resurser (mom. 209)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 167 börjar med "När det" och slutar med "i motionen" bort ha följande lydelse:

För att kommunerna skall kunna utföra ett tillsynsarbete inom miljöområdet måste resurser tillföras kommunerna. De nuvarande och de nu av regeringen föreslagna resurserna måste utökas. Ett tillsynsarbete kan inte baseras på eventuella inflytande avgifter. Riksdagen bör hemställa att regeringen återkommer med förslag i denna fråga.

dels att utskottets hemställan under 209 bort ha följande lydelse:

209. beträffande *kommunernas resurser*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo26 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

130. Utbildning av miljöjurister (mom. 210)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 167 börjar med "Utskottet har" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

För att de alltmer komplicerade miljöfrågorna skall kunna hanteras måste även utbildningen förändras i grunden. Miljökunskap och tillämpningen av lagstiftningen i dessa frågor kräver särskild kunskap som i dag inte tillgodoses. Riksdagen bör hemställa att regeringen återkommer med förslag i syfte att omedelbart få i gång utbildning av miljöjurister. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 210 bort ha följande lydelse:

210. beträffande *utbildning av miljöjurister*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo26 yrkande 29 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

131. Statsåklagare (mom. 211)

JoU 1987/88:23

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 167 börjar med "Utskottet är" och slutar med "särskild statsåklagare" bort ha följande lydelse:

Antalet miljömål är litet. Samtidigt är miljömålen ofta komplicerade och kräver djupa kunskaper i tekniska och andra frågor av icke-juridisk natur. Ofta berörs också flera åklagarregioner av brottsligheten och handläggningen kan vara tidskrävande. Utskottet anser att en organisatorisk lösning motsvarande den som redan gäller beträffande den ekonomiska brottsligheten, med speciell statsåklagare, skulle innebära en förstärkning av miljöskyddet. En särskild statsåklagare bör därför utses för miljöbrott. Vad utskottet anfört bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 211 bort ha följande lydelse:

211. beträffande *statsåklagare*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 58 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

132. Miljöombudsman (mom. 212 a)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 167 börjar med "Förslaget om" och slutar med "och 791" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en miljöombudsman bör tillsättas, för att hjälpa allmänheten i miljömål. Miljöombudsmannen skall ha befogenhet att föra talan i domstolar och ge rekommendationer i miljöfrågor till myndigheter.

dels att utskottets hemställan under 212 a bort ha följande lydelse:

212. beträffande *miljöombudsman m.m.*

a) att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Jo767 yrkande 1 och 1987/88:Jo791 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

133. 5 § ML (mom. 217)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 169 börjar med "Utskottet får" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med centern att allvarliga och långvariga skador måste prioriteras i miljöskyddsarbetet. Utskottet anser därför att 5 § miljöskyddslagen bör omarbetas så att särskild hänsyn tas till varaktigheten av de skadeverkningar som miljöfarlig verksamhet kan orsaka. Detta bör riksdagen med bifall till motion Jo30 yrkande 4 ge regeringen till känna. Motion Jo26 yrkandena 18 och 26 synes icke påkalla något särskilt uttalande från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 217 bort ha följande lydelse:

JoU 1987/88:23

217. beträffande 5 § ML

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 55 i återstående del och med avslag på motion 1987/88:Jo26 yrkandena 18 och 26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

134. 5 § ML (mom. 217)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 169 börjar med "Utskottet får" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

För att kunna tillämpa lagar om tillstånd måste villkoren vara mer precist utformade än vad som nu gäller. Vid prövning av produktion bör samhällsnyttan vägas mot den miljöskada som produktionen ger upphov till. Miljöskyddslagens paragraf 5 måste därför ändras. Tredje stycket i paragraf 5 bör ändras till: "Vid avvägningen mellan å andra sidan *samhällsnyttan* av verksamheten.....". Riksdagen bör med bifall till motion 26 yrkandena 18 och 26 hemställa att regeringen återkommer med förslag härom. Motion Jo30 i berörd del synes icke påkalla något särskilt uttalande från riksdagens sida.

dels att utskottets hemställan under 217 bort ha följande lydelse:

217. beträffande 5 § ML

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo26 yrkandena 18 och 26 samt med avslag på motion 1987/88:Jo30 yrkande 55 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

135. Förslag om införande av ekonomiska styrmedel (mom. 223)

Karl Erik Olsson (c), Sven Erik Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 172 börjar med "Utskottet delar" och på s. 174 slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern under en följd av år framhållit vikten av att ekonomiska styrmedel införs som ett komplement till de administrativa regleringar, vilka hittills dominerat den svenska miljöpolitiken. Regeringen har emellertid under en sexårsperiod underlåtit att ta ett enda initiativ vad gäller sådana styrmedel och t.o.m. konsekvent motarbetat de konstruktiva förslag som lagts fram av andra partier i riksdagen. Utskottet konstaterar nu att regeringen i sin proposition givit upp det principiella motståndet mot att använda marknadsekonomiska inslag i miljöpolitiken. De ansatser som görs är i och för sig positiva men enligt utskottets mening alltför ringa.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ekonomiska styrmedel av olika slag bör användas i ökad utsträckning. Användandet av sådana styr-

medel främjar i hög grad utvecklandet av ny teknik. Förerenare måste förmås att minimera skadliga effekter på miljön, och de ekonomiska styrmedlen bör vara så konstruerade att de stimulerar företagen att vidta åtgärder för att minska föroreningarna under den tillåtna nivån. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo23 yrkande 5, Jo25 yrkande 22, Jo30 yrkande 53, Jo735 yrkande 10, Jo751 yrkande 2 och Jo768 yrkande 1 samt Fi224 yrkande 8 och N33 yrkande 6 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 223 bort ha följande lydelse:

223. beträffande *förslag om införande av ekonomiska styrmedel*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 5, 1987/88:Jo25 yrkande 22, 1987/88:Jo30 yrkande 53, 1987/88:Jo735 yrkande 10, 1987/88:Jo751 yrkande 2, 1987/88:Jo768 yrkande 1, 1987/88:Fi224 yrkande 8 och 1987/88:N33 yrkande 6,

136. Svavelavgifter (mom. a 224)

Karl Erik Olsson (c), Sven Erik Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Lennart Brunander (c), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 173 börjar med "Vad utskottet" och slutar med "om svavelavgifter" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör regeringen utan att avvakta utredning framlägga förslag om svavelavgift till riksdagen. Avgiften bör utgå med 8 000 kr. per ton svavel i tjock eldningsolja. Regeringen bör framlägga förslag i enlighet härmed. Därmed tillgodoses motionerna Jo23 yrkande 6, Jo24 yrkandena 8 och 9, Jo25 yrkande 11, Jo30 yrkande 25, Jo719 yrkande 19 och Jo768 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 224 bort ha följande lydelse:

224. beträffande *svavelavgifter*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 6, 1987/88:Jo24 yrkandena 8 och 9, 1987/88:Jo25 yrkande 11, 1987/88:Jo30 yrkande 25, 1987/88:Jo719 yrkande 19 och 1987/88:Jo768 yrkande 2,

137. Kloravgifter (mom. 225)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 173 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "det föregående" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder motionärernas yrkanden att kloravgifter bör införas utan att tidsödande utredningar företas. Riksdagen bör således med an-
18 Riksdagen 1987/88. 16 saml. Nr 23

ledning av motionerna Jo23 yrkande 8, Jo26 yrkande 8, Jo30 yrkandena 15 och 40, Jo719 yrkande 21 och Jo768 yrkande 8 begära att regeringen snarast lägger fram förslag om ett avgiftssystem.

dels att utskottets hemställan under 225 bort ha följande lydelse:

225. beträffande *kloravgifter*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 8, 1987/88:Jo26 yrkande 8, 1987/88:Jo30 yrkandena 15 och 40, 1987/88:Jo719 yrkande 21 och 1987/88:Jo768 yrkande 3.

138. Avgifter på kväveoxidutsläpp (mom. 226)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 173 börjar med "Som ovan" och slutar med "kan tillgodoses" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas mening om behovet av miljöavgifter på kväveoxider och utsläpp i vatten av kväveföreningar. Regeringen bör lägga fram förslag till sådana avgifter. Riksdagen bör i ett särskilt uttalande ge detta regeringen till känna med anledning av motionerna Jo23 yrkande 6, Jo30 yrkande 26 och Jo719 yrkande 20.

dels att utskottets hemställan under 226 bort ha följande lydelse:

226. beträffande *avgifter på kväveoxidutsläpp*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo23 yrkande 9, 1987/88:Jo30 yrkande 26 och 1987/88:Jo719 yrkande 20.

139. Kommunal avgift på kemikaliehaltigt industriavlopp (mom. a136)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 173 som börjar med "Även motion" och slutar på s. 174 med "samma motivering" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion Jo517 (vpk) har vattenproblemen nu en sådan omfattning och berör direkt och indirekt så viktiga områden, att åtgärder måste vidtas utan dröjsmal. Utskottet tillstyrker mot den bakgrunden motionärernas förslag i yrkande 2 av motionen. Kommunerna bör alltså ges rätt eller t.om. skyldighet att ta ut en utsläppsavgift från alla företag och institutioner som i sitt avlopp har kemikalier. Därigenom skulle företagen bli mer intresserade av att övergå till slutna system och/eller ofarliga alternativa råvaror och produkter. Riksdagen bör i ett särskilt uttalande ge detta regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 228 bort ha följande lydelse:

228. beträffande *kommunal avgift på kemikaliehaltigt avlopp*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet
anfört med anledning av motionerna 1987/88:Jo517 yrkande 2.

140. Ökad användning av ekonomiska styrmedel (mom. 229)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 173 börjar med "Med hänvisning " och på s. 174 slutar med "yrkande 25 " bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att riksdagen bör avslå förslaget om införande av miljöavgifter. Miljöavgifter är en metod att låta företagen köpa sig fria från ansvar för vår miljö. Pengar till miljövärdande och förebyggande åtgärder skall tas ut genom beskattning av råvaror och kapital. Mot den bakgrunden bör riksdagen med bifall till motion Jo26 yrkande 25 avslå regeringens förslag om en ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken.

dels att utskottets hemställan under 229 bort ha följande lydelse:

229. beträffande *ökad användning av ekonomiska styrmedel*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo26 yrkande 25 avslår
regeringens förslag.

141. Åtgärder mot luftföroreningar och försurning (mom. 231)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 175 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i flera sammanhang framhållit luftföroreningarna och försurningen som två av våra allvarligaste miljöproblem. Utskottet har emellertid erfarit att stark kritik har riktats mot den nuvarande hanteringen av kalkningsprogrammet för försurade sjöar och vattendrag. Mot denna bakgrund och med beaktande av reservationen om ca 132 700 000 kr. är utskottet inte berett att tillstyrka regeringens förslag. Enligt utskottets mening – och i enlighet med motion Jo784 – bör anslaget i stället minskas med 28 milj. kr. Med det anförda tillstyrker utskottet motion Jo784 yrkande 1 och avstyrker motionerna Jo30 yrkande 36 och Jo735 yrkande 12.

dels att utskottets hemställan under 231 bort ha följande lydelse:

231. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motion 1987/88:Jo784 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 36 och 1987/88:Jo735 yrkande 12 till *Åtgärder mot luftföroreningar och försurning* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.,

142. Åtgärder mot luftföroreningar och försurning (mom. 231)

JoU 1987/88:23

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 175 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i flera sammanhang framhållit luftföroreningarna och försurningen som två av våra allvarligaste miljöproblem. Vad miljö- och energiministern har anfört om insatser på detta område är inte tillräckligt. Utskottet ansluter sig till den av naturvårdsverket och centerpartiet i motion Jo30 yrkande 36 föreslagna uppräknigen av anslaget med 39 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Med det anförda får syftet med motion Jo735 yrkande 12 anses i allt väsentligt tillgodosett. Därmed avstyrker utskottet motion Jo784 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 231 bort ha följande lydelse:

231. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 36 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo735 yrkande 12 och 1987/88:Jo784 yrkande 1 till *Åtgärder mot luftföroreningar och försurning* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 202 000 000 kr.,

143. Vitaliseringskalkning (mom. 232)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 176 som börjar med "I propositionen" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Som en följd av luftföroreningarna ökar skogsskadorna. Allvarligast är situationen i södra och västra Sverige. Det sura nedfallet har medfört att många växtnäringssämnen har lakats ut ur marken, vilket hotar markens långsiktiga produktionsförmåga. Naturvårdsverket har föreslagit en försöksverksamhet med kalknings- och vitaliseringsinsatser kombinerade med skogsbruksåtgärder. I propositionen — — (= utskottet) — — byggas upp. Miljö- och energiministern har förklarat att hon inte är beredd att föreslå några statsbidrag till en utvidgad skogsmarkskalkning. I likhet med vad som framförs i motion Jo30 yrkande 34 (delvis) anser utskottet det emellertid angeläget att dessa åtgärder kommer till stånd och att erforderliga medel anslås för ändamålet. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 232 bort ha följande lydelse:

232. beträffande *vitaliseringskalkning*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 34 i återstående del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 175 börjar med "Utskottet ansluter" och på s. 176 slutar med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Eftersom den verksamhet med kalkning av brunnar som hittills bedrivits har varit av försökskaraktär har naturvårdsverket enligt vad utskottet erfarit ännu inte kunnat ta ställning till frågan om åtgärder på området. Enligt propositionen kommer naturvårdsverket att inför kommande budgetår utfärda föreskrifter och ge ut allmänna råd för länsstyrelsernas bidragshantering och uppföljning av kalkningsverksamheten. Effektiva insatser mot försurningen måste enligt utskottets mening även inbegripa omfattande åtgärder mot försurade brunnar. Den bästa kunskapen om aktuella behov finns på regional nivå hos länsstyrelser och kommuner. I dag utgår statligt stöd till kalkning av sjöar och vattendrag och till kalkning av brunnar. Det är emellertid fråga om två olika anslag som fördelas och redovisas separat, varför en reservation på det ena anslaget inte kan användas för att täcka ett underskott på det andra. Enligt vad utskottet erfarit har det förekommit att en länsstyrelse saknat medel för att bevilja bidrag till brunnskalkning, medan anslaget för sjökalkning har visat ett överskott. Detta förhållande anser utskottet otillfredsställande. I likhet med vad som framförs i motion Jo21 bör därför medel till kalkning tilldelas länsstyrelserna, som sedan har att fördela dem till de kalkningsprojekt som länsstyrelse och kommuner bedömer som mest angelägna för regionen. Vad utskottet sålunda anför med anledning av motion Jo21 yrkandena 2 och 3 bör ges regeringen till känna. Med det anförda får syftet med motionerna Jo32 och Jo37 anses tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under 233 bort ha följande lydelse:

233. beträffande *kalkning av brunnar m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo21 yrkandena 2 och 3, 1987/88:Jo32 och 1987/88:Jo37 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

145. Försurningsskador på kulturminnen (mom. 238)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 176 som börjar med "Som anför" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som anför — — — (= utskottet) — — — förevarande anslag. Med hänsyn till de förödande effekter luftföroreningarna har på byggnader, monument och kulturföremål och det stora behov som således föreligger för att försöka begränsa försurningens effekter på vårt kulturarv anser utskottet regeringens förslag otillräckligt. Under förutsättning av bifall till reservationerna 12 och 141 kommer ytterligare medel att ställas till förfogande för åtgärder mot luftföroreningar och försurning. Som anför i motion Jo30 yrkande 35 bör

av dessa medel erforderliga resurser avsättas för miljöåtgärder i kulturminnesvärden. Vad utskottet sålunda anfört bör ges regeringen till känna. Med det anförda får motion Kr6 yrkande 4 anses tillgodosedd.

dels att utskottets hemställan under 238 bort ha följande lydelse:

238. beträffande *försurningsskador på kulturminnen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Kr6 yrkande 4 och 1987/88:Jo30 yrkande 35 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

146. Internationella försurningssekretariatet (mom. 239).

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 176 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet har — — (= utskottet) — — detta arbete. I enlighet med vad som framförs i motion Jo30 yrkande 21 bör därför Internationella försurningssekretariatet, som är miljöorganisationernas organ, tilldelas ökade resurser inom anslaget för information om försurning. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 239 bort ha följande lydelse:

239. beträffande *Internationella försurningssekretariatet*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo30 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

147. Mark för naturvård (mom. 240)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 177 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "25 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan (avsnitt 3) redogjort för de principer som enligt utskottets mening bör vara vägledande för arbetet med att säkerställa betydelsefulla naturområden (reservation 4). Dels bör i ökad utsträckning avtal om naturvård träffas med berörda markägare, dels uppfyller enligt utskottets mening många av dagens naturreservat inte syftet med denna skyddsform. De bör således få en annan status och ägarform, där naturvärden säkerställs genom skötselkontrakt med enskilda. I konsekvens med dessa ställningstaganden ansluter sig utskottet till yrkande 2 i motion Jo784 att anslaget bör minskas med 25 milj. kr. Utskottet avstyrker således regeringens förslag till anslag och motionerna Jo26 yrkande 24 och Jo719 yrkande 85 om en höjning av anslaget.

dels att utskottets hemställan under 240 bort ha följande lydelse:

240. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motion 1987/88:Jo784 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 24 och 1987/88:Jo719 yrkande 85 till *Mark för naturvård* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.,

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 177 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "25 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan (avsnitt 3) redogjort för de principer som enligt utskottets mening bör vara vägledande för arbetet med att säkerställa betydelsefulla naturområden (reservation 11). I enlighet med detta ställningstagande finner utskottet regeringens förslag till anslag otillräckligt och ansluter sig därmed till yrkande 85 i folkpartiets partimotion Jo719 att anslaget bör fördubblas från nuvarande 40 milj. kr. till 80 milj. kr. Med detta ställningstagande får motion Jo26 yrkande 24 anses tillgodosedd.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion Jo784 yrkande 2 om en minskning av anslaget med 25 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 240 bort ha följande lydelse:

240. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motion 1987/88:Jo719 yrkande 85 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo26 yrkande 24 och 1987/88:Jo784 yrkande 2 till *Mark för naturvård* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.,

149. Överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden (mom. 242)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 178 som börjar med "Förslag liknande" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motionerna Jo30 och Jo719 att statlig mark av värde för naturvården skall kunna tas i anspråk genom överföringar mellan berörda organ. Som föreslås i motionerna bör således mark av stort naturvärdsvärde och i statens ägo utan vederlag kunna överföras till naturvårdsfonden. I enlighet med yrkande 67 i motion Jo719 bör årligen mark till ett värde av 15 milj. kr. överföras från domänfonden till naturvårdsfonden – genom nedskrivning resp. uppskrivning av fonderna – för ersättning till enskilda för mark som avsätts till naturreservat. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna Jo30 yrkande 9 och Jo719 yrkande 67.

dels att utskottets hemställan under 242 bort ha följande lydelse:

242. beträffande *överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 9 och 1987/88:Jo719 yrkande 67 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

150. Bidrag till den ideella naturvårdens inköp av mark
(mom. 243).

JoU 1987/88:23

Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Ivar Virgin (m) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 178 som börjar med "Utskottet har tidigare" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Mark för naturvård ägs redan i dag i icke obetydlig utsträckning av den ideella naturvården. Utskottet har tidigare (reservation 4) framhållit det engagemang, det ansvar och den kunskap som visas av ideella organisationer vid skötsel av värdefulla naturområden. I enlighet med denna inställning anser utskottet att anslaget Mark för naturvård skall kunna användas även till den ideella naturvården för inköp av mark för naturvård. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo25 yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 243 bort ha följande lydelse:

243. beträffande *bidrag till den ideella naturvårdens inköp av mark* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo25 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

151. Sponsring för skötsel och förvärv av naturvårdsobjekt
(mom. 244)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 178 som börjar med "Utskottet har även" och slutar med "skall tillåtas" bort ha följande lydelse:

Enligt miljö- och energiministern bör sponsring inte komma i fråga om den förbinds med villkor som begränsar den ansvariga myndighetens handlingsfrihet eller om den skulle medföra något beroendeförhållande av annat slag. Denna försäkran är enligt utskottets mening en synnerligen dålig garanti för att säkra ett långsiktigt samhällsinflytande över vårderna av naturen. Privata vinstintressen har alltid varit orsak till misshushållning med naturresurserna. Mot denna bakgrund och i enlighet med vad som framförs i motion Jo26 bör sponsring för skötsel och förvärv av naturvårdsobjekt inte tillåtas. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo26 yrkande 23 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 244 bort ha följande lydelse:

244. beträffande *sponsring för skötsel och vård av naturvårdsobjekt* att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo26 yrkande 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 179 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har under ett antal år och i flera sammanhang framhållit vikten av att våra naturreservat vårdas, liksom att avtal med enskilda om naturvårdande insatser i större utsträckning än för närvarande bör komma till stånd. I enlighet härmed finner utskottet det motiverat att uppräknat anslaget till 50 milj. kr. Utskottet ansluter sig därmed till yrkande 3 i motion Jo784 och förordar en höjning med 808 000 kr. jämfört med regeringens förslag. Med det anförda får motionerna Jo30 yrkande 5 och Jo719 yrkande 86 anses i viss mån tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 245 bort ha följande lydelse:

245. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motion 1987/88:Jo784 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 5 och 1987/88:Jo719 yrkande 86 till *Vård av naturreservat m. m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,

153. Vård av naturreservat m.m. (mom. 245)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c) och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 179 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Genom att hålla anslaget Mark för naturvård på en hög nivå kan skydd ges åt områden av särskilt stor betydelse från naturvårdssynpunkt, bl. a. urskogar. När det gäller vården av våra naturvårdsobjekt kan utskottet dessvärre konstatera att vårdanslaget inte har ökat i takt med behoven. Klyftan mellan vårdbehov och anslag har blivit allt större. Till en del har detta utrymme kunnat fyllas av beredskapsarbeten för naturvård, men utskottet nödgas konstatera att anslagen har minskat även på detta område. Enligt utskottets mening är det av regeringen föreslagna anslaget otillräckligt. I likhet med vad som anförs i motionerna Jo30 och Jo719 bör anslaget höjas med ytterligare 12 milj. kr.

Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna Jo30 yrkande 5 och Jo719 yrkande 86. Därmed avstyrker utskottet motion Jo784 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 245 bort ha följande lydelse:

245. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motionerna 1987/88:Jo30 yrkande 5 och 1987/88:Jo719 yrkande 86 och med avslag på motion 1987/88:Jo784 yrkande 3 till *Vård av naturreservat m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 61 192 000 kr.,

154. Bränslemiljöfonden (mom. 254)

JoU 1987/88:23

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 182 som börjar med "Utskottet har nyligen" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att naturvårdsverket i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 har begärt att anslaget för ny miljöskyddsteknik skall återinföras. Medel för sådan teknik tillhandahålls i dag ur bränslemiljöfonden. För att förstärka dessa angelägna insatser anser utskottet – i likhet med folkpartiet – att naturvårdsverket bör få disponera 40 milj. kr. för ändamålet. Med det anförda tillstyrker utskottet motion Jo719 yrkande 37.

dels att utskottets hemställan under 254 bort ha följande lydelse:

254. beträffande *bränslemiljöfonden*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo24 yrkande 37 till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1988/89 utöver tidigare anvisat belopp anvisar ytterligare 40 000 000 kr..

155. Övervakning av miljöförändringar m.m. (mom. 255)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 182 som börjar med "Vad beträffar" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har behovet av resurser främst för utredningar och inventeringar på naturvårdsområdet inte blivit tillräckligt väl tillgodosett genom av riksdagen tidigare i år anvisat belopp. Utskottet ansluter sig således till yrkande 38 i motion Jo24 och tillstyrker att anslaget höjs med ytterligare 10 milj. kr. att användas för ovan angivet ändamål.

dels att utskottets hemställan under 255 bort ha följande lydelse:

255. beträffande *Övervakning av miljöförändringar m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo24 yrkande 38 till *Övervakning av miljöförändringar m.m.* för budgetåret 1988/89 utöver tidigare anvisat belopp anvisar ytterligare 10 000 000 kr..

156. Särskilda projekt på miljövärdens område (mom. 256)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 182 som börjar med "Utskottet har tidigare" och slutar med "och 31" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i flera sammanhang framfört sin uppfattning om havsförorenningar och understrukit vikten av att kraftfulla åtgärder vidtas på området. Enligt utskottets mening avspeglas denna uppfattning inte i regeringens tidigare i år framlagda förslag till anslag för ändamålet. Ytterligare medel bör enligt utskottets mening även tillföras naturvårdsverkets projekt om naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet. För att kemikalieinspektionen skall kunna fullfölja målsättningen att halvera bekämpningsmedelsanvänd-

ningen i jordbruket bör även inspektionens resurser förstärkas utöver regeringens förslag. På grund av det sålunda anförda tillstyrker utskottet motion Jo24 yrkandena 30 och 31.

dels att utskottets hemställan under 256 bort ha följande lydelse:

256. beträffande *Särskilda projekt på miljövärdens område* att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo24 yrkandena 30 och 31 till *Särskilda projekt på miljövärdens område* för budgetåret 1988/89 utöver tidigare anvisat belopp anvisar ytterligare 12 000 000 kr..

157. Ett särskilt anslag för hagmarksersättning (mom. 257)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 182 börjar med "Inte heller" och på s. 183 slutar med "yrkande 10 avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i flera sammanhang betonat vikten av att det öppna landskapet bevaras. Till detta bör emellertid läggas att, vilket också framförs i motion Jo30, den bästa garantin för att behålla ett vackert och omväxlande landskap är att åkerarealen brukas och hagarna betas. För att bevara det öppna landskapet och artrikedomen i flora och fauna bör – förutom ovan redovisade åtgärder – en särskild hagmarksersättning införas. En sådan ersättning förutsätter enligt utskottets mening att handelsgödsel inte används. 25 milj. kr. av det s. k. omställningsbidraget bör utnyttjas och överföras till ett särskilt anslag för hagmarksersättning. På grund av det sålunda anförda tillstyrker utskottet motion Jo30 yrkande 7.

dels att utskottets hemställan under 257 bort ha följande lydelse:

257. beträffande *ett särskilt anslag för hagmarksersättning* att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 7 till *Hagmarksersättning* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 25 000 000 kr..

158. Kemikalieinspektionen (mom. 258)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 183 som börjar med "Utskottet har nyligen" och slutar med "i motionen" bort ha följande lydelse:

Redan innan resultatet av beslutad utvärdering av verksamheten föreligger kan utskottet – i likhet med vad som framförs i motion Jo24 – konstatera att kemikalieinspektionens resurser är helt otillräckliga för att inspektionen skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Resurserna måste förstärkas. Situationen på kemikalieområdet är enligt utskottets mening så alarmerande och resurserna så otillräckliga att en personalförstärkning i enlighet med inspektionens anslagsframställning för budgetåret 1988/89 måste komma till stånd. Fyra nya tjänster bör således beviljas och avgifterna för kemikalieinspektionens verksamhet höjas i den utsträckning som erfordras för att finansiera dessa tjänster.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo24 yrkandena 25 och 26 bör ges regeringen till känna.

JoU 1987/88:23

dels att utskottets hemställan under 258 bort ha följande lydelse:

258. beträffande *Kemikalieinspektionen*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo24 yrkandena 25 och 26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

159. Anslag för bevarande av genetiska resurser (mom. 259)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 183 som börjar med "Utskottet har i" och slutar med "avstyrks således" bör ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i flera sammanhang uttalat sig om behovet av insatser för vård och bevarande av utrotningshotade arter. Förutom dessa åtgärder bör enligt utskottets mening – vilket också framförs i motion Jo30 – en strategi utformas för bevarande och hantering av genetiska resurser. Denna strategi bör beskriva dels allmänna övergripande mål, dels mål som rör utsatta arter, dels ock mål för vissa områden såsom jordbruk och fiske. Åtföljande program bör vara inriktat på att klarlägga och bevara existerande genetiska variationer, inkl. mikroorganismer, och inte endast hotade arter, raser och sorter. Programmet bör också omfatta genbanksverksamhet och forskningsbehov. Utskottet ansluter sig således till förslaget i yrkande 10 i motionen om inrättande av ett särskilt anslag för ändamålet och föreslår riksdagen att med bifall till motionen till Bevarande av genetiska resurser anvisa ett anslag av 5 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under 259 bort ha följande lydelse:

259. beträffande *anslag för bevarande av genetiska resurser*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Jo30 yrkande 10 till *Bevarande av genetiska resurser* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Ett miljö- och naturresursdepartement (mom. 4)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anför:

Utskottet föreslår att folkpartiets förslag om ett särskilt miljö- och naturresursdepartement skall avslås av riksdagen. Med hänvisning till att regeringen har att själv ta ställning till sin organisation har vi avstått från att reservera oss till förmån för motionsyrkandet.

Vi vill i detta sammanhang hänvisa till att folkpartiets partimotion om miljö redovisar en helhetssyn som, förutom frågan om ett särskilt departement, också tar upp frågor om bättre samordning mellan lagstiftning och de myndigheter som ingår i den centrala miljöorganisationen.

2. Kindlaområdet och Skånes miljöproblem (mom. 26 och 29)

JoU 1987/88:23

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anför:

Vi delar den uppfattning som framförs i motion Jo747 att Kindlaområdet i Bergslagen vore ett lämpligt naturreservat. Frågan bör behandlas i positiv anda av berörd länsstyrelse. En fördubbling av anslaget Mark för naturvård som vi ovan reserverat oss för (reservation 240) skulle avsevärt underlätta reservatsbildningar av detta slag. En sådan anslagshöjning skulle också göra det möjligt att i snabbare takt genomföra de naturvårdsplaner i Skåne som behandlas i motion Jo821.

3. Program för skydd av hotade fiskarter (mom. 34)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anför:

I motion Jo716 föreslås ett program för skydd av hotade fiskarter, bl. a. mot bakgrund av de initiativ som nyligen tagits inom ramen för Bernkonventionen. Vi vill understryka vikten av att detta program kommer till stånd. Utskottet har ovan tillstyrkt folkpartiets förslag att ytterligare 1 milj. kr. skall ställas till förfogande för flora- och faunavård. Utskottet har också betonat behovet av kraftfulla åtgärder för hotade växt- och djurarter. Mot denna bakgrund har vi nu avstått från att reservera oss till förmån för motionen.

4. Talan vid Internationella domstolen i Haag (mom. 175)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anför:

Enligt vår mening kan det starkt ifrågasättas om Storbritanniens och Polens förening av andra länders territorier är förenlig med folkrätten. Med hänsyn till att utskottet i föreliggande betänkande begär nya initiativ på det internationella området från regeringens sida har vi avstått från att nu reservera oss på denna punkt. Vi anser dock att det kan finnas skäl att återkomma i frågan om talan mot Storbritannien och Polen vid Internationella domstolen i Haag.

5. Vitaliseringskalkning (mom. 232)

Lars Ernestam och Anders Castberger (fp) anför:

Motion Jo30 behandlar frågor om medel för vitaliseringskalkning av skogsmark och motion Jo21 kalkning av brunnar. Enligt motion Jo244 bör medel avsättas för kalkning av skogsmarker i Skåne.

Folkpartiet har i motion Jo24 yrkande 22 betonat vikten av att kalkningsverksamheten fortsätter. Särskilt bör detta gälla försök med skogsmarks-kalkning. I sammanhanget är det också angeläget att undersöka möjligheterna att genom selentillförsel begränsa skadeverkningarna av kvicksilver i miljön.

Folkpartiet har inte anvisat ökade anslag för kalkningsverksamhet men anser det angeläget att befintliga anslag och reserverade medel kan användas så flexibelt som möjligt. De ovan redovisade motionerna torde därvid delvis kunna tillgodoses inom ramen för tillgängliga anslag. JoU 1987/88:23

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöskyddslagen (1969: 387)¹

dels att rubriken närmast före 8 § skall utgå,

dels att 5, 8 a, 12, 13, 15, 20, 23–26, 28, 29 a, 38, 40, 43, 44 a, 45, 48, 52 och 58 §§ skall ha följande lydelse.

dels att det i lagen skall införas nio nya paragrafer, 38 a, 38 b, 48 a, 48 b och 65–69 §§ samt nya rubriker före de nya 65 och 69 §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Den som utövar eller ämnar utöva miljöfarlig verksamhet skall vidtaga de skyddsåtgärder, tåta begränsning av verksamheten och iakttaga de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan fordras för att förebygga eller avhjälpa olägenhet.

Den som utövar eller ämnar utöva miljöfarlig verksamhet skall vidtaga de skyddsåtgärder, tåla den begränsning av verksamheten och iakttaga de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan fordras för att förebygga eller avhjälpa olägenhet. *Skyldigheten att avhjälpa olägenheter kvarstår även efter det att verksamheten har upphört.*

Omfattningen av *åliggande* enligt första stycket *bedömes* med utgångspunkt i vad som är tekniskt möjligt vid verksamhet av det slag som är i fråga och med beaktande av såväl allmänna som enskilda intressen.

Omfattningen av *åligganden* enligt första stycket *bedöms* med utgångspunkt i vad som är tekniskt möjligt vid verksamhet av det slag som är i fråga och med beaktande av såväl allmänna som enskilda intressen.

Vid avvägningen mellan olika intressen skall särskild hänsyn tagas till å ena sidan beskaffenheten av område som kan bli utsatt för störning och betydelsen av störningens verkningar, å andra sidan nyttan av verksamheten samt kostnaden för skyddsåtgärd och den ekonomiska verkan i övrigt av försiktighetsmått som kommer i fråga.

8 a §²

Om det från allmän synpunkt är särskilt angeläget att skydda ett vattendrag, en sjö eller ett annat vattenområde mot förorening, får regeringen förklara vattenområdet och angränsande marker som ett särskilt föroreningskänsligt område.

Om det från allmän synpunkt är särskilt angeläget att skydda ett mark- eller vattenområde som är utsatt för miljöfarlig verksamhet, får regeringen förklara området och dess närmaste omgivning som miljöskyddsområde.

För ett sådant område skall regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen ge närmare föreskrifter om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått i övrigt för verksamheter inom området. Sådana föreskrifter innebär inte ändring i tidigare meddelade tillståndsbeslut.

¹ Lagen omtryckt 1981: 420.

² Senaste lydelse 1984: 912.

Länsstyrelsen får i särskilda fall medge undantag från föreskrifter som har meddelats med stöd av andra stycket.

12 §

Bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare äger motsvarande tillämpning på ledamot i koncessionsnämnden. Ledamot är dock icke jävig på den grund att han

1. i vattendomstol tagit befattning med ärende om samma miljöfarliga verksamhet som är under prövning hos koncessionsnämnden.

2. hos annan myndighet än vattendomstol tagit befattning med sådant ärende utan att fatta beslut varigenom ärendet avgjorts.

Bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare gäller också ledamöterna i koncessionsnämnden. En ledamot är dock inte jävig på den grunden att han i vattenmål har tagit befattning med ärende om samma miljöfarliga verksamhet som är under prövning hos koncessionsnämnden.

13 §

Ansökan om tillstånd skall vara skriftlig. Den skall innehålla

1. de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att bedöma den miljöfarliga verksamhetens beskaffenhet och omfattning.

2. en beskrivning av miljöeffekterna såsom arten, styrkan och räckvidden av de störningar som verksamheten kan medföra.

3. förslag till de skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått som behövs för att förebygga eller avhjälpa olägenheter från verksamheten.

4. en redogörelse för det samråd som har ägt rum enligt 12 a § och vad som därvid har kommit fram.

Ansökningen skall inges i det antal exemplar som koncessionsnämnden anser behövligt.

Uppfyller ansökningen inte vad som föreskrivs i första stycket eller har den inte givits in i tillräckligt antal exemplar, skall koncessionsnämnden förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. I föreläggandet får vite sättas ut. Efterkommer sökanden inte ett föreläggande, får nämnden besluta att bristen skall avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökningen inte kan ligga till grund för prövning av ärendet, avvisa ansökningen.

Har erforderligt samråd enligt 12 a § inte ägt rum, får koncessionsnämnden vid vite förelägga sökanden att vidta de åtgärder som behövs.

Ansökan om tillstånd skall vara skriftlig. Den skall innehålla

1. de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att bedöma den miljöfarliga verksamhetens beskaffenhet och omfattning.

2. en beskrivning av miljöeffekterna såsom arten, styrkan och räckvidden av de störningar som verksamheten kan medföra.

3. förslag till de skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått som behövs för att förebygga eller avhjälpa olägenheter från verksamheten och förslag till hur kontroll av verksamheten bör ske.

4. en redogörelse för det samråd som har ägt rum enligt 12 a § och vad som därvid har kommit fram.

15 §³

Om det framkommer skiljaktiga meningar vid en överläggning tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken om omröstning i tvistemål. Särskild omröstning skall ske beträffande frågor om tillämpligheten av denna lag, förberedande åtgärder och underställning enligt 16 §.

Om det framkommer skiljaktiga meningar vid en överläggning tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken om omröstning i tvistemål. Särskild omröstning skall ske beträffande frågor om tillämpligheten av denna lag, förberedande åtgärder och underställning enligt 16 § eller 48 b § tredje stycket.

20 §

Om regeringen lämnar tillstånd, kan regeringen uppdraga åt koncessionsnämnden eller länsstyrelsen att fastställa närmare villkor för tillståndet.

Om koncessionsnämnden lämnar tillstånd, får nämnden överlåta åt en myndighet, som utövar tillsyn enligt denna lag, att fastställa villkor av mindre betydelse.

23 §

Åsidosätter någon villkor som har angivits i ett tillståndsbeslut och är avvikelsen betydande, får koncessionsnämnden föreskriva nya eller strängare villkor för verksamheten eller förklara tillståndet förverkat och förbjuda fortsatt verksamhet.

Koncessionsnämnden får förbjuda fortsatt miljöfarlig verksamhet som omfattas av tillstånd enligt denna lag

1. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter av betydelse för tillståndet.

2. när villkor som gäller för verksamheten åsidosatts i betydande mån eller

3. om det genom verksamheten uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts.

När förbud meddelas enligt första stycket, får tillståndet återkallas helt eller delvis.

24 §

Har tio år förflutit från det att ett tillståndsbeslut har vunnit laga kraft, får koncessionsnämnden föreskriva nya eller strängare villkor för verksamheten efter vad som är skäligt.

Redan dessförinnan får sådana

Koncessionsnämnden får, efter vad som är skäligt, ändra eller upphäva gällande villkor för en miljöfarlig verksamhet eller meddela nya villkor för den

1. när tio år förflutit från det att tillståndsbeslutet vann laga kraft,

³ Senaste lydelse 1986: 1157.

villkor föreskrivas av nämnden efter vad som är skäligt, om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt eller om användningen av ny process- eller reningsteknik i verksamheten skulle medföra en väsentlig förbättring från miljöskyddssynpunkt.

Om särskilda skäl föreligger, får nämnden efter utgången av den tid som anges i första stycket även ompröva tillstånd att släppa ut avloppsvatten i ett visst vattenområde.

2. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter av betydelse för tillståndet och ett förbud framstår som en alltför ingripande åtgärd,

3. när villkor som gäller för verksamheten åsidosatts på ett sätt som varit av mer än ringa betydelse,

4. om det genom verksamheten uppkommit någon olägenhet som inte förutsågs när verksamheten tilläts och ett förbud framstår som en alltför ingripande åtgärd,

5. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,

6. om en från miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,

7. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten.

I fall som avses i första stycket 4 får koncessionsnämnden också besluta om andra åtgärder som behövs för att förebygga eller minska olägenheten för framtiden.

25 §

Uppkommer genom miljöfarlig verksamhet betydande olägenhet som icke förutsågs när tillstånd lämnades, kan koncessionsnämnden meddela föreskrift som är ägnad att förebygga eller minska olägenheten för framtiden.

Ett tillstånd att släppa ut avloppsvatten i ett visst vattenområde får, om det finns särskilda skäl, omprövas av koncessionsnämnden när tio år förflutit från det att tillståndsbeslutet vann laga kraft.

26 §

Fråga som avses i 23–25 § prövas efter framställning av statens naturvårdsverk.

Frågor som avses i 23–25 § prövas efter framställning av statens naturvårdsverk. Skall frågan prövas av länsstyrelsen, får den tas upp av länsstyrelsen utan någon särskild framställning.

28 §

Har regeringen fastställt villkor för ett tillstånd, får koncessionsnämnden vid tillämpningen av 24,

Har regeringen fastställt villkor för ett tillstånd, får koncessionsnämnden vid tillämpningen av 24 §

25, 27 eller 29 § andra stycket inte avvika väsentligt från villkoret utan att regeringen har medgivit det.

första stycket 1 eller 4–7, 25 §, 27 § eller 29 § andra stycket inte avvika väsentligt från villkoret utan att regeringen har medgivit det.

29 a §

Koncessionsnämndens beslut om villkor eller föreskrifter enligt 23–25, 27 § eller 29 § andra stycket andra meningen har samma verkan som ett tillståndsbeslut.

När koncessionsnämnden prövar frågor som avses i 24 § första eller tredje stycket får nämnden efter vad som är skäligt ompröva beslut varigenom villkor har upphävts eller mildrats enligt 27 §, även om tio år inte har förflutit från det att beslutet vann laga kraft.

Koncessionsnämndens beslut om villkor eller åtgärder enligt 24 §, 25 § eller 27 § eller 29 § andra stycket andra meningen har samma verkan som ett tillståndsbeslut.

När koncessionsnämnden prövar frågor som avses i 24 § första stycket 1 eller 25 § får nämnden i den mån det föranleds av prövningen ompröva beslut varigenom villkor har ändrats, upphävts eller tillkommit enligt 24 § första stycket 2–7 eller 27 §, även om tio år inte har förflutit från det att beslutet vann laga kraft.

38 §

Statens naturvårdsverk och länsstyrelserna utövar tillsynen över miljöfarlig verksamhet.

Naturvårdsverket har den centrala tillsynen, samordnar länsstyrelsernas tillsynsverksamhet och lämnar vid behov bistånd i denna verksamhet. Länsstyrelsen utövar fortlöpande tillsyn inom länet.

Statens naturvårdsverk, länsstyrelserna samt miljö- och hälsoskyddsnämnderna utövar tillsynen över miljöfarlig verksamhet.

Naturvårdsverket har den centrala tillsynen, samordnar tillsynsverksamheten och lämnar vid behov bistånd i denna verksamhet.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd enligt 10 § eller som utövas av försvarsmakten. Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar den lokala tillsynen över övrig miljöfarlig verksamhet.

Tillsynsmyndigheterna skall samarbeta med varandra samt med sådana statliga och kommunala organ som har att utöva tillsyn i särskilda hänseenden eller som på annat sätt fullgör uppgifter av betydelse för tillsynsverksamheten. Det åligger tillsynsmyndigheterna att verka för att överträdelser av denna lag beivras.

38 a §

Den som utövar verksamhet som kan befaras vara miljöfarlig är skyldig att utöva kontroll av verksamheten. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om kontrollen.

38 b §

Den som utövar miljöfarlig verksamhet som omfattas av tillstånd enligt denna lag skall varje år avge en särskild miljörapport till länsstyrelsen eller till miljö- och hälsoskyddsnämnden, om nämnden är tillsynsmyndighet.

I miljörapporten skall de åtgärder redovisas som vidtagits för att uppfylla villkoren i tillståndsbeslutet och resultaten av dessa åtgärder. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om denna redovisning.

Tillsynsmyndigheten får förelägga en tillståndshavare som underlåtit att avge en miljörapport att fullgöra sin skyldighet. I beslut om föreläggande får tillsynsmyndigheten sätta ut vite.

40 §⁴

Om tillstånd inte har givits enligt denna lag, får en tillsynsmyndighet meddela ett föreläggande om sådant försiktighetsmått eller förbud som behövs för att lagens bestämmelser skall efterlevas. I brådskandefall eller när det i övrigt finns särskilda skäl får föreläggandet ges omedelbart och i andra fall först sedan det visat sig att rättelse inte kan vinnas genom råd.

Tillståndsbeslut enligt denna lag hindrar inte en tillsynsmyndighet från att meddela sådana brådskande föreskrifter som är nödvändiga till följd av särskilda omständigheter.

Om en tillståndshavare åsidosätter villkor som angivits i tillståndsbeslutet, får en tillsynsmyndighet förelägga honom att vidta rättelse.

I beslut om föreläggande enligt denna paragraf får en tillsynsmyndighet sätta ut vite.

43 §⁵

Om verksamheten vid en anläggning kan befaras vara miljöfarlig, är innehavaren skyldig att på begäran lämna en tillsynsmyndighet behövliga upplysningar om anläggningen. En tillsynsmyndighet får förelägga innehavaren att lämna sådana upplysningar.

Tillsynsmyndighet får förelägga den som utövar verksamhet som

Tillsynsmyndighet får förelägga den som utövar verksamhet som

⁴ Senaste lydelse 1987: 397.

⁵ Senaste lydelse 1987: 397.

kan befaras vara miljöfarlig att utföra för tillsynens fullgörande behövliga undersökningar av verksamheten och dess verkningar. Tillsynsmyndighet kan i stället, om det finnes lämpligare, föreskriva att sådan undersökning skall utföras av annan än den som utövar verksamheten och utse någon att göra undersökningen.

Det åligger den som utövar verksamheten att ersätta kostnad för undersökning som avses i andra stycket andra mening med belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

I beslut om föreläggande enligt första och andra styckena får en tillsynsmyndighet sätta ut vite.

44 a §⁶

Efter åtagande av en kommun får länsstyrelsen överlåta åt miljö- och hälsoskyddsnämnden att utöva *fortlöpande tillsyn enligt denna lag. Sker sådan överlåtelse, skall vad som sägs i lagen om tillsynsmyndighet gälla även miljö- och hälsoskyddsnämnden.*

Tillsyn av sådan miljöfarlig verksamhet som utövas av försvarsmakten får inte utövas av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

kan befaras vara miljöfarlig *eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet* att utföra för tillsynens fullgörande behövliga undersökningar av verksamheten och dess verkningar. Tillsynsmyndighet kan i stället, om det finnes lämpligare, föreskriva att sådan undersökning skall utföras av annan än den som utövar verksamheten och utse någon att göra undersökningen.

Efter åtagande av en kommun får länsstyrelsen överlåta åt miljö- och hälsoskyddsnämnden att utöva *sådan tillsyn som annars ankommer på länsstyrelsen*. Tillsyn av sådan miljöfarlig verksamhet som utövas av försvarsmakten får dock inte överlåtas åt miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt första stycket och finner länsstyrelsen att överlåtelse inte bör ske i enlighet med framställningen, skall länsstyrelsen, om kommunen begär det, med eget yttrande överlämna ärendet till regeringens avgörande.

45 §⁷

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud som har meddelats med stöd av 8, 23 eller 41 § eller åsidosätter sådana bestämmelser som har meddelats med stöd av 2 § tredje stycket.

2. underlåter att iakttaga föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 10 §.

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot förbud som har meddelats med stöd av 8, 23 eller 41 § eller åsidosätter sådana bestämmelser som har meddelats med stöd av 2 § tredje stycket.

2. underlåter att iakttaga föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 10 §.

⁶ Senaste lydelse 1987: 397.

⁷ Senaste lydelse 1987: 397.

3. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av 8 a § andra stycket, 18 § första stycket, 19–21 §, 21 a § andra stycket, 23–25 §, 27 §, 29 § andra stycket eller 41 §.

4. underlåter att iaktta föreläggande som har meddelats med stöd av 43 § första stycket eller andra stycket första meningen.

5. i ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller enligt föreskrift som har meddelats med stöd av lagen lämnar vederbörande myndighet oriktiga uppgifter rörande ett förhållande av betydelse för prövning av en fråga om tillstånd eller för tillsynen.

I ringa fall döms inte till ansvar.

3. åsidosätter *beslut*, villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av 8 a § andra stycket, 18 § första stycket, 19–21 §, 21 a § andra stycket, 24 §, 25 §, 27 §, 29 § andra stycket, 38 a §, 38 b § *andra stycket* eller 41 §.

4. underlåter att iaktta föreläggande som har meddelats med stöd av 43 § första stycket eller andra stycket första meningen.

5. i ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller enligt föreskrift som har meddelats med stöd av lagen lämnar vederbörande myndighet oriktiga uppgifter rörande ett förhållande av betydelse för prövning av en fråga om tillstånd eller för tillsynen.

döms, om gärningen inte är ringa, till böter eller fängelse i högst två år. Har brottet begåtts med uppsåt och avsett förpliktelse av väsentlig betydelse från miljöskyddssynpunkt, döms till fängelse i högst två år.

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt första stycket för gärning som omfattas av föreläggandet.

Till ansvar enligt första stycket döms inte, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

48 §⁸

Beslut enligt denna lag får överklagas genom besvär hos länsstyrelsen, om beslutet har meddelats av miljö- och hälsoskyddsnämnden, och hos regeringen, om beslutet har meddelats av länsstyrelsen, koncessionsnämnden eller statens naturvårdsverk. Dock överklagas beslut om ersättning för kostnader enligt 14 § femte stycket andra meningen eller 43 § tredje stycket eller beslut om förbud vid vite enligt 51 § hos kammarrätten genom besvär. Om klagan över beslut i frågor om miljöskyddsavgift finns särskilda bestämmelser i 59–62 §§.

Om inte något annat framgår av andra – femte styckena, får beslut enligt denna lag överklagas

1. hos länsstyrelsen, om beslutet har meddelats av miljö- och hälsoskyddsnämnden,

2. hos koncessionsnämnden, om beslutet har meddelats av statens naturvårdsverk eller länsstyrelsen,

3. hos regeringen, om beslutet har meddelats av koncessionsnämnden.

Koncessionsnämndens beslut i ett dit överklagat ärende får inte överklagas.

⁸ Senaste lydelse 1984:912.

Naturvårdsverket får överklaga beslut som har meddelats i frågor om tillstånd och i frågor som avses i 8 a § andra eller tredje styckena, 40, 41 §§ eller 43 § andra stycket.

Rätt att överklaga beslut som har meddelats i frågor om tillstånd och i frågor som avses i 8 a § andra eller tredje styckena har också kommuner och sådana lokala arbetstagarorganisationer som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med beslutet.

Länsstyrelsens beslut i frågor som avses i 8 a § andra och tredje styckena får överklagas hos regeringen.

Beslut i fråga om ersättning för kostnader enligt 14 § femte stycket andra meningen eller 43 § tredje stycket eller beslut i fråga om förbud vid vite enligt 51 § får överklagas hos kammarrätten.

Särskilda bestämmelser om överklagande av beslut i frågor om miljöskyddsavgift finns i 59–62 §§.

48 a §

Statens naturvårdsverk får överklaga beslut som har meddelats i frågor om tillstånd och i frågor som avses i 8 a § andra eller tredje stycket, 40 §, 41 § eller 43 § andra stycket.

Rätt att överklaga beslut som har meddelats i frågor om tillstånd och i frågor som avses i 8 a § andra eller tredje styckena har också kommuner och sådana lokala arbetstagarorganisationer som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med beslutet.

48 b §

Koncessionsnämnden skall i ett överklagat ärende

1. hålla sammanträde eller besiktning, om det behövs för utredningen i ärendet,

2. ge de statliga och kommunala myndigheter som har ett väsentligt intresse att bevaka i frågan tillfälle att yttra sig.

På nämndens handläggning i övrigt av överklagade ärenden tillämpas också 11 och 12 §§, 14 § tredje–femte styckena och 15 §. Till sammanträde eller besiktning skall nämnden kalla klaganden och andra parter samt de statliga och kommunala myndigheter som har ett väsentligt intresse att bevaka i frågan.

Koncessionsnämnden skall med eget yttrande överlämna ett överklagat ärende till regeringens pröv-

ning, om omständigheterna är sådana som anges i 6 § andra stycket, om ärendet på annat sätt rör en fråga av särskild vikt eller om statens naturvårdsverk begär det.

52 §⁹

En särskild avgift (miljöskyddsavgift) skall *utgå*, om en *föreskrift* som avses i 45 § första stycket 1–3 har *överträtts* och överträdelsen har medfört ekonomiska fördelar för den som utövar den miljöfarliga verksamheten. I ringa fall skall ingen avgift *utgå*.

Miljöskyddsavgiften tillfaller staten.

58 §

Om förfarandet vid koncessionsnämndens prövning av frågor om miljöskyddsavgift gäller utöver föreskrifterna i 56 och 57 §§ denna lag vad som föreskrivs i 3–6 §§, 8–26 §§, 29 §, 30 §, 31 § första stycket, 32 § och 38–53 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291). Därvid skall vad som sägs om rätten och länsrätt gälla koncessionsnämnden. *I stället för de i 40 § nämnda lag angivna högsta vitesbeloppen får koncessionsnämnden bestämma beloppen till högst femtiotusen respektive etthundratusen kronor.*

Koncessionsnämndens beslut om miljöskyddsavgift eller om kvarstad till säkerställande av anspråk på sådan avgift verkställs som domstols dom eller beslut.

Miljöskadeförsäkring

65 §

För ersättning i vissa fall till den som har lidit skada enligt miljöskadelagen (1986:225) skall det finnas en försäkring (miljöskadeförsäkring) med villkor som har godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Den som utövar verksamhet som enligt denna lag eller enligt föreskrifter

⁹ Senaste lydelse 1987:397.

som har meddelats med stöd av lagen kräver tillstånd eller anmälan skall bidra till försäkringen med belopp som framgår av tabeller som har godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Beloppen skall betalas i förskott för kalenderår.

66 §

Från miljöskadeförsäkringen betalas, enligt vad som närmare anges i försäkringsvillkoren, ersättning till skadelidande för sådan person- eller sakskada som avses i miljöskadelagen (1986:225)

1. om den skadelidande har rätt till skadestånd enligt miljöskadelagen men inte kan få skadeståndet betalt eller rätten att kräva ut skadeståndet är förlorad,

2. om det inte kan utredas vem som är ansvarig för skadan.

67 §

Om bidrag till miljöskadeförsäkringen inte har betalats inom trettio dagar efter anmaning, skall försäkringsgivaren göra anmälan till tillsynsmyndigheten om betalningsförsummelsen. Tillsynsmyndigheten får förelägga den betalningskyldige vid vite att fullgöra sin skyldighet. Ett sådant föreläggande får inte överklagas.

68 §

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i 65 §.

Avgifter för myndighets verksamhet

69 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för myndighetsverksamhet enligt denna lag. Regeringen får överlåta åt kommunen att meddela föreskrifter om sådana avgifter.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 8 a § den 1 januari 1989 och i övrigt den 1 juli 1989.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.
3. Bidrag enligt 65 § skall för det andra halvåret 1989 betalas före den 1 september 1989.

2 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

JoU 1987/88:23
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 9 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Begår någon av *grov* oaktsamhet en gärning som anges i 7 eller 8 §, skall han dömas för *vårdslöshet med gift eller smittämne* till böter eller fängelse i högst två år.

Den som av *grov* oaktsamhet begår en gärning som avses i 8 a § döms för *vållande till miljöstörning* till straff som anges i första stycket.

Föreslagen lydelse

9 §

Begår någon av oaktsamhet en gärning som anges i 7 eller 8 §, skall han dömas för *vårdslöshet med gift eller smittämne* till böter eller fängelse i högst två år.

Den som av oaktsamhet begår en gärning som avses i 8 a § döms för *vållande till miljöstörning* till straff som anges i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

3 Förslag till Lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982: 1080)

JoU 1987/88:23
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs i fråga om hälsoskyddslagen (1982: 1080)
dels att 23 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 a §

Värmepumpsanläggningar skall inrättas och användas så att sanitär olägenhet inte uppkommer.

Värmepumpsanläggning för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten får inrättas endast efter anmälan till miljö- och hälsoskyddsnämnden. Om det behövs för att hindra uppkomsten av sanitär olägenhet, får kommunen föreskriva att det skall fordras tillstånd av nämnden för inrättande av en sådan anläggning inom kommunen eller inom vissa delar av denna.

Anmälan eller tillstånd enligt andra stycket fordras inte om värmepumpsanläggningen kräver anmälan eller tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) eller vattenlagen (1983: 291).

Ett tillstånd av miljö- och hälsoskyddsnämnden gäller i fem år men förfaller om arbetet med anläggningen inte har påbörjats inom två år.

23 §

Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 7 § andra stycket eller 12 § eller mot en föreskrift som meddelats med stöd av denna lag samt den som inte uppfyller villkor som meddelats med stöd av 14 §.

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 7 § andra stycket, 7 a § andra stycket eller 12 § eller mot en föreskrift som meddelats med stöd av denna lag samt den som inte uppfyller villkor som meddelats med stöd av 14 §.

Ansvar enligt första stycket inträder ej om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
2. Anmälningsskyldighet enligt 7 a § andra stycket gäller även värmepumpsanläggningar som inrättats eller påbörjats före ikraftträdandet. Anmälan skall göras snarast, dock senast inom tre månader från ikraftträdandet.

3. Föreskrifterna i 2 gäller inte anläggningar som miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått kännedom om genom en anmälan eller en ansökan enligt hälsoskyddslagen (1982: 1080) eller miljöskyddslagen (1969: 387) eller enligt bestämmelser som meddelats med stöd av dessa lagar.

JoU 1987/88:23

Bilaga 1

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1976: 1054) om svavelhaltigt bränsle

JoU 1987/88:23

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1976: 1054) om svavelhaltigt bränsle skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För att motverka utsläpp i luften av svavelföreningar får regeringen i fråga om *fossilt* bränsle som innehåller svavel meddela föreskrifter som gäller förbränning, handel, överlåtelse eller import och som är påkallade från miljöskyddssynpunkt eller annan allmän synpunkt.

För att motverka utsläpp i luften av svavelföreningar får regeringen i fråga om bränsle som innehåller svavel meddela föreskrifter som gäller förbränning, handel, överlåtelse eller import och som är påkallade från miljöskyddssynpunkt eller annan allmän synpunkt.

Regeringen får överlåta åt förvaltningsmyndighet eller kommun att meddela föreskrifter som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

1987/88:8 y

om miljöskadeförsäkring m.m. (prop. 1987/88:85 delvis)

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har beslutat inhämta lagutskottets yttrande över proposition 1987/88:85 om miljöpolitiken inför 1990-talet i den del som avser förslag om en miljöskadeförsäkring jämte motioner i detta ämne. Med anledning av propositionen har väckts bl.a. motionerna 1987/88:Jo23 av Alf Svensson (c), 1987/88:Jo30 av Olof Johansson m.fl. (c) och 1987/88:Jo41 av Rune Thorén m.fl. (c, m, fp), vari tas upp frågor med anknytning till miljöskadeförsäkringen. Lagutskottet har beslutat att med yttrandet till jordbruksutskottet överlämna de under allmänna motionstiden år 1988 väckta motionerna 1987/88:L207 av Alf Svensson (c), 1987/88:L604 av Bengt Westerberg m.fl. (fp), 1987/88:L605 av Alf Svensson (c) och 1987/88:L612 av Olof Johansson m.fl. (c).

Lagutskottet får anföra följande.

Gällande regler om ersättning för skador till följd av miljöfarlig verksamhet finns i miljöskadelagen (1986:225) som trädde i kraft den 1 juli 1986.

Miljöskadelagen är tillämplig när verksamhet på en fastighet orsakar skador i omgivningen genom olika former av vatten-, mark- och luftföroreningar, buller, skakningar eller andra liknande störningar. Lagen innebär att den som bedriver miljöfarlig verksamhet på en fastighet har fått ett ökat ansvar för skador som verksamheten medför i omgivningen. Skadeståndsansvaret gäller även om skadan inte har orsakats avsiktligt eller genom vårdslöshet (s.k. strikt ansvar). Det strikta ansvaret omfattar också helt tillfälliga störningar, t.ex. enstaka gasutsläpp i luften. Dock görs i lagen vissa undantag för störningar som är av så vanligt slag att de rimligen måste tålas. Miljöskadelagen innehåller också särskilda regler om ersättning för vissa typer av skador som kan uppstå vid grävnings- och sprängningsarbeten.

Rätten till ersättning enligt miljöskadelagen omfattar person- och sakskador samt rena förmögenhetsskador som inte är bagatellartade.

Skadeståndsansvaret enligt miljöskadelagen skall i första hand bäras av fastighetsägaren. Även nyttjanderättshavare eller andra som bedriver eller har bedrivit miljöfarlig verksamhet på fastigheten kan bli ansvariga. Bostadshyresgäster har dock inte något strikt ansvar. Till kretsen av skadeståndsansvariga hör också de som i egen näringsverksamhet utför ett miljöfarligt arbete på en fastighet, s.k. entreprenörer.

Miljöskadefondutredningen avlämnade år 1987 betänkandet (SOU 1987:15) Miljöskadefond med förslag till inrättandet av en särskild fond ur

vilken ersättning skulle kunna utgå för person- eller sakskador enligt miljöskadelagen. Rätten för en skadelidande att få ersättning ur fonden var begränsad till fall då den för skadan ansvarige inte kan betala ersättningen eller då rätten att utkräva skadestånd preskriberats eller då det inte kan utredas vem som är ansvarig för skadan. Ur fonden skulle vidare kunna betaldas kostnaderna för återställnings- och saneringsåtgärder som är angelägena från miljöskyddssynpunkt. Fondsystemet skulle finansieras genom avgifter.

I propositionen avvisar regeringen tanken på en miljöskadefond och föreslår i stället att en kollektiv försäkring, miljöskadeförsäkringen, skapas. Från försäkringen skall lämnas ersättning åt en skadelidande i de av miljöskadefondutredningen angivna fallen. Försäkringen avses bli meddelad av ett konsortium av försäkringsbolag. De närmare villkoren för försäkringen skall godkännas av regeringen. De som bedriver anmälnings- eller tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet föreslås bli skyldiga att betala bidrag till försäkringen med belopp som också skall godkännas av regeringen.

Reglerna om den obligatoriska miljöskadeförsäkringen föreslås bli införda i miljöskyddslagen (1969:387) och träda i kraft den 1 juli 1989. Beträffande återställnings- och saneringsåtgärder föreslås miljöskyddslagen bli kompletterad med bestämmelser som klarlägger att skyldigheten för den som bedriver miljöfarlig verksamhet att avhjälpa olägenheter kvarstår även efter det att verksamheten upphört. I fråga om återställningsåtgärder som inte kan genomföras med tillämpning av miljöskyddslagen förordas i propositionen att allmänna medel skall kunna tas i anspråk i vissa fall.

I motion L604 (fp) framhålls att det saknas behov av en särskild miljöskadefond i enlighet med miljöskadefondutredningens förslag. Enligt motionärerna bör skadestandsfrågorna lösas genom införandet av en obligatorisk miljöskadeförsäkring och bör kostnaderna för återställningsåtgärder finansieras med skattemedel. Motionärerna yrkar att det anförda ges regeringen till känna.

Motionären i motion L605 (c) anser att det skadestandsansvar som följer av miljöskadelagen bör vara täckt av en obligatorisk miljöskadeförsäkring. En sådan försäkring skulle enligt motionären förbättra de skadelidandes situation genom att möjligheten till ersättning da frikopplades från skadegörarens ekonomiska situation. Eftersom premierna för en försäkring skulle anpassas till riskerna med en viss miljöfarlig verksamhet skulle ett försäkringsobligatorium även påverka företagen att gå över till en mindre miljöfarlig verksamhet. Motionären anser vidare att för de fall då någon inte kan åläggas ersättningskyldighet det bör inrättas en miljöskadefond, som också skall kunna användas för finansiering av återställningsåtgärder. Motionären yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag till dels en obligatorisk miljöskadeförsäkring (yrkande 1), dels lagstiftning om miljöskadefond (yrkande 2).

Samme motionär som väckt motion L605 yrkar i motion Jo23 att en obligatorisk miljöskyddsförsäkring skall införas (yrkande 10). Som skäl för yrkandet anføres att premiesättningen skulle påverka företagens benägenhet att vidta förebyggande åtgärder.

Utskottet vill erinra om att miljöskadelagen bygger på skadestandsrättsli-

ga principer. Rätt till ersättning föreligger sålunda endast om det kan påvisas ett samband mellan en miljöstörning och en inträffad skada. Kan det inte utredas varifrån en miljöstörning härrör kan en skadeståndstalan inte riktas mot någon. Svårigheter uppkommer också när störningar som härrör från flera miljöfarliga verksamheter tillsammans har bidragit till en skada utan att någon av dem egentligen kan sägas vara den huvudsakliga orsaken. Det skadeståndsrättsliga regelsystemet har också andra begränsningar när det gäller att bereda en skadelidande ersättning. Även om orsaken till en skada klarlagts kan det hända att den ansvarige inte kan nås med ett skadeståndskrav därför att skadeståndsfördringen har preskriberats. Av betydelse är också att miljöskador ofta är omfattande och att man därför får räkna med att skadevällaren många gånger saknar ekonomiska möjligheter att ersätta skadan. Då frågor om en obligatorisk miljöskadeförsäkring tidigare med anledning av motioner prövats i riksdagen (se LU 1985/86:25 och LU 1986/87:24) har utskottet därför ansett att det med hänsyn till den skadelidandes intresse är motiverat att man överväger en ordning enligt vilken ersättning kan utgå för skador som faller under miljöskadelagens tillämpningsområde men för vilka ersättning inte kan erhållas av någon ansvarig.

Utskottet konstaterar att förslagen i propositionen ligger helt i linje med synpunkterna i motion L604 och även i väsentlig mån tillgodoser önskemålen i motion L605. Sett ur den skadelidandes synvinkel innebär systemet med en kollektiv miljöskadeförsäkring en fullt tillfredsställande lösning av de problem som nuvarande regler kan föra med sig i form av begränsade eller obefintliga ersättningsmöjligheter vid miljöskador. För den skadelidande skulle inrättandet av en miljöskadefond inte medföra några fördelar utöver dem som försäkringen ger. Med hänsyn härtill och till att försäkringen enligt vad som uttalas i propositionen är enklare att administrera och finansiera anser utskottet att förslaget i propositionen bör genomföras. I enlighet härmed bör motion L604 och motion L605 yrkande 2 inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Vad härefter gäller yrkandena i motionerna L605 och Jo23 om en ansvarsförsäkring kan utskottet lika litet nu som då spørsmålet tidigare behandlats (se LU 1985/86:25 och LU 1986/87:24) ställa sig bakom önskemålet. Som motionären själv påpekar är ett väsentligt skäl för en sådan försäkring att den skadelidande skall kunna få ersättning i de fall då skadevällaren inte kan fullgöra sin skadeståndsskyldighet. Med det i propositionen framlagda förslaget bortfaller detta skäl för en ansvarsförsäkring. Härtill kommer att införandet av en skyldighet att ha ansvarsförsäkring skulle medföra försäkringstekniska svårigheter. I vissa fall torde det nämligen med säkerhet kunna förutses att en verksamhet skall leda till miljöskador fastän denna effekt inte varit direkt åsyftad. Som utskottet tidigare framhållit strider det mot försäkringstekniska principer att en ansvarsförsäkring skall täcka väntade skador. Sådana skador måste därför lämnas utanför en försäkring, vilket medför att den skadelidande kommer att sakna försäkringsskydd i viktiga fall och att det incitament till förebyggande åtgärder som försäkringskravet skulle kunna innebära i betydande utsträckning går förlorat. På anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motion L605 yrkande 1 och motion Jo23 yrkande 10.

Motionärerna i motion Jo4I (c, m, fp) framhåller att yrkesfisket kräver kontinuerliga investeringar och att dessa investeringar förutsätter att fisket kan bedrivas under ett antal år framöver. Enligt motionärerna påverkas havet och våra insjöar negativt av industriutsläpp, vilket kan medföra att fisket i vissa områden måste upphöra eller inskränkas och att yrkesfiskarna drabbas av stora ekonomiska problem. På sikt kan utsläppen leda till att yrkesfisket helt upphör. Motionärerna hävdar att yrkesfiskarna för närvarande inte kan få ersättning för sina förluster enligt miljöskadelagen och att den i propositionen föreslagna försäkringen inte kommer att förbättra fiskarnas situation. Enligt motionärerna är det oacceptabelt att en näringsgren skall få lov att förstöra utkomstmöjligheterna för en annan näringsgren, och de anser att den miljöstörande industrin bör bära hela kostnaden för de skador som uppkommer och därmed tvingas att av ekonomiska skäl minska utsläppen. Ett sätt att åstadkomma ett ökat ansvarstagande från industrins sida anser motionärerna vara att låta miljöskadeförsäkringen gälla också de ekonomiska skador som utsläppen förorsakar yrkesfisket. Motionärerna yrkar att ersättning ur miljöskadeförsäkringen skall kunna utgå till yrkesfiskare som tvingats upphöra med fisket på grund av miljöfarliga utsläpp.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att yrkesfiskare kan erhålla en fullgod ersättning för de skador som kan drabba dem på grund av annans miljöfarliga verksamhet. Då frågor om ekonomisk ersättning vid en annan typ av miljöskador, nämligen oljeskador på fiskeredskap m.m., behandlats i riksdagen har utskottet därför också understrukt vikten av att ersättningsfrågorna får en tillfredsställande lösning. När det gäller sådana skador som har sin orsak i miljöstörande utsläpp från en fastighet eller som eljest har anknytning till användningen av en fastighet har enligt utskottets mening de skadelidandes ersättningsmöjligheter påtagligt förbättrats genom miljöskadelagens införande. Otvivelaktigt är det emellertid så att vid den typ av skador som avses med motionen den skadelidandes möjligheter att få kompensation med stöd av miljöskadelagen är begränsade. Bl.a. kan det ofta vara svårt för den skadelidande att styrka vem som orsakat skadan. Utskottet kan därför ha förståelse för motionärernas önskemål att miljöskadeförsäkringen skall utsträckas till att omfatta också skador för yrkesfiskarna. En sådan utvidgning skulle emellertid innebära väsentliga ändringar av de villkor som avses gälla för försäkringen. Bl.a. skulle försäkringen för att kunna erbjuda ersättning för fiskarnas inkomstförluster behöva omfatta inte bara person- och sakskador utan också förmögenhetsskador. Förutsättningarna för miljöskadeförsäkringen skulle därmed radikalt förändras och det åtagande att meddela försäkringen som vissa försäkringsbolag gjort skulle då inte längre gälla. Utskottet gör den bedömningen att det knappast är troligt att man kan få till stånd en ny försäkringslösning med ett avsevärt utvidgat tillämpningsområde, och hela försäkringsfrågan skulle då kunna falla, något som skulle gagna varken yrkesfiskarna eller andra som drabbas av miljöskador.

Enligt utskottets mening kan det över huvud taget ifrågasättas huruvida man genom försäkringsanordningar eller skadeståndsrättsliga regler kan lösa de problem som vattenföroreningarna orsakar en hel näringsgren. Det ankommer visserligen inte på lagutskottet att uttala sig i miljöfrågor men

utskottet vill ändå framhålla att det naturliga botemedlet är att man i största möjliga utsträckning försöker förebygga miljöfarliga utsläpp i våra vattenområden. Av många tänkbara åtgärder i syfte att förbättra miljön är ekonomiska styrmedel i form av exempelvis miljöavgifter ett alternativ. Enligt vad som uttalas i propositionen kommer också en utredning att tillsättas med uppgift att lägga fram förslag till ett system med miljöavgifter. Utskottet vill även peka på att det – vid sidan av vad som kan åstadkommas inom vårt land – behövs åtgärder på det *internationella planet* i syfte att förhindra gränsöverskridande föroreningar.

Med det anförda förordar utskottet att motion Jo41 inte föranleder någon riksdagens vidare åtgärd.

I motion L612 (c) och Jo30 (c) framhålls att tillverkare och importörer av kemikalier bör vara skyldiga att ha ansvarsförsäkring. Genom premiesättningen för en sådan försäkring skulle enligt motionärerna företagen påverkas att förbättra kontrollen av produkterna. Vidare skulle både företagen och försäkringsbolagen komma att ge ökade resurser till forskning och analyser på miljöområdet. Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag till en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier (yrkande 52 i motion Jo30).

Som ovan berörts täcker en ansvarsförsäkring endast det skadeståndsansvar som enligt gällande rätt kan utkrävas av skadevållaren/försäkringstagaren. Genom en obligatorisk ansvarsförsäkring kan man således inte komma till rätta med bristfälligheter i det skadeståndsrättsliga regelsystemet. För att man skall kunna åstadkomma ett förbättrat skydd för de skadelidande och öka företagens benägenhet att vidta förebyggande åtgärder krävs alltså i första hand en skärpning av ansvarsreglerna. I sammanhanget vill utskottet påpeka att från ansvarsförsäkringen måste skiljas sådan försäkring som visserligen i likhet med ansvarsförsäkringen bekostas av den skadegörande verksamheten men som direkt skyddar den skadelidande utan att något ansvar läggs på skadevållaren. Som exempel på en sådan försäkring kan nämnas patientförsäkringen och läkemedelsförsäkringen samt det ovan redovisade förslaget till en kollektiv miljöskadeförsäkring.

När det gäller skador i miljön som har sin orsak i användningen av kemikalier på en fastighet har genom miljöskadelagen införts skärpta ansvarsregler. Genom den i den nu aktuella propositionen föreslagna kollektiva försäkringen för vissa miljöskador har skyddet för de skadelidande ytterligare förbättrats och därmed också skapats ett ökat incitament för företagen att vidta förebyggande åtgärder. Kemikalier kan emellertid orsaka många andra skador än sådana som omfattas av miljöskadelagen. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att det skadeståndsrättsliga regelsystemet byggs ut också i andra avseenden så att de skadelidandes ersättningsmöjligheter förbättras. I fråga om skador som kan uppkomma vid landsvägstransporter av kemikalier vill utskottet hänvisa till att regeringen nyligen i proposition 1987/88:139 föreslagit en ändring i trafikskadelagen som innebär att maximibeloppet för vad som kan utgå ur ett fordons trafikförsäkring höjs från 50 milj. kr. till 100 milj. kr. Höjningen syftar till att förbättra ersättningsmöjligheterna för sådana mer omfattande trafikskador som kan uppkomma t.ex. i samband med transporter av farligt gods. Av särskild

betydelse när det gäller att tillgodose de skadelidandes intressen och förebygga uppkomsten av kemikalieskador är det ansvar för produktskador som tillverkare och importörer av olika produkter kan åläggas. Förslag till en lagstiftning om produktansvar framlades år 1979 av produktansvarskommittén, och enligt vad utskottet inhämtat avser regeringen att under våren 1989 framlägga en proposition i ämnet på grundval av förslaget.

Enligt utskottets mening bör regeringens ställningstagande till frågan om produktansvarets utformning inte föregripas. Genomförs en lagstiftning på området kan emellertid det, av motionärerna aktualiserade spörsmålet komma i ett annat läge. För närvarande saknas emellertid skäl att uppställa krav på en sådan ansvarsförsäkring som förordas av motionärerna. Utskottet avstyrker därför bifall till motion L612 och motion Jo30 yrkande 52.

Motionären i motion L207 (c) yrkar att företagen genom en lagändring skall åläggas att i sina årshokslut avge en särskild miljöredovisning. Syftet med förslaget är enligt motionären att öka kemikalieinspektionens och länsstyrelsernas möjligheter att kontrollera vart använda kemikalier tar vägen.

I den nu aktuella propositionen förordas att företagens egenkontroll på miljöskyddsområdet skall skärpas samt att myndigheternas tillsyn och kontroll skall effektiviseras. Som ett led i dessa åtgärder föreslås att företag som fått tillstånd att bedriva miljöfarlig verksamhet skall årligen avge en miljörapport till tillsynsmyndigheten. Enligt utskottets mening får motionärens önskemål anses ha blivit i väsentlig mån tillgodosett genom förslaget. Motion L207 bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Utöver det anförda föranleder propositionen och motionerna inte några uttalanden från lagutskottets sida.

Stockholm den 21 april 1988

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Ulla-Britt Åbark (s).

1. Ersättning till yrkesfiskare

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m) och Marianne Karlsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "I likhet" och slutar med "av miljöskador" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att yrkesfiskare kan erhålla en fullgod ersättning för de skador som kan drabba dem på grund av annans miljöfarliga verksamhet. Då frågor om ekonomisk ersättning vid en annan typ av miljöskador, nämligen oljeskador på fiskeredskap m.m., har behandlats i riksdagen har utskottet därför också understrukit vikten av att ersättningsfrågorna får en tillfredsställande lösning. När det gäller sådana skador som har sin orsak i miljöstörande utsläpp från en fastighet eller som eljest har anknytning till användningen av en fastighet har enligt utskottets mening de skadelidandes ersättningsmöjligheter påtagligt förbättrats genom miljöskadelagens införande. Otvivelaktigt är det emellertid så att vid den typ av skador som avses med motionen den skadelidandes möjligheter att få kompensation med stöd av miljöskadelagen är begränsade. Bl.a. kan det ofta vara svårt för den skadelidande att styrka vem som orsakat skadan. Utskottet kan därför ha förståelse för motionärernas önskemål att miljöskadeförsäkringen skall utsträckas till att omfatta också skador för yrkesfiskarna. En sådan utvidgning skulle emellertid innebära väsentliga ändringar av de villkor som avses gälla för försäkringen. Bl.a. skulle försäkringen för att kunna erbjuda ersättning för fiskarnas inkomstförluster behöva omfatta inte bara person- och sakskadorna utan också förmögenhetsskador. Förutsättningarna för miljöskadeförsäkringen skulle därmed radikalt förändras och det åtagande att meddela försäkringen som vissa försäkringsbolag gjort skulle då inte längre gälla. Utskottet gör den bedömningen att det knappast är troligt att man för närvarande kan få till stånd en ny försäkringslösning med ett avsevärt utvidgat tillämpningsområde och hela försäkringsfrågan skulle då kunna falla, något som skulle gagna varken yrkesfiskarna eller andra som drabbas av miljöskador. Som utskottet ovan anfört är det emellertid viktigt att frågan om ersättning till yrkesfiskare vid miljöskador får en tillfredsställande lösning. Andra möjligheter att tillgodose behovet av ersättning bör därför övervägas. Det får ankomma på regeringen att snarast ta upp spörsmålet till prövning.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Med det" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet ovan anfört om översyn av frågan om ersättning till yrkesfiskare bör riksdagen med anledning av motion Jo-41 som sin mening ge regeringen till känna.

2. Kemikalieförsäkring

JoU 1987/88:23

Bilaga 2

Martin Olsson och Marianne Karlsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "yrkande 52" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör regeringens ställningstagande till frågan om produktansvarets utformning inte föregripas. Utskottet vill dock understryka vikten av att beredningsarbetet inriktas på att åstadkomma en lösning som tillgodoser de skadelidandes intressen. Inte minst angeläget härvidlag är att ansvaret för kemikalieskador får en tillfredsställande utformning. I likhet med motionärerna anser utskottet att starka skäl talar för att en obligatorisk ansvarsförsäkring mot sådana skador bör införas. En sådan försäkring är av betydelse inte bara för dem som skadas av kemikalier utan leder också som närmare redovisas i motionerna till en förbättrad produktkontroll från företagets sida och till ökade satsningar på forskning och analyser inom miljöområdet. Enligt utskottets mening bör regeringen i samband med förslag till lagstiftning om produktansvar framlägga förslag till införande av skyldighet för tillverkare och importörer av kemikalier att ha ansvarsförsäkring. Vad sålunda anförts bör riksdagen med bifall till motion L612 och motion Jo30 som sin mening ge regeringen till känna.

Ärendets beredning	1
Sammanfattning	1
Propositionen	3
Propositionens huvudsakliga innehåll	3
Regeringens förslag	6
Anslagsfrågor för budgetåret 1988/89	7
Lagförslagen	7
Motionerna	7
Motion från allmänna motionstiden 1987	7
Motioner från allmänna motionstiden 1988	7
Motioner överlämnade från andra utskott	33
Motioner väckta med anledning av propositionen	34
Utredningar som redovisas i propositionen	47
Offentlig utfrågning m.m.	48
Utskottet	48
1. Inledning	48
2. Miljöpolitikens inriktning	49
3. Naturresurser och naturvård	51
Inriktningen av naturvårdspolitiken	52
De areella näringarna och deras påverkan på naturmiljön	55
Skogsbruk	55
Jordbruk	56
Annan verksamhet	57
Naturvård	59
Skydd och vård av naturtyper	59
Särskilda skyddsområden	66
Regionala frågor	67
Skydd och vård av hotade arter	69
Utvidgning av vissa nationalparker m. m.	73
Översyn av naturvårdsförvaltningen	74
Lagstiftning och organisation	76
4. Luftföroreningar och försurning	80
Strategi för renare luft	80
Koldioxidproblemet	82
Internationellt arbete	83
Särskilda föreskrifter för miljöskyddsområde	85
Skärpta avgaskrav för fordon	87
Skärpta personbilskrav	89
Eftermontering av katalysatorer på äldre bilar	90
Övriga fordonsslag	91
Forskning och utveckling	91
Tillämpningen av bilavgaslagen	93
Kväveoxider från förbränningsanläggningar samt ytterligare åtgärder mot svavelutsläppen	96
Åtgärder mot kolväteutsläpp	98
Kalkning av sjöar och vattendrag	98
Forskning, utveckling och information	99

5. Havsföroreningar	100
Internationellt arbete	101
Huvudpunkterna i en aktionsplan mot havsföroreningar	103
Åtgärder för att minska utsläppen av stabila organiska ämnen	104
Massaindustrins utsläpp	106
PCB	107
Dioxin	108
Industriavlopp till kommunala reningsverk	109
Åtgärder för att minska utsläppen av närsalter från kommunala reningsverk och industrier	110
Metaller	111
Forskning och utveckling	112
Östersjölaboratorium	113
6. Skydd för ozonskiktet	114
Avveckling av CFC-användningen	116
Pågående CFC-användning	118
Styrmedel	119
Återvinning och inventering	119
Forskning och ersättningsteknik m.m.	120
7. Miljöskador m.m.	121
8. Vissa övriga miljöfrågor	126
Kemikalier	126
Kemikalieanvändning i allmänhet	127
Kemikalieanvändning i vissa fall	127
Kemikaliekontroll m.m.	128
Inventering m.m. av kemiska ämnen och produkter	130
Avfall	131
Avfallshantering i allmänhet	131
Källsortering	133
Retursystem och förpackning	134
Återvinning	136
Skrotningspremie, miljöfarligt avfall i vissa fall m.m.	136
Radon i bostäder	137
Regionala miljöfrågor	138
9. Internationellt miljösamarbete	141
Det internationella miljösamarbetets omfattning och utveckling	142
Uppföljning av Brundtlandkommissionens rapport	145
Europeiskt miljösamarbete	146
Nordiskt miljösamarbete	148
Bilateralt miljösamarbete	149
Ett internationellt miljöteknikinstitut	151
10. Miljöskyddets regelsystem och organisation	152
Företagens egenkontroll m.m.	154
Fördelningen av myndigheternas uppgifter	155
Instansordningen i miljöskyddsärenden	157
Rätten för miljöorganisationer m. fl. att överklaga beslut enligt ML.	158

Villkoren i tillståndsbeslut m.m.	158
Påföljden för miljöbrottslighet m.m.	159
Miljöskyddsavgiften	161
Allmän rättshjälp i miljömål	161
Miljömedvetande och miljöhänsyn	162
Kunskapsförsörjning	165
Särskilda frågor	166
Resurser	166
Avgifter för tillståndsprövning och tillsyn enligt ML	168
Motioner om ändring av vissa stadganden i ML	169
Miljöskyddsprövning av vägar	169
Lagförslagen m.m.	171
11. Ekonomiska styrmedel	171
12. Anslagsfrågor för budgetåret 1988/89	174
B 5. Åtgärder mot luftföroreningar och försurning	174
B 7. Mark för naturvård	176
B 8. Vård av naturreservat m.m.	178
B 9. Vård av hotade arter m.m.	179
B 18. Åtgärder mot havsföroreningar	180
B 19. Utredningsverksamhet om CFC-föreningar, m.m.	180
B 20. Åtgärder mot miljöskador	181
B 21. Åtgärder för att rena Dalälven	181
B 22. Internationellt institut för främjande av miljöteknik m.m.	181
Övriga anslagsfrågor	181
Utskottets hemställan	183
Reservationer	200
Miljöpolitikens inriktning (res. 1–3)	200
Naturresurser och naturvård (res. 4–36)	201
Luftföroreningar och försurning (res. 37–58)	220
Havsföroreningar (res. 59–79)	233
Skydd för ozonskiktet (res. 80–83)	244
Miljöskador m.m. (res. 84)	246
Vissa övriga miljöfrågor (res. 85–105)	247
Internationellt miljösamarbete (res. 106–114)	259
Miljöskyddets regelsystem och organisation (res. 115–134) ..	264
Ekonomiska styrmedel (res. 135–140)	272
Anslagsfrågor för budgetåret 1988/89 (res. 141–159)	275
Särskilda yttranden	284
Bilaga 1 (Lagförslagen)	287
Bilaga 2 (Lagutskottets yttrande)	303

